

శ్రీ రఘు
ఎఱ్ఱా ప్రగడవిరచిత

నృసింహపురాణము

శతావధాని శ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారిచే
పరిష్కృతము

చెన్నపురి:
వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

వారిచేఁ బ్రకటితము.

1953

All Rights Reserved.

Printed by
V. VENKATESWARA SASTRULU
of **V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS**
at the 'Vavilla' Press
Madras.—1953.
3rd Edition.—1953.

పీఠిక

లక్ష్మీనరసింహావతార మను ఈపురాణకథను ప్రబంధముగా వ్రాసి నతఁడు కవిత్వయములోని ఎఱ్ఱయ. రామాయణకారణ్యపర్వశేష హరివంశము లితని యితర కృతులు. వీనిలో రామాయణము నామావశిష్టము. కాని నేఁడు కొందఱు పరిశోధకులు ఇందలి పద్యములు చాల భాస్కరరామాయణములో కలిసిపోయె నని గాలించి పంకిఁ దీయుచున్నారు. నిజము నిలుకడమి.దఁ చెలియును.

❦ ఊరు - తీరు ❦

ఎఱ్ఱాపైగడ యూరు పాకనాటిలో గుఱ్ఱూరు. ఇందు నీలకంఠుని దేవళము కలదు. విప్రనారాయణచరిత్ర రచించిన మల్లయ 'ఎఱ్ఱయ చెదల్వాడనిలయు' డని చెప్పెను. (1-13. విప్ర.) దాన ఎఱ్ఱయ గుఱ్ఱూరు వదలి చెదలువాడను నివాసముగాఁ జేసికొనె నని ఊహింపవలయును. ఇతని తల్లి పోతమ్మ. తండ్రి సూరన్న. ఇతనిది శ్రీవత్సగోత్రము. ఆపస్తంబ సూత్రము. ఇతఁడు శివభాగవతుఁడు. ¹లక్ష్మీనరసింహావతారమును బట్టి ఎఱ్ఱయవంశవృక్ష మిటులు నాటుకొనె నని చెప్పవచ్చును.

భీమన

బొల్లన		పోలమ [భార్య]
ఎఱపాతన్న		పెరమ [భార్య] ³
బొల్లన పోలన జన్నన		సూరన పోతమ [భార్య]
ఎఱ్ఱాపైగడ		

1. చూ. ఆరణ్య. 7-469. 2. 1-15. లక్ష్మీనరసింహావతార పీఠిక.

3. ప్రేకమ అని శ్రీ నీరేశలింగముగారి పాకము.

❖ కాలము ❖

ఇతఁడు హరివంశమును వేమభూపాలునకు అంకితము చేసెను. వేమభూపాలుఁడు పోలయ వేమారెడ్డి. ఇతఁడు ౧౧వ వేమారెడ్డి తండ్రి. ఇతఁడు ప్రతాపరుద్రుని ప్రభుత్వకాలమున ఒక నేనానాయకుఁడు. ప్రతాపరుద్రుఁడు చెఱలో పెట్టించిన పిదప 1320 మొదలుకొని 1349 వఱకు ఇతఁడు రాజ్యము చేసెను. కావున ఎత్తొప్పైగడ ఆనాటివాఁడు. అనఁగా ఇప్పటికి సుమారు ఆరువందల సంవత్సరముల క్రిందటివాఁడు.¹

❖ గురువు. తండ్రి-తాను ❖

ఎఱ్ఱయ గురువు శ్రీశంకరస్వామి². ఇతఁడు కామకోటి మొదలగు పీఠములకు చెందిన ఆచార్యుఁడు కాఁడు. మఱి నిత్య శివరాత్రి వ్రతపరుడగు శైవాచార్యుఁడు³. ఇతఁ ఎఱ్ఱన తండ్రి సూరన ఆరాధ్యుఁడు⁴. ఇతఁ ఎఱ్ఱన శంభుదాసుఁడు. అట్లు ౨యినను విష్ణువిద్వేషికాఁడు. విష్ణుభక్తుఁడు⁵. ఎఱ్ఱన తాత ఎఱ్ఱ పోతన 'కబ్బము లల్లుట నీకు వెన్నతో' బెట్టినది⁶. ఆరణ్యపర్వ

1. శ్రీ పీఠేశలింగముగారి కవుల చరిత్ర చూ. 2. చూ. లక్ష్మీ. 1-18. పీఠిక. 3. ఉ. యామము లెన్నిదింట నియతాకృతిఁ బ్రత్యహముక్త వార్చనా, రామత యొప్పు నిత్య శివరాత్రి వ్రతంబుగఁ బూని. లక్ష్మీ. 1-11 పీ. బసవపురాణమును సంస్కృతీకరించిన శంకరారాధ్యుఁ డెవరో తెలిసికొనవలెను. 4. కా. ప్రాజ్ఞప్రస్తుత భవ్య భోగ విభవ స్ఫారాత్మక డారాధ్య సర్వజ్ఞుఁడు...లక్ష్మీ. 1-25. పీ. 5. క...శంభుదాసుం డనఁగాఁ బరచిన గోవిందగుణా. దరసంభృత సౌమనస్య ధన్యుడ వెండున్. లక్ష్మీ. 1-18. పీ. 6. క...ప్రబంధరచనా. ప్రాచీణ్యము నీకు సహజ పరిణత సిద్ధం. బై వెలసిన యది. లక్ష్మీ. 1-20. పీ.

శేషము పూరించి ప్రబంధపరమేశ్వరడ వైతివి¹. బహుపురాణములును ధర్మశాస్త్రమును ఎఱిగినవాడవు' అని ఎఱ్ఱనతో ననెను². వేమ భూపాలుడు సకలభాషాకవిత్వ విశారదుడవు అని ఎఱ్ఱయరు ప్రశంసించెను³. ఇత ఎఱ్ఱన తన్నుగుఱించి 'సకల లోకైక విదితుఁ డయిన నన్నయభట్టమహా కవీంద్రసరస సారస్వతాంశ ప్రశస్తి దన్ను జెందుటయు' అని తాను జెప్పుకొనియెను⁴. విద్యా బల మింతగా నున్నను ఎఱ్ఱయ వినయమునఁ గాళిదాసును మించినవాడు.

వ. 'కలిపయాక్షర పరిగ్రహ జనితం బయిన నైసర్గిక చాపలంబు కళంబున' (లక్ష్మీ. 1-12.)

ఇతని సౌజన్యము ముని మూర్ధన్యము, ఒజ్జల కీర్త డడిగఱ్ఱ⁵. సచ్చరితుఁడు. నిత్య సౌమ్య మతి. ధీరోత్తముఁడు⁶. ధర్మైక తత్పరుఁడు. శివ చిత్తుఁడు⁷. తన దైవమునకు దుష్టుని గాఢి ఎక్కడ తగులునో యని వీవనతో విసరఁగలవాడు.

ఉ. ఎక్కడి దెద్దు భూతియును నెఱ్ఱులు సొఱ్ఱులు భిక్ష జీవనంబొక్కటి కట్టఁ జేరయును నుండఁగ నిల్లును లేదు నిక్కువంబి క్కఱుకుం దవస్వి జను నేచిన నయ్యెడు నేమి యంచుఁ దా నొక్కని శర్వునిం బఱువనొల్లఁడు దైత్యుఁ డనాదరంబునన్.

లక్ష్మీ. 2-124.

1. లక్ష్మీ. 1-17. పీ. 2. సరస బహుపురాణ ధర్మశాస్త్ర కథావిస్తరవేదివి. లక్ష్మీ. 1-19. 3. హరి. పూ. 1-37. 4. అరణ్య. 7-469. 5. క. గురు భజన పరాయణుఁడు...వినయోదయ భరితుఁడు. (లక్ష్మీ. 1-18. పీ.) 6. హరి. పూ. 1-37. 7...ధర్మైక తత్పరుఁడు..... శేవపదాబ్జ సంతత ధ్యాన సంసక్త చిత్తుఁడు. అరణ్య. 7-469.

—● కాలము —●

ఇతఁడు హరివంశమును వేమభూపాలునకు అంకితమిచ్చెను. వేమభూపాలుఁడు పోలయ వేమారెడ్డి, ఇతఁడు అనవేమారెడ్డి తండ్రి. ఇతఁడు ప్రతాపరుద్రుని ప్రభుత్వకాలమున ఒక నేనానాయకుఁడు, ప్రతాపరుద్రుఁడు చెఱిలో పెట్టుబడిన పిదప 1320 మొదలుకొని 1349 వఱకు ఇతఁడు రాజ్యము చేసెను. కావున ఎఱ్ఱాప్రెగడ ఆనాటివాఁడు. అనఁగా ఇప్పటికి సుమారు ఆరువందల సంవత్సరముల క్రిందటివాఁడు.¹

—● గురువు.తండ్రి-తాను —●

ఎఱ్ఱయ గురువు శ్రీశంకరస్వామి². ఇతఁడు కామకోటి మొదలగు పీఠములకు చెందిన ఆచార్యుఁడు కాఁడు. మఱి నిత్య శివరాత్రి వ్రతపరుడగు శైవాచార్యుఁడు³. ఇత ఎఱ్ఱన తండ్రి సూరన ఆరాధ్యుఁడు⁴. ఇత ఎఱ్ఱన శంభుదాసుఁడు. అటులయినను విష్ణువిద్వేషికాఁడు. విష్ణుభక్తుఁడు⁵. ఎఱ్ఱన తాత ఎఱి పోతన కబ్బము లల్లుట నీకు వెన్నతో చెట్టినది⁶. ఆరణ్యపర్వ

-
1. శ్రీ వీరేశలింగముగారి కవుల చరిత్ర చూ. 2. చూ. లక్ష్మీ. 1-18. పీఠిక. 3. ఉ. యామము లెన్నిదింట నియతాకృతిఁ బ్రత్యహముక శివార్చనా, రామత యొప్పు నిత్య శివరాత్రి వ్రతంబుగఁ బూని. లక్ష్మీ. 1-11 పీ. బసవపురాణమును సంస్కృతీకరించిన శంకరారాధ్యుఁ డెవరో తెలిసికొనవలెను. 4. కా. ప్రాజ్ఞప్రస్తుత భవ్య భోగ విభవ స్ఫారాత్మక దారాధ్య సర్వజ్ఞుఁడు...లక్ష్మీ. 1-25. పీ. 5. క...శంభుదాసుం డనఁగా. బరగిన గోవిందగుణా. దరసంభృత సౌమనస్య ధన్యుడ వెందున్. లక్ష్మీ. 1-18. పీ. 6. క...ప్రబంధరచనా. ప్రావీణ్యము నీకు సహజ పరిణత సిద్ధం. బై వెలసిన యది. లక్ష్మీ. 1-20. పీ.

శేషము పూరించి ప్రబంధపరమేశ్వరడ వైతివి¹. బహుపురాణములును ధర్మశాస్త్రమును ఎఱిగినవాడవు' అని ఎఱ్ఱనతో ననెను². వేమ భూపాలుడు సకలభాషాకవిత్వ విశారదుడవు అని ఎఱ్ఱయను ప్రశంసించెను³. ఇత ఎఱ్ఱన తన్నుగుఱించి 'సకల లోకైక విదితుఁ డయిన నన్నయభట్టమహా కవీంద్రసరస సారస్వ తాంశ ప్రశస్తి దన్ను జెందుటయు' అని తాను జెప్పుకొనియెను⁴. విద్యా బల మింతగా నున్నను ఎఱ్ఱయ వినయమునఁ గాలిదాసును మించినవాడు.

వ. 'కతిపయాక్షర పరిగ్రహ జనితం బయిన నైసర్గిక చాపలంబు కళంబున' (లక్ష్మీ. 1-12.)

ఇతని సౌజన్యము ముని మూర్ధన్యము, ఒజ్జల కీతఁ డడిగఱ్ఱ⁵. సన్సరితుఁడు. నిత్య సౌమ్య మతి. ధీరోత్తముఁడు⁶. ధర్మైక తత్పరుఁడు. శివ చిత్తుఁడు⁷. తన దైవమునకు దుష్టుని గాలి ఎక్కడ తగులునో యని వీవనతో విసరఁగలవాడు.

ఉ. ఎక్కడి చెడ్డు భూతియును నెమ్మలు సొమ్మలు భిక్ష జీవనంబొక్కటి కట్టఁ జేరయును నుండఁగ నిల్లును లేదు నిక్కువంబి క్కఱకుం దపస్వి జను నేచిన నయ్యెడు నేమి యందుఁ దాకొక్కని శర్వునిం బలుచనొల్లఁడు దైత్యుఁ డనాదరంబునన్.

లక్ష్మీ. 2-124.

1. లక్ష్మీ. 1-17. పీ. 2. సరస బహుపురాణ ధర్మశాస్త్ర కథావిస్తరవేదివి. లక్ష్మీ. 1-19. 3. హరి. పూ. 1-37. 4. ఆరణ్య. 7-469. 5. క. గురు భజన పరాయణుఁడు...వినయోదయ భరితుఁడు. (లక్ష్మీ. 1-18. పీ.) 6. హరి. పూ. 1-37. 7...ధర్మైక తత్పరుఁడు..... శేషపదాబ్జ సంతత ధ్యాన సంసక్త చిత్తుఁడు. ఆరణ్య. 7-469.

— రచనకు బీజము —

ఏదో ఒక మహాప్రబంధము వ్రాయవలయు నను కుతూహలము ఎఱ్ఱయకు ఉత్పటమాయెను. ఒక ఊణము సమాహితచిత్తుడై కూరుచుండెను. అప్పుడు తాత ఎఱపాతసూరి భావమున ఆవిర్భవించి 'నాయనా నీవు ప్రబంధపరమేశ్వరుఁడనఁగా ఆర్ణ్యపర్వ శేషమును నిర్వహించితివి. ఇప్పుడు నాప్రియదైవమగు అహోబలేశ నరసింహుని అవతారమును స్తుతింపుము' అని ఆదేశించెను. ఎఱ్ఱయ పులకించెను. అతని మనసు వికసించెను. అతని కనులు విచ్చెను. అతఁడు అద్భుతానందరసమూర్తియాయెను. 'ఇది యీశ్వర శాసనము. నా తాత ప్రాచీనమునులవంటివాఁడు. నీవు నావేరివాడ వని న న్నెప్పుడును ఆదరించుచుండును. ఆ మహాత్ముఁడును ఉభయకవిత్వప్రాధుఁడగు నా తండ్రియు విష్ణుప్రశంసచే పవిత్రమైన నా ప్రబంధము వలన సంతోషింతురుగాక' అని అనుకొనెను. ఈ లక్ష్మీనరసింహావతారరచన కుపక్రమించెను.

— ప్రబంధమా లేక పురాణమా? —

ఎఱ్ఱయ యీ లక్ష్మీనరసింహావతారమును ప్రబంధమనియు¹. కావ్యమనియు². విశేషించి విజ్ఞానవాఙ్మయ మనియు³. వ్యవహరించెను. మఱియు ఈ ప్రబంధమునందు.....'అనుచు

1. ఇట్లు మహాప్రబంధ కల్పనా కుతూహలాయత్తంబగు లక్ష్మీ. పీఠిక. 1-14. 'ఆతీర్థం బెఱిగింపుమాకుఁ బరమోదాత్త ప్రబంధోక్తులన్.'
1-5. 2. క్రీకర కావ్యరూపజన్. లక్ష్మీ. పీ. 1-28. 3. ఈ విజ్ఞానవాత్సకవాఙ్మయంబున. లక్ష్మీ. పీ. 1-26. మొదలగునవి. చూ.

ననేక విధంబులఁ బ్రహ్మదుండు విజ్ఞానపరవశుండై పలుకుచున్న
పలుకులు' 5-73

‘తన తనిగాలిసోఁకునఁ జాలఁ జిగురొత్తు

చతుర మనోజ్ఞ విజ్ఞాన లతలు.’ 5-157

‘పురుషాకారముతోడ నున్న *సిరియో పుంస్త్యంబు లేదో యటే

తరువో పుత్రడిరూపా చిత్తమును జైతన్యంబు శూన్యం బొకో

విసత్యంబులప్రావో నిశ్చల కళావిజ్ఞాన సర్వస్వమో.’ 2-88.

అని యితఁడు విజ్ఞానశబ్దమును శ్రీ, కల్యాణ¹ శబ్దములతో
పాటు ఇనుమిక్కిలిగా వాడును. ఈ విజ్ఞానము భక్తిప్రధాన
మయినది². ఇందు నాలుగై దాశ్వాసములు జ్ఞానభక్తి భరిత
ములు. కాఁగా ఈతఁడు ఉపయోగించిన ఈ జ్ఞాన విజ్ఞానశబ్ద
ములు పరమేశ్వరోద్దిష్టములు; ఆ పరమేశ్వరుండు ఈ ప్రబంధ
మున నామరూపములు కల సరసింహస్వామి.

— ౧ దీనికి మూలము —

ఈ లక్ష్మీనరసింహావతారమునకు మూలము బ్రహ్మాండాది
పురాణములు.

వ. ‘మహర్షులు... ఆఖల పురాణోపాఖ్యానంబులు వరిపాటి వినుచుండి
బ్రహ్మాండపురాణంబునఁ దీర్థ భాగశ్రవణంబు సేయు సమయంబున’

కథారంభ. 1-1.

వ. ‘బ్రహ్మాండాది పురాణోక్తంబయిన శ్రీ నృసింహావతారం బను
పురాణంబుఁ యెనుంగఁబాసఁ బ్రకటింపవలయును.’ చూ. లక్ష్మీ. 1-27. పీ.

* ఈ సిరి అను పదమును శిఖి అని నే నెన్నడో దిద్దకొంటిని గాని
వ్రాతప్రతులలో శిఖి అను పాఠము లేదు. 1. చూ. హరివంశము.
2. ప్రసన్నభక్తి నయ వాఙ్మయ. లక్ష్మీ. 1-16.

కాని బ్రహ్మాండపురాణములో ఈ కథ అల్పాల్పము.
ఎట్టన దేవశ్రవునిచే

క. ఏనుసు బెద్దలచే మును, పీను లలరఁ దరతరంబ విన్న విధంబు¹

మానసమున నున్న తెఱఁగుఁ, గానుపునం గన్న క్రమముఁ గథన మొనర్తున్.
చూ. లక్ష్మీ. 1-24. కథారంభ.

అని చెప్పించెను. కావునఁ గొంత కల్పించినటులు మన
మూహింపవలసియున్నది. ఆ గొంతలో ఈ క్రిందిగొంత చేరదు.
వీలనఁగా ఇందలి నాలవ యాశ్వాసమును, ఐదవ యాశ్వాస
ములో గొంతపాలును విష్ణుపురాణమునందలి నృసింహావతార
విషయక ప్రశ్న ప్రతిపదనములకు ఆంధ్రీకరణము. ఇది భార
తాంధ్రీకరణమువంటిదే. ఉదా.

వత్యతాం భవతా వత్స సారభూతం సుభాషితం,
కాలే నైతావతా యత్తే స దోద్యుక్తేన శిక్షితమ్.
శ్రూయతాం తాత వత్సామి సారభూతం తవాజ్ఞయా,
సమాహితమనా భూత్వా యస్తే చేత స్యవస్థితమ్.
అనాది మధ్యాంత మజ మవృద్ధి త్తయ మచ్యుతం,
ప్రణతోఽస్త్యంతసంతానం సర్వ కారణ కారణమ్.

1. ఆంశ. 17. సర్గ. 13, 14, 15.

ఉ. “పాపడ యంతకాలమును బాంక యొజ్జలయొద్దనుండి నీ
వే పగిదిం బరించి తది యేర్పడఁ బ్రస్ఫురితార్థ సారమై

1. ఆ. భాగవతము చెలిసి పలుకుట చిత్రంబు, కూల్చికైనఁ దమ్మిచూల్చికైన
విబుధ జనులవలన విన్నంత గన్నంత, తెలియవచ్చినంత లేటపఱుతు.

భాగ. 1-19.

తీపులు వీనులం గురియ దివ్య సుభాషిత రత్న మొక్కటు
ద్వీపిత ధీ విజృంభణ విధేయత యొప్ప సువన్యసింపుమా.

అనుటయుఁ బ్రహ్లాదుం డీ, ట్టనియెను నీ యాన తెచ్చి నట్టిద యయ్యా
వినిపించెద నా మది మెచ్చిన యర్థం బవధరింపు చిత్తప్రీతిన్.

• ఆదియు మధ్యంబు సంత్యంబు నెవ్వని కరయ లేదని చెప్ప నాగమములు
పొడముటయును లేక పొడలుటయును లేక తఱుగుటయును లేక తరదునెవ్వఁ
డెవ్వనివలనన, యెంతయు, సంభవస్థాన సమాహార దశలు చెందుఁ
గారణంబుల కెల్ల కారణంబై యెవ్వఁ డవగత కారణండై వెలుగు
• సమృహాసుభావు సచ్యుతు నవికారు, నమిత లేజు విష్ణు నాదిదేవు
నాశ్రయించినాడ నధిప యంతయ కాక, యితరమైన యర్థ మెఱుంగ నేను."

...

...

...

4. అ. 5, 6, 7.

విద్యాబుద్ధి రవిద్యాయా మజ్జానా త్తాత జాయతే,
బాలోఽగ్నిం కిం న భిక్షోత మనురేశ్వర మయ్యతే? "
త త్కర్తృ య న్న బంధాయ సా విద్యా యా విముక్తయే,
ఆయాసా యాపరం కర్తృ విద్యాఽన్యా శిల్పవైపుణమ్. "
తదేత దవగ మ్యాహ మసారం సార ముత్తమం,
నిశామయ మహాభాగ ప్రణిపత్య బ్రవీమి తే. "
న చింతయతి కో రాజ్యం కో ధనం నాభివాంఛతి? ।
తథాపి భావ మే వైత దుభయం ప్రాశ్నతే నరైః. "
సర్వ ఏవ మహాభాగ మహత్త్వం ప్రతి సోద్యమాః, ।
తథాపి పుంసాం భాగ్యాని నోద్యమా భూతిహేతవః. "
జడానా మవివేకానా మశూరాణా మపి ప్రభో, ।
భాగ్య భోజ్యాని రాజ్యాని సంత్యసీలిమతా మపి. "
తస్మా ద్యతేత పుణ్యేషు య ఇచ్ఛేత్త హతీం శ్రియం, ।
యతితవ్యం సమత్వే చ నిర్వాణ మపి చేచ్ఛతా. "

...

...

...

1. అం. 19. సర్గ. 40-46.

క. మిడుగు అని కలఁచు బాలుఁడు

మిడుగుఁజుఁబుద్ధుఁ గని మేర మిడికెడుజనుఁడుకొ

బొడుగునఁ దగు ప్రో వింతయు

జడసిధిగాఁ జూచు నవుల జాఱని తెలివిన.

ప. అట్లగుటంజేసి.

క. పెడవిద్య దెవ్వియును భవ, ముడుపఁగలే వాత్సబంధ ముడుపునదియ యె
క్కుడువిద్య యట్టివిద్యలు, దొడఁగు పనియ మంచిపని విధూతకలంకా.

4-161.

క. ఇది యంతయుఁ దగఁ గనుఁగొని, మది నిస్సారంపువిద్య మరగక బంధ
చ్చివఁ జేయు నాత్మవిద్యకు, నొదవఁదొడఁగినాఁడ నుడుగ నుద్యమ మెట్లున్.

4-162.

సీ. ఉద్యోగముల కెల్ల నొదవునె ఫలసిద్ధి యెవ్వఁడు తొలుమేన నెంతచేసి
నలెయి, వానికి నబ్బు నిబ్బామున, శ్రీలు విద్యలు కెల్లమేలు నాత్మఁ
గోరనివాఁడును గోరి యోషినయంత నుత్సహింపనివాఁడు నొకఁడు గలఁడె
శూరత లేక యుదారత లేక యేతెలివియు లేక యేతెఱుగు లేక

గీ. యూరకుండెడు నీచుల కొదవు గరిమ

చారివెరవున నెయ్యది వచ్చుఁ జెపుమ

యయిన నుద్యోగి గావలె నండ్రు బుధులు

భాగ్య మిట్టిది యని కానఁబడదుగాన.

4-163.

క. కావున ముక్తికి యత్నము, గావింపఁగవలయు సమత గల్గుటఁ గోరం

గావలయు నెప్పుడును స, ద్భావంబున సమత యోగ్యంబుండ్రేనిన్. 4-164.

ఇందు మొదటి మూఁడాశ్వాసములలోని వర్ణనాదు
లలో ఇతరానుకరణము లేనిచో అవి స్వకపోల కల్పితములు.
మఱియు గోపాల నారాయణ అండ్ కో బొంబాయి. ప్రకటించిన.
నరసింహపురాణమునకును దీనికిని పోత్తు లేదు.

—ॐ వాస్తవ కథ ॐ—

హిరణ్యకశిపుఁడు మహాపరాక్రమము గల రాజు.

ఇందుడును మఱియొక బలకాలి. ఇతడు ఇలావృతవర్షమునకు రాజు. ఇలావృతమునకు స్వర్గమని పేరు. ఇలావృతవర్షము నందలివారికి దేవతలని పేరు. హిరణ్యకశిపుడు ఇందునితో పోరి స్వర్గమును ఆక్రమించుకొనెను. దేవత లతనికి భీతి చెంది మనుష్యవేషములతో తిరుగఁదొడఁగిరి. అపుడు భారతవాసులకు మనుష్యులని పేరు. వారు మనువుప్రజలు. పూర్వకాలమున మనుష్యశబ్దార్థ మిప్పటివలె ఇంత వ్యాపకము కాదు.

హిరణ్యకశిపుడు విష్ణుసమకాలికుడు. ఈవిష్ణువు వామన విష్ణువునకు వెనుకటివాడు. ఇలావృతమునకును ఉత్తరమున నున్న క్షీరోదతీరభూములకు (?) ఇతఁ డేలిక.

ప్రహ్లాదునకును తండ్రికిని పడలేదు. హిరణ్యకశిపుడు కొడుకు నెంతయో హింసించెను. ప్రహ్లాదుడు విష్ణువు నాశ్రయించెను. తుద కెటులో ఈతండ్రి కొడుకులనడుమ సద్భావము ఏర్పడెను. హిరణ్యకశిపుడు అనుతాపము చెంది ప్రహ్లాదునెడల వాత్సల్యము పూనెను. ధర్మజ్ఞుడగు ప్రహ్లాదుఁడును తండ్రిని పరమభక్తితో¹ జూడ మొదలిడెను. నృసింహుఁ

1. ఇ త్యుక్త్వాంతర్దధే విష్ణు స్తత్ర మైత్రేయ వశ్యతః,
స చాపి పున రాగమ్య వవందే చరణౌపితుః.
తం పితా మూర్ధ్ని పాశూయ పరివృజ్య చ షీడితం,
జీవసీ త్యాహ వత్సేతి బాహ్మర్ష గయనోద్విజ.
ప్రీతిమాం శ్చాభవ తస్మి న్మనుతాపీ మహానరః,
గురుపిత్రో శ్చకారైవం శుశ్రూషాం సోఽపి ధర్మవిత.
పిత ర్యుపరతిం సీతే నరసింహస్వరూపిణా,
విష్ణునా సోఽపి చైత్యానాం మైత్రేయోఽభూత్పుతిస్తతః.

విష్ణు. 1. అంశ.

దేల హిరణ్యకశిపును వధించెనో విష్ణుపురాణము చెప్పదు. నృసింహుఁడు స్తంభమును బద్దలు కొట్టుకొని ఆవిర్భవించు టయు విష్ణుపురాణమున లేదు.

మృగయావిహారమున హిరణ్యకశిపుని ఒక సింహము చీల్చిచంపియుండును. ఇతఁడు విష్ణువిద్వేషికాపున ఆ విష్ణువే సింహరూపమున హిరణ్యకశిపుని చంపె నని కల్పన చేసియుం దురు, అని వాస్తవవాదులు అందురు. ఇది అధురతనుల హిష్టరీ. ఇక మన గ్రంథమునందలి

—౧౦ కథాశరీరము - రసము ౧౦—

మొదటి మూఁ డాశ్వాసముల కథాశరీరము భిన్నరసము లయు భావములయు ఉదయాస్తములచే సుళ్లు తిరిగెను. ఏ రస మునకును నిలుకడ లేదు. పిదప (శ్రీనృసింహ)రాద్రమున కంగ ముగా అంకురించిన ప్రహ్లాదుని భక్తి మాత్రము హిరణ్యకశిపు ద్వేషాదులచే పల్లవించి పుష్పించి ఫలించెను. ఆ భక్తి జ్ఞాన సమకక్షమై వెలసెను. కావున నీ ప్రబంధము కలగాపులగమై పురాణమని పేరు పొందెను.

ఈ కథకు బ్రహ్మమానస పుత్రుల శాపము బీజము. హిరణ్యకశిపు వధ కార్యము. భగవంతుఁ డీ శాపమును

‘శత్రుండు నిరంతరంబు ను(మ)ద్గతంబైన హృదయంబునం దస్తదీయ సాదృశ్యంబు తనకుఁ గావలయుటం దలంచుటఁ దల్ ప్రకారంబు సాయుజ్య సంపత్కారణంబు.’

1-101.

అని విశేషించెను. దీని కనుగుణముగా ఎఱ్ఱయ హిరణ్యకశిపుని చిత్రింపలేదు. హిరణ్యకశిపుఁడు ‘ఏను జగము లెల్ల నేలువాఁడ.’

విష్ణు డనంగలడె వేటొకండు? నేనే పరమేశ్వరుడను' అని యీ మొదలుగా ననును. వాత్సల్యమే లేని అతని హృదయము భయాదులచే భ్రమర కీట న్యాయముగా భాగవతమునందలి కంసాదుల హృదయమువలె భగవంతునికి గూడు కాలేదు. నిధన సమయమునందును హిరణ్యకశిపుడు జయుడని పాతకులకు జ్ఞప్తి కలుగదు. శాపమునకు భగవంతుడు చెప్పిన ప్రతి ఫలము ఇంచుకయు ముట్టదు. భగవంతుడు ప్రక్షాదునితో సీతండ్రికి ఉత్తమలోకప్రాప్తి యగునని మాత్రము చెప్పెను.

ఇందు కరుణ వీర రౌద్రాద్భుత శృంగార రసములు ఉన్నను ఈ ప్రబంధము వర్ణనీయుడగు నరసింహమూర్తి వలె 'శృంగార వీర కరుణాద్భుతానేకరస నికర సంకుల ప్రకార దుర్నిరూపాపప్లావమై' యున్నది. (5-82) ఘోరాణికమగు నీకథ కథ పాశముగా నడపుచో నిటులు కాక తప్పదు. దానఁజేసియే గద్యమునం దెట్లయ 'లక్ష్మీనరసింహవతారం బను పురాణకథ యందు' అని వ్రాసెను. చెదలువాడ మల్లయ అప్పకవి మొదలగువారు ఈ లక్ష్మీనరసింహవతార మను ప్రబంధమును నృసింహ పురాణమనియే వాడిరి. ఈ పేరిలో చాలభ్య మున్నది కదా. తండ్రి పెట్టుకొన్న పేరుకు పొడ్డుపెట్టి, లోకులే బొడ్డుకోసి, పెట్టు పొట్టి పేరులు మన మెఱిగినవే. మఱియు భీమన నృసింహపురాణమొకటి కల దని వినికి.

— అష్టరస వాదియా? —

ఉ. ఆడుదు రెల్లప్రాద్దు లలితాభినయంబున దేవకామినుల్
పాడుదు రింపు వీనులకుం బండువునేయంగ వేడ్క గిన్నరుల్
గూడి సమగ్రతత్త్వరసగోష్ఠి సుఖంతురు యోగిబృందముల్
క్రీడ యొనర్తు రష్టరస కీర్తిత భంగిం బ్రవన్ను లయ్యెడన్.

అను వైకుంఠ వర్ణనలో అష్టరస ప్రసక్తియే కలదుగాన, ఇతః షష్ట్యరసవాది యని యుచో ఈ ప్రమాణము దుర్బలము. ఏలనఁగా ఈ ప్రపన్నులది భక్తి కావున ఇది ప్రకరణానుగతము.

శాంతరసము లే దని యెవరు ననరు. మహాభారతము శాంతరసప్రధాన మగు మహాకావ్యము. దానిఁ గొంత తెలిఁగించిన ఎఱ్ఱయ అష్టరసవాది యనుట అతని తల్లి గొడ్రాలని యనుట. శాంతము, రసము కాదను పక్షము రూపకములలో. ఇంతియ కాక ఇట 'ఇష్టరస' అని పాఠాంతరము. ఈ పాఠ మే పాధు పాఠము.

— పోతన —

సంస్కృత భాగవతమున ప్రహ్లాదకథ ప్రసిద్ధము. పోతన వలన ఆంధ్రలోకమున సుప్రసిద్ధము. మొనమొన్నటివఱకు తెలుగువాట బాలుర కందఱకును కంఠస్థము. స్త్రీలు చల్ల చిలుకుచునో మెల్ల యలుకుచునో యీకథను కోయిలల కుగ్గుపెట్టుదురు. ఆంధ్ర భాగవతమునకు మాతృక యగు సంస్కృతభాగవతములోని విజ్ఞానవాక్యములకును విష్ణుపురాణమునకును, పోలికకలదు. విష్ణుపురాణము భాగవతమునకు మూలము కదా. ఎఱ్ఱయ పద్యములు కొన్ని పోతన పోతలోఁ బడి పద్యములవలె విచ్చారెను.

ఆ. కుడిచినపుడు నిద్ర గూరినయప్పడు, మేలుకొనినయపుడు మెలఁగినపుడు
విష్ణుకీర్తనంబు విష్ణుచింతయకాని, పలుకఁ డొందు బుద్ధిఁ దలఁపఁ డొందు.
లక్ష్మీ. 3-150.

కా. పానీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచుకొ భాషించుచుకొ హాసనీ
రానిద్రాదులు నేయుచుం దిరుగుచుకొ లక్షించుచుకొ సంతత

శ్రీనారాయణ పాదపద్మయుగళీ చింతామృతాస్వాద సం
ధానుండై మణిచేక్ సురారిసుతుఁ డేతద్విశ్వమున్ భూవరా.

భాగ. 7-123.

ఉ. డోషర బీజముల్ భసితయోజ్జృఘ్నుశంబులు వండ కన్యకా
న్వేషణముల్ పయోధిగత వృష్టితతుల్ మృగతృష్టికాంబుగం
దూషలు దుర్గకానన కఠోరిత చంద్రిక లేడమూక స
ద్యావలు విష్ణుమంగళకథావిముఖాత్ముల కవ్వజన్మముల్. లక్ష్మీ. 5. 24.

కా. అంధేందూదయముల్ మహాబధిర శంఖారావముల్ మూక సన్
గ్రంథఖ్యాపనముల్ నపుంసక వధూకాంక్షల్ కృతఘ్నాపళీ
బంధుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లుబ్ధద్రవ్యముల్ శ్రోద్ర సద్
గంధంబుల్ హరిభక్తివర్జితుల రిక్త వృద్ధ సంసారముల్. భాగ. 7-168.

సీ. వాసుదేవుని పాద వనరుహంబుల భక్తి
తగదను తండ్రియై దండ్రీగాఁడు
వేదచోదితమైన విష్ణుధర్మమునకుఁ
గోపించు గురుఁడును గురుఁడుగాఁడు
భవదుఃఖములు మాన్పఁ బ్రభువైన హరిసేవ
నెడలించు హితుఁడును హితుఁడుగాఁడు
వరయోగమతమగు వైష్ణవజ్ఞానంబు
వదలిన చదువును జరుపుగాదు

గీ. కేశవాకారలీలలు గీలుకొని ము
దంబుఁ జొందని తలఁపును వలఁపుగాదు
మాధవస్తోత్ర ఘన సుధా మధుర రుచులఁ
జిలుక కుండెడు జిహ్వయు జిహ్వగాదు.

లక్ష్మీ. 5-22.

నిషేధరూపమగు ఈ యర్థము పోతన పోతలో ఆర్థాంతరసంక్ర
మితవాచ్య ధ్వనియై సుందర శబ్దమూర్తిని ధరించి యిటులు వెలు
వడెను:—

సీ. కమలాక్షు నర్పించు కరములు కరములు

శ్రీనాథు పర్ణించు జిహ్వ జిహ్వ
సురరక్షకునిఁ జూచు చూడ్కులు చూడ్కులు

శేషశాయికి మ్రొక్కు శిరము శిరము
విష్ణు నాకర్ణించు వీనులు వీనులు

మధుమైరిఁ దవలిన మనము మనము
భగవంతు వలగొను పదములు పదములు

పురుషోత్తమునిమీఁది బుద్ధి బుద్ధి

తే. దేవదేవునిఁ జింతించు దినము దినము

చక్రహస్తనిఁ బ్రకటించు చదువు చదువు
కుంభిసీధవుఁ జెప్పెడి గురుఁడు గురుఁడు

తండ్రి హరిఁ జేరు మనియెడి తండ్రి తండ్రి. భాగ. 7-169

ఇట్టి వ్యంగరచనకును ఎఱ్ఱనయే పోతనకు త్రోవ చూపెను.

క. 'హరిభక్తుల తపము తపము

హరిభక్తుల జపము జపము'..... లక్ష్మీ. 2-33

ఉ. ఆడఁగఁబోయినప్పు డసురాత్మజుఁ డంబుజనాభు నవ్యయుం

బాడుద మాదిదేవు పదపంకజ పూజలు సేసి భక్తిమై

నాడుద ముచ్చుతైక శరణాగతులం గని కర్తబంధమున్

వీడుద మంచుఁ బల్కుఁ గడు విస్తయ మందఁగఁ దోడిబాలకున్.

లక్ష్మీ. 3-149

క. ఆడుదము మనము హరిరతిఁ, బాడుద మే ప్రాద్దు విష్ణు భద్రయశంబున్

వీడుదము దనుజనంగతిఁ, గూడుదము ముకుందభక్తకోటిన్ సూటిన్.

భాగ. 7-248.

వ. ...పిరణ్యకశేపు ప్రహ్లాదవిషయ నిగ్రహానుగ్రహావేశ వ్యతికర విషయ

సంరంభదుర్వారగర్వారంభ భీషణాభిరూప సంస్థానంబును...లక్ష్మీ. 5-82

వ. ...ప్రహ్లాద పిరణ్యకశేపు రంజన భంజన నిమిత్తాంతరంగ బహిరంగ జేగీయ
మాన కరుణా వీర రస సంయంతుండును..... భాగ. 7-285.

సీ...ఆ. అంబుజోదర ధ్యానత, త్పరత యొకటికాని బాలకుండు.....

లక్ష్మీ. 3-147.

సీ. ...గీ. అంబుజోదర దివ్య పాదారవింద
చింతనామృతపాన విశేషమత్త
చిత్తము.....

భాగ. 7-122, 150

ఇట్టివి ఇంకను పెక్కు లుదాహరణీయములు కలవు. వీని వలన ఎట్టిన్న పోతన్నకు అన్నయని తెల్లము.

—ॐ భా వు క క ॐ—

ఇందలి క్షీరసముద్రము వైకుంఠము భగవానుఁడు వసంతము పానగోష్ఠి సరసింహమూర్తి మన కనుల ప్రేలుదురు. ఎట్టియ భావనావిహంగము నడుమనడుమ మూలాధారము నుండి సహస్రారమునకును, భూమినుండి స్వర్గమునకును ఎగరుట యీవర్ణనములం దెడలెడ మనము కనుగొనఁగలము. ఎట్టియ జన్మతః కవి. భావుకత అతనికి పరివేషము. అతని కవితా శయ్య పుష్పగుంధితము. హృదయము రసప్రసవణము. ఈ పాట వినుఁడు.

ఉ. పొందవు దుఃఖముల్ భయము పొందదు పొందదు దైన్య మెత్తెయిన్
బొందవు తీవ్రదుర్దశలు పొందు బ్రయంబులు పొందు సంపదల్
పొందు సమగ్రసౌఖ్యములు పొందు సమున్నత కీర్తి లెందు గో
వింద పదారవింద పదవీ పరిణాధ గరిష్ఠ చిత్తులన్. 2-31.

పద్య మెంత అప్రయత్నముగా నడచునో.

క. సనకుండు సనందనుండును, సనత్కుమారుండు సనత్సుజాతుండనగా
ముని పరులు వనజభవు నందను లే తెంచిరి ముకుంద దర్శనవాంఛన్. 2-52.
అర్థమున కనుకూలముగా ఛందస్సు ఎటులు పరుగిడునో?

మత్త. రండు పోదము లెండు వేగము ప్రస్ఫురత్కులికాయఁధా
ఖండ ఖేలన హేతి భీతి నగ ప్ర జాభయ దాయితా
చండ చండ జరంగ సంభ్రమ సంప్రవర్ధిత వార్ధికి
బుండరీకదళాక్ష మందిర భూమికి మహాశేమికి. 2-145

ఎత్తి చూపుటకుఁగాని, ప్రయత్నించి తెలిసికొనుటకుఁగాని పని
యుండనంతగా ఇతని కవిత్వమునం దెచటఁ జూచినను సౌంద
ర్యము తరంగితమగుచుండును.

తరంగములు లేచిపడుచు, నురుగుల కాంతి ప్రసరించుచు,
పగడపుఁదీగలు అటు ఇటు కొట్టుకొనుచుండ— బడబాగ్ని
తోడి సముద్రుఁడు చేతులాడించుచు, అట్టహాసము చేయుచు,
జడలు విదిర్చుచు భాలనేత్రముతో తాండవించుచుండు శివుని
వలె నతనికి గనుపట్టును. 1-34. హిరణ్యకశిపుఁడు నీట నిల్చి
చేయును గ్రతపమునకు కమలి, కమలిని కన్ను మూసెనట. అతని
పెచ్చ యూరుపులకు నీ రిగురఁగా మాటటగా మంచు నీరుకురిసె
నట. అతిని తపముతెఱఁ గంతయు నిదుర లేక సరసి నల్లఁ
గల్వల కన్నులతో చూచుచున్న దట. 2-21. దిగ్దంతుల దంత
ములు ఊడఁబెఱికి బ్రహ్మాండ మను వాద్యమును వాయించుచు
ముక్తాప్రాలంబములు కల రాకాశశాంకుఁ డచు ఛత్రము తాల్చి
మేరుసింహాసన మెక్కఁజూచుచున్నాఁ డట హిరణ్యకశిపుఁడు!
2-4. మలయపవనుఁడు వేరుగికి కలఁగి తలఁగిపోనేరక తాల
వృంతములలో తల దాచికొనె నట 3-69.

పెద్దలుత్ప్రేక్షను అతిశయోక్తిని పెద్దగాఁ జెప్పుదురు.
స్వభావోక్తిమాత్రము తక్కువ తిన్నదా? చూడుఁడు, వేసవిలో

బగళు లెతోఁటనీడలు బ్రాతి యయ్యె
బగళులును కేలు తనుగాలి బ్రాతి యయ్యె

రేలు వెన్నెలబయటలు ప్రియము లయ్యె
రేలుబంగారులు నిద్రలుఁ బ్రియము లయ్యె.

3-73.

ఇప్పటి ప్రభుత్వమున నిషిద్ధమైన పానగోష్ఠిని పట్టు
కొందము. ఒక సుందరిచేతి పానపాత్రమునఁ బడి చందమామ
గడగడలాడుచున్నాఁడు. ఎందుల కందురా, వినుఁడు. ఆసుందరి
మోమునందమునకు కన్న వెట్టిన దొంగ కాఁడా ఆ మామ ?
ఇప్పుడు పట్టు పడ్డాఁడు, ఇక వడవడ వడఁక కేమి చేయును?
3-97. ఇక వెన్నెలలోనికి పోదమా? అది రాత్రి యను తలఁపు
పుట్టినీక, తమ మను మాట విననీక, అవ్యక్త యను శంక నంకు
నివనీక అంతఃకరణమునకు బ్రహ్మానందముగా నుండలేదా ?
3-91. ఇక బ్రహ్మమునే చూతము. అది పాపపానుపున పండి
యున్నది. మంచుకొండ నెత్తమునఁ గ్రవ్వి నీటి మబ్బు
చాయకు నుపమేయము దాని సోయగము. అది విజ్ఞానమునకు
నిర్దేశము. ఒక పెడ సగుణము ఒక పెడ నిర్గుణము. వెరసి
ఉభయము 3-14.

‘జ్ఞానినా ముపకారాయ త్రిధా రూపం ప్రభు ర్వహః’
సగుణం నిర్గుణం చైవ తస్మా త్సగుణ నిర్గుణమ్.’

ఆను సూత సంహిత యిచట గుఱుతు వచ్చెడిని. ఎఱ్ఱాప్రగడకు
పరమేశ్వరునియొడఁ గల అభిజ్ఞత ఎంత లోఁతొ అంత విరివి.
అది విశేషించి మూఁడవ యాశ్వాసమున అంగవర్ణనమునందును,
దర్శనముల డాఁతతోఁ జేసిన భగవత్ స్తుతియందును, విదవ
యాశ్వాసమున స్తంభోద్భవవచనమునందును, దండకము

నందును ¹కనబడును. దర్శనముల ప్రాపునఁజేసిన స్తోత్రమున
సాంఖ్యప్రస్తావములో ఈ దిగువపద్యము కలదు,—

కా. దృష్టాదృష్టఫల స్పృహఃపిముఖులై దిక్పావర్షత త్వక్రియా
సృష్టిం బ్రస్ఫుటతీవ్రభోధమున నుల్లేకించి యవ్యక్త సం
సృష్టిం బాసి నిరస్తవైకృతు నుదాసీనాత్మ వడ్వింశు వి
స్ఫుటైశ్వర్యుని నిన్ను సాంఖ్యు లెలమిన్ భావించు రాల్తేశ్వరా!

“ఓ పరమపురుషా ! సాంఖ్యులు ఇహపరలోకభోగముల ఆకాశ పెడ
మొగము పెట్టి ఆకాశము మొదలుగాఁగల తత్త్వముల సృష్టిని (దిక్పా
మిచట ఆకాశపరము) నిశితజ్ఞానముచే దాటి, అవ్యక్తసంబంధమును (సంసృష్టి =
లిలతండులముల కలయికవంటి కలయిక) వీడి, నిన్ను వికారదూరునిగను ఉదా
సీనునిగను ²వడ్వింశంసిగను ఆనఁగా ఇరుపదాఱవ తత్త్వముగను, తలఁతురు”
అని అర్థము.

వేదాంతులమలేమున జ్ఞానేంద్రియము లైదు, కర్మేంద్రి
యము లైదు, భూతము లైదు, శబ్దాదినిషయము లైదు,

1- ఈ చోటుల నన్నిటను ఈముద్రణచునను పెక్కు అపపాత
ములు కలవు. సుపాఠముల కొఱకు వేచియుండము.

2. వడ్వింశంశుడు అనుపదమునకు అర్థము వివరించునపుడు (చూ. 236
పుట.) కాంతివర్ణమునందలి ౬ ఆ-గీ-వ పచనమునకు బదులు అక్షశాసనమున
౪-౧౯౭ మొ. ౨౦౧ పద్యములు పొరపాటున అచ్చువడెను. అచటి చివర
వాక్యముగూడ పొరపాటే కావున పరిహరణీయము. కాంతివర్ణమునందలి
పచనము ఈపీఠికలో ‘౨౬ తత్త్వములు’ అను కీర్తికక్రింద ఉదాహరించితిని
గాన అచట చూచునది.

మనోబుద్ధ్యహంకార ప్రకృతిచిదాభాసు లైదుగురు. వెరసి ౨౫ ఇరువదాటవవాఁడు పురుషుఁడు.

ఈపద్యమున ఉదాసీనుఁడగు సాంఖ్యపురుషుఁడు ఇరువది ఆటవవాఁ డని చెప్పబడెను. అనఁగా ఇదియే పరతత్త్వము లేక తత్త్వాతీతము.

— ౨౫ తత్త్వములు —

సాంఖ్యము ఏమి చెప్పనో చూతము. సాంఖ్యకాదిక,—

‘మూలప్రకృతి రవికృతి, ర్నహ దాద్యాః ప్రకృతి వికృతయ స్సప్త షాడశక శ్చ వికారో, న ప్రకృతి ర్న వికృతిః పురుషః.’

అనియు, సాంఖ్యసూత్రము,—

‘సత్త్వ రజస్తమసాం సామ్యవస్థా ప్రకృతిః, ప్రకృతే ర్నహకా, మహతోఽహంకారోఽహంకారా త్పంచ తన్మాత్రా జ్యుభయ మింద్రియం, తన్మాత్రేభ్యః ఘాతభూతాని, పురుష ఇతి పంచవింశతి ర్గణః.’ (౧-౬౧)

అనియు ఇరువదియైదు తత్త్వములనే చెప్పెను. ‘పంచ వింశ ఆత్మా భవతి’ అను శ్రుతి యిందుల కుపప్తంభకము. ఇటు లగుచో ఈ షడ్వింశరు డెవఁడు?

— విద్యారణ్యులు —

సర్వదర్శనసంగ్రహమున విద్యారణ్యులు సాంఖ్యదర్శ నము ఇరువదేనుతత్త్వములను చెప్పిననియు, పాతంజలదర్శనము

‘ప్రధానాదీని పంచవింశతి తత్త్వాని ప్రాచీనాశ్శ్రేవ సమ్మతాని. షడ్విం శ స్తు పరమేశ్వరః క్షేత్ర కర్త విపా కాశయై రపరామృష్టః పురుషః స్వేచ్ఛయా నిర్మాణకాయ మథిషాయ తాకిక వైదిక సంప్రదాయప్రవర్తకః సంసారాం గారే తప్యమానానాం ప్రాణభృతా మనుగ్రాహక శ్చ.’

(సాంఖ్యము చెప్పిన ప్రధానాదులగు ఇరువదియయిదుతత్త్వములే యోగదర్శనమునకును సమ్యక్తములయినను, ఇరువదియొకవవాఁడు పరమేశ్వరుఁడొకఁ డున్నాఁడు. అతఁడు క్షేత్రాదులచే అంటఁబడఁడు. అతఁడు ఇచ్ఛా, మాత్రమున నిర్తాణకాయమధిష్ఠించి ¹తాకిక వైదికసంప్రదాయములను నడపును. మఱియు సంసారాన్నిలో దహించుకొనిపోవుచుఁడు జీవుల ననుగ్రహించును.)

అని యోగము ౨౬ తత్త్వముల నొప్పెననియు చెప్పెను. ఇటు లితఁడు చెప్పుటకు

‘క్షేత్రకర్త విపాకాశయై రపరామృష్ట్యై పురుషవిశేష ఈశ్వరః.’ (౧-౨౪)
అను యోగసూత్ర మాకర మనుచో సాంఖ్యసూత్రమునను ఇట్టి యీశ్వరుఁడు కలఁడు.

‘స హి సర్వవి త్వర్వకర్తా.’ (3-౧౬)

‘ఈ దృశ్యేవసిద్ధిః సిద్ధా.’ (3-౧౭)

యోగదర్శనమును సాంఖ్యదర్శనమును చెప్పిన యీ యీశ్వరుఁడు జనేశ్వరుఁడు. దాననే అనిత్యుఁడు. కొండలు సాంఖ్య లీశ్వరు నొప్పురు. వారు నిరీశ్వరులు. దానఁజేసి విద్యారణ్యు లీ స్వల్పభేదము నాశ్రయించి, మడ్వింశుని ఈశ్వరుని విడివిడిగాఁ చెప్పియుండనోపును.

1. ఒకవరియే ఒకటిగాని వెక్కులుగాని శరీరముల నిర్మించి వానియందునుకొని, అని అర్థము.

❖ ౨౬ తత్త్వములు ❖

ఇది యిటులుండఁగా భారతము సాంఖ్యముననే ఇరువదాటు ¹తత్త్వములుగాని, యోగమున ఇరువదేనే తత్త్వములని యిటులు చెప్పచున్నది,—

.....యోగానాం.....

పంచవింశా త్వరం తత్త్వం పత్యతే న సరాధిషు,

...

...

...

...

బుద్ధ మప్రతిబుద్ధత్వా ద్బుద్ధ్యమానం చ తత్త్వతః

బుద్ధ్యమానం చ బుద్ధం చ ప్రాచూ ర్యోగనిదర్శనమ్ ²

వావిళ్లవారి ప్రతి. కాంలి (307)

యోగులిరువదేనవతత్త్వముకంటె నింకొకతత్త్వమును చెప్పరు.

1. క్షరంబగు నవ్యక్తంబు దొఱంగిన పంచవింశకుం డక్షరం బనం బరఁగు నక్షరంబునకుం బరంబైనదానిం బెక్కుం డ్రైఱుంగదు సాంఖ్యసూక్ష్మ దర్శకులు గాంతురు క్షరాక్షరపరంబు లప్రబుద్ధ బుద్ధ్యమాన బుద్ధంబు లను నిర్దేశంబులు గలిగియుండుఁ బరతత్త్వనిర్దేశంబునం బొల్పు షడ్వింశకంబు బుద్ధంబును విమలంబును నప్రమేయంబును సనాతనంబునునై పంచవింశకంబును జతుర్వింశకంబునుం గనుచు వెలుంగు. (కాంలి ౬.౪౬.)

2. అవ్యక్తము పురుషుఁడు అను రెండుతత్త్వములనే స్వీకరించు నెడల విధినిషేధ మోక్షప్రతిపాదకమగు కాస్త్రమెవరికి? కావున జీవునిఁగూడ విడిగా నొకతత్త్వముక్రింద స్వీకరింపవలయునని యోగముదెస సాంఖ్యుల ఆరోపణ. ఇది భారతము సాంఖ్యమును తనపక్షముగాఁ జేకొని చేసిన ఆరోపణ అని వేఱ చెప్పనక్కఱలేదు.

స్వరూపమెఱుంగమి బుద్ధుఁడు (పురుషుఁడు) బుద్ధ్యమానుఁడు అనఁగా తెలియఁ
బడుటకు విషయమగుచున్నాఁడు. కావున యోగులు బుద్ధ్యమానుని బుద్ధినే
చెప్పుదురు. ¹అనఁగా తెలియఁబడుదానిని (అవ్యక్త), తెలిసినవానినిమాత్రమే
(పురుష) చెప్పుదురు.

ఇంక అనుశాసనపర్వ మన్ననో,—

అథ మూర్ధను(ని) యః ప్రాణాన్ ధారయేత సమాహితః

బుద్ధ్యమాన మవాహ్నితి ద్రవ్యావస్థం న సంశయః.²

బుద్ధ్యమానా³ ప్రబుద్ధాభ్యాం స బుద్ధ ఇతి పత్యతే

బుద్ధ్యమాన మబుద్ధకృ నిత్య మే వానుపశ్యతి

వికారపురుష స్తేష బుద్ధ్యమాన ఇతి స్మృతః

పంచవింశతి తత్త్వం తత్ ప్రోచ్యతే నాత్ర సుశయః.

యది బుద్ధ్యతి చైవాయ మన్యోయ మితి భాస్వరః

స ప్రబుద్ధోఽనువర్తేత పానీయం మత్స్యికో యథా.⁴

సనత్కుమారుఁడు శివునకు యోగమును వివరించుచు ఈశ్వోక
ములచే బుద్ధ్యమానుని ప్రబుద్ధుని అబుద్ధునిఁ జెప్పెను. కాఁగా
యోగమునఁగూడ ఇరువదాఱుతత్త్వములు తేలినవి. ఇది
పూర్వపరవిరోధము. వావిల్ల వారి ముద్రామున ఈయధ్యాయ

1. తిక్కన దీనిని తెలిగింపలేదు. 2. వావిళ్లప్రతి. అనుశాసన. ౯౮-
౧౧౦. తెలుగుపద్యములకు 236 పుటలో 'షడ్వింశుఁడు' అనుదానిక్రింద
చూచునది. 3. ప్రబుద్ధ అని పాఠాంతరము. దీనికే తిక్కన తెలిగింపు అను
గుణము. 4. తెలిగింపులో అబుద్ధుఁ డని యుడుటవల్ల పాఠాంతర మేవో
ఇచట నుండియుండును. చూ. ఆను. ౪-౨౦౦, ౨౦౧.

ములు రెండు మూడు ప్రక్షిప్తములని తోచెడిని. దీనికి నీల కంఠ వ్యాఖ్య లేదు. పూనాప్రతిలో ఈభాగము లేదు.

అనుశాసన మీయధ్యాయముననే,—

చతుర్వింశతి మేవాత్ర కేచి దాహు ర్హసీషిణః. 27

కేచి దాహు స్త్రయోవింశం యథాశ్రుతి నిదర్శనం,
వయం తు పంచవింశం వై తదధిష్ఠానసంక్షేపమ్. 28

తత్త్వం సమధికుశ్వామ స్సర్వతంత్ర ప్రలాపనాత్. 29

ఆరయఁగఁ దత్త్వము లనునవి

యిరువదినా ల్గండు కొందఱిభద్రుజహరా

యిరువదిమూఁ డనుటయొక గల

దిరువదియే సంధు వానినే యెట్లన్నన్. (అను. ౪-౧౭౩.)

అనియు, శాంతిలో,—

‘ఆత్మానం బహుధా కృత్వా తాశ్చేవ ప్రవిచక్షతే.’ (30౦-౧.)

ఆత్మను మాయచే విశ్వలైజసప్రాజ్ఞ విరాటూస్సత్రాంతర్యాములనుగా విభజించి, విభజించిన ఆరూపములనే తత్త్వములనుగా చూతురు. కాని ఆత్మ ఒకటే తత్త్వము.

అనియు,

‘ప్రబుద్ధులగు సాంఖ్యులును యోగులును బుద్ధికిం బరంబై పంచవింశతి తమంబైన యాతత్త్వంబు నాలోకింతురు... (౬౩౪.)

అనియు చెప్పట సాంఖ్యయోగవేదాంతదర్శనములను సమీకరించుట కని తోచును. ఈదిగువ కోష్ఠకముచూచిన నిది తెల్లము.

ఉపని గీత	క్షర క్షర	అక్షర అక్షర	అన్య పురుషోత్తమ
కాంతి (సాంఖ్య)	బుద్ధ్యమాన (ఆవ్యక్త)	అప్రబుద్ధ	బుద్ధ
...(యోగ	బుద్ధ్యమాన	—	బుద్ధ
అనుకాసన	బుద్ధ్యమాన	ప్రబుద్ధ	అబుద్ధ
సాంఖ్యదర్శన	ఆవ్యక్త	—	పురుష (జీవ, ఈశ్వర)
యోగదర్శన	...	—	...

ఎట్టయి యీ ౨౬ వ తత్త్వమును భారతమునుండియో పురాణాంతరమునుండియో గ్రహించియుండును. 'సాదాఖ్యికళ సదాశివునితోఁ గలిసి ధరువదాటవ తత్త్వమగు'నను తంత్ర సుప్రదాయము నిచట పోల్చి చూచునది.

—౨ నా ను క్ష—

తెలుఁగువారితోఁ బుట్టిన నాను శ్లోక్తయనోట నీట మొలచిన తామరవలె, మనోహరముగా నుండును. ఈ దిగువ నుదాహరించిన సామెతలనుమణులతో తాపటముచేసిన ఆ యాపద్యములను జదివినచోఁ బ్రకృతార్థమున కవి ఎంత నైగ నిగ్యము కూర్చెనో స్ఫుటము కాఁగలదు.

- 'కుంపటిలోఁ దామర మొలచిన క్రియ.' 3-127.
 'బలియు నింట బానిసనైనఁ జెలువ వెఱురు.' 3-47.
 'మూఁ డేండ్ల లేని సద్బుద్ధి ముప్ప డేండ్ల లేదు.' 3-151.
 'ఒక గుడ్డు ముఱిగిపో నేమి యగున్?' 4-25.
 'నిప్పునఁ జెద లంటునె?' 4-32.
 'నోరు మూయఁ బెడతల వాచోయెదు.' 4-37.

— ౧౧ భాషా జాతీయములు ౧ —

ప్రతిభావయందును జాతీయపదములు కుప్పతెప్పలుగా నుండును. కవులు సంగ్రహించినవి కడుఁగొలఁది. గొప్ప, కవులు ప్రకరణానుగతములయినవానినిమాత్రమే వాడఁగలరు గదా. ఇవి భాషకు ప్రాణమువంటివి. వీని కొక నిఘంటువు వ్రాయుట ఆవశ్యకము. నన్నయ తిక్కనలవలె నెఱ్ఱయగూడ. వీని నచట నచట జక్కగా వాడెను.

'నాలు కాడునే?'	2-28..
'మాకు దిక్కు'	3-50..
'వాడు నాకు, వానికిఁ గలసేను.'	3-56.
'అమ్మడు వోయినట్లు.'	3-62..
'కలువలమ్రొక్కు దైవమునకు నెక్క ననఁగ.'	3-75..
'ఏల చెడితి రోరి.'	4-15..
'పాప మడిసె.'	4-28.
'చే చఱచికొంచు.'	4-170.
'మీఁదికి మూరెడు పేర్చి.'	5-95..

— ౧౨ ప్రయోగవిశేషములు ౧ —

'కసినకంటె 3-133. చెప్ప ననియె నిదె యెజ్జలు 4-13. అతని మచ్చరంబునఁ గన్నదియ తలఁపఁ జేలమో 5-28. తా రొకరులఁ గోరరు 5-56. ఏల కలుగఁడు 2-30. ఒలసిన నరు గొంత కాల మునికియు 4-44. మాన్వఁగల యంతయు నింకను నాడి చూతమే 5-7. ఇంతమాత్రమునకు 1-93 ఎందేని. ప్రకృతి సత్యముల కరణి..... అట్టి యంభోధి 1-25. ఇద నన్నయ వాడుక.

ఈ. ఇంబుగ నర్వలోక జను లెవ్వనియేని ముఖామృతాంకు బిం
బంబున నుద్భవంబయిన భారత వా గమృతంబు కర్ణరం
ధ్రంబను నంజలిం దవిలి త్రావుదు రట్టి ముసీంద్రలోక వం
ద్యుం బరముం బరాశరసుతుం బ్రణమిల్లి కరంబు భక్తితోన్.

ఆది. 1-76.

ఈ 'ఎందేని, ఎవ్వనియేని లోని వీని అట్టి,' శబ్దములు
నిత్య సంబంధము కల య త్రచ్చబ్దముల వంటివి. ఇటు విశేషము
అను ప్రయుక్తమగు 'వని.'

చూ.

ప. ...ఎవ్వని వేల్పు నాహ్వనంబు నేనెద నవ్వేల్పు.' ఆర. 7-324.

ఇందులకు భిన్నముగను నన్నయ వాడెను.

ప. 'ఎందేనినుండి యొక్క మహామహుండు...వచ్చి' ఆది. 3-180.

ప్ర శాస్త్రీ.

4-14.

దేవబలంబు సిద్ధంబగుట యవలంబింపవలయుట నాకుం దోచిన కర్ణంబు.

2-138.

—♦♦♦ దోషాభాసములు ♦♦♦—

సీ. 'ఏను దియ్యమున నటించిన' 2-56.

అనునెడ ఇంచుగాగమ యతియు,

చ. ...క్రొక్కదలగ దాడిపెట్టిన యభిర్వ.

3-34.

క. ఆదియు మహామయు.....ఎఱుగం

3. గాఢ దరము గాదు.....

1-39.

క. ఆదేవు దివ్యమహామం.....ఎఱుగం

3. గాఢ దరమె.....

1-64.

మ. 'ఒం ! డొకటక్ ...రిపులక్ ఘోరాజి'

ఈ యతులును.

ఉ. వీఁపున నభి నొక్క పృథివీధరముం దగఁ దాల్చి నంచుల
క్షీపతి.

4-181.

అను పద్యములందు ప్రాససాంకర్యమును

క. వేదముకాదిగఁ గల య హైదశవిద్యలకు నీవ స్రవ్యపు తత్త్వద్
బోధకులును

3-30.

అను పద్యమున దధ ప్రాసమును

‘పద్మజుకు’

2-28.

అనునెడ నగాగమాభావమును చూపట్టును. ఇవన్నియును నన్నయకును తిక్కనకును సమ్యతములే. ‘ఉ. కాదన కిట్టిపాటి’ అను నన్నయ పద్యమున సంబోధనమును సంబోధనముగా మార్చి, బుద్ధధాతుల్యుడౌతె మని సమర్థించువారు ఈ పద్యము నందలి ‘బోధకులు’ గమనించి సింహావలోకనము చేసికొనవలసి యుందురు. కానినాడు దీనికూడ బోధకులుగా విద్వంసలసి యుండురు.

‘మందా. శేలాక్రాంత త్రిభువన మహా ద్విద్విష ల్లక్ష్య’

4-183.

‘సుమహత్’

ఆరణ్య. 5-355, 6-1.

అను ప్రయోగములు

‘సుమహాదుపనిషత్ ప్రస్తుత్యభిక్రాప్య సేవ్యా’ (మహాప్రస్థాన.) 1-79.

అను తిక్కన ప్రయోగములు తల పునఁగఁ దెచ్చుచున్నవి.
మఱియు

‘అట్టి సూరమునికు నట్టి ఘోరమునకు’

4-121.

‘పీని మనోగతమునం దవిలిన దైవము’

5-6.

‘పతి రహితంబు దుస్సహము’

ఆరణ్య. 5-307.

‘అపగతమునఁ బడ’

7-249.

‘అను నీ ప్రయోగములు చూపట్టును. ఇట్టివి తిక్కనలోను.

‘సాక్ష్యకి సమేతంబుగా శౌరియు’

శాంతి. 1-371.

‘సహాయంబు నొల్లక’

శాంతి. 3-83.

‘శాంతము ధర్మ ప్రచయం బంతటికి’

„ 5-186.

ఉన్నవి. ఈ ధర్మ ధర్మి వ్యత్యయాదులు తెలుఁగునాట శిష్టజన వ్యవహారములో నున్నవి.

తపోగ్రత.—

ఇవట ‘పరాధార్మ ప్రాగ్రహర ప్రాగ్భ్యా గ్రాగ్రియ మగ్రియమ్’ అను అమరఋషుబట్టి తపమున ఉత్కర్ష మొందినవాని ధర్మము అని అర్థము చెప్పి వదసాధుత్వము సాధించినగునుగాని—‘కమలిన నైత్తమ్మి’ కనుగుణముగా అర్థ మమరదు । కాన ‘సకారాంతము లకారాంతములును అగును’ అను మతమవలం బించి ఎఱ్ఱయ తపఃక్రత అని గ్రహించియుండును - చూ - తపోగ్రత- 225 పుట - భారతమునఁగూడ నికఁడు—‘సమ్యగ్యశకాలి’ ఆరణ్య-౬-౯౦. అని యశశ్శబ్దమును అకారాంతముగా ప్రయోగించెను.

—౧౦ కారక విశేషములు ౧౦—

‘ఏవిధంబునందైన’

‘.....విషభక్షణంబునం

దమృతముకంటెఁ బ్రీతికరమయ్యె’

4-88.

‘మేడమీఁ దెడలెడు’

4-133.

‘ఆత్మవిద్యకు నొదవఁదొడఁగినాడ’

4-162.

‘విడిపించు పనికి నై యొదవి యుత్సహించి యున్నవాడు’

ఆరణ్య. 6-349.

‘శికగిరి ఉపాంతమువలనం గదలి’

2-19.

ఇట్టివి నన్నయ తిక్కనలందును గలవు. ఇవి వైయాకరణులకు సుపరిచితములే. నాటికిని నేటికిని కారకమునఁ గలిగిన పరిణామమును పరిశీలించుటకు వీని నుదాహరించితిని. ఎఱ్ఱయ ఆరణ్యమునందును హరివంశమునందును కనుఁగొనవలసిన భాషావిశేషములు బహుళములు.

— ౩ స్వ సంవాదములు —

‘స్ఫుర దరణాంశు రాగ రుచి సూరలఁ బర్వఁగ’ 2-73.

‘స్ఫుర దరుణాంశు రాగ రుచి బొంపిరి పోయి ఆరణ్య. 4-143.

క. వెఱగుపడి హర్ష రాగము, దఱిగిన వదనములు వెల్లఁ దనము గదుర బిట్టఁ మూర్ఛ మునిగి యయ్యి, ద్దఱు నిలిచిరి వేత్రదండ తాడిత తమరై. 1-91.

క. వెఱగుపడి హర్ష రాగము, దఱిగిన వెలవెల్లనై వదనములు వ్రాలం దెఱఁగేది తిచ్చపడి ర, త్తఱిఁ దల్ పరిజనము లెల్లఁ దద్దయు వంతన్. ఆరణ్య. 7-159.

సీ. మెచ్చక యెదురైన మృత్యువు మెడఁ ద్రొక్కి
క్రొవ్వాడి కోఱలు ద్రెవ్వరాచి— 2-119.

సీ. మెచ్చక యెదురైన మృత్యువు మెడఁ ద్రొక్కి
క్రొవ్వాడి కోఱలు త్రెవ్వఁదాచి— హరి. పూ. 4-155.

ప. శిత నారసింహ నభరా, హత దైత్య మహిష సూపహరంబునఁ దర్పిత యయ్యె ననఁగ బరికాంతత నొండె ద్రిలోక పీడ తత్ షణ్మూత్రన్. 5-107.

ఈ పద్యమే సరిగా హరివంశమున పూర్వభాగము 4-39 లోఁ గలదు.

ఈ కబ్బమున ద్వితీయాశ్వాసమునందుఁ గల 'తపములఁ
 గ్రున్పిన తపసులఁ బట్టి తెప్పించి యచ్చరలతోఁ బెండ్లి నేయు' అను పద్యము శ్రీనాథునిదిగా హరవిలాసమునందు ముద్రితమైనది. ఈపద్య మెఱ్ఱయదో శ్రీనాథునిదో ఊహింపవలసియున్నది. ఈక్రింది పద్యమునకు దిగువ నుదాహరించిన శ్లోకము ఆకరముగాఁ గానిపించెడిని.—

క. దైవాధీనము త్రిజగము, దైవము తన్వంత్తవశము తన్వంత్తము భూ
 దేవతల చేతిదగుటను, దైవములకు దైవతములు ధరణీ దివిజుల్. 1-99.

దైవాధీనం జగత్స్వర్గం మంత్రాధీనం తు దైవతమ్
 తన్వంత్తం బ్రహ్మాణాధీనం బ్రహ్మణో మమ దేవతా.

ఇక నా శుక్కువాక్యముల కట్టిపెట్టెదను. నన్నయ తిక్కనలలోఁ జేరుటకు,—

ఉ. మించిన వేడ్క వీనులకు మిక్కుటమై మధుశృష్టి గ్రమ్మ రా
 యంచలు గూయఁ గ్రోచుమును నావలఁ గూయఁగడంగుభంగిఁ బ్ర
 థాచిత శబ్దసారులు మహాకవు లాద్యులు కావ్య శయ్యఁ గీ
 లించిన కీర్తి సంగ సుఖలీలకు నేనును గాంక్ష చేసితిన్. (లక్ష్మీ. 1-13.)

అని జంకిపట్టులు వినయము చూపి వారి కొఱుఁత దీర్చిన ఎఱ్ఱ
 ప్రేగడ మధుమయఃఫణితుల నీకఁ జదువుడు.

చిరివాడ
 కృష్ణాజిహ్వా.
 19-1-53 }

వేలూరి శివరామశాస్త్రి.

శ్రీ రస్తు
శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతార మను
నృసింహపురాణము

పీఠిక

కి నిరంతరంబు కడుఁ జెన్నెసలారెడురాగలీలను
త్రేకముఁ బొంది యొప్పుతనచిత్తముఁ జూ
పెడుమాడ్కి నిత్యర, మ్యాకృతి యైనకౌస్తు
భము నక్కువయిం బచరించునుత్తమ, శ్లోకుఁ
డహాబలేశుఁ డతిలోకుఁడు లోకముఁగాచుఁ
గావుతన్.

1

- ఉ. చందనచారుపత్రకము సంస్తుతకౌస్తుభకర్ణికంబు న
స్పందితలాంఛనభ్రమరసంగమనోజ్ఞము నైనయట్టి గో
విందుసురస్తలంబ యరవిందముగా సొగియించియున్న య
య్యిందిర సూచు గాతఁ గృపనింపగుచూపుల భక్తచంతరిన్.
- ఉ. గద్దియయైనతెమ్మివిరి కమ్మని తావికి గ్రమ్మతేటు లే
ప్రాద్ధను మ్రోయుచందమునఁ బ్రోడలు శిష్యులుగూడి చు
ట్టులన్, బెద్దయెలుంగునం జదువఁ బేర్చియెలర్పఁగ నొప్పువే
లుపుం, బెద్ద నయంపుమత్కృతి కభీష్టచిరస్థితిదాయిగావుతన్.

- చ. నటలు జటాటవిం గుసుమవల్లరు లై చదలేటినీటి నె
త్రలుల జనించు క్రొన్నురువుతండములై తలఁజుట్టుపాముమే
నలుపుడు గుప్పసంపుఁబొరలై చెలువార శివేందుచంద్రకల్
నెఱయఁగఁ బ్రోచు మస్తుఖరునీషితకావ్యకళాకుముద్వతిన్.
- చ. తనరంగ గ్రుచ్చి యంచిక మునంబునఁగొంగిటఁజేర్చుచోఁఘన
స్తనయుగకుంభయాగ్గములు దార్కొని యొప్పునకై యసూ
యమై, జెఁకిపెనంగ నొండొకటిఁ జేరినలాగున నుల్లసిల్లఁ
బెం, పెనసినవానిఁ బ్రీతినుతియించెదనేనికమోమువేలుపున్.
- చ. కరకమలంబునందుఁ బటికంపుఁగమండలు శివచ్ఛకాంతి భా
సురమగుమాక్తికంపుజపసూత్రముదాల్చుట, బ్రహ్మవాదీయై
పరఁగినహంసముం బిలిచి బాలమృతాశముఁజూపుచందోమా
సిరిఁ దిలకింప నొప్పుబుధనేవితమూర్తిఁ దలంతు భారతిన్.
- ఉ. వీనులతేనె యై కురియ వింతగు కావ్యరసంబు గ్రోలి య
వ్వాసవకోటికిం బశుసమానత మానఁగఁ జేసె నెవ్వఁ డె
వ్వానికి నీడు లేదు మునివర్గములోపల నవ్వుహాత్తు మే
థానిధి నాద్యురాఘవకథానిధికిర్తిధురీణుఁ గొల్చెదన్. 7
- ఉ. వేదము నచ్చుకట్టి శ్రుతివీధులతల్వముఁ బట్టి చూచి య
వ్వేదముకంపు 7వీచులకు వెగ్గలమై నిగుడంగఁ బాటు నా
మోదము శివెల్లిఁ గొల్చి యనుమోదితకీర్తలమిన్నుదాఁకు న
య్యాదిమపండితుంగొలుతునచ్చుతమూర్తిఃపరాశరాత్మజున్.
- ఉ. భాసురభారతార్థములభంగులు నిక్క మెఱుంగ నేరమిక్
గానట బీసలే చదివి గాథలు ద్రవ్యతెనుంగువారికి

1. తేందు. 2. చాసంగ. 3. వంటి. 4. దమై. 5. మై. 6. సిరితిలకింప.
7. నింపున. 8. తెల్ల. 9. గానట బీసలే.

వ్యాసముని ప్రణీతపరమార్థము తెల్లగఁ జేసినట్టియ
జ్ఞాననకల్పులం దలఁతు నాద్యుల నన్నయతిక్కనాద్యులన్.

క వెండియుఁ దొట్లొటి యిప్పటి
పండితుల మహాకవిత్వపదవీగరిమా
ఖండితుల నతులతేజో
మండితులఁ దలంతు నిండుమనమున నెపుడున్. 10

ఉ. యామము లెన్నిదింట నియతాకృతిఁ 1 బ్రత్యహముఁ శివా
ర్చనా, రామత యొప్పు నిత్యశివరాత్రి వ్రతంబుగఁ బూని
భవ్యయో, గామృతతృప్తి మ్రొ ద్రిజగదర్పితలీలఁ దనర్చు
శంకర, స్వామిముసీంద్రు భక్తజనవత్సలు మధురు నాశ్ర
యించెదన్. 11

వ. అని యీ క్రమంబునఁ బ్రధానదేవతాసంకీర్తనంబును మహా
కవిజనప్రార్థనంబును సద్గురుచరణానుస్మరణాకీర్తనంబును సమ
ర్థించి కృతార్థతం బొంది కతిపయాశ్చరపరిగ్రహజనితం బైన
నై సర్గకచాపలంబుకతంబున. 12

ఉ. మించినవేడ్క వీనులకు మిక్కుటమై మధురృష్టి గ్రమ్మ రా
యంచలు కూయఁ గ్రొంచమును నావలఁ గూయఁ గడంగు
భంగిఁ బ్రా, ధాంచితశబ్దసారలు మహాకవు లాద్యులుకావ్య
శయ్యగీ, లించిన కీర్తిసంగసుఖలీలకు నేనును గాంక్షఁ జేసీతిన్.

వ. ఇట్లు మహాప్రబంధకల్పనాకుతూహలాయత్తం బగుచిత్తం
బుతో నొక్కనాఁడు తదనుసంధానానుబంధసమాధినిమిలి
తేక్షణుండ నై త్షణం బున్న సమయంబున. 14

సీ. ప్రజ్ఞాపవిత్రుఁడా పస్తంబసూత్రుండు
 శ్రీవత్సగోత్రుఁ డూర్జితచరిత్రుఁ
 డగుబొల్లనకుఁ బోలమాంబకుఁ బుత్రుండు
 వెలనాటిచోడనివలన మిగుల
 మన్నన గన్నభీమనమంత్రిపాత్రుండు
 పేరమాంబామనగిప్రియుండు పోత
 మాంబికావిభు సూరనార్య మజ్జనకుని
 బొల్లధీనిధికిని *బోలనకును

గీ. జన్మనకు ననుజన్మనిఁ గన్నతండ్రి
 వేఁగినాఁటఁ 1గరాప ర్తివృత్తిమంతుఁ
 డనఘుఁ డెఱపాతసూరికంపారిచరణ
 కమలమధుకరపతి సారవిమలయశుండు.

15

వ. మదీయభావంబున నావిర్భావంబునొంది సదయానందమధుర
 వాక్యంబుల నన్ను నిట్లని యనుగ్రహించె.

16

ఉ. ఉన్నతసంస్కృతాదిచతురోక్తిపదంబులఁ గావ్యకర్త వై
 యెన్నికమై బ్రబంధపరమేశుఁ డనంగ నరణ్యపర్వశే
 షోన్నయమంద్రభాష సుజనోత్సవ మొప్పంగ నిర్వహించితా,
 నన్నయభట్టతిక్కకవినాథుల కెక్కినభక్తిపంచనన్.

17

క. గిరిశపదభక్తిరసత
 త్వరభావము కలిమి శంభుదాసుం డనఁగా
 2బరఁగియు గోవిందగుణా
 దరసంభృతసౌమనస్యధన్యుడ వెందున్.

18

క. గురుభజనపరాయణుడవు
సరసబహుపురాణధర్మశాస్త్రకథావి
స్తరవేదివివినయోదయ
భరితుడ వతులానుభావభవ్యుడవు మహిన్. 19

క. కాపునఁబ్రబంధరచనా
1 ప్రావీణ్యము నీకు సహజపరిణతసిద్ధం
బై వెలసినయది యొకకృతి
గావింప జగద్ధితంబుగా నేఁ బనుతున్. 20

ఉ. శ్రీమదహోబలేశనరసింహుఁడు నాప్రియడై వతంబు, మ
త్సాస్వమి, తదీయతీర్థవిభవంబును దన్తహితావతారమున్
నీమధురోక్తిగుంభన మనీషులు మెచ్చంగఁ బ్రస్తుతింపు నీ
కేమెయి సంభవించు నఖిలేస్సితపుణ్యఫలోదయోన్నతుల్.

తే. అనినఁ బులకలు మై జాదుకొనంగ నపుడు
మనసు వికసిల్లఁ గనువిచ్చి మహితలీల
నద్భుతానందరసమూర్తినై తలంపు
తద్గతంబుగ ధన్యత తలకొనంగ. 22

క. ఇది యీశ్వరానుశాసన
ముదయోన్ముఖ మయ్యె నాకు నూర్జితశుభసం
పద నొనరింతుఁ బ్రబంధము
సదయన్మసింహావతారసంస్తవసరణిన్. 23

చ. ననుఁ దనపేరివాఁ డని మనంబున నెప్పుడు నాదరించుటన్
బనిచె గుణప్రసిద్ధియును భవ్యసమృద్ధియుఁ జేరుపుణ్యపుం

బని యట మత్పితామహుడు ప్రాక్తనసంయమితుల్యవర్త
నుం,డనఘయశుండు పూర్ణపురుషాయుషజీవితధన్యుఁ డిష్టు
హిన్. 24

తే. అమృతాత్ముడు నిత్యదయార్ద్రహృదయుఁ
డతులితానందజలధి నోలాడుఁగాత

విష్ణుధర్మప్రశంసాపవిత్ర మైన
యస్తదీయప్రబంధసామగ్రివలన. 25

కా. ప్రజ్ఞప్రస్తుతిభవ్యభోగవిభవస్ఫూరాత్ముఁ డారాధ్యస
ర్వజ్ఞుం డప్రతిమాద్భుతోభయకవిత్వప్రాధశబ్దార్థయో
గాజ్ఞానీద్ధిఘనుండు మజ్జనకుఁ డుద్యత్కిర్తి శ్రీసూర్యుఁ డీ
విజ్ఞానాత్మకవాఙ్మయఁబున ముదావేశోజ్జ్వలం డయ్యెడున్.

వ. ఈనిశ్చయం బిట్టిది కావున బ్రహ్మాండాదిపురాణోక్తం బయిన
శ్రీనరసింహావతారం బను పురాణంబుఁ దెనుంగుబాసఁ
బ్రకటింపవలయు నమృతాప్రబంధంబునకు నస్తత్పితామహ
హృదయగుహావిహారమహాసింహం బగుశ్రీమదహోబల
నరసింహదేవుం డధీశ్వరుం డగుటంజేసి యవ్యాకృతరత్నరచ
నోపహారంబుల నమృతాదైవతంబు నారాధించితి. 27

చ. కృతికివిభుండు శ్రీవిభుఁడు, కీర్తన పావన మైనతద్గుణ
స్తుతికృతి, విష్ణుదాసులు యశోనిధు లూర్జితపుణ్యుఁ లుత్త
ముల్, కృతిఁ గొనియాడువారు కృతకృత్యుఁడనైతి మదీయ
వాంఛిత, ప్రతీతికే జెందఁ గల్పతరుపాకము శ్రీకరకావ్య
రూపతన్. 28

వ. అని యుత్సాహంబు మిగులం జిత్తంబును వాగ్మ్యత్తంబును
నుత్తమశ్లోకసంకీర్తనరచ నాయత్తంబు నగుచుండ నత్తు
దాత్తభక్తిప్రయుక్తోల్లాసభాసితుండనై కృతిః జేయం
దొడంగి. 29

—● పవ్యంతములు ●—

క. శ్రీమదహోబలతీర్థ
స్వామికి శరణాగతప్రసన్ననకుఁ గృపా
థామునకుఁ బ్రణమజ్జన
కామితఫలదునకుఁ బరమకళ్యాణునకున్. 30

క. లక్ష్మీవల్లభునకు శుభ
లక్ష్మీజ్వలవత్సునకు నలభ్యాప్తనచ
సూక్ష్మార్థరూపునకు భవ
యత్తునిరసనైక నిరుపమాపథమునకున్. 31

క. నిత్యవివేకాపేక్ష ని
రత్యయతత్తునకు నిరుపమా¹సత్త్వనకుఁ
సత్యప్రహోదవచగి
ప్రత్యయాసిద్ధునకుఁ బరమపరిశుద్ధునకున్. 32

క. ప్రసభసభాస్తంభారణి, విస్మయరతేజోగ్నిమఖహవిర్భాగకళా
రసి కాసురపశుయజ్ఞనోల్లసనసుసంతర్పితాఖిలనిలింపునకున్.

క. కంసారికి నాత్మేచ్ఛా
సంసారికి మానిమానసస్ఫుటకేలీ
హంసమునకు దైవకులో
త్తంసమునకు దళితకలికి దండితబడికిన్. 34

క. ఆధారనీధిపథికా

రాధితున కగాధమధ్యరంధ్రసుధాధా
రాధాతప్రస్థమరథా
రాధరథామౌగునకు ధరాభరణునకున్.

35

క. భీమానుజవరదునకును

రామానుజవరదునకు శరణ్యునకును సు
త్రామాను¹ ప్రభవునకును
రామాను² ప్రభవునకుఁ బురాతనమునికిన్.

36

క. భవనాశనీమహాన

ద్యవగాహనవిమలబుధజనాంతకరణ
వ్యవసితసులభున కురుతర
భవనిజసింహత్వదళితభవకలభునకున్.

37

క. గరుడాచలాంచలోజ్జ్వల

గరుడాసీనునకు సిద్ధగరుడామ⁴రకి
న్నరమిథున ముఖోద్గిత
స్ఫురదపదానునకు నిత్యశుభధానునకున్.

38

క. సారాన్వయధీవిద్యా, సారలసత్పుత్రపౌత్రసంపద్మణసం

భారమదీయహితారోఢి, దారపరిజ్ఞాతకల్పతరుఫలమునకున్.

క. జ్ఞానబలశౌర్యసుఖసం, తానైశ్వర్యాదివిభవదాయుదయావి

ద్యానిత్యశ్రీఘ్నసునకు, శ్రీనరసింహునకు భక్తచింతామణికిన్.

1. ప్రభువు. 2. ప్రభువు. 3. భవనజ. 4. రికిన్. 5. నరసఖమిథునోద్గతివి.

ప్రథమాశ్వాసము

కథాప్రారంభము

చ. ఏను విన్నపంబుసేయం గలలక్షీనరసింహావతారం బనుపురాణ
కథకుఁ బ్రారంభం బెట్టిదనినఁ నిఖిలభువనపావనంబైన నై
మిశారణ్యంబునఁ బుణ్యాత్మ లగు మహర్షులు హర్షోత్కర్షం
బున రోమహర్షణుం డనుపౌరాణికునివలన నఖిలపురాణేతి
హాసంబులు పరిపాటి వినుచుండి బ్రహ్మాండపురాణంబునఁ దీర్థ
భాగ శ్రవణంబుసేయుసమయంబున నతికుతూహలొస్తీలిత
మానసు లై యతని కిట్లునిరి. 1

క. ఏతీర్థము కలియుగమున
భూతాభయదానచతురపుణ్యోన్నతి ను
ద్ద్యోతించు మునులు దివిజులు
నేతీర్థమునందుఁ బాయ రెన్నఁడు నెలమిన్. 2

కా. ఏతీర్థంబున సర్వకాలమును సర్వేశుండు సర్వాగమా
మూతస్థితయశుండు శ్రీవిభుండు ప్రేమస్థేమమై దాను న
బ్రాతావాసయు నిత్యవాసరుచియై భాసిల్లు నొం డెచ్చటన్
జేతోవృత్తి గణింపనొల్లక జగజ్జగీయమానస్థితిన్. 3

కా. ఏతీర్థంబుఁ దలంచువారు వినువా రీక్షించువా రెప్పుడున్
బ్రీతిం గూడి భజించువారు దురితావేతాత్ములై యయ్యెడన్

1వీతాతంకమతిం దనర్తురు జగద్విఖ్యాతకీర్త్యజ్జ్వలం
బేతీర్థంబు పురాణయోగివిదితం బేతీర్థ మూహింపగన్. 4

శా. వీతీర్థంబు సమస్తతీర్థతిలకం బిష్టార్థసిద్ధిప్రదం
బేతీర్థంబు సమగ్రవైభవశుభోపేతప్రభూతోదయం
బేతీర్థంబు విముక్తిసాధనగృహం బేతీర్థ మింపారంగా
నాతీర్థం బెఱుంగింపు మాకుఁ బరమోదాత్తప్రబంధోక్తులన్.

క. అని ప్రార్థించిన మునులకు
వినయావనతాంగుఁ డగుచు విశ్రుతవాణీ
ఘనుఁ డధికభోధనుం డి
ట్లను బుధహర్షణుండు రోమహర్షణుఁ డెలమిన్. 6

ఉ. ఈగుణోటియంతయును నెక్కడ²నొక్కడఁ గల్గిదుర్లభం
బాగమసిద్ధమై మునిగణార్చితమైన రహస్య మేను వి
ద్యాగురుఁ డైనమద్దురుముఖాంబురుహంబునఁ గంటి నిపు త
ద్వాగభిరూపితార్థము భవద్వచనంబుల కుత్తరం బగున్. 7

సీ. ప్రోగులై యెందును బోఁ గేర్పడక యున్న
శ్రుతు లన్నియును నోజ సూత్రపటిచె
ముఖ్యశాస్త్రంబుల మునికోటిఁ జదివించి
యెల్లచోటుల వెలయింపఁ బనిచె
నాదిపురాణంబు లయ్యైమతంబుల
వేళ్లు వెట్టియు నిరూపించి నిలిపెఁ
బంచమవేదమై పరంగుఁడహభార
తముఁడేసి పురుషార్థసమితిఁ బ్రోచెఁ

గీ. బుట్టినప్పుడె సంస్కృతిపాలము ¹విష్ణు
నట్టియెఱుకను బుట్టినపట్టిఁ గనియె
నెవ్వఁ డట్టిమధురు నుతియించి భక్తి
• విష్ణుమాహాత్మ్యకథ లెల్ల విస్తరింతు. 8

వ. సమాహితహృదయులరై విచుండు. 9

ఉ. సంతతపుణ్యవర్తనుఁడు సద్గుణసంవృతకీర్తనుఁడు ని
శ్చింతమనస్సరోరుహావశీకృతకృష్ణుఁడు ²వీరతత్పరుఁ డా
క్రాంతనియత్యవేలవుఁడు గాలవుఁ డన్తుని తీర్థసేవనా
త్యంతికభక్తి మేదినిఁ బ్రదక్షిణవృత్తిఁ జరించె నెల్లెడన్. 10

సీ. అర్థి గంగాద్వార మాడెఁ బుష్కరములు
గనియెఁ ³గురుక్షేత్రమునఁ జరించె
గౌళికఁ గొనియాడెఁ గాళి వసించె బ్ర
యాగంబు సొచ్చె గయావటమున
నిలిచె, గంగాపయోనిధిసంగమముఁ జూచె
శ్రీపురుషోత్తమసేవఁ జేసె
సింహాచలం బుపాసించె, గోదావరీ
కృతగాహనుం డయ్యెఁ గృష్ణవేణిఁ

గీ. దటిసె శ్రీవేంకటాచలస్థాయిఁ గొలిచె
సహ్యాజావేణిఁ దోఁగెఁ దత్పరిధనీమ
సప్తసాలాంతరశయాను సరసిజాతు
రంగనాథుని నెఱుఁగె శుభాంగుఁ డగుచు. 11

వ. ఇట్లు పరిపాటిం బ్రసిద్ధంబు లగుతీర్థంబు లాడుచు మఱియును.

క. గోకర్ణము ¹సహ్యాద్రియు

శ్రీకుల్యముఁ బుష్పనగముసిద్ధాచలమున్
లోకనుతుఁడు చూచుచు ల

క్షీకలిత మహాబలంబుఁ జేరెం బ్రీతిన్.

13

క. అందు భవనాశసీనది, నందనదళితారవిందనవమకరంద

స్యందమదవదిందిదిరఁ, జందనచంద్రాంశువిశదసలిల భజించెన్.

వ. తదనంతరంబ.

15

ఉ. ఆమునినాయకుండు వినయానతుఁడై కొలిచెం జగత్త్రయ

స్వామిఁ బ్రసన్నభక్తి²మయవాఙ్మయఁ గామితభక్తలోకర

త్నముణి సర్వదైవతశిఖామణి శ్రీనిధి సత్కృపానిధిన్

శ్రీమదహాబలేశ్వరుఁ బ్రసిద్ధమహత్త్వజితాఖలేశ్వరున్. 16

వ. ఇవ్విధంబున శ్రీనరసింహసందర్శనం బొనరించి కృతార్థుం డై

యచట ననేకమునిరుహర్షి మధ్యంబున మధ్యందినదినకరాను

కారి యై తేజరిల్లువాని శ్రీరున్నారాయణచరణైకభావు దేవ

శ్రవుం డనుమునిపుంగవుం గనుంగొని నమస్కరించి యతని

చేత సుభావనంబు వడసి యాసీనుం డై ³యమృతహస్తంబు

వివరించు నచ్యుతమహిమాత్మకంబు లగుపుణ్యకథనంబు

లాకర్ణించుచుఁ గృతాంజలి యై యిట్లనియె.

17

క. చూచితి ననేకతీర్థము

లీచందముపుణ్యతీర్థ మే నెఱుంగ మునీం

ద్రా! చిత్తము తెలివొందెను

గోచరమే యహాబలంబు కొనియాడంగన్.

18

క. ఇచ్చటఁ దొల్లిజనార్దనుఁ,
డచ్చపువాలారుగోళ్ల నసురవరేణ్యుఁ
1వెచ్చె నన నతనిసూనుని
మెచ్చె ననఁగ నేను విందు మితకథనములన్.

19

సీ. అఖిలలోకేశ్వరుం డగు రమాధిపుతోడ
విడువనివై రంబు దొడరునట్టి
మోఱక మేటికో మొలచె దైత్యుని బుద్ధి
నెబ్బంగి నిష్ఠ దై త్యేంద్రసుతుఁడు
శ్రీవత్సవత్తు మెచ్చించె శ్రీనరసింహ
మూర్తి యేకారణమున 2ధనించె
విభుఁ డహోబలనాథవిఖ్యాతి 3నెట్లయ్యె
నీతీర్థవరమున 4కిందుఁ గలుగు

గీ. పుణ్యతీర్థంబు లెయ్యవి భూరిపుణ్య
యింతయు సవిస్తరంబుగా నింపు మిగుల
నానతిచ్చి కృతార్థుఁ జేయంగవలయు
నన్ను ని మ్మును లేల్ల నానందమొంద.

20

క. అని పలికిన గాలపుపలు
కనుమోదించుచు ముసీంద్రు లందఱుఁ దమ నె
మ్మనములు చెప్తలకు సొమ్ముగ
నొనరించి కుతూహలాధికోల్లాసితులై.

21

క. తనవదనమునన చూడ్కులు
నినుపఁగ దేవ శ్రవుండు నిరుపమవిద్యా

ఘనుఁ డిట్లనియెను గాలవుఁ

గనుఁగొని గంభీరవాక్పక్రార ప్రౌఢిక్.

22

క. నీ వడిగిన యర్థము ముని, సేవితము సమగ్రబోధసిద్ధిప్రద మి
ప్రవాప్తికరము శ్రుతిసంభావితము ప్రశస్తనిత్యపాండిత్యనిధీ!

క. ఏనును బెద్దలచే మును

వీను లలరఁ దరతరంబ విన్న విధంబున్

మానసమున నున్న తెఱఁగుఁ

గానుపునం గన్న క్రమముఁ గథన మొనర్తున్.

24

వ. అనిపలికి దేవ శ్రవుం డిట్లని చెప్పం దొడంగె.

25

సీ. అఖిలలోకానందుఁ డగు చంద్రుఁ డెందేనిఁ

గలిగె నుజ్జ్వలఫేనకణముమాడ్కి

నై రావణాదిమహాకరు లెందేనిఁ

బ్రభవించె మకరశాబములపగిదిఁ

గమనీయసురతరుసముదయం బెందేని

జనియించె శైవాలచయము భంగి

భువనైకమాత మాధవుపత్ని యెందేనిఁ

బొడమే మాణిక్యంపుబొమ్మపోల్కి

గీ. నాదిమత్యక్తికూర్మములు విహారలీలఁ

దనరు నెందేని ప్రకృతి సత్యములకరణి

నట్టియంభోధి యొప్పారు నద్భుతైక

సారమహనీయమహిమ కాథార మగుచు.

26

క. తాన లవణాబ్ధి యనినను
దాన మధురజలధి యనిన దాన యమృతపా
థోనిధి యనినను సకలా
శూనగుణస్తుతికి నాత్మ యొక్కడ యుదధికిన్. 27

క. కావున దుగ్ధాంభోనిధి
శ్రీనిభవము వర్ణనంబు చేసెద సాక్షా
చ్ఛ్రీవల్లభమూర్తి యగుటఁ
బావనములు తెద్దనానుభావ స్తవముల్. 28

ఉ. ఒక్కొక్క¹యపు శీతకిరణోదయవేళలఁ బొంగి నింగికిఁ
నిక్కి మహాబివీచికలు నిర్మలదివ్యవిమానపంక్తిపైఁ
బిక్కిటిలంగఁగ్రొన్నురువు వెట్టినయంతయుఁ జూడనొప్పు న
బిక్కిలు శారదాభ్రలవదీప్తివిభాగత నొందుచాడ్పునన్.

ఉ. ఎక్కుడువేడ్కఁ గ్రోలికొని యొండకయున్న పయోధిపల్తఱున్
గ్రక్కెడునో సుభాకిరణకాంతిచయంబు లనంగ నెంతయున్
మిక్కిలి యుల్లసిల్లు నునుమించులు దేరెడుముత్తయంబు లిం
పెక్కినమ్రోతలక దరంగ లెందుఁ దటంబులఁ బ్రోవువెట్టిగన్.

శ్రీ. బిగి యుల్లసిల్లెడుపగడంపుఁగెమ్మోవి
చెలువంపుబింకంబు చిగురులొత్తఁ
దనరారుపులిననితంబబింబమున నా
కులిత మై ఘనమకూల మమరఁ
గ్రమ్ముముక్తాఫలఘర్తాంబుకణములు,
చెదరి యెంతయు సౌఖ్యపదవి నొసంగ

1. వేళ. 2. చిక్కిల.

నెసఁగునుద్వృత్తమీ నేక్షణరోచుల
పొలపంబు లొయ్యారములు దలిర్ప

తే. లలితభంగుల నొప్పువేలావధూటిఁ
గమ్ర¹వీచి భుజంబులఁ గొంగిలించి
ఘనరసోల్లాసలీలలఁ గ్రాలి క్రాలి
యుదధి తోతెంచు జంద్రోదయోత్సవమున. 31

ఉ. ప్రేపులు రేలుఁ బెద్దయును బేర్చి సమీపనగేంద్రచంద్రకాం
తోపలతోయదంబు నదులొక్కమొగింజను దెంచియాదట
బైపడఁ దాను నుల్లసితభాతిఁ దదీయనదాభిసారమున్
దీపెనలారఁ గైకొని మదించు నదీపతికోర్కి వింతగన్. 32

చ. తటరుహవిద్రుమద్రుమవితానము లొప్పుఁ బయోధి కింక ను
త్కటచటులోర్చిహస్తముల గర్వమున న్నెడలంగఁ ద్రోచినం
బటుతరభావ మేది బహుభంగి వికీర్ణతనొంది క్రింద న
చ్చట నచట²బోజంగువడి స్రగ్గినబాడబకీలలో యనన్. 33

తే. కిడలుచేతు లార్పుచు ఫేనఘనతరాట్ట
హాసరుచితోఁ బ్రవాళజటాలి విద్రిచి
యౌర్వశిఖిఫాలలోచనం బనఁగ సింధు
4వమరుఁ దాండవ మాడెడుహరునిఁ బోలి. 34

చ. పాలుపుగ నెల్లనాఁడు నుడివోవక పెల్లుగఁ బూచు తీఁగెలం
దెలుపులుమీటి తోయనిధితీరవనంబులు చూడ్కికెప్పుడు
ఎలమి యొనర్చు వేల్పులచలేంద్రునిఁ గవ్వముఁ జేసి⁵త్రచ్చు
చోఁ జిలికిననాఁటియయ్యమృతశీకరనేకముపాయదోయనన్.

ఉ. ¹తెక్కలతోడి కొండల నెఱిం దనలోన నడంచుకొన్న నీ
 నెక్కి బలారి వంచె నొకొ యీజలపూరమువేర్చి యంతయుం
 దక్కు వ నేయ నన్నక్రియ దందడి నెందును బేర్చి వెల్లుగా
 నొక్కట నీరుగ్రోలెడుఁబయోదసముచ్చయముల్
 పయోనిధిక్.

36

నీ. నీరిపుట్టినిల్లు రాజీవలోచనునెజ్జ
 పట్టు, మహీకాంతకట్టు జీర
 గిరులు డాగెడుగొంది గిరిభేదిపగఱకు
 బలుకోట బడబాగ్ని బ్రతుకుచోటు
 పటుపయోధరములపాలిప్ర పాశీమ
 యమృతాంశుపాడవున కనుగలంబు
 మర్యాదలకు గుఱి మహిమలకండువ
 యఖిలరిత్నములకు నాకరంబు

గీ. సురతభవనంబు వాహినీసుందరులకుఁ
 గూర్చి నిల్కడ గంభీరగుణమునెలవు
 తనరునొప్పిదముల కెల్లఁ దానకంబు
 వనధిఁ గొనియాడఁ జతురాననునకు వశమె.

37

వ. ఇట్లప్రారవిభవోదారం బగుదుగ్ధపారావారంబునకు నలం
 కారం బగుచుఁ దదీయమధ్యప్రదేశంబున ననేకశతసహస్ర
 కోటియోజనవిస్తారవిపులరూపం బై శ్వేతద్వీపంబు దీపించు
 చుండు.

38

- క. ఆదియు మహిమయు నేర్పడ
నాదిపురుషుఁ డొకఁడ యెఱుంగ నన్యుల కెఱుంగం
గాఁ దరము గాదు కమలభ
వాదిదివిజవంద్య మది మహాద్భుతము మహిన్. 39
- సీ. ఊరాభిరంగలవేరణః గూడిన
 ఫేనసంహతి చిక్కఁ జేరె నొక్కొక్క
రాకాసుథాకరప్రభలు ప్రోవిడి బ్రహ్మ
 వెరవున గట్టి గావించె నొక్కొక్క
హరి పురాంతకుతోడిపురుషున రజతాద్రి
 కెనగాఁగ నిది సృజియించె నొక్కొక్క
దనుజారిపానృయుక్త దనియక వెండియు
 నురగేంద్రుఁ డీమూర్తి నొందె నొక్కొక్క
- గీ. యుదరమున ముత్తైయంబు లొయ్యెయ్యి మూగి
తెట్టువలు వేరి పెనుమిట్టు గట్టెనొక్కొక్క
యనఁగఁ జందనకుండేందుహారరుచిర
దీప్తివితతులు నచట సంధిల్లు దీవి. 40
- శా. శ్వేతశ్వపనివాసు లందఱు శరజ్జిమూతరేఖానిత
స్ఫీతాకారులు ఘోరదుర్భరజరావేతు ల్లరిధ్యానసం
జాతానందనిరూఢు లూర్జితయశస్సంభావ్యు లంభోజసం
భూతేంద్రాదిసమస్తదేవపరిపత్నూజానమస్యోచితుల్. 41
- క. హరిభక్తి తేవగాదు, స్తరసంసార్భిఁ గడచుసాధుజనులకుం
గరయై దివిజగణనిరం, తరనిత్యానందమయపదస్థితి నెసఁగున్.
- వ. అమృతహాద్యీపంబునడుమఁ బ్రచండమూర్తాండమండలసహస్ర
దుర్నిరీక్ష్యసహజతేజోవిరాజితంబును, వివిధమణికిరణవటల

ఐటిలఘనకసక ప్రాకార ప్రకరపరిక్షి ప్తంబును, దరళ పతాకా
పల్లవి తకేతువనవిలసితంబును, సముత్తుంగమంగళ నుణిభర్త
నిర్మితనిర్మలహర్త్య కిఖరశ్లిఖితగగనభాగంబును, బహు
యోజనసహస్ర¹దుర్నిరీక్షవ్యాయతవిశాల సన్నివేశంబును,
రమణీయరమ్యసహస్రముఖసంచారచతుర ప్రాకారంబును, సం
భృతాఖిలదిష్టుఖద్వారతోరణస్ఫురణాభూషితంబును నయి
వైకుంఠనామధేయం బగుమహాపురంబు భూరిమహిమాభి
రామం బగుచుండు.

43

౩. నాలుగునోళ్ళులవానికి

నాలుక లిరువేలు గలఘనస్థిమతికి

బోలునె వినుతింపంగ నన

జోలికలకు మిగిలి యొప్పుబురియొప్పిదముల్.

44

౪. నారాయణునిదివ్యనామసంకీర్తనం

బనిశంబు జేయుమహాత్ములకును

బద్ధాతుక్రీపాదపద్మంబు లత్యంత

భక్తిమై బూజించు ప్రజ్ఞులకును

విశ్వరూపునిమూర్తివిభవంబు నే కాగ

బుద్ధి భావించుచుత్పరుషులకును

లక్ష్మీశ్వరునిసముల్లాసహేతువు లగు

వ్రతములు సల్పునద్వర్తనులకు

5. భవము దీటినతుది పచ్చి భవ్యసుఖము

లనుభవింపంగ దగునెల పగుట జేసి

యఖిలవస్తుసంపదలకు నాకరంబు
గుణవిభావిభాసురము వై కుంతపురము.

45

చ. శ్రుతిమతధర్మయోగములు చోద్యపుమాఅ్యములప్పురంబు
సం, జతురతః¹ బల్యవస్తువులు సారవిముక్తిపదమ్ము,లమ్ముపా
రతులితవిష్ణుకాసనసమాహితు లైనమహాత్ము లంచితో²
ద్ధతిః గొనువారు భూరివిహితవ్రతపారగు లైనబోధనుత్.

సీ. తమవాడిచూడ్కి కందర్పున కేపని
యైన సాధించుదివ్యాస్త్ర మనఁగఁ
దమతియ్యపలుకులు ప్రమదరాగాంబుధిఁ
దనరారుమవ్వంపుఁడరఁగ లనఁగఁ
దమవితచెయ్యలు కమనీయకొమల
శృంగారతరువు లేజిగురు లనఁగఁ
దమముద్దు నవ్వులు తమకంపుఁజీకటి
నిగిడించునరిది వెన్నెల లనఁగఁ

గీ. జొక్కుమందు లనఁగ సోయగంబులకిగను
లనఁగ సుఖమునిక్క లనఁగఁ జాలి
యనుపమానమూర్తులై యుల్లసిల్లుదు
రంబుజాయతాత్మ లప్పురమున.

47

ఉ. మారుని గన్నతండ్రి సీరిమానసమున్లబింపు నేర్పుసాం
పారఁగ నైజమై చనుమహారసికుండు సమగ్రసారశృం
గారరసాధిదేవత జగద్రమణుండు మురారి యట్టిశృం
గారిరనైకపాత్ర మనఁగాఁ దగదే పురరత్న మెమ్మెయిన్. 48

జి. శ్రీసతికి న్దురారికిని నేసలు పెట్టినపెండ్లి పెద్దల
బ్రాసనుఁ డంబుజోదరమునం దుదయించినాఁడు చేరి యు
ల్లాసము పల్లవింప నుపలాలనఁ జేసినయమ్మ లెల్లసం
తోసమున న్దుకుందుసయిదోడులు తత్పురిపుణ్యాభామినుల్

చీ. ¹హరిదాస్యసంపత్తి కరులు శ్రీకరు లెల్లఁ
గల్క్యవతారసంకల్పలీల
శ్రీనాయకుఁడు సవరించినబలుమావు
బడిపుట్టినవి హయప్రతతు లెల్లఁ
బుట్టువుఁ జావును బోవంగఁ దట్టిన
గరువంపుదిట్టలు పురుషు లెల్ల
²దివ్యవిమానమాతృకలు గేహము లెల్లఁ
గౌస్తుభజ్ఞాతులు కమ్రతన్మ

శీ. జాతు లెల్ల విరించి హంసప్రజంబు,
బలంగ మింపారు రాయంచోపదుపు లెల్ల
⁴విమలకమలాక్షునాభిపద్మమున కన్న
దమ్ములప్పు కొలఁకులతమ్ము లెల్ల.

50

ఆ. సకలకాలకుసుమసంపద సోంపారి
నిఖిలసుఖవిహారగ్నిర్నితులకుఁ
గారణంబు లై యుదారమందారంబు
లగుచుఁబురవనంబు లలరు నెపుడు.

51

1. హరిదాసులను హత్తికరులు. 2. దివ్యవిమానమాత్రికము. 3. పదవు.
4. విమలకమలాక్షు నాభిపద్మమునఁ గన్న, తమ్ములెప్పుడు.

సీ. హరిభూత¹భావిభవ్యానతానంబులఁ
 గీర్తనంబొనరించుగీరసమితి
 సప్తసామములు నుస్వరముగ మునిశోబిం
 జదివించుగోకిలసముదయంబు
 శ్రీకాంతుకనునీయశృంగారలావణ్య
 కథలు పేర్కొను కారికాగణంబు
 ప్రణవమంత్రోన్మాదపరిపాకమింపార
 సభ్యాస మొనరించునలికులంబు

తే. ఘోరసంసారతాపనివారణంబు
 జేయునున్నతేభూరుహచ్ఛాయవయము
 శివరసనిర్వాణగంధంబుఁ బల్లం బుష్ప
 జాతి యప్పురియుపవనస్థలంబయందు.

రీతి

చ. ఉరుతరశంఖచక్రచుచి నొప్పిలసద్విమలోదరస్థితాం
 బురుహవిభూతిః బేర్చి పరిపూర్ణజలాశ్రయశాశ్వతోన్నతికా
 బరంగి ననోత్పలాంచితనిభాగరిమ స్మిరిం జెంది యొప్పు న
 ప్పరికమలాకరంబులు నిభుండగు విష్ణుగమూర్తులో యనన్.

సీ. తరితాల్పుఁ బొక్కిటితమ్మికమ్మనితావి
 యల్లనల్దెసలను జల్లిచల్లి
 పరమాత్మపదములఁ దొరగి పాత్రెడు నేటి
 తరంగలపై లీలదాటిదాటి
 శౌరికొంగిటఁ బొక్కుచుపలాక్షిపులకల
 చెలువంబునకుఁ బోడిఁజేసిచేసి

హరిమ్రోలవినతాంగుడై యున్నయురగారి

యెఱకలు పలుమాటు గిటిపి గిటిపి

గీ. కొలువు తఱిగోరి సంభ్రమాకులతఁ ¹బాటు

తెంచు వేల్పుమూకలనేద దేర్చితేర్చి

వెన్నునగరిలోపల నెల్ల వెంటలకును

దానయై యెప్పుఁబురము మందానిలంబు.

54

ప. మఱియు సప్పురంబు పురుషోత్తముమహిమయుంబోలె వర్ణ నా
తీతవై భవంబును, లక్ష్మీహృదయంబునుంబోలె నారాయణ
నివాసయోగ్యంబును, వేదాంతసారంబునుంబోలె మహా
యోగిదర్శనోపలాలితంబును, భాగవతపురాణంబునుంబోలె
నచ్యుతావతార కథాబహుళంబును, నరసింహాదివ్యరూపం
బునుంబోలె బ్రహ్మాదవరదగౌరవకారణంబును, మహాగిరికంఠ
రంబునుంబోలె హరినిద్రాసుఖోచితస్థానంబును, బుండరీ
కాక్షు వక్షంబునుంబోలె గమలాకరకమలరజోనురంజితం
బును, శంకరువామభాగంబునుంబోలె సర్వమంగళాలంకృ
తంబును, సహోబలతీర్థంబునుంబోలె భవనాశనీరాగాగత
సాధుజనానుష్ఠితహరిదర్శనోత్సవంబును, నిధిలోకంబునుం
బోలె సతత సన్నిహిత ముకుంద శంఖపద్మకాంతికమనీయం
బును, సముద్రమథనావసానంబునుంబోలె దామోదరదయా
లద్దామృతముదితసుమనస్సముదయంబును, బాతాళంబునుం
బోలె విశ్వంభరోద్భవానసమస్తభోగీంద్రభోగాస్పదంబును,
జ్యోతిశ్శక్తంబునుంబోలె విష్ణుపదాశ్రితనిరతము నిమండ
లానుగత ధ్రువస్థానరమణీయంబును నగుచు ననేక నీలమ

1. బారుచెంచు వేల్పు మూకల నేదదేర్చి.

మణిప్రభా నివహాంధకారితగగనభాగం బయ్యును పీతాం
 బర విలసితంబును, శేషభోగాస్పదం బయ్యును నశేషభోగ
 నివాసంబును, బహుసంయమిజనాధిష్ఠితం బయ్యును పరమ
 ముక్తిపదంబును, సముత్తుంగ¹గాంగేయభవనభాసురం
 బయ్యును శిఖండివిహారహృదయంబును, వివిధవిలాసినీవిలస
 నోల్లసితం బయ్యును జితేంద్రియగమ్యంబును, సముద్రో
 దరస్థితంబయ్యును సుకవిముఖ విరాజమానంబును నై విలయ
 క్లేశంబునకు నగమ్యప్రదేశంబును, భయంబులకు ననాశ్రయం
 బును, ధర్తంబులకుఁ బరమధర్తంబును, మోక్షంబులకు నపరో
 క్షంబును, మాంగల్యంబునకు నౌజ్వల్యంబును, నానందం
 బునకు నిష్యందంబును, సౌభాగ్యంబునకు, నిత్యయోగ్యం
 బును, నాశ్చర్యంబులకు ననేకధుర్యంబును, సకలభువన
 భూషణంబును, సకలదురితనిస్తారకంబును, సకలశ్రుతి పురాణ
 వర్ణనీయంబును, సకలసాధుజనాకర్ణనీయంబును నై యుల్ల
 సిల్లు నట్టివైకుంఠపురంబునందు. 55

శా. రాకాచంద్రసహస్రకోటితులనారమ్యోల్లసత్కాంతియుం
 బ్రాకారప్రతిహారతోరణసభాప్రాసాదవేదీవితా
 నాకీర్ణంబు నుదీర్ణకేతుతతసౌభాగ్యంబు నై యుష్ప లో
 కైకశ్రీకరమంబుజాతునగ రత్యాశ్చర్యధుర్యస్థితిన్. 56

ఉ. ఆనగరంబు రాజు వివిధాద్భుతరత్నమరీచిమండలో
 త్తానలసద్విమానరచితం బగుభూరిభుజాగవుంగవో

1. గాంగేయభవనభాసురంబు. 2. సకల భువన భూషణంబును; సకల
 భవవిశేషణంబును. 3. రక్ష.

స్తానమనోజ్ఞానోగగరిమంబున నుత్కటభవ్య యోగలీ
లానుభవంబునం బొలుచు నచ్యుతుఁ డాత్మవివేకయుక్తుఁ డై.

శా. హేమ స్తంభమణి ప్రదీపమణి¹లింపేపారు, గర్భూరసా
రామోదం బెలరారు² మేటితెర లొప్పారు³ లసన్నా⁴క్తిక
స్తోమప్రస్ఫురితోపహారవితతు ల్సంపారు మాంగల్యర
తొముద్ర ద్దనరారు జక్రధనుశ్రీశయ్యానివాసంబునన్. 53

ఉ. చుట్టును గల్పవృక్షములు చుట్టును బుష్పలతావితానముల్
చుట్టును గేలికైలములు చుట్టును సిద్ధరసంబువాహినుల్
చుట్టును బూర్ణదీర్ఘికలు చుట్టును గోకలకీరనాదముల్
చుట్టును హంసి కాగతులు సొం పెసఁగు⁵హరిమందిరంబునన్.

మ.మును లేతెంచి నుతించుచుండుదురు సమ్మోహంబుతోనన్ములై
పను లాజ్ఞాపన సేయువేళలఁ దగం బాత్రుల్ని లింపొత్తముల్
పెనుపైకొల్తురు మూడులోకములు తృప్తి బిన్న పెద్ద ల్లహ
ఘనతేజోనిధి యైనశ్రీవిభు శుభాగారాంగణా⁶ణులన్.

ఉ. ఆడుదు రెల్లప్రాద్దు లలితాభినయంబుల దేవకామినుల్
పాడుదు రింపు వీనులకుఁ బండువ సేయఁగ వేడ్కఁ గిన్నరుల్
గూడి సమగ్రతత్త్వరసగోష్ఠిసుఖింతురు యోగిబృందముల్
క్రీడ యొనర్తురిష్టరసకీర్తితథంగి⁷బ్రహ్మను లయ్యెడన్. 61

వ. ఆదివ్యమందిరంబునకు రక్షకులై యష్టదంష్ట్రులు చతుష్టష్టి
దంతులు మహామస్తకవక్షస్థలబాహుచరణదారుణాభిరామ
శరీరులు విచిత్రభూషణాంబరగంధమాల్యాంగరాగులు నా
యతశక్తియుక్తులును నానావిధానుధహస్తులును నసమాన

1. అంపేరు. 2. మేటితెర వొప్పారు. 3. రవ్వరస. 4. ప్రసన్ను.

సత్త్వ సంరంభగంభీరులును నిరుపమాన్యవిధై శ్వర్యధుర్ము
లును నగువా రనేకశతసహస్రలక్షకోటి పద్మసంఖ్యల
మొత్తంబు లై విష్ణుకింకరులు చండప్రచండాదులు పూర్వ
ద్వారంబున గణపతియమప్రభృతులు దక్షిణద్వారంబునను
గుధరకోరకముఖ్యులు పశ్చిమద్వారంబునను పద్మాక్షపద్మ
దుర్గేందుప్రముఖు లుత్తరద్వారంబునను నిరంతరంబు నుం
దురు మతీయుఁ జతుర్ముఖులును శంఖచక్రధరులును బీతాం
బరులును నీలాంబుదవర్ణులు ¹నగణ్యసంఖ్యు లన్నగరికినెల్లెడ
లనుం గావలియై చరియింతురు. ఇట్టి గణకోటికి నెల్ల మేటి
యు నారాయణప్రసాదభాజనుండును నగు విష్వక్సేనుం
డనుమహాపురుషుండు గణవిమానసహస్రంబులు పరివేష్టింప
నద్భుతవిమానారూఢుం డగుచు శ్రీమహాలక్ష్మీ గూడుకొని
తిరుగుచుండునట్టియనమసామ్రాజ్యంబు జగదేకపూజ్యం బై
తనకు ననురూపం బగుచు నుండ నుద్దీపితుం డై. 62

సీ. పద్మనివాసిని ²పట్టపుదేవులు

నలినాసనుండు ప్రియనందనుండు

విహగాధి నాథుండు మహనీయవాహనం

బహికులాధీశుఁ డింపారుశయన

³(మతిలోకనందకం) బద్భుతోజ్వలహేతి

ఘనపాంచజన్య ముత్కటపుః జింద

మింద్రాదిసురలు సమిద్ధనేవకకోటి

సిద్ధమునీంద్రు లాశ్రితగణంబు

తే. ధర్మసంస్థాపనలు వినోదఁపుఁబనులు
శ్రుతులు నుతు లిట్టి యతులితోన్నతులఁ చేర్చి
లీల బ్రహ్మాండకోటిఁ బాలించుచుండు
నార్తరత్నోపరుండు నారాయణుడు. 63.

క. ఆదేవుదివ్యమహిమం
బాదేవుడు తానె యెఱుంగు నన్యుల కెఱుంగం
గాఁ దరమె విధిపురందరు
లాది యయినదివిజలకును నందునె యెందున్. 64.

సీ. భూరిరజోగుణస్ఫురణపద్మజుఁ డనా
భువనప్రపంచంబు పాడవుఁజేయు
మహానీయసత్త్వసమాధివిప్లవం డనాఁ
బొదలించు జగములఁ బోలుపుఁ దెలుప
గాఢతమోగుణాకలన నీశుం డనా
నొక్కట నిఖిలంబు నుడిచి యడంచుఁ
గలితగుణత్రయోజ్జ్వలపరాత్మఁడనా
నెగడి విశ్వమునకు మిగిలి వెలుఁగుఁ

గీ. గేవలుండె నిఖిలదేవచూడామణి
యఖిలదేవతామయైకమూర్తి
సకలదేవశరణచరణాంబురుహుండు ల
క్షీశ్వరుండు జగదధీశ్వరుండు. 65

చ. సిరి గరుడుండు చారుతులసీదశదామము కౌస్తుభంబు ప్ర
స్ఫురదురుశంఖచక్రములుఁ బొక్కిటితమ్మియు¹ బచ్చపుట్టమిం

పురలెడుచూడ్కియు న్దరణ నూనినయుల్లము నైనమూర్తి
యే, ¹నరుమది గ్రాలు, వాడొకడ నాభుడు శాశ్వతసౌఖ్య
సిద్ధికిన్. 66

చ. తపముల బోనిపాపములు దావగుణంబుల బోనిదోషముల్
జపముల నాటిపోనికలుషంబులు దుష్పరఁ దూలిపోవు న
చ్చుఁపుఁదలఁపొప్పు నొక్క మరి స్వము నైన రమేశువేరితీ
యపుబలు కింపుమీఱి ²నెదయందొడగూర్పఁగ నేర్పుగల్గినన్.

క. కిరణయ తనకు దొడవు త
త్పరచిత్తులదెసయ తనకు భాగ్యము భక్తి
ధరణంబ తనకు భృతి శ్రీ
వరుబోలం గలుగు నొరుఁ డెవఁడు జగమందున్. 68

సీ. నాలుగు మొగములబాలుఁ బొక్కిటితమ్మి
స్పృజించి జగములు నేయఁబనిచె
నింపారుతెలిసీటియే అంఘ్రితలమునఁ
గలిగించి దురితము ల్గడుగఁ బనిచె
దుదలు గానఁగరానిచదువులు మనసునఁ
బొడమించి తగవులు నడుపఁ బనిచె
గర్వంబుఁ గెంపులు కడకంటిచాయలఁ
బుట్టించి దివిజులఁ బ్రోవఁ బనిచె

గీ. దలఁపులకుఁ జేరుగడ తాన తెలుపులకును
నిక్క దాన పలుకులకు నెడము దాన

1. నరుమది గ్రాలువాడొకడనాభుడ శాశ్వతసౌఖ్యసిద్ధికిన్. 2. య.
3. కరణయఁదనకు.

యజరుఁ డమరుఁ డనంతుఁ డవ్యయుఁ డచింత్యుఁ
డనఘుఁ డజాఁ డంచితశ్లోకుఁ డచ్యుతుండు.

69

వ. ఇట్టిపరమేశ్వరుండు పరమప్రభావభరణుం డగుచు ¹భువనా-
హితచరితంబులం బాపుచు శుభంబులం జూపుచు భక్తజన-
పారిజాతంబనఁ బ్రఖ్యాతయుం గరుణారసప్రీతియుం దనకు
సహజంబు లై వెలయ వైకుంఠపురంబున విహరించుచుండఁ
గ్రమంబునఁ దిమిశమతవరాహావతారంబు లుదారంబులై
ప్రసరిల్లినయనంతరంబ యొక్కకాలంబున నీలమణిసుందరం
బగునిందిరాసుందరీదివ్యదేహంబునం బొదలుకాంతిప్రవా-
హంబు సిగ్గునవెలుకఁబాటినపాలికం జాలుకనై వెలిమొగులు
మొత్తంబులు దెసలకడ నడలుపడి తూలం బ్రకటయోగ
నిద్రావసానంబున నానందంబునొందు గోవిందులోచనార-
విందంబులచందంబు ననుకరించుటకు నాయితం బయినకరణిం-
గమలంబులు కమనీయరుచినిచయంబులం బచరింపఁ బరమ-
పురుషపాణితలంబునఁ బ్రద్యోతమానంబగుపాంచ జన్యంబు
నకు నన్నితంబుగాఁ బూర్ణేంద్రులంబు నిబిడచంద్రికా-
నిష్యందంబు నిగిడింప నీరజోదరువేరురంబునఁ బాలుచు-
వలుఁదమానికంబునకుఁ జేరువచుట్టం బనాఁదగి యరుణకిర-
ణుండు నిరావరణంబు లగుకిరణంబులవేడిమి మూఁడుజగం-
బుల నిగిడింప సజ్జనచిత్తంబులం ²గేలివృత్తంబులు సల్పుజల-
శయనునిరతిశయగుణంబుల కనుగుణంబు లైనయోజ రాజ-
మరాళంబులు విమలకమలాకరంబుల విహరణకళాకౌశలం-
బులు సొగియింప జగదేకాశ్రయం బగుశ్రీనత్సలాంఛను

నాశ్రితజనంబుల మనోరథంబులచాప్పున సస్యసముద
యంబులు సమగ్రఫలంబులం బొలుపార నవక్రవిక్ర
మోదగుం డగువక్రధరుభావినరసింహోవతారంబున విదార
ణీయుం డగుదై తేయురుధిరబిందుసందోహంబుతోడి బాంధ
నంబు ననుసంధింపం దివునుపగిది బంధురబంధూకంబు లవంధ్య
సహస్రదీప్తిం దిలకింప నకుంతితకై వల్యకళ్యాణకారణం
బగునపారనారాయణమహిమాకార పారావారంబుం జేప
ప్రబుద్ధజనంబులబుద్ధుల తెఱంగునంగలంక దేరి ¹ యెరువు
తెఱలి విలసిల్ల నుత్పల్లహల్లకోల్లాసియుఁ గుఱుదామోద
ముదిత మధుకరనికరంబును గువలయచ్చాయానుబంధాంధ
కారితకువలయంబును గాశప్రకాశితాశావివరంబును నై
శరత్సమయంబు సకలలోకాలంకారం బగుచున్నయెడ. 70

చ. నిరుపమభోగితల్పమున నిర్మలయోగవిశేషలీలమై
శరనిధికన్యకామణికుచద్వయకీలితవత్సుఁడై మనో
హరసుఖనిద్ర నున్నకమలాక్షుఁడు మేల్కనియెన్బయోధిపెం
దరఁగలమ్రోతమంగళమృదంగమృదుధ్వని యైచెలంగఁగన్.

సీ. నెరసినచిక్కని యిరుచన్నుగవచెన్ను
పరిపూర్ణకుంభవిభాతి యనఁగఁ
జెల్లిక్రాలుకన్నులఁ బొలయు మెఱుంగులు
కోలునీరాజనలీల లనఁగ
జిగిమిఱుపలుచనిచెక్కులచెలువంబు
రమణీయదర్పణరచన యనఁగఁ

దళుకొత్తుచిటునవ్వుతెలుపులసొంపులు
పుష్పహారవిస్ఫూర్తి యనఁగఁ

గీ. దనమనోహరభావంబు దనవిభునకు
నుచితమంగళవిధముల నుల్లసిల్ల
మున్న మేల్కొని మున్నీటిముద్దుకూతు
రమరె నీలాబ్జమధుపగానములు చెలఁగ.

72

చ. ఉరుతర¹తల్పచన్న గళణోజ్జ్వలభత్తు సహస్రదీప్తిమైఁ
బరఁగఁ గరంబు పొల్పెనఁగె బద్ధదళాతునిమేను నూతన
స్ఫురదరుణాంశురాగరుచి సూరెలఁబర్వఁగ నుల్లసిల్లు సుం
దరమహనీయనీలఁసుధాధరశృంగము పొల్పుఁ బట్టఁగన్.

చ. అంత.

74

సీ. అంబుధిచాదంబు నతకరించుచుఁ బర్యే
నభమునఁ బొంచజన్యస్వనంబు
జయజయశబ్దవాచాలితం బయ్యె సు
దర్శనలీల సుదర్శనంబు
ముదమలరారఁ గౌమోదికి బహువిధ
భ్రమణవేగమున నర్తన మొనర్చె
నఖిలైకనందకం బగునందకము మ్రోల
దీప్తిపరంపర దీటుకొలిపె

గీ. పసిఁడినీరుమీఁదఁ బరఁగినక్రియ నిజ
పక్షకాంతి దిశలఁ బ్రజ్వరిల్ల

నాదిదేవుమ్రోలఁ బ్రాంజలియై పాడ
చూపి నిలిచె భుజగసూదనుండు.

75

వ. ఇట్లు బోధంబు నొంది కొండొకనేపు గోవిందుండు మండ
స్తోత్రసుందరవదనారవిందుండగుచు నిందిరతోడ సరసస్థాప
సౌహార్దంబునందగిలి కొండొకనేపు.

76

ఉ. ఆనలినాయతాక్షీనయనాంచలచంచలతాసవిభ్రమ
భూనటనంబు నాతరుణిపూర్ణముభేందువిలాసహాస మ
మ్మానినిముగ్ధభాషణసమంచితమంజులలీల యెంతయుఁ
మానసముఁ బ్రమోదరసమగ్నముగా నొనరింపనున్నెడన్.

క. డెందమునఁ గొలుపువేడ్కలు
సందడిగొన నేగుదెంచి సంయమివరులుఁ
బృందారకులు న్నిల్పిరి
క్రందుగ జగదీశమంకిరద్వారమునన్.

78

వ. అప్పుడు.

79

సీ. అవసరం బిప్పుడ యగునంతదాకను
బగళమై నిలుఁడు దిక్పాలవరులు
సందడినేయక యందఱు నించుక
నేపు కూర్చుండుఁడు సిద్ధమునులు
దండియలును మీరు దడియంగఁబడకయ
తకయటువొండు గంధర్వముఖు
లిందాకఁబొగడితి రించుకవడి యింక
జగడంబు మానుఁడు చారణేంద్రు

గీ. లనుచు నుద్ధతవేత్రదండాభిరామ
హస్తులై పణిహారు లందంద నిలువ
నధిక మై యొప్పె సమృద్ధ మాదిదేవు
భూరిమందిరతోరణభూమియందు. 80

వ. అట్టిసంకులసమయంబునందు. 81

క. సనకుడు సనందనుండును
సనత్కుమారుడు సనత్కుజాతుం డనగా
మునివరులు వనజభవునం
దను లేతెంచిరి ముకుందదర్శనవాంఛన్. 83

ప. ఇట్లు చొచ్చి యనివార్యగమనంబున నరుగుదెంచువారికి
నడ్డపడి విష్ణుసారూప్యదేదీప్యమానకాయులును దత్ప్రతి
హారపాలనపదవీనిత్యనిరపాయులును జయవిజయనామ
ధేయులును నగువా రిద్ద అమ్మనీద్రుల కిట్లనిరి. 83

ఉ. ఇప్పుడ మేలుకాంచె. బరమేశుడు ¹సాగరజన్యకాంతిలోఁ
దెప్పలఁ దేలుచున్నతనతీయపుజాపులనేని నొండుమైఁ
ద్రిప్పుడు పాపపాన్పుపయి దివ్యపదంబు పసిండిపావయం
దొప్పుగ నేని మోపడట నొండ్లును జేరరు పూనియొవ్వరున్. 83

క. ఈసిద్ధు లీసుర ప్రభు
లీసంయమివరులు జగదధీశ్వరుఁ గొలువం
గా సమయము గాచి తదే
కాసక్తత నున్నచంద మటు గనుఁగొనుఁడా. 85

1. సాగరజన్యకాంతి.

క. మీరును నొక్కింతదడవు

నైరణతో నిలిచి సమయసముచితముగ ల

క్ష్మీరమణుఁ గని కృతార్థున

మారంభుల రగుఁడు తద్దయాలాపములన్. 85

చ. అనుటయు నాదిదేవుఁ బరమాత్ముఁ గనురిగొన నెమ్మనంబులన్

మొనయుకుతూహలాంకురము మోడ్పడఁ గోపముచిచ్చు

తాఁకునన్, ఘనతరణోధపల్లవము గందంగ నైరణ యన్తహః

ప్రతంబునకు విఘాత మొంద మునిపుంగవు లొక్కట

నుగ్రమూర్తు లై. 87

తే. అఖిలలోకగమ్యుఁ డగుపరమేశ్వరుఁ

జూడఁ గొల్వ నబ్బుసుకృతమునకు

నంతరాను మైతి రట్టియిద్ధరితంబు

ఫలము ననుభవింపవలయు మీరు. 88

ఉ. కావున ధర్మవిద్విషులు కల్పవకారు లనంగ దుష్టమో

హావిలబుద్ధితో నసుర లై జనియింపుఁడు సంతతంబు ల

క్షీవిభుమిఁదిమచ్చరము కిన్కయుఁ¹ గాఢీయఁబెట్టుఁగాత

మీ, భావము లిప్పు డేపగిది బాములు పెక్కగు నిక్క

మొంతయున్. 89

వ. అని వారు ఘోరంబుగా శపించిన.

90

క. వెఱగుపడి హర్ష రాగము, ²దఱిగిన వదనములు వెల్లదనము

గదుర వి, ట్టటమూర్ఛ మునిగి యయ్యి, ద్దట నిలిచిరి

చేత్రదండతాడితతను లై. 91

వ. ఆసమయంబున.

92

సీ. ఇమ్మహాపురుషుల ¹కెంతమాత్రము గాఁగ
 నేలకో యీకోప మిట్లుపుట్టె
 నమృతాంశుదీధితు లగ్నిసల్లుట గాదె
 యీమూర్తులకుఁ గన లిట్లు కలిమి
 యూహింపఁగాఁ గార్య మొకటి యేమేనియుఁ
 గలుగు నూఁక వీర లలుగువారె
 సాత్వికు లై యిట్లు నైచిరిగాక యా
 యిద్దఱు నల్పలే యిద్దఱుహిమ

గీ. ననుచు మునులును సిద్ధులు నమరవరులు
 నాదిగా నెల్ల వారలు నచట నచటఁ
 గూడి పెక్కుభంగుల మాటలాడుచుండఁ
 దముల మంబునిధిధ్వానసమతఁ బేర్చె.

93

వ. ఆవృత్తాంతం బంతయుఁ దనదివ్యచిత్తంబున నవధరించి సకల
 జగన్నివాసుం డగువాసుదేవుండు యక్షీసహితంబుగా ససంభ్ర
 మంబున నచ్చోటికి విజయముచేసి సనకాదులంజూచి మీరు
 సకలలోకద్వారంబుల ననివారితపంచారురు వీరు చేసిన
 తప్పు నాయది యుపశమంబు నొందుం డని యనునయించిన
 నయ్యోగీశ్వరులు మహాయోగీశ్వరేశ్వరుం డైన లక్ష్మీశ్వరు
 సందర్శనంబును సంభాషణంబును గని కృతార్థు లై పర
 మానందంబునఁ దదామంత్రణంబువడసి నిజేచ్ఛంజనిరి. మధు
 మథనుండును మగిడి యభ్యంతరమందిరంబునకుం జని వైన
 తేయుం బనిచి ప్రతిహరపాలురం దనపాలికి రావించిన
 నయ్యిరువురుం బురాణపురుషునకుఁ బరమభక్తిప్రకారంబు

లగుసాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలు లై
యొక్క దెస నొడిగి నిలిచిన నప్పరమాత్ముండు బహుళ
కాధుణ్యపుణ్యావలోకనసుధాసారంబు వారలపైఁ బరపి దర
హాసప్రసాదసాదరవదనుం డగుచు నిట్లనియె. 94

క. మోచినమానులకినుకకు

మా అలుగక యున్నమీసమగ్రక్షమ వే

మాటుఁ గొనియాడఁగాఁ దగుఁ

గీటునె సాత్వికులబుద్ధి కిల్బిషచయముల్.

95

ఉ. ఎంత గొఱంతఁ జేసియు మహీసురముఖ్యులు నాకుఁజూడఁగా
నెంతటివారి కైనను సహింపఁగఁ బాత్రము లమ్మహాత్ములం
1 దెంతటిపూజ లైనఁ దగు నెంతటిమన్నన లైన నొప్పుఁ దా
రెంతలుగా మదిం దలఁతురేనియుఁ నెంతలుఁదత్ప్రభావముల్.

సీ. అజ్ఞానరోగంబు లలఁతఁబెట్టెడుచోట

దివ్యాషధంబు భూదేవసేవ

పురుషార్థసిద్ధులఁ బొందెడుచోటను

సమరభూరుహము విస్తార్చనంబు

దురితాంధకారంబు పరఁగి క్రమినచోటఁ

బటుభానురుచి బ్రహ్మభాషితంబు

దక్షిణభయంబులు దొడరి సోకినచోట

నభయమంత్రము బ్రహ్మశాస్త్రయంబు

గీ. సారభద్రము త్తమవర్ణచరణరజము

భవ్యతీర్థంబు బాడబపాదజలము

సకలజన్మంబులకు నగ్రజన్మకులము
చేరుచో టిడిసిద్ధాంతసిద్ధమతము.

97

శ్లా. నారూపంబులు మేదినిసురులు నానారూపదీప్యత్తప
స్సారోదారులు భూరితేజులు జగత్సంఖావ్యకోటిప్రసా
దారంభప్రతిభావిభాసితలు విశ్వాధారు లామ్నాయసం
స్కారాకారులు లోకసమృతయశోగంభీరతాజ్ఞంభితుల్.

క. దైవాధీనము త్రిజగము
దైవము తన్మంత్రవశము తన్మంత్రము భూ
దేవతలచేతి దగుటను

దైవములకు దైవతములు ధరణీదివిజుల్.

98

తే బ్రాహ్మణావమానపరు లైనవారలు
నన్ను నాత్మ నొల్లకున్నవారు
విప్రచరులఁ గరము వేడుకఁ బాటించు
వారలెల్ల నన్ను వలచువారు.

100

వ. కావున బ్రాహ్మణవచనాతిక్రమణం బొనరింపక జన్మాంతరం
బులు గైకొనవలయు, సతిమాత్రశత్రుత్వంబునకు ననుమా
నింపవల దదియు నుద్ధాత్తసిద్ధిప్రదంబు, యట్లుని శత్రుండు
నిరంతరంబు నుద్ధతంబైనహృదయంబునం దస్వదీయసాదృ
శ్యంబు తనకుఁ గావలయుటం దలంచుటఁ దత్ప్రకారంబు
సాయుజ్య¹ సంపత్కారణంబు మీరు చిరకాలంబు నన్ను
భజించినదాసు లగుటంజేసి పరమైశ్వర్యభాజనంబు లగు
జన్మంబులఁ దేజోవిభవంబు లనుభవించి తుది² నస్త్యదైక్యంబు

నొందంగలవార లిదియంతయు నేను మాయాబలంబున
మీకు శ్రేయఃకారణంబులుగా నుత్పాదించిన యుపా-
యంబు సకాదుల కాదు శర్వం దైనమద్భక్తజనంబుల
ధిక్కరింప శక్తుం డగునె? యిట్లెఱింగు మాంగళ్యంబుగా
సంగీకరించునది, యంతరంగంబుల కలంక దొలంగుం డని
యానతిచ్చి వెండియు నిట్లనియె.

101

మ. పగవాఁ దైనను మూర్ఖచిత్తుఁ డయినా బాపాత్ముఁ డైనా
మదీ, యగుణధ్యానవిధేయధీపరిణతుం డై యున్న నేనాతనికా
సుగుణుంగా నతిధన్యుగా సుజనుగా శుద్ధాత్ముగా
నిత్యుగా, జగదేకప్రభుగాఁ బ్రభూతవిభవస్ఫారాత్ముగాఁ
జేయుదున్.

102

కా. ఏ నెవ్వఁడనో నాచరిత్రముతెఱు గెబ్బంగియో మన్తయ
ధ్యానంబెట్టిదియోయెఱుంగనివిమూఢాత్తుండుమన్నామ మె
త్తైనం బేర్కొనఁ గాంచునేని దురితోడ గ్రాంథకారచ్ఛటా
భానుం డీతఁ డనంగభవ్యపదముం బ్రాపించువాఁడుకా మదిన్.

క. నారాయణాఖ్యుం డగుసుతుఁ

బేరకొనిన బోయ కెట్టిపెం పొదవెను వాఁ

డేరూపువాఁడో ముందర

మీ రటు దలపోయుండా సమీహితబుద్ధిన్.

104

వ. మదీయశరణాగతుల రగుటంజేసి మీకు నెందును శుభంబ.
సకలచరాచరజనకుం దైన కశ్యపమహామునీంద్రుండును
దక్షకన్యావరేణ్య యగుదితియునుం దొలుత భవదుద్భవ
కారణం బయ్యెదరు. ప్రహ్లాదవిరోచనబలిప్రముఖు లగు

భాగవతోత్తములు భవదీయవంశంబునం బరమసావనులై
యుదయించెదరు. అని యిట్లు నిర్దేశించిన దేవదేవునానతి
నానందంబు నొంది యయ్యిద్దఱు ముకుందునకు నందంద
మ్రొక్కుచు బహువిధంబులఁ బ్రస్తుతించిరి. హరియుం
బెరోలగం బిచ్చి నిజదర్శనార్థం లగు సురమునిప్రముఖులఁ.
గృతార్థులంజేసి నిఖిలజగంబుల రక్షించు చుండె నంత. 105

శ. ఆజయవిజయులు పుట్టిరి

తేజంబునఁ గళ్యపునకు దిలికిని సుతులై
రాజతదై తేయకుల

భ్రాజిష్ఠసుఖైకయోగ్యభాగ్యస్ఫురణన్.

106

క. అని గాలవమునివరునకు

ననఘుడు దేవశ్రవుండు హర్షముతోఁ జె
ప్పిన పుణ్యకథన మంతయు

మినుతోక్తుల విస్తరించి వెండియుఁ బ్రీతికె.

107

— ఆశ్వాసాంతము —

క. సాభాగ్యభాగ్యలక్ష్మీ, లాభోన్నతవక్ష భువన¹లాలనదక్షా
లోభాదిరహితసంప్రదై భవభవ్యాత్మలక్ష్మ్య ధర్మాధ్యక్ష్యై.
మూలీని—

భూరికృపారసపోషణ కౌస్తుభభూషణ దుస్తరభూమభవో
త్తారణ దైత్యవిదారణ విశ్వవిధాయక మంగళదాయక నా
భీరుహపంకజపీఠచతుర్ముఖ²వేషితదుర్ముఖ వేశలథా
రారుచిరాసింధరా దురితాన్నిశరా నృహరీ గుణరత్నగిరి. 109

క. ¹వినుతివిశారదసారద, మునిమధురోద్ధీతనినద ²మోదాభ్యస్తా
దనుసుఖఖండనమండన, సుః శితనిర్నకచక్రశోభితహస్తా.

వనమయూరము. —

స్నాగగుణహార శ్రుతిసార జగదేకా
ధార విదుదార నగధార నవమేఘా
కార యవికార యనికార కరుణాలం
కార ధవభావశుభకారణవిహారా.

111

గద్యము. ఇది శంకరస్వామిసంయమి శ్వరచరణసరోరుహాఢ్యా
నానందసౌందర్యధ్వర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్ర సంభవ శంభు
దాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ ప్రణీతంబైన లక్ష్మీ
నరసింహవతారం బనుపురాణకథయందుఁ బ్రథమా
శ్వాసము.

శ్రీ రస్తు

ద్వి తీ యా శ్వా న ము

మదహోబలతీర్థ

గ్రామణి శ్రుతి కామినీ శిఖామణి కరుణా

ధామ జగదవసవిహిత

నేను దురితకరటిసింహ శ్రీనరసింహః.

1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె. అట్లుపుట్టిః
హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షులనువేళ్లఁ బ్రసిద్ధిపహించిన.
యయ్యిద్దఱు దైత్యులయందును సగ్రజుండు. 2:

సీ. కనలుబింకపుఁగింకఁ గలుగువేడిమియెల్ల

¹నొక్కటియై యొడ లెత్తె ననఁగఁ

గఱకుఁబ్రల్లదమునఁ గల్గుపోడిమియెల్ల

నచ్చ మై లెగఁబొడ వయ్యె ననఁగఁ

గటిక యై తనరారుగగ్వంబునకుఁ గల

చేగ యెల్లను రూపు చెందె ననఁగఁ

వెగ్గలంబై పేర్చు వీరంబునకుఁ గల

పసిక యెల్లను మేను వడసె ననఁగఁ

1. నొక్కటియైయొడలొత్తె.

గీ. బ్రళయకాలదహనుఁ బాటించుదొర యనఁ
జండదండధరునిసఖుఁ డనంగఁ
దేజరిల్లె నై జతీవ్రమానమన పి
రణ్యకశిపుఁ డెశరణ్యరిపుడు.

3

మహాస్రగ్ధర. తనదోర్ధ్వంబు తెల్పుం దలచి సరభసోఞాతడి
ద్వందిదంత, ధ్వనిత బ్రహ్మాండవాద్యోత్తరళితగతులం దారతా
రాఘముక్తా, జనితప్రాలంబరాకాశశధరకలితచ్ఛత్రుఁ డై
మేరుసింహ, పన మెక్కం జూచు డై త్యేశ్వరుఁ డతులని
జై శ్వర్యవిఖ్యాతి నొప్పన్.

4

తే. అమరు లనినఁ జంప నలుగు 1 నావ్యాహరు
లనిన నోరికళ్లు గొనంగఁదలఁచుఁ
2 ద్రిదివవాసు లనిన నదుమంగఁ జూచుఁ బా
తాళమునకు దేవతల నతండు.

5

శ. ద్వాపించు నాగమంబుల
రోపించు ధర్మపదనిరూఢస్థితిఁ
బోపించు మత్సరోద్ధతి
భూపించు మదాలిరేకమునఁ జరితంబున్.

6

వ. ఇట్లు ప్రకృతిపారుష్యదూష్యప్రకారం డగుచు నయ్యసుర
వీరుండు సంతతైశ్వర్య విహారంబుల వర్తిల్లుచుండి, తనమనం
బున నొక్క నాఁ డెట్లు వితర్కించు.

7

చ. అమరులతల్లికంటెను మదంబ ఫరిష్ఠ త్రిలోకరాజ్యభో
గములును నాక యోగ్యములుగాని నిలింపుల కెట్లు గల్గును

ద్యమగరిమంబుమై సురల నందఱి మ్రుచ్చులఁ జోలెఁ దీవ్రదం
డమునను ¹జంపి యేన తగ నెక్కగ నేలుదు లోక మంత
యున్.

8

క. కాపున నుగ్రపుండపమున్

గావించెదఁ దఱముచేతఁ గానివి కలవే

యేవిధముపనులకై నను

గేవలబలమున నుపాయకృత్యము వెలిగన్.

9

శీ. అమరపదంబును నమరేంద్రపదము త

పం బను భూజంబుపండ్లు గావె

సత్తర్నిపదము భాస్వత్ ధ్రువపదమును

దపమను పువ్వగంధములు గావె

పద్మజుపదమును బద్మాక్షుపదమును

న్నతతపశ్శక్తిరత్నములు కావె

సిద్ధపదంబును శ్రీకంఠపదమును

రూఢతపోభానురుచులు గావె

శీ. తపములాపునఁ గాదె యిద్ధరణిచలయ

మఖిలమును దాల్చియున్నవాఁ డహి యొకండ

కాన ధర్తార్థకామమోక్షములకెల్లఁ

దపము సాధన మగుట సిద్ధంబ కాదె.

10

క. పోయెద నిప్పుడ యుద్యద

మేముతపోనిష్ఠ నజాని మెచ్చించెద ను

త్కాయక్లేశప్రతవిధి

నేయుల్లములై నఁ గరఁగ కెమ్మెయి నుండున్.

11

వ. అని తలపోసి యప్పుడ కదలి మునిసిద్ధనేవితం బైనగంధ
మాదనంబునకుం జని యందు జటానల్కలాజినప్రముఖతపో
లక్షణ లక్షణీయాకారుం డై యాధీరుండు. 12

క. నాలుకలు గ్రోయువహ్నులు
నాలుగుదిక్కుల నమర్చి నడుమ నిలిచి నూ
ర్యాలోకనపరుఁ డై మును
గా లొక్కటి మోపి నిలిచె ఘర్తపువేశన్. 13

సీ. ఏపారుతుఁగలిగెనుమంట లొండొండ
ప్రేసిన నేమియు వెగడుపడక
వడిగాలి ¹సుడిసిన మిడుగురు లందందఁ
బొదివినఁ దాలిమి బ్రదులనీక'
పొంగారి దట్టంపుబొగలు దూడుకొనంగఁ²
బర్విన నెంతయు బ్రమసీవడక
యతిముఱి నల్లడ నడరి పెన్దొఱపులు
వైఁ బడ్డ గడలకుఁ బాసిచనక

గీ. దిట్టతనమువేర్చి దేహాభిమానంబు
విడిచి నిష్ఠ యేడుగడయుఁ ³ గాఁగ
పరమతప మొనర్చె బంచశపస్సుల
కీతఁడె యొక్కఁ డనంగ దిలీసుతుండు. 14

తా. విద్యుత్కేతువు లొప్పు శక్తధనురావిష్కారభూరంబుగా
నుద్యద్గరితదుండుభిధ్వనులతో నుగ్రాంబుదవ్యూహముల్

1. నురగిన. 2. దూటుకొనంగ అనియుండును. 'దూడుకొను' అనై
ఘంటుకము. 3. గాక.

మాద్యద్భిస్కరమండలాక్రమణసామగ్రిః చివిం బర్వే నే
కోద్యోగంబున గ్రీష్మశాత్రపునివీరోత్సాహముందూలంగన్.
క. తోలువానలు గురియంగఁద

జ్జనినహము దైత్యవిభునిసంతప్తాంగం

¹బులయందుడిందు నౌర్వ

జ్వలనశిఖిల డిందు జలధిసలిలముహాలెన్.

16

తే. బట్టబయటఁ బ్రాథమద్దాసనస్థుడై

యున్నయతనిమీఁద నొక్కపెట్టుఁ

గులనగంబుమీఁద గూల్చునిధంబునఁ

గూల్చె జలధరములు ఘోరవృష్టి.

17

స్థగరదీర్ఘస్థితాంబుధారల్ దెలఁబాదున నుద్వేగదూరుండు
సూక్ష్మస్థిగ్ధోహోత్తరగజ్జానినదము లడరన్ నిశ్చలాంగుండు

²ప్రేఖ, స్నిగ్ధాతోతాపతవిద్యున్నికరము లడరన్ నిర్వికా
రుండు ధైర్యంబువైతంబుగా నయ్యసురవరుండు వర్షాగ

మం బట్లు పుచ్చెన్.

18

క. పదపడి హేమంతుని సు

పదయ్యెయ్యన శీతగిరియుపాంతమువలనం

గదలి చనుచుచుపయ్యెర

నొదవి తనమయంబ యగుచు నొప్పుగఁ బర్వెన్.

19

ఉ. ఒక్కట మైహికంబు లగును తరమారుతము ల్బరీరముల్

వక్రము సేయ నేతెఱఁగువారికి నోర్వంగరానిరాత్రులన్

బుక్కిటిబంటినీటఁ బరివూర్ణఘనస్థితి నిల్పె దానవుం

1. బులయందుండి. 2. ప్రేఖన్. 3. యొయ్యన. 4. బాత్స

నెంకయన్.

డక్కజ మైననిష్ఠఁ గొనియాడఁగఁబట్టుగఁ 4వొల్చి యెంత
యున్.

20

సీ. దనుజభూరతపోగ్రతకుఁ దలఁకినమాడ్కిఁ

గమలిననెత్తమ్మి కన్నుమూయ

వ్రతమువేడిమి వెఱ్ఱుదితిజు మేనికి నోడు

క్రమమునఁ గడలుఁ దీరమున కొడుఁగ

నసుర వెచ్చనియూర్పు¹లడరఁగనింకెడు

నీటి ²మాటనమంచు నీరుగురియ

జలదేవతలు దైత్యుకలితనం బగ్గించు

³నెలవున సారసోక్తులు చెలంగ

గీ. దివిజవైరితపము తెఱఁగెల్లఁ గంటికి.

నిదురలేక చూచునదియుఁబోలె

వికచకుముదనేత్రవిభవ యై ⁴రేలఁ జె

న్నొందె దానవేంద్రుఁ డున్న సరసి.

21

వ. మఱియు నమృతాస్రతుండు తపోవిశేషాభిలాషంబు దనకుం

బరిపోషణం బొనరింప నిర్దోషహృదయుండై కడంగి. ?2

తే. ⁵వేళ్లదూండ్లఁ గూరలఁ గొంత నీళ్లఁ గొంత

గారవమునఁ దపోయాత్రఁ గోరి నడవె

గాడ్పు గ్రోలుచు మఱికొంతకాల ముండె

వెండి యాచందమునన దా విస్తయముగ.

23

వ. ఇవిధంబున ననేక సంవత్సరంబులు ధీరవ్రతాచారం దై

యున్న యాదై తేయతాపసుతపంబువెంపునకుం దలంకి

1. లడరెడునింకెడు. 2. మారఁమంచు. 3. నెలగున. 4. రేలు

చెన్నొందె. 5. వేళ్లదిండ్ల

పురందరుండు దేవగురునాశ్రమంబునకుం జని సమర్థునించి
యతనిచేత నాశీర్వచనంబుల నభినందితుం డై యిట్లనియె.

మ. జనకుం డొక్కడ వేటుతల్లులు జగత్సామ్రాజ్యపూజ్య
స్థితుల్, దనకుం బా లనుచున్ సమత్పరమతిన్ దై తేయుఁ
డత్యుగ్రద, ర్శనదుర్వారతపస్కుఁ డయ్యెఁ గరుణాసంపన్నుఁ
డౌ ధాత ప, ట్టున ప్రత్యక్షతనొంద మత్పదవి వేడుక
వాడు నెబ్బంగులన్. 25

క. అసురతపంబు జగంబుల
కసహ్యమై యునికిజేసి యంబుజభవుఁడున్
వెనుఁ దత్ప్రళమనమునకై
యసంశయము దివిజరాజ్య మతనికి నొసఁగున్. 26

క. నిను నాశ్రయించియును నే
ననఘా కడలేనివనట యనువననిధిలో
మునుఁగుదునె ప్రతీకారం
బొనరింపఁగదయ్యె దీని కూహించి కృపన్. 27

చ. అనుటయు దేవమంత్రి దరహాసముతో దివిజేంద్రుఁ జూచి యి
ట్లను; నిది యేమి భీతిలఁగ నంచితసత్యతపోనిరూఢి నీ
కనినపదంబు ద్రిపుంగ జగత్పతిపద్మజు కై నఁ బాడియే
విను దితిసూనుఁ డిద్విధము వేడెద నన్నను నాలు కాడునే.

వ. అదియునుంగాక. 29

సీ. ఏ దేవుడు మొద లెటుంగక నేడును
శ్రుతిమార్గములు బహుగతులఁ దిరుగు

నేదేవు నాత్మలో నీక్షించు ధన్యులు
 ప్రార్థనీయులు పద్మభవుని కైన
 నేదేవులీలలై యెసఁగుజగంబులు
 సృష్టిరక్ష¹ సముపేక్షఁ బరఁగు
 నేదేవునకు నాటి యేదేవుఁడును గాఁడు
 నానాగమోక్తనిర్ణయము లొప్ప

గీ. నట్టియూచి దేవునంబుధిశయన్, ల
 క్షీకపోలముకురమితముఖాబ్జు
 నాశ్రయించినాఁడ వతఁడు నియెడఁ గృప
 గలఁడు నీకు నేల శిలఁగ ననఘ. 30

ఉ. పొందవు దుగిఖముల్ భయము పొందదు పొందదు దైన్య
 మెఘైయి, బొందవు తీవ్రదుర్దశలు పొందుఁ బ్రియంబులు
 పొందు సంపదల్, పొందు సమగ్రసౌఖ్యములు పొందు
 సమున్నతకీర్తులెందు గో, విందపదారవిందపదవీపరిణాధగరిష్ట
 చిత్తులన్. 31

క. తను నెబ్బంగిఁ దలంతురు
 జను లాభంగిన తలంచు సరసీరుహలో
 చనుఁడును వారలఁ గావున
 ననిశంబు కృతార్థమతులు హరిపదభక్తుల్. 32

క. హరిభక్తులతపము త్రపము
 హరిభక్తులజపము జపము హరిభక్తులభా
 సురజన్తము భవసారము
 హరిభక్తులు భువనపావనైకవిహారుల్. 33

క. హరి యనురెండక్కరములు
దొరకొనఁ దీపాసఁగు జిహ్వాతుది నెవ్వని క
న్నరుఁ డొకఁడిభుక్తుఁడు భవసా
గరని స్తరణప్రకారకౌశలమునకున్.

34

సీ. దారుణదురితాంధకారసూర్యోదయం
బధికపాతకవిపినానలంబు
నిబిడకల్తప మేఘనిర్భరపవనంబు
బాధపాపాంబుధిబాడబంబు
కూరకిల్బిషశైలకులిశనిపాతంబు
ఘనకలుషోరగగరుడమూర్తి
ఘోరదుష్కృతకాలకూటగంగామాళి
యతులాఘహరిణపంచాననంబు

గీ. సకలకల్యాణమూలంబు సకలవేద
శాస్త్రసారంబు సకలార్థసంచయంబు
సకలమంత్రరహస్యంబు సాధుహృదయ
నర్తనము విష్ణునామసంకీర్తనంబు.

35

శా. వేదాంభోధి మధించి వెండియు మహావిస్తీర్ణశాస్త్రార్థసం
వాదంబు ల్లలపోసి చూచి బలువై వర్తిల్లులోకోక్తియున్
గాదా నంచు గణించి యొక్కతలపై కాదే మునిశ్రేణి సం
పాదించెన్ హరిసేవనంబుఁ దగ సంభావ్యంబు నేవ్యంబుగన్.

ఉ. శ్రీస్తనకుంకుమద్రవనిషిక్తభుజాంతరభాగవిస్ఫుర
తౌ స్తుభరత్ననూత్నరుచిగర్వితనాభిసరోజసౌరభ

ప్రస్తుతమత్తభృంగరవరాగరసోల్బణభోగిభోగత
ల్పాస్తరణుం దలంచుసుకృతాత్మ లపాస్తసమస్తకల్పమల్.

వ. అని పలికి యాఖరదూషణశోషణ ¹కారణంబు నఖిల దురి
తోత్తారణం బైనసారాయణమంత్రంబు సవిశేషసంస్కారం
బుగా నుపదేశించి యిది పరమగోప్యంబైనజప్యంబు నీవు
నియతమానసుండవై దీనిని నేవింపుము దుస్థితు లెయ్య
విము నిన్నుం బొరయలేకున్నట్టు నిష్ఠాహావాక్యప్రభావంబు
భావింప నెవ్వరికి నశక్యంబు. 38

తే. అంబుజాసరుఁ డాదిగా నాద్యు లెల్ల
నిష్ఠాహామంత్రపరమార్థ మెల్లనాఁడు
నాత్మఁ గన్గొని ముదమంది యాచరించి
యభినుతించి భజింతు రత్యంతనియతి. 39

వ. హిరణ్యకశిపుతపోవిజృంభణంబునకు భయం బందవలవదు.
దైత్యులయైశ్వర్యం బయ్యును దుదిముట్టనేరదు. నీరజో
దరుతోడిమాత్సర్యంబు కార్యంబుగాఁ దలంచువారికి నేరూ
పంబున నిత్యోన్నతులు గలుగ నేర్చునె? విష్ణుద్వేషంబును
నిరంతరదోషంబును శ్రుతి ధర్మవిరోధంబును సుజననిరోధం
బును నసురస్వభావంబులు గావున. 40

క. నారాయణవిద్విషులకు
క్రూరుల కాయువును శ్రీయుఁ గులము బలంబు
జేరును బెంపును బొలియును
ఘోరనరకకూపములను గూలుదురు తుదిన్. 41

తే. విష్ణుఁ డిహపరదైవంబు విష్ణుదేవు
నొల్లమియ యిహపరముల నొల్లకునికీ
విష్ణుపదభక్తిభావపవిత్రుఁ డగుట
యైహికాముష్మికప్రీతి నందఁ గనుట.

42

మ. అనువాచస్పతిభాషణంబులకు నాహ్లాదంబు సంధిల్లన
య్యనఘం డచ్యుతపాదసంస్కృతిరసై కాయత్యచేతస్కుండై
మునివంశోత్తమునంప్రసన్నము శిరంబుం జేర్చి వీడ్కోలతం
డొనరించఁ జనియెఁపురంబునకునితోఁగిదాస్యనీతైశ్వర్యుడై.

వ. చని వెండియు వివిధవితర్కజనితపరిష్పందం బగుడెందంబు
డిందుపలుపనేరక సురవిభుం డసురతపంబునకు నపాయం
బాపాదించు నుపాయంబు ప్రయోగంబుచేయుట మేలుకాక
యని తలంపువుట్టి నప్పడ రంభాప్రభృతు లగు నప్పఁగో
వనితలం బిలిచి గౌరవంబుగా నేకాంతంబ యక్కాంతల
కిట్లనియె.

[౮

శా. లావణ్యోదయముల్ ప్రియంబులుచిత్రాలాపము లాటోపము
భావంబుల్ చతురస్యభావములు చెప్పం బెద్దమాయందు మీ
కివిశ్వంబున గెల్వఁ గూడనివిభుం డేవాఁడు లేఁ డిప్పుడుకా
దేవేంద్రస్థితి మీరు కల్గుటఁ గదా దీపించె రూపింపఁగన్.

ఉ. మించినవేర్చి నేయెడల మిన్నులుముట్టి వెలుంగునట్టినూ
అంచుల¹కైదువుకా తృణకణాకృతమై వెడబాయఁబేర్చి ద
ర్పించిన ధీరచిత్తములఁ బెల్కుటనాటి కికలంప నాకు మీ
యంచితచారుచంచలకటాక్షము నమ్మినయస్త్రి మిమ్మెయిన్. 46

1. కైదువుల్. 2. కలంక.

సీ. ఉల్లంబు మీచూడ్కులుచ్చిపోకకుండదా
 వాలమ్ములకు నోర్పు వారికోర్కి
 మీకొప్పుజన్నులమీదియున్నియగదా
 వ్రతముల సరిగెడువారియాస
 లీలమీకెమ్మోవి గ్రోలుటకై కదా
 వడి సోమరస మాను వారితృప్తి
 మీయింపుఁగూటమి మెఱయుటకై కదా
 వనితలఁ దొరఁగెడు వారితివుట

గీ. పుణ్యసస్యంపుఁబంటలు భూరినియమ
 తరుఫలంబులు సౌఖ్యాధిదైవతములు
 నిఖలసంసారసారంబు లఖలలోక
 రత్నములు మీర లప్పరోరమణులార!

47

ఉ. మానము ¹ ప్రోదియై నియతిమాత్రముగాఁ బొడవై ధరిత్రినె
 వ్యానికి వ్రాలకున్న గరువంపు²శిరంబును వంచ ³జూచు ను
 న్నానమహత్త్వధన్యుఁ డగుమానిసి యైనను రోషవిభ్రమ
 భ్రూనటనాభిరామ లగుపొల్తుల పాదతలంబుచేరువన్.

48

చ. వ్రతములఁ ⁴గొల్చి శీలముల వ్రచ్చి జపంబులఁ గ్రోలి
 యుత్తమ, క్రతువులఁ దోలి యోగములు గ్రాచి తపంబుల
 వేచి ⁵యెందు న, ప్రతిహతలీలమై మదనుబాణచయంబుల
 తోడునీడలై, ధృతులు తలంచుచుండు సుదతీమదతీక్ష్ణకటాక్ష
 కోణముల్.

49

సీ. చామల నగుమోముఁజందురు పొడవున
 రాగాంబుధులు నిట్ట గ్రమ్ము ననుట
 పొలఁతులనునుదీపుఁబలుకులయింపున
 నుల్లంబు నోలంబు నొందు ననుట
 మెలఁతల తఱచురెప్పలవలిగప్పులు
 జవనంపుఁజీకటిగవియు ననుట
 చెలువలనిద్దంపుఁ జెక్కులచాయల
 భావము ల్వెలవెలఁ బాటు ననుట

గీ. యద్భుతంబు లై విపులభవాభిఁదిరుగు
 జనులహృదయంబు లనియొడుజలచరములు
 లీలఁదిగువంగ వలరాజుకేల నున్న
 బలువలలుగావె కాంతలచెలుపు లెల్ల.

50

క. కావున మీతెఱఁ గంతయు
 భావించి జగద్ధిత మగుపని యొక్కటి సు
 భావముతో మిముఁ బనిచెద
 నేవిధమున నైన నిర్వహింపగవలయున్.

51

క. దితిజుఁడు హిరణ్యకశిపుఁడు
 వ్రతచర్యానిష్ఠ నున్నవాఁ డాతని ధీ
 రత గంభీరతయును విక
 లత నొందింపుఁడు భవద్విలాస ప్రాధిక్.

52

ఉ. మీ రిటుపూని యీక్రమము మేకొని చేసిన దివ్యరాజ్యల
 క్షీరమణియవై భవము చిందిలిమందిలిగాక దక్కుఁ బెం

పారంగ నాకు నాకుల జరామరతాగరిమం బొకింతయుఁ
జేరు నొదంగనీ ¹కడరఁ బ్రీతి భుజింతు ²రభీష్టభోగముల్.

చ. చనుఁ డనురేంద్రుఁ డున్న వికచద్దుఃసుపుష్పసుగంధిగంధమ్నా
దనవనభూమికిఁ భవదుదంచితయోగ్యసహాయలీల కై
పన్నిచెద నీక్షణంబ మధుపవ్ర జకోకిలకీరమీనకే
తనమధుమానసాస్పదసుధాకరదక్షిణమారుతంబులన్. 54

వ. అనిన నయ్యింతు లందఱు నట్లకాక యని యియ్యకొని
రప్పుడు తిలోత్తమ యయ్యమ రోత్తమున కిట్లనియె. 55

సీ. ఏను గ్రీఁగంట నొక్కించుక చూచిన
ఖలుడెంద మైనను గరంగు ననిన
నాయింపుఁబలుకు కర్ణములు సోకినఁ బితా
మహాఁ డైన జదువులు మఱచు ననిన
కినే దియ్యమున నటియించిన హరుఁ డైన
మరునికన్నులసన్నఁ ⁴దిరుగు ననిన
నారూపు చూచిన శౌరియు నహితల్ప
మురలి పల్లవశయ్యఁ బొరలు ననిన
గీ. ⁵నటితి యైనఁ దాల్చి యను కైన నుల్లంబు
చులకనైన ⁷జపము లులక నైన
నేమములతపంబునిల్చునె నాయెదు
రెదుర నధిప మాట లేల యింక. 56

1. కడరు 2. నభీష్ట. 3. ఏను దియ్యమున నటించిన. 4. దఱుగు.
5. మురలి. 6. నరలి. 7. దళము.

క. చూచెదవు గాక యే నిటు

చూచిన నయ్యసురతపము సొంపటి వ్రతని

ప్రేచరణము తూపర మగు

గోచరమై మనసు త్రిప్పుకొని సోలంగన్.

57

వ. అని పంతంబులు పలికిన యమ్మగువమాటకు మరున్నాయ
కుండు మనంబునం బ్రమదంబుకొందె నయ్యిందువదనలందలు
పురందరువీడ్కొనిచని గంధమాదనంబుఁ జొచ్చి రంత. 58

క. వారలతోడ నెయ్యత

స్ఫారవిభవ మెల్లఁ గొని వసంతుఁడు దనయా

కారంబుఁ జూపె నక్కాం

తారంబున శిశిరసమయదర్పా¹పహుడై.

59

చ. ఇదె చనుదెంచె జైత్రుడని యెల్ల వనంబులకుం బ్రమోద
ముల్, పొదలఁగ²మేలివార్త గొని బోరున వచ్చిన దాడికా
డన, న్నృదువనదేవతాముఖసమీర మెదుర్కొన నుల్లసిల్లె
నిం, పొదవఁగ దక్షిణానిల మనూనమనోహరభేలనంబునన్.

ఉ. పండిన³యాకుడుల్లి నవపల్లవముల్ తిలకింపఁ బూబొదల్
నిండఁగఁబర్చె లేగొనలు నిద్దములై నిగుడంగ మ్రాకు లొం
డొండఁదలిర్చె నామనిసముజ్జ్వలయోగరసాదనక్రియ⁴
⁴గొండికపాయముల్ మగుడఁ గోరి భజించినసిద్ధులో యనన్.

ఉ. ఎందును బుష్పసౌరభమ యెందును మందమదాలి ఝుం
కృతుల్, ఎందును సాంద్రపల్లవము లెందును గోకిలకంఠ
కూజితం, బెందును విస్ఫురతఫలము లెందును గోమలకీర

భాషితం, బందము లయ్యె మందమరుదంచితచారువనాంత
రంబులన్. 62

తే. సరస కింశుకకోరకసంచయంబు

చెలువు తిలకించె భావిన్యసింహదేవు

¹దీప్తనఖపంక్తి ప్రకటదైతేయరుధిర
నేకరుచి నొప్పుతెఱఁగు సూచించినట్లు. 63

ఉ. కాముఁడు లోక మంతయును గైకొని పట్టము గట్టికొన్నఁ జే
రామని సేయుపండువులయం దొడగూడినదివ్యగంధముల్
నామెఱుఁగారుకొవ్విరు లెరిప్పినసంపెగ లొప్పె గామసం
భ్రామితకామిచ్చితేళలభంబులు గ్రందుగఁ ²జెంది మ్రందఁగన్.

చ. అవిరళచారుకోరకచయంబులలోకములంద చూడ్కులం?
దవులఁగఁజేసె నెల్లెడలఁ దద్వసోభాములు, గాఢరాగముల్
యువతులచిత్తవృత్తముల నూన్ప ననంగుఁడు సంగ్రహించె
నాఁ, బ్రవితతిలఁచెల్లెసఁగె బల్లవసంతతి గుత్తులోయనన్.

చ. తనియక కన్తులిచ్చి చవి దాఁకినచొక్కునఁ గన్ను⁴మ్రాలఁ
జం, చునఁ జవికాటుగాఁ గఱచుచున్న వచూతజపల్లవంబు గై
కొని విహరించుకోకిలము కొవ్వుల తియ్యని మావి మోవి
మో, హసరుచి బాసి వందుపధికావలికిం కటఁజేసెనావనిన్.?

సీ. అంచబోదల మోద మారంగఁ జెక్కిల్లు

గొట్టుచు నెలదూఁడుకొనలు నలుప

నలిబాలికల ముదం బెఱరారఁ బింపిల్లు

గూయుచు వధువులు గ్రోలి సోల

1జక్కవడో లక్కజపువేడుకల దిమ్మ
 2దివురున నకరువుల్ దిగిచికొనంగ
 మలయానిలుడు గర్వ మలరంగ గుఱువులు
 వాఱుచు నెత్తావిచూఱలాడఁ

గీ. బసిడిగద్దియియకాదుద్దువైంగరంబు
 ప్రీతి నెలకొన సిరి పేరుఁ బెంపుఁబడయఁ
 గామినులచూడ్కి రేకులకాంతి వడసి
 దర్పమునఁ గ్రాల నొప్పారెదమ్మివిరులు. 67

చ. వలివిరవాదిక్రొవ్విరులవాతుల మాతులువెట్టి తేనియల్
 కొలఁదికి మీరఁ గ్రోలికొని కొవ్వున జివ్వల నీన నొక్కమై
 దలముగ దీటు గట్టుకొని దాఁటెడు తేటులచైద మెల్లెడక
 గలయఁగ వృక్షవాటికలఁ గ్ర మైనకాలతమోనికాయముల్.

తే. పొగడ¹మ్రాకుమొదళ్లను బుష్పరసము
 దొరఁగి నెత్తావియందును నెరయ నొప్పెఁ
 బూచుకొఱకు నైమున్నయింపులు దలిర్పఁ
 గడఁగి వనలక్ష్మి యుమిసినకళ్ల యనఁగ. 69

క. పూచినయశోకములయం,
 దేచినతుమ్మెదలరవము లింపెనఁగెఁ చొరిం
 దాచువనదేవతల చర
 తాచలితము లై నయందియలమ్రాఁత యనన్. 70

చ. విలసితచంద్ర కాంతమణివేదులపై మృదుమారుతాహతిక
 దలముగఁవ్రాలి తా నవిగఁదాఱనిపువ్వులయత్నశయ్యిలై

పాలుపుగ మాధవీవలయముల్ తరుణీతరుణప్రజంబులన్
బిలిచె మనోజలీలలకుఁ జేర్చు మదాకులభృంగగీతులన్. 71

చ. చిలుకలపిండునొప్పిదము చిత్రసురాయుధలీలయేపునం
1జలంగ మధువ్రతావలులచిక్కనిమ్రోతనుగర్జలుల్లస
తృలరసపూరముం దెరలఁ బర్వట²సౌధలు గాంగ మేఘ
పం, క్తులక్రియకొప్పభూరుహతతుల్ మధువేళఁబయోద
3వేళనాన్. 72

చ. మనసిజమం త్రఘోషములు మన్నధునానతిమాట లిందిరా
తనయవిలాసహాసములు దర్పకుసార్పుటెలుంగు లంగజ
స్తునిచదువుల్ మనోభవునిమోహనగీతు లనంగఁ జారుఖే
లనములు నెల్లదిక్కులఁ జెలంగె మదోత్కటకోకిలధ్వనుల్.

చ. ఆరుదుగఁ దేటితీగెకొనయం దెసకం బగుపచ్చవింట ని
బ్బరముగ మోపి కెందలిరుబ్రతడికం బరువంపుమావిక్రొ
వ్విరిబలుగాఁడితూఁపు లిడి వీరపుగర్వము నెమ్మనంబులోఁ
బిరిగొనఁ దోలితొప్పరలఁ బెట్టె ననంగుఁడు పాంథలోకమున్.

సీ. వెలయు నీవెన్నెలవెల్లికాంతులసిరి
పిఱుఁదుదీవులు చేరి మెఱయ కున్న
వెలయు నీవెన్నెలతెలుపునఁ జామల
చూపు చీకటిజొచ్చి సొరగ కున్న
నెనయు నీవెన్నెలతనువున నింతుల
ఘనకుచంబుల 4యుమ్మ గదియ కున్న

నొదవు నీవెన్నెలయురవడిఁ బొలఁతుల
తమకంపుఁజెయ్యులఁ దగల కున్న

గీ. మునిఁగిపోరె మన్నఁకున కగ్గ మై పోరె
'చాలఁ గొంకువోరె తూలిపోరె
యవఁగ నుల్లసిల్లె నామనిరే లతి
స్ఫారసారసారసాంద్రుచులు.

75.

వ. ఇట్టివసంతసమయంబునందుఁ బురందరాదేశంబు నెఱవం బూని
చను దెంచినవనజలోచన లద్దనుజతాపసునివాసంబును ముని
సిద్ధగంధర్వసేవితంబు ¹నైన యావనంబున.

76

సీ. కమనీయకరపద్మ కాంతిపల్లవములు
కోమలస్థి తదీ ప్తి కుసుమములును
జారుపయోధరస్ఫారగుచ్ఛములును
లలితబింబాధరోజ్జ్వలఫలములు
సురభినిశ్వాసభాసురగంధ²పవనము
లుచితసల్లాపకీరోక్తములును
గలమధురోద్గీతకలకంతరవములు
కాంచినినాదభృంగస్వనములు

గీ. సతిశయిల్లంగ మధుసమయాధిదేవ
తలు శుభాకారలీలలు దాల్చి రనఁగ
నెమ్మి పుష్పాపచయకేలి నెఱముఁ బెట్టి
యందుఁ జరియించి రింపార నిందుఁముఖులు.

77

క. క్రమమున నాటలపైఁబడి
³యమరాంగన లమరపైరి కంతను ⁴నింతక

సమదగతిఁ జేరి తమయిం

పమరెడుచెలువున నటించి రభినవభంగిన్.

78

చ. 1 కదలఁ గుచద్యయబు వడఁక స్థనుమధ్యము కక్షదీధితుల్
చెదరఁగమోము లే²జెమటఁ జెన్నొదవన్ బొలపంబుగన్దప
బొదలఁగఁ గంకణస్వనము పొల్పెసలార సుమాస్త్రుదర్పముల్
ముదరఁగ నుల్లసిల్లె నొకముద్దియ కందుక భేలనంబునన్. 79

ఆ. పిఱిఁది పెంపుచే గుపటుపనందంద ప
య్యెద దొలంగఁ జన్ను లదర నంది
యలు నెలంగ నలసయాన మెలర్ప రా
యంచఁ బట్టు దిరిగె నబల యోర్తు.

80

శీ. మునికాళ్లు మోపి నిక్కినఁ బదచ్చవి నేల
యును బల్లవించిన యొప్పు మెఱయ
3 పలులేది నతనాభి బెలసి యొక్కింత సా
గినమధ్య మొతయు ఘనతఁ దీయ
మొగ మెత్తి మీఁదికి నిగిడించుచూడ్కులఁ
గన్నులవిప్పెల్లఁ గానఁబడఁగఁ
గడలొత్తుక రమూలఘనకాంతి చూపఱ
డెందంబుతో నిక్కి డెక్కినంగ

గీ. నొయ్యి డాకేల దవ్వల నున్న తీరఁ
దిగిచి నఖదీప్తు లంతంత దీటుకొనఁగ
లీలఁ బెఱకేల నచ్చగలేమ యోర్తు
గోసెఁ బువ్వులు ప్రమదవికాస మెసఁగ.

81

తే. ఓర్తు కరతాళ మొనరింప నోర్తు సమద
గీతి పచరింప సరితాళగింప నోర్తు
మధురమదిరా¹రసోల్లాసమత్త యగుచు
నాడె నొక్కతె లలితాంగి హారగతుల.

82:

సీ. అమృతంపుసోన పై నడరినట్లే పాట
చెన్నున మోరళ్య జివులు లొత్తై
మారుతాహతివేర న్నూకులు దల యూఁచు
దొడఁగె ²మరందమాధుర్యమునకు
నింపులగమి యైనయారాగరసము దీఁ
గలకుఁ గోరకపులకముల నొసఁగె
సెలయేఱులకు నశ్రుజలములు దొరగించె
గిరులును మంజులగీతిఁ గరఁగె

గీ. ననినఁ బోలుఁ బొసఁగు నగుఁ దగు ననఁగ స
చేతనంబు లెల్లఁ జిత్తరూపు
నట్లు సోగి నిలువ నంగన యొక్కతి
³పాడెఁ గలమనోజ్ఞభంగు లలర.

83

క. జంకెలు బుజ్జచములునుం
గింకలు దళుకొత్త నోర్తు గీరంబులకు
నంకలు జదుళ్లు కరములు
నంకణముల సదువు గరపె హసితోక్తులచేన్.

34

సీ. కెమ్మోవితావికే గ్రమ్ముతుమైదగమి
తూలెడు కురులలోఁ దొడిబడంగ

జలితకర్ణోత్పలదలములకాంతి న

పాంగదీప్తులు రెంటుః బరపుగాఁగ

సీమంతమునఁ బొల్పునేసము త్రియములుఁ

బెరయు ¹గ్రుమ్ముడికమ్మవిరులు దొరుఁగ

నాందోళన శ్రాంతి నమరుపాలిండ్లపైఁ

జెమటవొట్టులు హారసమితిఁ బ్రోవ

గీ. వళులలావున నలికొను బలిసి నిలువఁ

జూచువారిచూడ్కికి నొప్పుచూఱ లిడుచు

లీలఁబాడుచుఁ దీగయుయ్యాలనెక్కి

పోయియుపఁగనొప్పారెఁ బొలఁతియోర్తు.

85

చ. నలపల డాపలఁ వరుసవాలు గనుంగొనఁ జూపు లార్చుచుఁ

దిలకము దీర్చుచుఁ గురులు దీటుచు వీనులమానికంపుటా

కులఁబొరిఁ ద్రిప్పచుఁ దళనకోరకము ల్వెలయంగ మోవిమే

ప్పలరఁగ మోము²విచ్చుచును నద్దముఁ జూచె నొకర్తు

వేడుకన్.

86

వ. ఇవ్విధంబున మదనవికారకారణంబు లగువిభ్రమవ్యాపారం

బులఁ బ్రవర్తిల్లునయ్యంగనల తెఱంగునకుఁ గరంగనియంత

రంగంబు నిస్తరంగంబగునంబు రాశియుంబోలెఁ బొలుపు

మిగుల నాదైత్యతపోధనుండు.

87

మ. పురుషాకారముతోడ నున్నసిరియో పుంస్త్యంబు లేదో

యటే, తరువో పుత్తడిరూపా చిత్తమును జైతన్యంబు

శూన్యంబొకో, విరసత్వంబులప్రోవో³నిశ్చలకథావిజ్ఞానసర్వ

స్వమో, యద దీచంద మనంగ నిల్చె భృతియం దస్యంద
మందస్థితిన్. 83

వ. అంత. 89

శ్రీ. కలయంగ నడవిలోఁ గాచినవెన్నెల
లై చారుహాసంబు లవిధిఁ బోవఁ
బ్రతికూలవిధికిఁ జేపడినయత్నంబు లై
చూచినంతటఁబోక చూపు లొడుంగఁ
బాట లన్నియు నాటపాటలై చెవిటికూఁ
దిన సంకువిధమునఁ దేరఁజనంగ
నాటలు పసిబిడ్డయాట లై పెంపటి
యొరులయాటలఁ బడ నోగితముగ

గీ. గర్వములు బెండుపడఁ గౌతుకములు ముడుంగ
నడటు లాఱడివోవఁ బ్రల్లదము లడఁగ
నసురచిత్తంబు గానంగ నలవి గాక
సిగ్గువోయిరి యచ్చరచెలువ లెల్ల. 90

ఉ. ఆతనినిష్ఠయుఁ ఘననిరాకులధైర్యము దన్ను నెంతయుం
బ్రీతుని గా నొనర్పఁ గృపపెంపు దలిర్ప సరోజసంభవుం
డాతతసిద్ధసంయమిగణావృతుఁ డై మహనీయహంసవి
ఖ్యాతమనోజ్ఞయానమున నచ్చటికిం జనుదెంచె నత్తటిన్.

ఉ. చాలుఁ దపంబు చాలంగఁ బ్రసన్నుడ నైతి వరంబు లిత్తు నీ
లోలత యేర్పడంగ నతిలోకనుతప్రత వేడు మన్న వా

చాలవరేణ్యుఁ డంబురుహసంభవుమాటలు వీనులందు థా
రాశసుధారసప్లవనరమ్యము లై ప్రమదం జొనర్పగన్. 92

తే. చక్క జాగిలి మ్రొక్కి యంజలిపుటంబు
మాళిఁ గదియించి నిలిచి సమంచితార్థ
మధురబహువిధస్తోత్ర సమృద్ధచన
మున్నుగా నతఁ డిట్లని విన్నవించె. 93

క. దేవర ప్రసన్నుఁ డగునటె ?
సేవకులకుఁ బడయరానిసిద్ధియుఁ గలదే ?
భావితవివిధైశ్వర్యశు
భావహము గదా భవత్కటాక్షం బెందున్. 94

వ. కావున నసురేంద్రత్వంబు నాకుం గృహసేయవలయు నిదియ
మదీయాభిలాషం బనినఁ బితామహుం డసురేంద్రున
కిట్లనియె. 95

చ. సమధికపూర్వదేవకులసంజనితుండవు నీవు నీకు న
య్యమరపదంబు దక్కువ సురాధిపతిత్వము నీక ¹దెంత య
య్యమరవరేణ్యుసంపదకు నగ్గల మై పెనుపొందువై భవం
బమరుట యేమిటం గలుగు నట్టివరంబుఁ దలంపు మింపుగన్.

క. అనినఁ దగువరముఁ దననె
మృతమున నూహించి యసుర మఱి యిట్లనియె
వనజభవుఁ డింక వీఁ డే
మని వేడునొ యనుచు నాకుఁజాత్తత ²నొందన్. 97

సీ. దేవకులంబుచేఁ దేవ యోనులచేతఁ
 బిత్తుకోటిచే దైత్యపితృచేత
 గ్రహములచేఁ దారకములచే ముగులచే
 ననలసమీరతోయములచేత
 నరులచే గిరులచేఁ దరులచేఁ బశుమృగ
 పక్షిదంశకకీటపంక్తిచేత
 నసికుంతశరపరిఘాద్యాయుధములచేఁ
 గాష్టపాపాణసంఘములచేత

గీ. నవని సంతరిక్షంబున దినమునందు
 వాసరంబులయందు శర్వరులయందు
 నా కపాయంబు లేకుండ లోకవంద్య
 యిమ్ము మఱి యెవ్వియును నొల్ల నింతనిజము. 98

తే. అనిన నిచ్చిత ననియెఁ బద్మాసనుండు
 దైత్యపతియు మహాప్రసాదంబు దేవ
 యనుచు నొడల మోడ్పుకే లమర నొప్పె
 హర్షపులకాంకురాలంకృతాంగుఁ డగుచు. 99

వ. వనరుహసంభవుండు దితిసంభవుని బ్రభూతవరదానసంభా
 వితుం జేసి నిజనివాసంబునకుం జనియె, నసురేశ్వరుండును
 నమందానందమందస్థితనుండరుం డగుచు నాత్మగృహంబు
 నకుం జని జననికి సమస్కరించి తద్వృత్తాంతం బంతయు
 నెఱింగించి తదభినందితుం డై ప్రియానుజుం డైన హిర
 ణ్యాక్షు డనుమోదింప బెంపారుచున్న సమయంబున
 నమృతహావీరులతపోలాభంబునకు నభినవోల్లాసంబునం బొంగు

1. నొప్పె. 2. నమమోదింప.

నృసింహ—5

నంతరంగంబులతోడ నముచిపులోమబలరామశంఖకర్ణవిప్ర
 1జిర్ణయగ్రీవప్రముఖు లైనదానవు లనేకులు చనుదెంచి
 యతనిం గని సముచితసల్లాహసీత్యార్థంబులు వడసి యతని
 కి ట్లనిరి. 100

మ. వితిసంతానము దానవాన్వయము సీతేజంబు నిత్యోర్జిత
 స్థితి నేపారుటఁ జేసి నేడు దల యెత్తె బేర్చి యీదైత్యుని
 తతి యంతంతకు నీసుమైఁ బరమ వోర్ధ్వంబు 4సాంపేదగా
 భృతిదూలంబడిపాటి దప్పివిరిసె 5 దేవాహిత శ్రేణియున్.

ఉ. జన్మములుం బరాన్నములుం జాలఁగ మ్రింగి కరంబుఁ గ్రొవ్వి
 పేరన్నునఁ గ్రాలునచ్చరలయాటలు చిత్తముల 6 గరంపఁగాఁ
 గిన్నరవల్లకిమధురగీతులు వీనుల కింపుఁ బెంపఁగాఁ
 జెన్నుగ నుండి మమ్ము నొకచీరికిఁ గైకొన రాదివొకసుల్.

మ. హరి తనకు న్గలం డని పురాంతకుఁ డామురవైరినేత రె
 ప్పరుసన మాన్ప నొల్లఁ డని పద్మభవుండును నాత్మలోన ని
 ర్జరులకు మేలు గోరు నని సంయమికోటితలంపుల న్నిజ
 స్ఫురణమ యావహించు నని పొంగుచు నుండు మహే
 ద్రుఁ డెప్పుడున్. 103

ఉ. అట్టిసురాధినాథునద టంతయుం బాపి నిలింపవర్గపుం
 దట్టము లొగ్గి తాపసులదై న్యము పాల్పడఁ చేసి లోకముల్
 గట్టిగ నీర యేలుము ప్రకాశితలై త్యకులాభివృద్ధికై
 పట్టము గట్టి మమ్ముఁ దగఁబంచి పను ల్గొను మిశ్వరుండ వై.

1. జిత్తుహయగ్రీవ.. 2. సంస్కారముల. 3. బరమ. 4. సాంపాం
 దగా. 5. బడుపాటదన్ని 6. దేవాహితశ్రేణికిన్. 7. వర్గమున్.

వ. 1 అని పల్కిన నసురులు తన తనంబు భృగువంశభవ్యుండగు
కావ్య నచ్చటికిరావించి తడుపదిష్టప్రకారంబునం దొడంగి
మయన్దిత్రమాణిక్యమయమహిమసింహాపీఠంబున నమృతాను
భావు నునిచి భార్గవపురస్సంబుగా నఖిలతీర్థోదకంబుల
నభిషేకంబుగావించి వైష్ణవానందరాక్షసాస్వయంబునకు
బలవి గమని పట్టంబు గట్టి సవిధాశీర్వాదంబుల నతనిని
బ్రస్తుతించిన నసురులయార్వులు నిస్సహజపావకాంస్యకామా
శాంతిత్వాంబులయులివులు దిక్కులు వగిలించె నంతం
బోనక దిక్పతులడెందంబుల గారించె నంత. 105

ఉ. దానవనాథునొదల నుదగ్రహ నొప్పునవాతపత్ర శివు
ష్టానసుధాంశుబింబగరిమంబునఁ బెంపెనలారి యింద్రలో
కీనయనోత్పలావళులు భేదము నొందఁగఁ జేసె ఘోరఘ
ర్తానుగతప్రచండకింకారులభాస్కరమండలాకృతిన్. 106

శ్లో. అసురపల్లభుప్రతాపాగ్ని పర్వెడులీల
దిశల నుల్కాపాతచీప్తి ఫూడిచె
పైతేయనాథునధికి నుల్కినభంగి
ధాత్రి సముక్తంపతరళ యయ్యె
వనుజతేజముఁ గని దైన్య మొందినమాడ్కి
మార్తాండుఁ డెంతయు మాఁగువాతె
విబుధారికినుకకు వెగదొందుతెఱఁగుర
వనరాశి కరము ఘూర్ణనము నొందె
శ్లో. గిరులు వడఁకె నధికపరుషంబు లై య
నములు చెలఁగె నిబిడలిమిర మడరె

వహ్ను లగ్రధూమవారితజ్వాలంబు
లగుచుఁ బొనుఁగుపడియె నదృష్టముగ.

107

క. అవి యెల్లఁ జూచి దైత్యులు
దివిజకులాపాయభంగిఁ దెలిపెడునవె యీ
వివిధోత్పాతము లని ప్రమ
దవికాసీతు లైరి దుష్టతామసబుద్ధిన్.

108

వ. ఇ ట్లభిషిక్తుం దై ¹యపూర్వగీర్వాణపుంగవుండు గర్వగరి
మాక్రాంతస్వాంతుండును నగుచు మయదత్తంబును మణి
మయూఖమంజీరమంజులంబును మనోరథానురూపగమనం
బును నగుమహారథం బెక్కి పారణ్యాక్షప్రముఖు లగు
నాప్తజనంబులు పరివేష్టించి ననేకదానవసేనాసమేతుండై
చని మహాశైలదుర్గగోచరయుఁ బ్రాంశుప్రాకారపరివృతయు
నుత్తాలవిశాలాట్టాలకవిలసితయు నుదగ్రగోపురాగ్రగృహీత
గ్రహమార్గయు సమధికోత్సేధసాధదీధితిధవళాయమాన
దశదిశాభాగయు సకలసమయసముదితసుమనోవికాసభాస
మానోద్యానదోష్టితపురోధోంతరయు సరుష్టభోగభూమి
యు రత్నవతీనామధేయయు నగుమహాపురి భార్గవోపదిష్ట
శుభముహూర్తంబునం బ్రవేశించి.

109

క. అం దుండి సకలసంపద
లుం దనుఁ జేరంగ నఖిలలోకంబులు న
స్పందితనిజాజ్ఞ నౌదల
లం చాల్పంగఁ దాల్చె రాజ్యోలలితోత్సవముల్.

110

క. దైతేయులు దానవులును
భూతనిశాచరసిశాచములు తద్దయు సు
ప్రీతిం బొదలగ నాతని
యాతతసామ్రాజ్య మంతకంతకు బేర్చెన్. 111

తే. ఆహిరణ్యకశిపునైశ్వర్య మెంతవ
ర్తిల్ల దొడగె నంత దివిజకులము
వేర్చి త్రయంగ జొచ్చె బేర్పువేసవియెండ
నెడలి యివురుచిటుతమడుపుపోలె. 112

క. వైరము గొని దైత్యుడు దు
ర్వారభుజారంభరోషభసాకులు దై
కారింప దొడగె నమరులఁ
బోరులు తనకు నివ్వనోదములుగాఁ గడిమిన్. 113

సగ్ధ. వేదండ్రిద్దండ హేలావితతరథపదావిష్కృతస్వీయభా
స్వత్పదాతానేకశనాప్రకరపరికరప్రాభవాభీలలీలా
వైదగ్ధిం బేర్చి దైత్యేశ్వరుడు రణధురావాంఛ బైకొన్న
మాట, భేధింపం ద్రుంప నొంపక బిటుసనక విజృంభింప
నోర్వ న్నిలింపుల్? 114

ప. ఆప్తహావీరుండు. 115

సీ. పేర్పుచు బటతెంచుభిదురంబు ననిమొనఁ
బెడచేతఁ బెడమోము వడగ నడచి
భీతిఁ బాతెడిపురుషునాతు వెన్నొని బాడు
దల వట్టి దర్పంబు దలకు మీఱ

నమరావతీపురం బంగళయుఁ జూతాడి
 చెలంగి సురస్త్రీల చెలుబట్టి
 వెల్లయేనుంగును వెలిమావుఁ గైకొని
 మందారమును హరిచందనంబు

గీ. పారిజాతసంతానకల్పకతరువులఁ
 గొని సుమేరునిఁ నరన్నశోకిఁగొండ
 లర్థిఁ ద్రవ్వి తండము గొని యమరవిభునిఁ
 గరుణ 1 ముందల విడిచి విక్రమము మెఱసి.

116

చ. మఱియును.

117

ఆ. శిఖలు చూపకుండ శిక్షించి 2 హనికి నై
 సోరు దెఱవకుండ మేరవెట్టి
 వేడియెల్ల నుడిపి విబుధారి కినుకమై
 భీతిపాత్రుఁ జేసె వీతిహాత్రు.

118

సీ. మెచ్చక యెదురైనమృత్యువుమెడ ప్రొక్కి
 క్రొవ్వాడికోటలు ద్రెవ్వరాచి
 కిన్నతో జంకించి కింకరకోటులఁ
 బొంకంబు చెడఁ గొంకువోవ నడిచి
 మదురువుఁ గొని మాటుమలయుకాతెనుపాత్రు
 నొడిసి కొమ్ములుఁజట్టి ముడుంగఁ ద్రోచి
 మండెడుపటుకాలదండంబుచేతులఁ
 బిసికి వేడిమి యార్చి బెండుచేసి

గీ. పేదప్రాణులఁ బొరిగొనుబిరుదుమగఁడ
 వగుదు వీ వని యందంద మొగముమీఁదఁ

1. మందలవిడిచి అనుటలెన్నఁ జీవముతో విడిచిపెట్టి అని అర్థము. 2. హనికి, హునికి.

జప్పటలు వెట్టి దైత్యుడు జమునిలావుఁ
జేవయునుఁ బొల్లుగాఁ గాకుచేసి విడిచె.

119

క. రక్కసుడ వయ్య నమనుల
ది క్కొరిగితి దాయ ¹వీవిధిం బొమ్మనుచున్
స్రక్కగ ²నడిచె నిశాచరు
నక్కజముగ నసురపతి గదాహతి నాజిన్.

120

సీ. లీలమై బాతాళమాలంబుదాకను
సలిలధిసలిలంబుఁ గలఁచి సొచ్చె
జలములు ద్రిక్కగ సకలరత్నంబులు
³వెరఁజి సాగరపతి వీడుకొలిపి
మకరకర్కటకూర్చ మత్స్యమహానాగ
బలముల బలువిడి బారిసమరి
క్రూరు ధర్మరదారుఁ పాశవిసంబుఁ
దోరంపుఁగడఁక దుత్తుమురు చేసి

గీ. పశ్చిమాశాధినాథు ⁴విపశ్చిదర్శు
నీయ గాంభీర్య దై తేయనాయకుండు
సమతలమున భంగించె సకలదైత్య
సముదయంబును నానందజలధిఁ చేల.

121

క. జవమును బలమును బొలుపటి
భువనంబుల నెందుఁ దిరుగుపోడిమి యెడలన్
బహమానుం డవమాన
ప్రవిహతమతియయ్యె నసురపతిశోపమునన్.

122

క. నవనిధులు పుచ్చుకొని భ

వ్యవిమానము నాచికొని సురారి కడిమిమై

భవసఖుఁ డితః డట్టిడకా

యపు నని భిక్షేశుఁ జేసె నయ్యక్షేశున్.

123

ఉ. ఎక్కెడి దెద్దు భూతియును నెమ్ములు సొమ్ములు భిక్ష జీవనం

బొక్కటి కట్టజీరయును నుండఁగ నిల్లును లేదు నిక్కువం

బిక్కటప ¹నవస్వీజనుఁ జేచిన నయ్యెడు నేమి యంచుఁ దా

నొక్కని శర్వుని స్పృటుప నొల్లఁడు వైత్యుఁ డనాదరంబునన్.

వ. ఇవ్విధంబున సకలవికృతుల స్ఫరిభవించి తదీయపదంబులుం

దాన కైకొని మాటు లేక మలయుచును సర్వదేవైకభీరుం

డై విజృంభించి.

125

సీ. వనరాశిజలములు వడిఁ ద్రిప్పకొనులీలఁ

గలఁగించు ²మందరాగమ్ముకరణి

నంబుజప్రియకుముదాప్తులఁ బొరిఁ బట్టి

బాధించు సింహికాప్రభవుభంగి

ఘనగోత్రగోత్రశృంగంబులు వెను దాకి

పొడి చేయుఁ దీవ్రదంభోభి పగిది

బ్రబలవలాహక ప్రకరంబు వచ్చి వం

దటలాడుఁ బటుమారుతంబుమాడ్కి

గీ. దిగ్గజంబులగుండెలు దిగులుకొల్పు

ఘోరరవమునఁ గ్రూరమృగారిపోల్కిఁ

బ్రకటభుజదర్పమునఁ దన్నుఁ బట్టలేక

దుర్విషహుఁ డై హిరణ్యాక్షపూర్వజుండు.

126

సీ. తపములఁ గ్రుస్సినతపసులఁ బట్టి తె
 ప్పించి యచ్చలతోఁ బెండ్లి సేయు
 మోదంబుతో నశ్వముఖులలాయంబులఁ
 గట్టి బొక్కనియలఁ గవణమెత్తు
 భుజగేశ్వరులశింబుననున్నమణు లూడ్చి
 కొమరాఁ వట్టువగుండు లెత్తుఁ
 జలఁగి గంధర్వులచేతవీణలు పిళా
 చుల కిచ్చి పాడించి చూచి నవ్వు

గీ. ఖడ్గములుఁ బొదుకలు ఘటికములు నపహా
 రించి సిద్ధపుంగవుల గారించుచుండు
 భువనబాధలు దన కిట్లు ప్రాద్దువోక
 లుగ సురారాతి వేర్చె నుల్లోకుఁ డగుచు.

127

క. సదభిమతము లగు¹మఖముల
 విదితముగ 'హిరణ్యకశిపవే స్వాహా' య
 న్నదిదక్క మంత్ర మొండె
 య్యది చొరకుండఁగ సురారి యాజ్ఞాపించెన్.

128

చ. సరసిజసభవుండు హరి శర్వుఁ డనంగఁ గలారె వేతె యొ
 క్కరుండు జగత్త్రయంబునకుఁ గర్తయు భర్తయు సంప్రహ
 ర్తయున్, దివముగ నేన కాక యని' దేవకులద్విషుఁ
 డాగమక్రియా, కమలకు దన్నుఁ గొల్పుఁ డని గర్వమున
 న్నియమించె నెల్ల వోన్.

129

సీ. భానుఁ బిల్పించి నాపంపునఁ బాయని
 తెరువరి వై మీఁదఁ దిరుగు మనియొ

జం ద్రునిఁ బిలిచి నాశాసనంబున జగం
 బున నెల్ల నోషధుల్ ప్రోవు మనియెఁ
 ననిలునిఁ బిలిచి నాయాజ్ఞఁ బ్రాణుల కెల్ల
 వలయు ప్రాణంబవై మెలగు మనియె
 ననలునిఁ బిలిచి నాయానతీయం పద

¹ బ్రాకాదిక మ్మోజ పలుపు మనియెఁ

గీ. దనచరిత్రంబె వర్ణింపఁ బనిచె బహువి
 ధేతిహాసపురాణార్థజాతి నెల్లఁ
 దన్ను వినుతింపఁ బనిచె వేదముల నెల్ల
 దైత్యనాయకుఁ డఖిలవిధాయకుండు.

130

మ. జముఁడై తాన సమస్తకర్త గతులుకా శాసించు శీతంబు నూ
 వృము వర్షంబును దాన చుయ్యయితటికా సంధిల్లఁగాఁ
 జేయు న, గ్రథముఁ గామఃబును దాన కైకొని ప్రమోదం
 బందు ధర్మంబు మోక్షము నాత్మీయకటాక్షలక్ష్యము.
²లనుకా గర్వోత్కటస్వాంతుఁ డై.

131

ఉ. నేలయుఁ గొండలుం దిశలు నింగియు దీవులు నంబురా
 సులుకా, గాలములుకా గ్రీయావళులు గాడ్పులు వహ్నులు
 నాకమస్త్యపా, తాళములు న్నిజాకృతులు దాల్చి సరో
 రుహసూతఁ గొల్పున, ట్లాలఘుశీలుఁ కిగొల్వ సదయాత్మత
 యేర్పడ వచ్చు నిచ్చలున్.

132

వ. ఇట్లు లోకవరమేశ్వరం డగునసురేశ్వరుండు నిరంత
 రైశ్వర్యుండును, గురుభుజ వీర్వుండును, దివిజమర్దన

కార్యంబులు నవార్యంబులై చెల్లుచుండఁ జండప్రకోప
దీపిత త్రిలోకుం డగుచు ననేకసంవత్సరసహస్రంబులు
సామ్రాజ్యంబు నేయుచుండ నాఖండలక్రముఖబృందాంకు
లందఱు సహస్రంబునఁ గూడఁబడి గురునితోఁ గర్తవ్యం
బడిగిన నమహామతి మహస్పతి కి ట్లనియె. 133.

క. నీతులఁ ద్రోవఁబడని పరి
ర్హితునియుదేక మెసఁగి నిగిడినయెడ లో
కాత్మకమహేతు వగు న
హేతుకళానాశనంబు నెమ్మెయిన నగున్. 134.

చ. కడిదివరంబు వారిరుహగర్భనిచేఁ గొనినాడు వాఁడు మీ
యెడ ననిశంబుఁ బెన్పగయు నీసును రోషము నెమ్మనంబులో
జడిగొని యుండుఁ గావున నసాధ్యుఁ డవధ్యుఁడు దైత్య
నాథుఁ డే వడువునఁ జొరుపంబుఁ గొని వాని జయించుట
వ్రేగు చూడఁగన్. 135

సీ. సామంబుచే శత్రు సాధిత మంటిమా
సామంబు ఖలునందు నేమమగునె
భృత్యులతో దాయ భేదిత మంటిమా
యసహాయసాహసుం డెసురవరుఁడు
దానంబు వశ్యవిధాయక మంటిమా
మొల్ల మెల్ల నువాడు కొల్లగొనియె
దండితనంబున దండిత మంటిమా
చెనని యజేయు నిర్జింపరాదని

గీ. కానఁ జతురుపాయంబులు కావ్యసిద్ధి
జనకములు గావు మఱి చూడ సంధివిగ్ర
హోదు లై నషడ్గుణములు నప్రయోజ
నములు పగతుఁడు ఘనుఁడు దుష్టముడుఁ గాన. 136

క. స్థానంబును వృద్ధియు న
ద్వానవపతియందు వంచితములైనవి దే
వాసీకము సంక్షయగత
మైవయది త్రివర్గతత్వ మారసిచూడన్. 137

వ. స్వామ్యమాత్మసుహృతోశ్రరాష్ట్రదుర్గబలంబులను సప్తాం
గంబులును సంపన్నంబులై తదీయసామ్రాజ్యంబు రిపులకు నభి
యోగ్యంబు గాకుండుటయు నాకౌకసులకు నమృహిమవిగతం
బగుటయుఁ బరమేష్ఠిదత్తవరలాభంబున నుదయోన్ముఖుం
డైనవాఁడునుం గావున నసురకుం గాలబలంబు సమధికం
బగుటయుఁ ద్రిలోకంబులును దనయధీనంబులుగాఁ గైకొని
యున్నవాఁ డగుటంజేసి దైవబలంబు సిద్ధం బగుట యవలం
బింపవలయుట నామం దోచినకర్జుం బది యట్లుండె వెండియు
నొక్కతెటంగు చెప్పెద. 138

ఉ. కామక్రోధమదాద్య మైవయసుహృద్ధ్వంబులక గెల్వ నే
ధీమంతుండు సమర్థుఁ డాతఁడు వికృతివ్రాతముం గెల్పు నీ
కామక్రోధమదాదనిర్జితుఁడు దుష్కర్తుండు నైయుండు వా
డీమై నెవ్వరిచేత నేనియు సమాహీనుం డగుక వ్రేల్చిడిన్.

క. అజితాత్ముఁ డైనయాతని
విజయంబును సీరియు విరియు వేగంబ శర

త్ప్రజనితజలధరములు గడు

నిజము లగునె యంబరమున నిముసుం బైనన్.

140.

మ. దితిజం డిప్పుడు కామరోషముల నుద్రేకించి లోకంబు దు
స్థితి నొందించుచు నున్నవాడు విభవాంధీభూతచేతస్కుడై
మతిహీనుండునుబోలె సౌఖ్యనిరతృ మత్తిల్లి యున్నాడు ని
ర్జితుఁ గావింపఁగ చచ్చు దైవపరతృ జేపట్టి యీపాతకున్.

క. విజయాభిమానత్పప్తు బ

హాజనద్విషుఁ గామసంస్పృతోన్తామ వినో

దజితుని వెను దొడరంగా

విజయం బగు ననిరి నీతివిస్తరవేదుల్.

142.

క. తనుఁదా నెఱుంగనివానికె

దనుఁదా దండించుకొనిన తామసునకు నెం

దును దైవబలము లే దిం

త నిరూఢతఁ గనినసిరియుఁ దవ్వగ దోచున్.

143

వ. మనకు దైవంబు దాతయు వాసుదేవుండ. మనకెయననల
యనేక బ్రహ్మాండకొటిజాతంబు లైనచరాచరభూతంబులకుఁ
బరాయణంబు నారాయణాభిధానం బగుతేజంబు. ఈజ
గంబుల సంకటం బుడుప నాదేవునకు నపరిహార్యంబుమనమిమ్మ
హత్తు శ్రీపాదపద్మంబులు చేరి మనతెఱుంగంతయు విన్నవిం
తము. మున్ను చెప్పితి హరి శరణాగతుల యాపదలఁ బాప
నోపు. నాపురుషుండు మనకు నైయ్యదికర్తవ్యంబుగా నాన
తిచ్చె దత్ప్రకారంబున నపకారులకు బ్రతికారంబు చేయుద
మిదియ నిశ్చయంబు గావున.

144.

మత్తకోకిల. —

“ందు పోదము లేందు వేగము ప్రస్ఫుటమైతి శాయుధా
ఖండభేలన హేతిభీతనగ ప్రజాభయదాయితా
చండచండారంగసంభ్రమసంప్రవర్ధికి వార్ధిక్
బుండరీకదళాక్షమందిన భూమికి మహినేమికిన్. 145

అని సుసలకు ¹గురుండ వితథం బగునీతపథంబునక బరమ
హితం బుపదేశించె నని దేవశ్రవణింబుల గాలవ్రండు వనిన
వభంబు విశదవిస్తాంబుగా నుపన్యసించె. 146

— అ త్వా సాం త ము —

క. శ్రీతులసీదళదామ
ద్యోతారూపహరికిరణయుతకౌస్తుభర
త్నాతపరచితేంద్రధను
స్ఫీతనవీనాంబుధరగభీరశుభాంగా. 147

భుజంగ ప్రయాతము. —

మహాంభోధికల్లోలమాలావిలోల
స్తహాభోగిశయ్యాశీసమాక్రాంతకేళీ
మహాశుక్తిముక్తిపమానాత్మమాయా
మనాయంత్రకభ్రామ్యమాణత్రిలోకా. 148

క. వైకుంఠనాథ, సమద
శ్రీకంఠగ్రహణ నిపుణీల, విరించి

1. గురుండు వితథంబగు. 2. సనాక్రాంత. 3. మహాశక్తి.

శ్రీకంఠాదికమూర్తిమ

యాకుంతనిజైకచిన్దయాకాః హరీ.

147

స్వగ్విణి. సత్యసత్యాకుచోత్సంగసంగప్రియా

నుత్యనుత్యంతరోస్తు క్తము క్తస్తుతా

నిత్య నిత్యోదితోన్నిద్రనిద్రా, నతా

దిత్య, దిత్వాత్తజోద్రేక కేకాపహః.

150

గద్య. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరుహ

ధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యకవిమిత్రసంభవశంభు

దాసలక్షణాభిధేయ ఎఱ్ఱయనామధేయప్రణీతం వైన శ్రీ

లక్ష్మీనరసింహవతారం బనుపురాణకథయందు ద్వితీయా

శ్వాసము.

శ్రీ రస్తు

తృతీయాశ్వాసము

¹మద్దరగరుడాచల

ధామ సుధాధామతీవ్రధామసహస్రీ,

ద్వామద్యుతితేజోనిధి

సీమశ్రీమహితదేహ శ్రీనరసింహః.

1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె నంత బృహ
స్పతిమతంబు తమకు నభిమతంబుగా నేకమతంబున నమృతా
శనులు నముచిశాసను మున్నిడుకొని యప్పొద్దు కదలి
యు త్తరాభిముఖులై చని.

2

మహాసగర.—

కనిరుగ్రగ్రహానక్ర²మణముమఘుమాకారకల్లోలడోలా
స్వననీప్రద్యోతకేళీసరభసఫణభృచ్చారుజూటాగ్రజాగ్ర
ద్భునరత్నోదంచితోద్యోత్కట కుటిలమయూఖచ్ఛటాటోప
మిథ్యా, జనితౌర్వారంభశుంభత్సలిలనివహనిస్తంద్రురత్నా
కరేందున్.

3.

1. శ్రీశ్రీమద్దరగరుడాచల. 2. గ్రహ. 3. 'ప్రత్యూష' వియండును.

4. త్కట.

వ. కని తదీయమహామహిమకు సంతరంగంబులఁ గౌతూహ-
లాద్భుతానందంబులు సందడింప నందఱుఁ దమలో నిట్లసిరి. 4

సీ. కల్పాంతవేళ భీకరసూకరాకృతిఁ

దనరి విచ్చలవిడిఁ దఱిసియాడె

నఖలంబు మ్రింగి మాయాశిశుమూర్తి యై

లీలమైఁ దనయిచ్చుఁ దేలియాడె

శ్రుతిచోరుడైఁ గిన్నచూపి మినాకార

మింపారఁ దనివోవ నీదులాడె

సమృతంబునెపమున నచలంబు లోవైచి

తనయోపుకొలఁదులఁ ద్రచ్చియాడె

గీ. నెపుడు పాయ కున్నట్టివాఁ డిందు నిమ్మ

కుందుఁ డబ్బిందుడై నెంత కూర్చిగలదో!

యఖలజగదీశ్వరున కింత యనుగలముగ

నేమితప మొనరించెనో యిప్పయోధి.

5

చ. ఇది యొకఁ డేల యీజగము లిన్నియుఁ జెన్నునఁ గన్నతల్లిబ

ల్లిదుఁ డగుశౌరిపేరురము లీలమెయిం దనయాటయిల్లుగా

ముదము దలిర్పనొప్పెసఁగుముద్దియయీతనికూఁతురట్టెయీ

యుదధివరేణ్యపుణ్యమున కొండొకఁ డెందును నీడుగల్గునే.

వ. అని యనేకవిధంబులం గొనియాడుచుం జని వినువీధి¹నం

బుధియవలిదరి జొచ్చి దవ్వుదవ్వులయందు శ్వేతద్వీపంబును

దన్నధ్యగోచరంబును నగువైకుంఠపురంబునుం గని మ్రొక్కి

యొండొరులకుం జూపుచు.

7

1. సంబుధిసమదఱు.

శా. ఈవారాశిక దానభూషణముగా ¹నీదీవి శుభాగ్రంబుజ
శ్రీవిభ్రాజిత మయ్య దీనినడుమక జెన్నొంది హేమోజ్జ్వలం
బై వైకుంఠపురంబు కర్ణిక తెఱం గారంగ నిందూర్జిత
శ్రీవత్సంకునిజాతమింకఁబ్ర మదస్థేముకమహాళీంద్రుఁగాన్.

క. అని పలుకుచుఁ జిత్తంబులు
ఘనతరభక్తిరసభరితకలితము లై పే
ర్చిన నమరవరులు నిజకర
వనరుహపుటఘటితనిటలవన్న స్తకు లై. 9

శ్లోకము. శ్వేతద్విపాయ సంసారతిమిర శ్వేతభానవే,
నమః కైవల్యకంతాయ వైకుంఠనగరాయ చ. 10

వ. ఇట్లు తోడంగి బహువిధస్తోత్రనాదంబులు రోదోంతరంబున
మేదురంబులుగాఁ బురంబు సాత్తైంచి రాజమార్గంబున రాజ
మందిరాభిముఖు లై వచ్చుదివిజౌలకలకలం బాకర్ణించుచు
వైకుంఠనాథుండును ననాథనాథుండును నగుశ్రీనాథుండు
నాకాసులం దడయక తోడ్కొని తేర వైనతేయు నాన
తిచ్చి పుచ్చిన. 11

సీ. భాసురసౌవర్ణపక్షయుగ్మముకంటెఁ
బ్రకటితం బగుబంధుపక్ష మమర
నంచితహరిచందనాంగరాగముకంటె
రాజితం బగుముఖరాగ మెరుగ
లాతితహారాద్యలంకారములకంటెఁ
బూరుషాకారంబు భూషణముగ

నభిగమమృదుపదన్యాసంబుకంటఁ ¹ బ్ర

యోక్తిపదన్యాస ముల్లసిల్ల

గీ. విబుధకోటి నెదుర్కొని వినతపట్టి

యాదిదేవునియాదరం బపుడు చెప్పి

యందఱును సంతసిల్లంగ సంతిపురము

కొల్వకూటంబునకు వారిఁ గొనుచుఁ జనియె.

12

చ. అనుపమలీల నొప్పుపరమాత్మునివివ్యసభానివాసమున్

గనుఁగొని యద్భుతప్రమదకౌతుకపూరములన్ మునింగి య

య్యనిమిషకోటిచి త్తము నిరంతరదైత్యనికారఘోరవే

దనఘనభార మెల్ల దిగఁద్రావి భజించె నవీనభావమున్. 13

—ॐ అంగవర్ణనవచనము ॥—

చ. ఇట్లు సభామంట్రప్రవేశం జొనరించి యనంతగంబ వారగ్ర

భాగంబున నుదగ్రభోగిభోగమహాశ్వేతశయనీయంబునఁ

గమనీయహిమశైలశృంగసంగతం బగు సతోయతోయదంబు

చాయకు నుపమేయం బగుచుం జొలుపాడుసోయగంబును,

ననపారిజాతపల్లవంబుల యుల్లాసంబు నుల్లసం బాడుచు

శ్రుతిసీమంతసీందూరంజనరంజితంబు లైనవి యివి యని

కొనియాటలకుం జాలిచాలఁ జెన్నొందుచరణతలంబులును,

వరణాంకిగుప్తనిష్ఠాతిస్యాతం బగుమిన్నేటికేలినిటికిఁ

బ్రోదిగావించు నుజ్జ్వలనఖచంద్రికానిష్యందంబును, నున్న

త్తంబులు సుస్థిగంబులు నై నెఱసంగడలకైవడి నెల్లనడ

వడికి మైవడియై మెఱయు నిరుదొడలును, దొల్లియు మధు

1. ప్రియార్థ. 2. కాలరాల. 3. గుప్తనిష్ఠాత. 4. తెలిసిటికి.

కైటభాసురశిరోవిదళనంబునకుం దగిననెళ వయ్య నింకను
హిరణ్యకశిపువక్షోవిదారణంబునకుం గారణప్రదేశం బయ్యె
డునని జతనంబునం బొదివి పాటించినయనువునఁ గనకాంబర
సంవృతం బగుచు నొప్పారసూరుయుగళంబును, నాభికమల
కందళితంబులగుచు¹ నెలదూడు మొలకలపాలుపునంగటితట
ఘటితరత్న శృంఖలోపలంబుల ముందటి దెసఁ దోచు²తఱుల
మెఱుంగులును, గల్పారంభ కాలంబున *నభ్యంతరస్థితభువన
ప్రపంచంబు వెలువరించుటవలనం గృతతొంది స్రుక్మంగా
యనందగువృత్తసుందరం బై లలితవళికలితంబు నగుమధ్యం
బును, నేప్రాద్ధనుం జేరువ యగుకౌస్తుభరత్నంబునం బెలయు
తననీడఁ జూచి యొక్కొకమాటు మఱపున నితరసుందరి
యనుసం దేహంబు నొంది యాందోళించుడెందంబున నొక్కింత
వడి యసూయాసౌందర్యంబునం దిలకించునిందిరకుం బ్రియ
మందిరం బై యనవరత సురభిసురుచిరతరుణతులసీదళదా
మంబునఁ బొదలుచుచిసముదయంబుల సమధికశ్యామా
యమానంబు లగుభుజాంతరంబులును, సిరినెఱికొగిటఁ
గఱకుచనుముక్కునొత్తునం గమలినచోటి కందుచందంబున
లలితాలంకారం బై కనుపట్టు శ్రీవత్సలాంఛనంబును, దేవాది
చతుర్విధభూతనిర్మాణంబునకుఁ జతురాగమధర్మప్రతిష్ఠాపనం
బునకు లోకపాలచతుష్టైశ్వర్యప్రదానంబునకుఁ జతుర్ముఖము
ఖకపోలస్పర్శనోపలాలనంబునకు నొక్కొక వరుసనచాలి చరి
తార్థతంబొంది మణివలయమండితంబు లై యాఖండలీయం
బగుమత్తవేదండంబు నఖండదంతోదండంబులుంబోలె ద్రిరే

1. నెలండ్చుడు. * అభ్యంతరిక. 2. కఱుచు. 3. దంతంబులు.

భాలక్షీతా బై తనకు నిఖిలవ్యాపారంబులయందును ధురీ
 ణంబు లగుచుఁ బెనుపొందుచతుర్ముఖంబులును, భావికాలం
 బున నసురేంద్రు పేరురంబు చీరునెడం దొరుగుదుధిరథారల
 చెలువంబు సూచించుచాడ్పునఁ గెందామరరేకులందెగడు
 కరళాఖిలం గాంతితరంగితంబు లగునంగుళీయ మాణిక్యమ
 యూఖ రేఖానివహంబులును, జతురాననజనకం బగుకలరు
 హంబునకు నిమిలనోస్తీలనంబు లుత్పాదించుచు వినోదించు
 టకు సవరించినచంద్రసూర్యబింబంబులపగిదిఁ గమనీయ కాంతి
 తేజోవిలసితంబులఁ బచరించుచుఁ గరద్వితయంబున నమరు
 పాంచజన్యసుదర్శనంబులును, నపరహస్తయుగళంబున బరిగృ
 హీతంబులై మూర్తంబులై నసంపద్విజయంబులకరణిఁ బ్రకా
 శితంబులగు కౌమోదకీనందకంబులును, గరకలితకంబురత్నంబు
 నిర్మించిన యచ్చునుంబోలెఁ ద్రిరేఖాలక్షీతంబై లక్ష్మీభుజ
 లతావేష్టనంబునఁ బునరుక్తసన్నివేశం బగురత్నక్రమేయ
 శంబువలన విలసనైకధురంధర యగుకంధరయును, శ్రవణ
 ప్రవేశసమయంబునకు నపసరంబు వేచి కదిసిపొదిగియున్న
 మహామునీంద్రస్తుతి సూక్తంబులో యనుతలంపు లుత్పా
 దించు నవతంసమాక్తికంబులుం, దమయందుఁ బ్రతిబింబితంబు
 లగుటవలన మధురస్థితలతాబీజగర్భంబులయోజ రాజ్జిల్లు
 కమ్రకపాలతలంబులును, సుప్రసాదాలాపసమయంబుల నధర
 బింబప్రభాపటలపాటలం బగుటవలన లోకరంజితంబుల నర్థం
 బుల నతిసమర్థంబు లగువిమలవాక్య స్వరూపంబులరూపున
 దీపించు¹ సితదంతకరణకలాపంబులును, గొలందివడనినిమండ

తనంబున నిగుడువెడఁదకన్నుఁగవకు నిరుదెసలకల్లోపాంతః
 బులు విశ్రాంతసీమ లగుటకుం దగి నడుమం దాన నిలిచి యనా
 యతంబై సుగంధ ప్రాణపవనపరిమిళితపురోభాగం బగుచు
 దనరారుఘనతర ప్రాణంబును, దెలిమోముచందురుం గొలువఁ
 జేరినకుముదవదనవికాసంబుల మాసరంబుల మాడ్కి నలు
 దిక్కులం బిక్కటిల్లు నుత్కుల్లలోచనరుచినిచయంబులును
 సకలసురాసురస్థితివిలయంబులు నిజకటాక్షవిక్షేపవిభవంబు
 లకు నధీనంబులుగాఁ బెంపారుతోంగలి తెప్పలయొప్పిదంబు
 మీఁదఁ బ్రతిబింబించె నన ¹నపూర్వవిలసితంబు గలిగించు
 భ్రూయుగంబును, శిరోభూషణపద్మరాగరత్నంబునఁ బరఁగు
 రాగంబు గలయఁ బర్వి కెంబట్టు తలసుట్టినయట్టియిట్టలంపుఁ
 బాలుపు పుట్టింపఁ బెంపారువికాలమాళి సన్నాహంబును
 నగుచు నఖిలమునిజనధ్యేయప్రకారం బైనయాకారంబు
 నిర్వికారసంస్కారంబుల నుదారం²బు లగుచునుండ, నిబిడాం
 జనశ్యామం బగునిజదేహధామంబు బహులస్తోమంబునఁ
 దత్ప్రదేశంబంతయుఁ గోమలతమాలపల్లవోపహారంబులు
 విస్ఫారంబు లైనమాడ్కిం జూడ్కులకు వేడ్కులు నిండింపఁ,
 బ్రౌఢపర్యంకభుజంగఫణామణిమృరీచులు మేనం గలయ బెరసి
 జలనిధివీచికాస్ఫాలనలగ్నంబు లగుప్రవాళాంకురంబు లను
 శంక నంకురింపఁ జేయ మహారత్నరచితంబు లైనసఖాస్తంభ
 తోరణకవాటకుట్టిమకుడ్మవేదీవితానాదులను దేజోమహానీ
 యంబు ³లగునభ్యంతరశరీరంబులను బ్రతిఫలితయైననిజ
 మూర్తి దా నఖిలచరాచరాంతర్గతం డగుట ప్రత్యక్షంబుగా

1. ఆపూర్వవిలసితంబు. 2. బగుచునుండ. 3. లగు నభ్యంతరశరీరంబులను.

దెలుపం బూనినతెఱంగునఁ దేజరిల్ల సాగరకన్యకాకరసరో
 రుహసౌరభసంభావితంబు లై మొరయు మధుకరంబులు
 సాకారంబులై కొలుచుసకలశబ్దమంత్రాక్షర జాలంబులకు
 ననుగలంబులై కలసి మెలంగ, మూర్తంబులై సర్వాగమం
 బులు నేమేమి యని యుత్తమాంగంబులు మంగళచరణావీతం
 బులు గా నమర్చి యొగ్గి డగ్గటికొలువ, సుసుచిరప్రతిష్ఠాలా
 ంబులు గోరి యశేషధర్మ విశేషంబులు సంగీకృతాకృతులై
 చేరి కృపాకటాక్షంబు లపేక్షింప, సర్వలోకశరణ్యుండును,
 సర్వదేవతావరేణ్యుండును, సర్వయోగార్థగణ్యుండును
 నగుచు శ్రీదేవీవిలోచనచకోరంబులు నిజవదనేందుచంద్రికా
 ప్రవాహంబుల నోలాడుచుండ, నాత్మీయమనోరథమధుపం
 బులు తదీయలావణ్యమధురసంబులం దనివిలేనియనువునం
 గ్రోలి క్రాలుచుండ, నమ్రహాదేవి నెమ్మేనుడీగ దనబాహు
 శాఖలం దగిలి ధన్యవిలాసంబుల భాసీల్లుచుండఁ, బుండరీ
 కాక్షుం డయ్యును ననురక్తావలోకనుండును, నీలవర్ణం
 డయ్యును దరహాసధవళితకపోలుండును, గమలాకళత్రుం
 డయ్యును వివాహకౌతూహలియును, నిరంతరవనవానియ
 య్యును ననంతభోగేశ్వరుండును, గుణరహితుం డయ్యును
 సాధుజనపూజనీయుండఁను, జన్మవిముఖుం డయ్యును, భవ
 ప్రియుండును, గోత్రోద్ధరణసమర్థుం డయ్యును సమస్తలోక
 బాహుళ్యుండును, విగతబంధుండయ్యును సతతసన్నిహిత
 పితామహుండును నగుచు పుణ్యంబులకు నాధారంబును,
 నావదలకుఁ బ్రతికారంబును, నధర్తంబునకు నవమానంబును,
 మంగళంబులకు నాస్థానంబును, సత్వంబునకుఁ బరమమిత్రం

బును, నాగమార్థంబులకు నాదిసూత్రంబును, రక్షకు
మూలంబును, మోక్షంబునకు నాలవాలంబును, విజ్ఞానం
బునకు నిర్దేశంబును, బూజాస్తోత్రంబులకు సభిగమ్యస్తదే
శంబును నగుచు నొప్పుచున్న దేవాదిదేవుఁ, బురాణ
పురుషుఁ, బురుషోత్తముఁ, బ్రకృతిపురుషుఁ, బురుషా
ధీశ్వరుఁ, బరమేశ్వరు నంత నాలోకించి. 14

క. అందంద చాఁగి మ్రొక్కుచు
బృందారకు లధికభక్తి¹ భీతివికాసా
నందంబులు డెందంబుల
సందడి గొన మస్తకప్రశస్తాంజలు లై. 15

క. ఆవిశ్వరూపరూపము
భావించుచుఁ దత్ప్రభావభంగుల మది సం
భావించుచుఁ దత్పరమతు
లై వినుతింపంగఁ దొడఁగి రప్పరమాత్మన్. 16

ఉ. శ్రీవసుధాకళత్ర యతసీసుమనోతిమనోజ్ఞాగాత్ర మా
యావిహితత్రిలోక నిగమార్థవివేక విపాపభవ్యసం
సేవక సౌమ్యమానసపశీకృతరూప భవాంధకారని
ర్ధావనదీప దీప్తనవతామరసేక్షణ విశ్వరక్షణా. 17

చ. భవదురునాభిరంధ్రభవపద్మరజగిపరమాణుపాకసం
భవుఁడొ విధాత, తద్విమలభావకళాకణమాత్రవై భవో
ద్భవము జగంబు, తద్వివిధభంగికసర్గములోన నొక్కరుం
డివి యని నిశ్చయింపంగలఁడే భవదీయగుణంబు లచ్యుతా.

1. భీతివికాసా. 2. విపాకభవ్య. 3. పరిమాణ.

ఉ. ఎందును నిన్నుఁ గన్నజను లెందునుగల్గరు వెండి యెద్దెసం
జెందవు నిన్ను నెద్దెసలఁ జెందని క్రించులభక్తి, నొక్కటన్
బొందు గొనంగఁ జాలు కృతపుణ్యులు గల్గినఁ జాలువారికిన్
బొందగునీ, లసత్కరుణ పుణ్యయశోమహనీయ మాధవా.

కా. విన్నంజాలు భవన్నహత్వము భవద్విజ్ఞానసద్గోష్ఠియం
దున్నంజాలు భవత్పదాంబురుహనేవోత్సాహసంపన్నులం
గన్నంజాలు భవత్సమంచితజగత్కల్యాణనామంబుఁ బే
ర్కొన్నంజాలు నరుండుకాశ్వతశుభారాధుండులక్ష్మీశ్వరా.

ఉ. అక్షరయోగయుక్తులు సమంచితసత్యదయాసురక్తు లా
లక్షితసత్యధర్తులు విలంఘితకర్తులు బుద్ధికల్పితా
పాక్షరవాక్యరూపులు నిరాకృతకోపులు సంయమక్షమా
శిక్షితు లక్షయుల్ నినుభజించుమహాత్ములు నీరజోదరా. 21

చ. తమతమపూర్వవాసనలఁ దత్పరు లై వివిధాగమోక్తకృ
త్యములు ¹వహించిభవ్యపరతత్వమునయ్యయిసంజ్ఞలంబ్రయ
త్నమునఁ దలంచుసంయతమనస్కుల కెల్లనుజేరుచోటు శ్రీ
రమణ భవత్పదంబు సుచిరస్థితి నేఱుల కల్పిచామృతన్. 22

ఉ. విద్యుల కెల్ల నాద్యుడును వేద్యుడు నై తనరాసునిన్ను న
భ్యుద్యతకర్తరూపముగ నుల్లమునం దలపోసి యెంతయుం
జోద్యపుభక్తి యజ్ఞపురుషుం డని పూనిభజితురెందున్ ద్రై
విద్యులు ³నాకలోకపదవీప్రదదీప్ర త్రిలోకనాయకా. 23

కా. దృష్టాదృష్టఫలస్పృహవిముఖులై దిక్పూర్వతత్త్వక్రియా
సృష్టిం బ్రస్ఫుటతీవ్రబోధమున నుత్సేకించి యవ్యక్తసం

సృష్టి బాసి నిరస్త¹వైకృతునుదాసీనాత్తు పడ్వీంశు వి
 సృష్టైశ్వర్యుని నిన్ను సాంఖ్యులెలమిభావించురాత్తేశ్వరా.

చ. యమనియమాభివర్ధితము లై మగుడంగ మనశ్శరీరముల్
 శమితముగా మరుచ్చయము సంతతజీవపరాత్త తత్వరూ
 పములు విభేద మై మఱపు పాటిలి కాలముమ్రొగి యోగివ
 ర్గము గనుచిత్సుఖానుభవగర్వము సర్వము నీవ కేశవా.25

చ. పరగుపదార్థపంచకము పాశము లై తనుజుట్టుదూలుచు
²దిరిగెడుజీవుడ౯ బళువు దేశికపుణ్యకటాక్షవీధిఁ ద
 త్వరమతిఁ జేరఁగా నపరబాధవిముక్తి శుభంబు నిచ్చునీ
 శ్వరుడుగ నిన్నెఱుంగుదురు శ్రేపులుకాశ్వతచిన్తయాత్మకా.

ఉ. దాస్య మొకండునుం బరమధర్మముగాఁగొనియవ్యధర్మ మా
 కాస్యముగా గణింపక యసంశయనిశ్చలభక్తిసంతతో
 పాస్య నశేషభవ్యపురుషార్థభవైకవిధాయి నిన్ననా
 లస్యతోబాంచరాత్ములు దలంచి భజింతురు భక్తవత్సలా.

కా. దైవతభాగ్తివికల్పితం బఖిలముకస్వప్నేంద్రజాలోపమం
 బై తూర్క పృథురజ్జుసర్పసదృశవ్యామోహవిచ్ఛేదనం
 బై తత్త్వజ్ఞత యావహిల్లి యపరోహాభేద⁴చిత్సాఖ్య వి
 ఖ్యాతుంగాంతురునిన్ను నొపనిషదుల్ కళ్యాణనారాయణా.

కా. ధ్వస్తాశేషమతాఖిలాత్తతను చేతశ్శుద్ధు లుక్తాంగవి
 న్యస్తప్రస్తుతమంత్రవర్ణలు నిరస్తాలస్య లంతశ్శమా

1. వైకృతనిదాసీనాత్తు. 2. దిరిగెడుజీవుడు. 3. పంచరాత్ములు.

4. బత్సాఖ్య.

భస్మస్తోద్యద్భవదీయమూర్తివిభవుల్ స్రాజ్జుల్ మహామాంత్రి
కుల్, ¹హస్తోచ్చాయసురాంఘ్రిపం బయిన ని న్నర్థించు
దాసుల్ హరీ. 29

క. వేదము లాదిగఁ గలయ

ప్రాదశవిద్యలకు నీవ స్రవ్యపు దత్త
దోబ్ధకులును భవదాజ్ఞా
పాదకులు సమ స్తధర్మ పాలనచతురా.

30

సీ. జలములు సృజించి జలములయందు నీ

యంచితబీజంబు నావహించి

యది యప్రమేయమహాదృఢతాండస్వరూ

పంబునఁ బెంపారఁ బద్మభవుఁడు

జనియించె నందుఁ దజ్జాతులు భృగుమరీ

చ్యాదులచేత సురాసురాది

వివిధభూతోద్భవవిస్తార మేపారి

త్రిభువనవ్యాప్తి నుద్దీప్త మయ్యె

గీ. నింతయును జూప² నడఁపంగ నెంతయును బ్ర

వీణయై దేవ నీమాయ వినుతి కెక్కె

విమలకమలాక్ష సదవనక్షమకటాక్ష

విగతపరితాపహృదీప విశ్వరూప.

31

క. కేవలకరుణామూర్తివి

గావున భక్తాభయత్యకరణము పని నీ

కీవిశ్వము గాచుటకై

శ్రీవల్లభ ¹యొపుడు నవతరింతు నిజేచ్ఛన్.

32

చ. కడఁక దలిర్ప నీవు మధుకైటభదై త్యులఁ జక్రధారచే
మెడలు దెగంగ వ్రేయునెడ మిక్కుట మైనతదీయర క్తముల్
వడిసినయోడికల్ నెరయ వ్రాసినలత్తుకభంగిఁ జోద్యపుం
దొడవుగ నొప్పునీతోడవుతోరపుటొప్పుదలంతు మీశ్వరా.

చ. చదువులు గోలుపోయి యొకజాడయుఁ గానక బమ్మరించున
మ్మదుసలివేల్పు దేర్చి వెన ముచ్చుబడిం బ్రళయాబ్ధినీటిగ్గ
క్కదలఁగ దాడివెట్టిన ²యఖర్వభవ త్తిమిరూప మిప్పుడు
మదరుచి గ్రోలుచుండు మునిమానసపూరములం జగన్నిధి.

చ. కమతతనూవిలాసమున ³గర్వపుఁగొండ ధరించిలేవ న
య్యమృతముఁ దెచ్చి యాశ్రితజనావలి కిచ్చితి నేడునమ్మహా
కమతతనూవిలాసము దగ్గ దలఁచు గొని యాడఁగన్నవా
రమృతముఁ గాంచి నిర్మలసుఖాంబుధిఁదేలుదు రా త్తరక్షణ.

చ. గొరిజల త్రొక్కునం బ్రిదిలికుండలిభ ర్తయొదుంగ నూర్పులం
దెరలి మహార్ణవోదకము త్రిప్పుకొనం బటురోషతాడన
జిరిగి యజాండకర్పరము చిల్లులువోవఁగ యజ్ఞ పోత్రివై
ధర పదిలంబుగా నిడిన తావకలీలఁ దలంతు మవ్యయా. 36

ఉ. భేదములేక యజ్ఞమయకేసరముల్ గదలంగ విస్ఫుర
న్దేదుర హేషితధ్వను లమేయములై ప్రణవస్వరూపత
రోదసి నిండఁగా హయశిరోవపువొప్పుయుగాంతసంహృతి
వేదము లుద్ధరించినపవిత్ర యశుండవు నీవు శ్రీనిధి. 37

మ. స్ఫురదాతామ్రజటాకలాపములతోఁ బూర్ణేందుః! సౌందర్యసుం-
దరవక్త్రంబులతో మహాగ్రఘనకోదండేఁబువిస్ఫారభా-
సురపూర్వాపరభాగవైభవముతో సౌంపారుసీరాపముల్
నరనారాయణనామధేయములుఁ పర్ణ్యంబుల్ జగన్తంగళాః.

ఉ. భూతభవద్భవిష్యదురుభూతసమృద్ధుల నొప్పసీసమ
గ్రాతతదివ్యరూపముల నన్నిటి నిట్టివి నా నెటుంగ సం-
ప్రీతి నుతింప శక్తుఁడె విరించియుఁ, గేవలభక్తియుక్తులఁ
గాతకులఁ గృపాగరిమఁ గావుము మమ్మఖిలాండనాయకాః.

క. గోవింద కృష్ణ కేశవ
శ్రీవల్లభ పద్మనాభ శ్రీకర సితరా
జీవాక్ష చక్రధర నీ
సేవకుల ననుగ్రహింపు శీతలదృష్టిన్. 40

క. పరమవనమాలికాధర
గరుడధ్వజ శార్ఙ్గధన్వ కాంచనవర్ణాం
బరధర కాస్తుభరత్నా
భరణ ప్రసన్నుండవు గమ్మ పాలింపు దయన్. 41

క. వైకుంఠనాథదయితక
థాకుంతితకరణచతురధర్మావన దీ
నాకల్పభవచ్చరణా
బైకాయనతత్వ మాకు నభయ మొసంగవే. 42

ఆ. అమృత యభవ యలయ యక్షయ యవికార
యప్రతర్క్య యనఘ యజిత యచల

యప్రమేయ యమల యాద్య యనాద్యంత
యార్తమతుల మమ్ము నవధరింపు.

43

వ. అని యనేకప్రకారంబులఁ బ్రస్తుతించుచు సభక్తికచిత్తులై
యున్న యన్నాకౌకసులఁ గరుణావలోకనంబునం గైకొని
యాలోకేశ్వరుండు మీదెసఁ బ్రసన్నుండ నైతి నెయ్యది
యిష్టం జేమికారణంబునం జనుదెంచితి రింతదైనన్యం జేల
వచ్చె మీయాపద యపనయించెద నెఱింగించునది యనిన
డెందంబులఁ గొందలంబులు డిందుపడ బృందారకు లందఱు
నందంద సాష్టాంగదండప్రణామంబు చేసి యిట్లుని విన్న
వించిరి.

44

తే. దేవ దేవేశ దేవరదివ్యచిత్త
మునకు గమ్యంబు గానిది భువనకోటి
నెందునుం గల్గునే యైన యేము విన్న
పంబు చేయఁగ ¹విను డభిప్రాయము మెయి.

45

వ. చిత్తగింపుము దితిసూనుం డైనహిరణ్యకశిపునకు హిరణ్య
గర్భుండు వరం బిచ్చి యధికుం జేసిన నయ్యసురాధముండు
క్రోధమాత్సర్యంబులు దన్నుం జొట్టుకొనఁ బెరిగి యదితి
సంతతిం బరిభవించి త్రైలోక్యదుర్జయుం డైయున్నవాడు.

తే. ²బలియునింట బానిస నైనఁ బఱప ³వెఱచు
నొరులు నీయింటిదాసుల నోటలేక
మమ్ము నసుర భంజించుట మాకుఁ జెప్ప
సిగ్గు లయ్యెడు నిందు వచ్చియును దేవ.

47

1. వినుడభిప్రాయము. 2. 'బలియు నింటి' 3. 'వెఱచునొరులు'.

చ. అలఘుసరోషదృప్యదసురాధిపతీ వ్రగదాహతిః గడుః
గలఃగినమస్తకంబు లివె కల్పితదానవతర్జనంబుల
న్వెలవెలఁ బాటుమోము లివె నిష్ఠురదైత్యనితాంతసేవమై
ఫలజడిఁబడ్డమోము లివె యయ్య కృపం బరికించి కావవే.

తే. ఆహిరణ్యకశిపుఁ డడరి సమస్తసం,
పదలు గొనిన దివ్యపదముఁ బాసి
యిప్పు డున్న వార మీల హిరణ్యకశిపు
హీను లైననరులలోన గలసి.

49

ఉ. దానవుచేతఁ గప్పుబడి దైన్యము నొందుట కోర్వలేక నీ
దై నపదాంబుజంబు లభయం బని చేరితి మెవ్విధంబునం
దైనఁ బ్రసన్నమానసుఁడ వై మముఁజేకొనవయ్య మాకుది
క్కైనను గాక యున్న నసురాంతక! నీవకదయ్యయ్యెడన్.

చ. అని కృప వుట్టం బలుకు దివిజాలపల్కులు మనస్కురించి మధు
మథనుండు కొండొక యూహించి యనంతరంబు వారల
కి ట్లనియె.

51

చ. ఎఱుఁగుదు నేను దైత్యునియుదీర్ణమదోర్ధతచేష్టితంబు మి
మ్ముఱక పరాభవించుటయు నుల్లమున న్దలపోసి వానికిఁ
గొఱతలు నిండునంతకును గ్రారతఁ గైకొనకున్నవాడను
క్కఱఁ దిమిరం బడంపఁదిమిరారియుఁబూను నెవేగకుండినన్.

చ. అమృతాసురుండు సరసీరుహసంభవుం బ్రసన్నుఁ గావించిన
యప్పుడుం దనకుం జావులేకుండ ననేకప్రకారంబులు
యోజించుకొని వేడినవాడు గావున వాఁ డడిగినచం
దంబు లెయ్యవియుం గాకుండ నొక్కటి తత్ప్రళమనో

పాయంబు నిరపాయంబుగాఁ బ్రయోగించుటకు నూహిం
చినవాఁడ నది యెట్లునిన.

53

సీ. ఆననభంగి పంచాననసమరేఖ

¹యఖిలాంగమును బురుషానుకారి

తీవ్రనఖంబులు తీవ్రశస్త్రంబులు

సంధ్యాముఖము ఘనశౌర్యవేళ

విఫలాంకపీఠంబు రిపునకు వధశిల

తదృశామధ్యభేదనము గదన

మమరభుజంగమర్త్యావాసనిగ్రహ

నోదన విజయప్రమోదలీల

గీ. యిట్లుఘోరాదృశసూర్తి నెసకమెఱుగ

నతులనరసింహభవ్యదివ్యావతార

మేను ధరియింతుఁ దడవులే దింక నాత్మ

గలఁక విడువుఁడు దేవతాగణములార!

54

క. వినుఁ డాశ్రితరక్షణమే

యనువునఁ గావించునొక్కొ యని యనిశము నే

మనమునఁ దలపోయుదు మఱ

తునె శరణాగతులమిమ్ము దురితరహితులన్.

55

ఘ. ఒకమఱి నన్నుఁ జేర్కొనిన నుల్ల మునం దొకమాటు నక్షత్ర

క్షిమతియై తలంచినను దెల్లము భక్తుఁడు వాఁడు నాకు,వా

నికిఁ గలనేను, వేటొకటి నేరక నన్నుఁ దలంచుపుణ్యులకా

బ్రకటదయానురక్తి బరిపాలనసేయుట చెప్ప నేటికిన్.

56

1. యఖిలాంగములు పురుషానుకారి.

ఉ. చెప్పితి సర్వవేదములఁ జెప్పితి శాస్త్రనిచారపద్ధతిఁ
జెప్పితి సత్పురాణములఁ జింతితకల్పచుహీనుహం బనా
నొప్పుచుదీయకీర్తనము, యుగ్రతపంబులఁ జెడుపుణ్యముఁ
'జొప్పుడు నస్తదీయగుణశోభనముం గొనియాడ నేర్పినన్.

క. ఏవాఁడు నన్ను నెఱుంగడు
గావునఁ ద్రైలోక్యహితముఁ గావించంగఁ
భావము చెలుపుచు నుండఁడు
నీవిశ్వంబునకు నేన యెప్పుడు కరుణన్.

58

తే. సకలభూతహితములకు నముండ నేను
వినరె యట్లయ్యుధర్మవిద్వేషులైన
తామసాత్ముల నైరింప ధర్మబుద్ధిఁ
బొగడఁ గనివసాత్వికతలఁ బ్రోతుఁ గరుణ.

59

చ. మీరు సాత్వికచిత్తులరు గావున నాకు నవశ్యరక్షణీయులు.
తామసమర్దనంబు గార్యంబుగా నాకుమీరెవ్వరుం జెప్ప
వలదు. మీపదంబులు మీకును స్థిరంబులైనవిగాఁ దలంచి
నిర్రాతంకహృదయులరై యుండుండు. పొండని యానతిచ్చిన
నాజగన్నాథుపచనంబులు మహాప్రసాదం బని యంజలిరచనా
రదుణీయంబు లగుమాళిభాగంబులఁ బరిగ్రహించి పురంద
రాదిబృందారకు లానందంబున నానందకహస్తుచేత నామంత్ర
తులై మరలి భావినరసింహరూపప్రకారం బూహించి
యాశాకుతూహలప్రమోదభక్తిపరవశమానసు లగుచుఁ
దత్కార్యోద్యోగప్రవర్తకుం డగువాచస్పతిఁ బ్రస్తుతిం
చుచుఁ బరమేశ్వరు వాక్యంబుల నానావిధంబులఁ భావింపి
సంతోల్లుచు నిజస్థానంబులకుఁ జని రక్కాలంబున నచ్చటఁగిరి

చ. జగములుమూఁడు గెల్చియొకశంకయుఁగింకయు లేకదై త్యుఁడ
త్యగణితవైభవంబున నిరంతరభోగపరంపరారతిన్
దగిలి మనంబుగోరినవిధంబుల వేడ్కలఁ దేలుచుండు సోం
పుగఁ దనధర్మ పత్ని యగుపొత్తియూఁదాను నుదాత్తలీలన్.

చ. ఉదధిపునొద్ద నర్థపతియొద్ద నిలింపకులేంద్రునొద్ద ను
న్నదకలీలఁ గ్రాలు నెలనాఁగలు నాగరికంపుఁజందముల్
పొదల విలాసహాసము లపూర్వపుగర్వములం దల్లిర్ప న
య్యదిలిసుతాహితుం గొలుతు రమ్మడువోయినయ ట్లజ్జస్ర
మున్.

62

క. విశ్వావసుతుంబురులును
వశ్యముఖులు నరుగు దెంచి యండలు నాదై
త్యేశ్వరు నారాధింతురు
శశ్వత్సంగీతక ప్రసంగప్రాధిక్.

63

శా. వీణావేణుమృదంగసంగతకళావిన్యాసమున్ బంధుర
శ్రోణీరమ్యఘన స్తనీనటనచాపప్రేక్షయన్ సంతత
ప్రాణప్రీణనగంధబంధవిలసత్కాదంబరీకేలియన్ [న్.
ప్రాణంబు ల్దనకొం డెటుంగఁ డతఁ డెబ్బంగిన్ సమ స్తక్రియ

సీ. అమృతశీకర నేకహరితవనావలీ

సుందరమందిరకందరములు

రత్నపుష్పామోదరమృకాంచనలతా

కోమలమేరునికుంజములును

గనకాంబుజక్షోదపునరుక్తవాలుకా

లలితమందాకినీస్ఫులినములును

హంసకుటుంబనిత్యావాసహేమాబ్జ
చారుమానససరిత్రీములును

గీ. నాదిగాఁగల్గు దివిజవిహారభూము

లన్నియును దానయై వేడ్కు లగ్గలింప

ననుదినంబును నచ్చరత్నసుకం దిరుగఁ

దానుఁ బ్రియయును విహరించె దైత్యనిభుండు. 65

వ. ఇట్లు సంతతప్రమోదంబు లగువినోదంబులఁ గాలంబు చను

చుండ నొక్కతఱి వసంత సమయావసానం బగుటయు. 66

ఉ. ఒయ్యన మాధవీలతల నుండుట లుజ్జనఁ జేసెఁ దుష్టదల్

గ్రుయ్యఁగఁ బాటి పాటలతఱఁ ప్రకరంబుల మూఁగె నుక్కు

నక, దియ్యనివింటికి న్నరుండు దీనిన¹యఁముల గాన మెచ్చెదా

నెయ్యెడ మల్లెక్రొమ్మెగడ లేపునఁ బాంథులవేటలాటకున్.

చ. మలయజవారిసేకముల మౌక్తికనూతనహారలీలల

వలిపెపుసన్న కాపులను వారిరుహాత్ముల వీఁగుఁజన్నులన్

గలిగినచల్లిరిం బ్రదికెఁ గాక జనావలి యిట్టివేసవిన్

గలదె శరణ్య మనన్య మనఁగాఁ గడుఁ బేర్చె నిదాఘదాహ

ముల్. 68

తే. అదరిపాటున వేసవి పాదకొనినఁ

గలఁగి తలఁగి పోనేరక మలయపవనుఁ

డిందుఁ దలదూర్చికొనియె నా నింపొనరై

నమరుతాలవృంతముల మందానిలంబు. 69

మ. ¹తమచుట్టూ బయలై ననూత్నశశికాంతస్ఫూర్తవేదుల్ల హా
ద్యమచంద్రోదయలీల రేలుగరంగం దత్తోయసంసేవనల్
గమియం దహ్వరంగంగనో ష్పెసరంగతేలి కాంతారభూ
జము లొప్పేమియుఁ గోలుపోకకడునిస్సారంపుఁ బెన్నేసవన్.

చ. రమణభూనిపీడనఁ గరంగినకాంతలవిస్ఫురన్నితం
బములఁ దలిర్పు సన్నవలిపంబులు వీడియు జాణవయ్యెఁ జె
న్నమరువినూతనక్షతనఖాంకము లింపెనలారఁ గ్రమ్ము నుం
జెమటలఁజాల బచ్చులయి చిక్కగ నంటి కొనంగఁ జేసినన్.

చ. పరిమెయి మెట్టితోల్లబహుభంగులఁ గ్రాలెడుమిత్రజైత్రుని
వారిగొన ²వచ్చు గ్రీష్మమనుపొచ్చె పుణిబేరపురారిఫాలభా
సురపటువహి మంచువెఱఁజొచ్చినమన్తభుఁగాచె నత్తటిక
సరసశిరిషకేసరలసన్నహిళామృదురాలకాగ్రముల్. 72

తే. పగళులెలతో టనీడలు బ్రాతియయ్యెఁ
బగళులును రేలు దనుగాలి బ్రాతియయ్యె
రేలువెన్నెలజయళులు ప్రియములయ్యె
రేలుబగళులు నిద్రలు ప్రియము లయ్యె. 73

వ. ఇట్టి ఘర్షణమయంబున నసురవల్లభుండు వల్లభాజనసహితం
బుగ నొక్కనాడు నిజమందిరాభ్యంతరకేలీకాంతారంబు
నందు. 74

సీ. ఎండక న్నెన్నడునెఱుంగని క్రొవ్తూవి
నీడలఁ దనుపారునెలవులందుఁ

గలిగొట్టుఁ బువ్వులందలితేనియలవానఁ
దడిసినపొదరిండ్లి యెడములందు
విరియనూఁకించు క్రొవ్విదపుమల్లియమొగ్గ
లెలదావిఁ జొక్కించు నిక్కలందు
రాయంచయెఱకలరాయిడిఁ దుప్పర
సల్లెడు కొలఁకులచలువలందుఁ

గీ. దిరిగితిరిగి పెక్కు దెఱఁగులయాటల

మెఱసిమెఱసిచెన్నుమిగిలిమిగిలి

కాలఁ బ్రొద్దు మాపకడ నయ్యెఁ గలువల

మ్రొక్కు దైవమునకు నెక్కె ననఁగ.

75

తే. ఇట్టివేనవితటిఁ ఒగ లిట్టినిడివి

యైనసయిరించు నే దివిజారి యనుచు

వెఱచి తొలఁగెడు తెఱఁగున వేడివెలుగు

వరుణుఁ డేలేడు దెసనొక్కవలననొదిగె.

76

చ. ఇను నసమానతేజు దివసేంద్రుఁగనుంగొనుమాడ్కిఁ జూడఁ
గాఁ, జన దొరు నల్పతేజు ననుచాడ్పునఁ జంచలభృంగతా
రకా, ఘనవనజాతలొంచనము గ్రక్కున మీలన మొందఁ
జేసెఁ బద్మిని పతిభక్తి సత్త్వమునమేలిమికిం గుఱి దాన
పొ మ్మనన్.

77

చ. సురుచిరతారకాకుసుమశోభినభోంగణధూమిఁ గాలమ

స్థదవపుసూత్రధారిజతవంబున దిక్పతికొఁగిముందటఁ

సరసముగా నటించఁగ నిశాసతి కెత్తినక్రాంతతోఁపుఁబెం

దెరయన నొప్పెసాంధ్యనవదీధితి పశ్చిమది క్తటంబునన్.

క. నలు దెసలయందుఁ దొలితొలి

తలసూపు దమగ్నిప్రరోహతతులు వియోగా

కులచక్ర వాకమిథునం

బుల వగయనుచిచ్చరాజు ¹పొగలనఁ దగియెన్. 79

తే. ²పాదలి యొండొండ దివియును భువియు దిశలుఁ

బొదివిశొనియుండు చీకటిప్రోవువలన

మిక్కుటంబుగఁ గాటుక గ్రుక్కినట్టి

³కరవటంబన జగదండఖండ మమరె. 80

ఉ. రాజిత తేజఁడై నదినరాజుతిరోహితుఁడై నపిష్టుటన్

రాజుదయాద్రి పీఠముతిరంబుగ నెక్కెడుసందికట్టునన్

భ్రాజితసత్పదంబునకు బాధయొనర్చుచు జారచోరసం

పూజిత మైతమంబుగడుఁ బొంగె నధస్తము. ⁴తోడిబోటియై.

క. పదపడిపూర్వదిశాసతే

వదనంబునఁ దెల్పుమిగిలె వనజాహితుచూ

లుదరంబునధరియించినఁ

గదిరినపాండురకపోలకాంతివిధమునన్. 82

వ. అంత.

83

సీ. తిమిరధూతముసోకు ⁵తెరల జగత్త్రయీ

లలనదాల్చినరక్తతిలకమనఁగ

సఖ్యంబునకునిశాసతి యొసంగినఁబ్రాచి

ప్రాసించు గురివిందబంతియనఁగఁ

1. పొగలనడగియెన్. 2. పాదవి. 3. కరవటంబున. 4. తోడిచోటయై. 5. మిగిలి. 6. దెలియ.

వోయధివెడఁగ్రుంకితోఁచుపురందర
కుంభిసిందూరితకుంభమనఁగఁ
గులిశాయుధునివెద్దకొలుపుననెత్తిన
దీపించుమాణిక్యవీపమనఁగఁ

గీ. గుఱుదిసీరాగరసబద్ధగుళికయనఁగఁ
గామినీగంజనౌషధకీబళమనఁగఁ
బొడవుపెంపునబింబంబుపాలుపుమిగులఁ
జంద్రుఁడుదయించెఁగాంతినిస్తంద్రుఁడగుచు.

84

చ. ఇట్లుదయించి.

85

చ. ¹దెసలనుగొమ్మలొయ్యనతిషిర్లుములైవకరంబులన్ బ్రియం
బెసఁగఁగనూఁదినిక్కిరజనీశ్వరుఁడున్నతలీలఁ ²చేర్చునా
కసమనువేరిభూరుహము కాంతనిరంతరతారకాలస
త్కుసుమచయంబుగోయుట కొకోయనఁబ్రాకె సముత్సుకా
కృతిన్.

86

ఉ. వెన్నెలవెల్లిపాల్కడలి వ్రేకదనంబునఁ బేర్చిదిక్కులున్
మిన్నును¹ముంపనందురజనీకరబింబముకుండలీభవ
త్పన్నగతల్పకల్పనముభంగిఁ దనర్చెదదంతరంబునన్
వెన్నునిభంగిఁజూడ్కులకు వేడ్కయొనర్చె గలంకమత్తటిన్.

చ. వడిగానిత్రేకులుప్పతిలవాలినకేసరమున్దలిర్పఁబు
ప్పొడిదలమెక్కితేనియలు పొంగితరంగలుఁగాఁ జెలంగివైఁ
బడునెలదేఁటిదాటులకుఁ ⁴బండువులై నవసౌరభంబులు
గ్గడుపుగనుల్లసిల్లెఘనకై రవమండము నిండువెన్నెలన్.

87

ఉ. వెన్నెలవెల్లపచ్చడమువిచ్చినయంబరశయ్యమీఁదఁజే
రన్నుననుండిదీగ్వనితలాదటఁ జాట్టునుగొల్వరాత్రియన్
కన్నియఁగూర్చిచిక్కదనకొఁటఁ జేర్చిసుఖించినాఁడనన్
జెన్నువహించెఁజందరుడు శ్రీకమనీయకళంకరేఖతోన్. ౩౯

సీ. కరఁగెడునవచంద్రకాంతోపలంబుల
తఱచుసోనలఁగడు దలముకొనుచుఁ
జటులచకోరసంచయములయొఱకల
గర్వంపుదాటులఁ గడలుకొనుచు
విరియుకైరవములవిపులరంధ్రములపైఁ
దీవ్రంబుగాఁ గ్రమ్మిత్తిచ్చుకొనుచుఁ
గామినీజనములకమనీయవిభ్రమ
స్థితకాంతిలహరుల మెండుకొనుచుఁ

గీ. బొదలిపొదలి చదలఁ బొంగారిపొంగారి
మించిమించి దిశలుముంచిముంచి
1యభిచుతేందుచంద్రికాంభోధియఖలంబు
నీట నిట్టలముగ నిట్టవొడిచె.

90.

వ. ఇట్లతిమనోహరగంభీరధీరంబైన సుధాకరకాంతిపూరంబు
రాత్రియనుతలంపుఁ దోపనీక తమం బనున్దామంబును విన
నీక యవ్యక్త యనుశంక నంకురింపనీక తోచనంబులకు
నమృతనేచనంబును, శరీరంబునకుఁ జందనాసారంబును నంత
రంగంబునకు నానందతరంగంబును నగుచు విజృంభించిన
సమయంబున.

91

క. తనదేవియుఁ దానునున

ద్దనజవిభుఁడు విమలసౌధతలమునఁ గాంతా
జనపరివృత్తుడై సురతరు
జనితములగు మధురమధురసంబులు వేడ్కన్.

92

క. తెప్పించినహజసౌరభ

మొప్పారఁగదివ్యరుచిసమున్నతములునై
యుప్పొంగువానిఁ గనకపుఁ
జిప్పల నిండించె మదము చిప్పిలుచుండన్.

93

ఉ. అందఱుఁ గైకొనంబనిచియాదటఁ గాంతయుఁదానునొక్కకో
రం దనుపార దివ్యమదిరామధురామృతపానకేలి యం
దందయొనర్పఁగాఁదొడఁగెనంబురుహాక్షులవిభ్రమక్రియా
కందలితంబులైనసవికారవిహారములింపుఁబెంపఁగన్.

94

క. ఆరమణులమదిరస

పూరితచషకములఁదోచుపూర్ణేందుఁడు పా
ల్పారెను వాసనకై క
ర్పారంపుంబిల్కులిడినపోక యమరన్.

95

చ. నెలతయొకర్తుచేతిహరినీలశిలామయపాత్రిఁ బూర్ణసం
వలితతరంగయైపొదలువారుణిఁ దోచుసుధాంశుమండలం
బలముకరాళరాహవదనాహతి స్రుక్కికరంబుఁ బిష్టిటిం
గలఁగిపారింబొరిన్వడఁకుకై వడిఁగానఁగనయ్యెనయ్యెడన్.

96

చ. సురుచిరపానపాత్రమున సుందరియొక్కతె కేల నిండుచం
దురుడుప్రకంపితాంగములతోఁ దిలకించెదదాననాంబుజ

స్ఫురితవికాసవై భవము సొంపులడంకువ మ్రుచ్చిలించిచె
చ్చురజను దెంచిఁ ట్టువడి చేడ్పడిభీతివడంకుచాడునన్. 97

చ. పొలఁతుక¹ యో రైయొప్పుమధుపూరితపాత్రికఁగానవచ్చును
జ్వలహిమధాముచేతఁ దనసక్తముకాంతికిఁగాంతిపూరములో
²గలయఁగఁద్రచ్చి తేర్చి యొడికంబుగఁ బుచ్చినవెన్నఁజ్ఞుతోఁ
గలపికరంచిక్రోలుటకుఁగా నిడికొన్న తెఱంగునందగన్. 98

ఉ. ఈరమణీలలామవదనేందునిఁ జెందిపవిత్రయైనయి
వ్వారుణిఁగాని పాయదు ధృవంబుగనాత్మకలంకమంచుని
పారమునింగెఁగాక యమృతాంశుఁడనక బ్రతిబింబచంద్రుఁ
³డొప్పారెనొకర్తుచేతిసముదంచితకాంచనపానపాత్రికన్.

తే. ⁴చషకమునఁగామినీముఖచంద్రుఁడునును
ధాంశుఁడునుబింబితాంగులై యలరుటొప్పె
నర్థి దమలోనఁ జెలిమిసేయంగ శపథ
మునకు వరుణతనూజలోమునిఁగినట్లు.

100

వ. ఆసమయంబున.

101

చ. ఎనసినోరాగబీజమున నీరికలెత్తినదర్పహాసముల్
ఘనతరళాఖలై యలమొగంబులఁ గెంపులుపల్లవచ్చున్
బనుపడ వాలుకన్గొనలఁ బర్వమెఱుంగులు పుష్పలీలగాఁ
దనరెోనితంబినీజనము తద్ద్రుమరూఢిసురాంబునేచనన్. 102

వ. ఇట్లు మదిరాపానమత్తలైన మత్తకాశినులయుద్వృత్తవిహా
రంబులు నుత్తమలావణ్యసంస్కారంబులు నృత్తగీతవాద్య

1. యోర్తు 2. గలయఁగఁదేర్చిక్రచ్చి 3. ప్పార. 4. ఝషకమున
5. రోగ 6. నితంబినీజన డదద్దువరూఢి.

కథావిలాసంబులు గారవించుచు సాంద్రానందహృదయుండై
పెద్దయుం బ్రొద్దు వినోదించి యందఱు జోవంబనిచి. 103

క. లలితోత్తరచ్ఛదంబగు
తలిమంబునఁ దానుహృదయదయితయు రాగా
కులసుప్తిబొందె గంగా
పులిసటతాభము మహేంద్రపురదంతి క్రియన్. 104

వ. అంత. 105

క. కలఁగాంచి యసురవల్లభు
కులభామిని మేలుగాంచి కుతుకాద్భుతసం
చలతాపరవశయై యా
కులభావము నొంది వెండి కొండొకవడికిన్. 106

తే. పూర్వదేవవిభుండు ప్రబుద్ధుడయ్యె
సతినిజస్వప్నవృత్తంబు పతికిజెప్పఁ
వెఱచి మతినున్చికొనియుండె విచలమధుప
కలితసుప్తపంకజయగు నలినిపోలె. 107

ఉ. రాతిరియెల్ల జాతీయనురాగముతోడఁ గుముద్వతీరతిన్
బ్రీతిభజించి భేదమునఁ బ్రేయసియున్ సొగియంగదానును
దూభ్రతపరిశ్రమార్తుడగుపాలికఁ జంద్రుడుపశ్చిమాబ్ధిశ
య్యాతలసుప్తికై డిగెననల్పవిభావిరళాంగరాగుండై. 108

ఉ. చల్లనివాడుగావుననిశాకరుప్రాపున దీప్తిలీలమై
నెల్లజగంబులు నిగిలియిమ్ములనుండిలిమింత నెంతయున్

దెల్లముతీవ్రమూర్తి యొరుజేజముపై పడు భానుఁగూడివ
ర్తిల్లఁగవచ్చునే యనుగతి^క దివిచుక్కలడంగెఁదోడుతోన్.

తే. అంచితో ద్యానవాటికలందు నవవి
భాతదళితకుసుమవిభాతి యమరె
నప్పుడరయంగఁ జంద్ర¹కరాభివెల్లి
దొంకిచనఁ దోచునురువు తెట్టువలనంగ.

110

సీ. వెడవెడమూతులువిచ్చుతామరలపై
సుడిసి నెత్తావులుసూజలాడి
యనుఁగుఁదోటలు సొచ్చియలరుతేనియఁజేసి
యెలదేటి పడువులఁజెలఁగినడచి
రాయంచకవలనిద్రలు దెల్పికొలఁకులఁ
దరఁగ యాయ్యలయాట దగులుపటిచి
సోర్ణగండులసొచ్చి సురతభేదమునందుఁ
జెలువలఁజెలువుర నేదదేర్చి

గీ. యడరి గృహపతాకిలకు నాటగఱపి
ప్రాది నెమళులయెఱకలసాదులువిచ్చి
మందసంచారముగ సుకుమారమగుచు
మెఱసెఁబ్రత్యూషసమయసమీరణంబు.

111

క. రవిరాకకుఁ బూర్వదిశా
యువతిగృహంగణము కుంకుమోదకనేక
ప్రవిభాతమయ్యెననగా
నవారణోదయవిజృంభణము విలసిల్లెన్.

112

మ. సరసన్నే హాఘనంబులాయతచిశాసంస క్తముల్ కజ్జల
స్ఫురితోపాంతములిష్టభూరివిషయంబుల్ కామినీనేత్రభా
సురరోచుల్ దమునేడు¹ద్రంచుకరణి² సున్నిగ్ధరాగంబులై
పరగంగావెల వెల్లనయ్యె గృహదీపవ్రాతముల్ వేకువన్.

మ. అలినీమంజుల³గీతులుం బటుతరంగాలోలనాదంబులున్ ,
విలసత్కీరలతాచిక్కిర సుమనోవృష్టి ప్రచారంబులుం
గలహంసీహాసితానులాపములు నై గంభీరపద్మాకరం
బులుగోకద్వయసంగమోత్సవములంబొల్పారెగాల్యంబులై.

ప. అంత.

115

మ. అనితర⁴కాంతః బద్ధినిః బ్రియాతిలకంబు మొఱంగిపోయిరే
యెనసినవేడ్క నొండుదనయిచ్చమెయిన్విహరించి⁵మేననం
టిననవరాగలీలజిగిదేరగ*నోడియొదింగియొయ్యనొ,య్యనఁ
బొడచూపెనానుదయమయ్యెఁ బతంగుఁడు ప్రాజ్ఞుఖంబునన్.

సీ. కమనీయదిగ్విధాకర్ణపల్లవములా
కాశకింశుకకోరకప్రతతులు
వాసరవారణవదన సిందూరముల్
వనరుహకుంకుమోద్వర్తనములు
కుముదినీనవతపగిక్రమవల్కలంబులు
తేమిరాపహరణప్రదీపశిఖలు
త్రైలోక్యమందిరరత్నతోరణములు
ప్రత్యూషనటరక్తపత్రకంబు

1. ద్రంచు 'ఏగుడెంచు' అని యుండునేమో. 2. గీతులం. 3. కాంతిఁ.
4. జంటిన; * జెందిన నవరాగ.

గీ. లనగ నూతనంబులై కెంపులై సొంపు
 లలర మణిమరీచు లతిశయిల్ల
 నఖిలభువనమంజలాంజలిపుటపూజ్య
 మానుడగుచు బాలభానుఁ డొప్పె.

117

వ. ఆసమయంబున నసురేశ్వరుండువిహితదినముఖవ్యాపారంబై
 యంతగపురంబు వెలువడి యాస్థానభవనంబునకు వచ్చి సకల
 సురరిపుప్రకరంబులు పరివేష్టించి నభీష్టచేష్టితంబులకై వర్తిల్లు
 చున్నయెడ భృగువంశవరుండును, దైత్యవంశగురుండును,
 నిజమంత్ర మహిమావధీరితశక్తుండును నగుశుక్రుండును జను
 దెంచి హిరణ్యకశిపుంగాంచి యతనిచేత నభినందితుండై
 వివిధాశీర్వాదంబుల నమృతహార నభినందితుండేసి తదను
 మతని దదీయ¹జీవితేశ్వరిని దీవింప నభ్యంతర మందిరంబునకుం
 జనిన.

118

మ. గురుదాదవ్యులఁ గాంచి సంభ్రమముఁ జతుగఁ ప్రీతియుం
 భక్తితత్పరభావంబును నొప్పనప్పడు వెసంబద్ధాక్షి ప్రత్యు
 ద్గమాదరసంసక్తి నమస్కరించెమహితోద్యత్ప్రేమవన్యాసను
 స్థిరసంపూజలొనర్చితత్పరశుభాశీరుక్తల్యాణియై.

119

వ. తత్సమీపంబున సముచితాసనంబున నుండఁ గరకమలంబులు
 మొగిడ్చి యమృతహార న కిట్లనియె.

120

క. రే యొక కలఁ గాంచితి ముని
 నాయకయై నది మదియచాయకుమది యె

తైయుండఁ జేయునో యని

యాయనకెఱిగింపనైతి నాత్మ నునిచితిన్.

121.

క. దైవము గురుడును బంధుడు

నేవిధమున మాకు మీర లీప్సితశుభస

ద్భావంబులు సతతంబును

గానిపడగఁ గర్తృలౌటఁ గవిజనవినుతా!.

122.

సీ. అవధరింపుము జలదాసితవర్ణుడు

ఘనశంఖచక్రలాంఛనభుజుండు

మహితకోమలవనమాలాసలక్షణ

వత్సుండు వికసితపారిజాతుఁ

డభివషితాంబరావృతదేహుండు

భూదేవుఁడొక్కఁ డపూర్వలీలఁ

జనునెంచి ననుఁ జూచి సస్థితపదనుఁడై

తనచేత నొప్పు సంతానఫలము

గీ. నాకు నిచ్చి మున్ను నామెడ నున్న హా

రంబు నిజసఖాంకురములఁ దిగిచి

కొనుచు వేగ చనియె నని రాత్రి నేగల

గంటి నపుడు మేలుకొంటి ననఘ.

123.

ప. వీనిఫలంబెయ్యది యానతీయవలయు ననినఁ గావ్యుండు కొం

డొక వలపాసి నిశ్చయించి యద్వైత్యరాజమహిషి కి ట్లనియె.

ఉ. ఆధరణీసురోత్తముండనాదియనంతఁ డనంగ నొప్పుల

క్షీధవుఁ డచ్యుతుం డతఁడుమేకొని నీకును బుత్రునిచ్చెను.

ద్యౌఃసమగ్రైః పరగుపుణ్యనినింతట సంతసిల్లు మే
లాధృతిదూలఁజోమడి దలంపఁగమీఁదిశుభాశుభస్థితుల్.

ఉ. చీరికే నైకొనం డసురసింహుఁడు దుర్వహగర్వబుద్ధి నె
వ్వారిని వారిజోరు నవార్యభుజు న్నధుకైటభారిజం
భారిపురస్సరామరగడైకశరణ్య వరేణ్య భక్తని
స్తారకుఁజేరుకొన్న మదిపైపడు మేలిట యెట్లు గల్గెడున్

క. నీమగనితేజమున ను

ద్దామశమసమగ్రైః డనఁగఁ దగి 'కుంపటిలోఁ

దామర మొలచినక్రియఁ'ద

న్వీ మునివిభుఁడైన సుతుఁడు నీకుదయించున్.

127

క. నీవైనను మనమున జగ

దావాసుని వాసుదేవు నవ్యయు నెపుడుం

భావింపుము దుర్గతులం

బోవరు తదృక్తజనులు పుణ్యవిచారా.

128

వ. అట్టైనఁ బురంధ్రీరత్నంబువైన నీకతంబున నసురవంశంబు
విధ్వసంబునొందక నిర్వహణంబు వడయునని భార్గవుఁడు
సెప్పి యప్పొలంతి వీడ్కొని నిజగృహంబునకుం జనియె
నంత.

129

క. కలఁగన్న యదియితవనఁగ?

నెలఁతకు నెలమసలె జగమునిఖిలంబునుబే

రెలమింబొందఁగఁదగియెడు

నెలమసలం దెఱవసూలు నెలకొనిచెలసెన్.

130

సీ. ఉదరస్థః డగుబాలునుజ్వల¹ కాంతియ
 వెలిచేర్చెనా మేనువెలరువాటెః
 గడుపులో నొప్పారు కొడుకునిర్మలబుద్ధి
 తెలుపనాఁ గనుగవ తెలుపువాటె
 గర్భశోభితుఁడగు నర్భకు సహజవి
 రక్తినాఁ జవుల యాసక్తి దొరఁగె
 లో నున్న సుతుని విలోకవిజ్ఞానంబు
 క్రమమనా నాభి వికాస మొందెఁ

గీ. గుఱిసంగతుఁడగు పుత్రకుని గుణాలి
 వొదలుతెఱుగున మధ్యంబు పూర్ణమయ్యెఁ
 బూర్వజన్త సంఘితపఃపుణ్యఫలమ
 హోదయంబునఁ జారుపయోజముఖికి.

131

క. చాలఁగ నమృతముబాలుఁడు
 గ్రోలుటకై నినిచి కనకకుంభంబులపై
 నీలపుంగుపైలునిలిపిన
 పోలికఁ జను మొనలకప్పు పొలఁతికి నొప్పెన్.

132

తే. అఖలగుణరత్నములకు నాయతన మనఁగ
 భువనభూషణంబన నొప్పు పుత్రుఁడాల్చి
 యున్న నా కేల తోడవు లొండన్నకరణి
 నబల గై నేయుపనులయం దలసయయ్యె.

133

చ. అనుషమయోగలీల నమృతాంబుధియందు శయించుదేవునె
 మ్మనమున నావహించియసమానసమంచితయోగసుప్తిమై

1. కాంతినావెలి చేర్చినన.

నెనసిన బాలుఁ జాలున వహించిన సంతతసద్గుణైకవా
సననొనిరంతరంబుగఁడుఁజామకుజాడ్యముదోఁచుఁజెయ్యులన్.

సీ. హరినామకీర్తనపరమోత్సవంబులఁ
గావింప ననిశంబుఁ గాంక్ష నేయు
విష్ణుదాసులఁ గని వేడ్క నంజలిసేసి
కొనియాడి భక్తిమైఁ గొలువఁ గోరుఁ
బరమాత్మమహిమలు భావించి భావించి
యానందజలధి నోలాడఁ దివురు
నారాయణుని యవతారకథాసుధా
లీలలు వీనులఁ గ్రోలఁ దలఁచుఁ

గీ. దనువు ప్రాణంబు నచ్యుతార్థంబుగా న
మర్పఁగా నెంచు జగములు మహితకరుణ
నెపుడు రక్షింపఁగా నుత్సహించుఁ జెలువ
బుద్ధినంతర్గతుం డగు పుత్రువలన.

135

వ. ఇట్లు ప్రతిదినప్రవర్ధమాన గర్భలావణ్యలలితయైన హృద
యేశ్వరిం గనుంగొని యసురేశ్వరుండు హర్షవికాసవిలసి
తాంతరంగుండగుచుఁ బరమోత్సవంబున భార్గవనిరూపిత
స్త్రకారంబున గారవంబు మిగులఁ బుంసవనసీమంతాది కలా
పంబులు నిర్వర్తించి యనంతరంబ సముచితసమయంబునందు.

సీ. అమృతాంబునిధిసముదంచితవీచిక
కుదయించుతుహినమయూఖుఁ డనంగఁ
జారుపురందరాశానితంబిని కుడ్చ
వించు సరోజినీవిభుఁ డనంగ

విలసితరోహణాచలఖనిభూమికే

బ్రథవించు మహనీయరత్న మనఁగ
సుందరనూతనమందార¹లతికకు

జనియించు సురుచిరస్తబక మనఁగఁ

గీ. గాంతియును దేజమును మహార్ఘ్యతయు సౌకు
మార్ఘ్యమును నభిరామసామగ్రి బొదలఁ
బుత్తుఁ డుదయించె ద్రైలోక్యభూతికరుఁడు
రాజబింబాస్య యగుదైత్యరాజసతికి,

137

క. పుత్రోదయమున నిర్జర

జైత్రుఁడు ²మునుగొన్న యధికసమ్మదమున లో
కత్రయరాజ్యము మును నిర
మిత్రముగాఁ గనినకంటె మిక్కిలి పొంగెన్.

138

సీ. పుష్పోపహారము లొప్పులుపారఁ బురమునఁ

గావింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల
మంగళవాదిత్రసాంగత్యభంగులు

గలిగింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల
నిపుణవిలాసినీనివహసంచారంబు

ఘటియింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల
భాసురవై జయంతీసహస్రంబులు

గలిగింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల

గీ. దివ్యకుసుమవర్షంబులు దేవదుందు

భిస్వనంబును నప్పరోభినయగతులు

- కల్పభూరుహాంబరపతాకలు దనరెచ్చ
భువనహితజన్మఁ డగు ¹బాలు భూరిమహిమ. 139
- క. అవి యెల్ల గని సురస్విషంఁ
డవివేకమనస్కుఁ డగుచు నొర మదీయో
త్సవమునకుఁ దగ నొనర్చిరి
²దివిజులు పను లనుచుఁ దనమదిక బ్రియ మందెన్. 140
- మ. ధరణీమండలి నెందునుం బరఁగి పాతాళంబునం బర్వి ని
ర్జరనాథ ప్రముఖామరాఖిలనివాసశ్రేణులం దోలిమై
సెరసెక బంకజసంభవాలయమునక నిండాఁరె నవ్వేళ శ్రీ
కరదై తేయతనూభవోద్భవకథాకల్యాణ ముద్ఘోషమై. 141
- క. శ్రీకాంతునగరులోనగు
వైకుంఠపురంబు నిత్యవైభవములతో
నేకోత్సవ మయ్యె శుభ
శ్లోకుం డగుదైత్యరాజసుతుజన్మమునన్. 142
- మ. స్వరసౌందర్య మెలర్ప మెల్లన శ్రుతుల్ ³సాగించి యె
య్యొయ్య సుస్థిరహర్షంబున యజ్ఞకోటి తలయెత్తె బూజ్య
భర్తార్థమో, తురహస్యావలి యల్లనల్ల మెలఁగంగా నుత్ప
హించెన్నిరం, తర్దదై తేయభయం బొకించుక ప్రశాంతం బై
⁴యణంగెక దగన్. 143
- చ. దినకరుఁ డుల్లసిల్లెఁ బటుదీప్తి బ్రదక్షిణాభాసురార్చియై.
యనలము దేజరిల్లె మహిమాంచితసౌరభరమ్యలీలతో
ననిలుఁడు సంచరించె విమలాక్సతి నంతయు నొప్పెదిక్కులై
దును భువనైకమంగళము దోచువిధంబు దలిర్ప న త్తఱిన్.

వ. డైత్యపతియును బుత్రోత్సవప్రమోదమానసుం డగుచుఁ
గవిప్రముఖభూసురలోకంబు నతిలోకధననివహదానంబుల
1 నానందహృదయుఁడై యానందంబు నొందించి బంధుజనం
బులు ప్రమోదంబు నొందం గుమారునకు జాతకర్తాది
సంస్కారంబులు గురునిర్దిష్టప్రకారంబున నిర్వర్తించిన నిజ
జన్మంబున నఖిలలోక ప్రహ్లాదం బొనరించుటంజేసి బాలునకుఁ
బ్రహ్మాదుండను నామధేయం బొదవించె నంత. 145

తే. అంబగర్భంబు వెడలినయది మొదలుగ
విష్ణుపదకమలధ్యానవివశుఁ డగుచు
నసుర రాజతమాభవుఁ డమృతవృష్టిఁ
దడుపఁబడువాఁడ పోలె వర్షనము నొందె. 146

సీ. పసిపాపఁ డై తాను బవడించుకాలంబు
వటపత్రశయనుభావంబు దలఁచుఁ
జెలువొందఁగా బోరగిల శయ్యఁ దడవెడు
తటిఁగూర్చుమూర్తిఁ జిత్తమున నిలుపు
రెండుమూఁడడుగు లొండొండ తట్టాడున
ప్పుడు త్రివిక్రమలీలఁ బట్టిచూచు
లోలత వెన్నలు బాలు గ్రోలెడునాఁడు
గోపాలసంస్కృతిఁ గూర్చు నాత్మఁ

గీ. బరమపురుషభూతభావికభవ్యావ
తారబోధమహిమఁ దగ నెఱింగి
యొం డెఱుంగఁ డంబుజోదరధ్యానత
త్పరత యొకటి కాని బాలకుండు. 147

చ. తొలితొలి యొల్ల పాపముల దొక్కుచుఁ బల్కెడు నట్టితియ్యపు
బలుకులనచ్యుతాహ్వయముఁ బల్లరుఁ జేర్కొను వెండిపల్కునిం
వెలయఁగ నంబ లక్ష్మీ¹జగదేకజనిత్ర ముకుంద యంచు న
త్యలఘుతర ప్రబోధమధురాక్షర వాక్యవివేకదత్తుఁడై. 149

ఉ. ఆడఁగఁ బోయినప్పు డసురాత్మజుఁ డంబుజనాభు నవ్యయుం
బాడుద మాదిదేవుపదపంకజపూజలు నేసి భక్తిమై
నాడుదమచ్యుతై కేశరణాగతులం గనికర్తృబంధముల్ [కుల్.
వీడుద మంచుఁ బల్కుఁ గడు విస్తయ మందఁగఁ దోడిబాల

ఆ. కుడిచినపుడు నిద్ర గూరినయపుడు
మేలుకొనినయపుడు మెలఁగినపుడు
విష్ణుకీర్తనంబు విష్ణుచింతయ కాని
పలుకఁ డొండు బుద్ధిఁ దలఁపఁ డొండు. 150

తే. తొలుత 'మూఁడేండ్లలేని సద్బుద్ధి ముప్ప
దేండ్ల లే' దనునానుడి యిట్టిదనఁగఁ
దనరెఁ బ్రహ్లాదునకుఁ బ్రాధమునులు గోరు
హితవివేకపాకంబు మూఁడేండ్లనాఁడె. 151

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుజన్మ ప్రకారంబు దేవశ్రవుచేత గాలవుం
డెఱింగినతెఱంగున చతురమధురోపన్యాసంబుగాఁ బ్రక
టించి వెండియు. 152

— ఆత్మసాంక్షము —

క. ప్రకృతిపురుషాపవర్తి
వికృతికరణహరణనిపుణవిశదస్ఫూర్తి

సుకృతసదయానుపూర్తి

సీకృతివరథరామనిత్యనిరుపమమూర్తి. (?)

153

పృథ్వి. సమస్తమహిమాశ్రయా¹ జనితభూర్భువ (స్వ)స్త్రయా
రమాకుచచరిష్క్రియా ప్రణత²దాసనిత్యోదయా
సమాహితమహోదయా సకలకల్తషవ్యత్యయా
సమగ్రవిసరద్దయా జనసునేవ్యరాగప్రియా.

154

మాలిని. చరణజనితగంగా సత్యనిత్యప్రసంగా

శిశరద విలసదంగా సౌమ్యచిత్తజ్జభంగా (?)

విరచితభవభంగా వేదవేదాంతరంగా

పరమగరిమశృంగా బ్రహ్మాణీతురంగా.

155

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరుహ
థ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యకవిమిత్రసంభవశంభు
దాసలక్షణాభిధేయ ఎఱ్ఱయనామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీలక్ష్మీ
నృసింహావతారం బను పురాణకథయందుఁ దృతీయా
శ్వాసము.

1. జనితసారలూకశ్రయా' బ్రాకెట్టులోనిభాగము పూరణము.

2. దాన 3. జలద—వ్రాతప్రతిలో నీపాఠమే గలదు.

శ్రీ రస్తు

చతుర్థాశ్వాసము

కాంతాపరిరభ్యా

లోకాతిక్రమవివేకలోలుపలభ్యా

శ్రీకరనామస్తరణో

త్యేక దళితవిసమదంహ శ్రీనరసింహః.

1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కి ట్లనియె నివ్వధంబున నాశ్చర్యస్వభావుం డైన యచ్చుహనుభావుచరితంబులు భాషి తంబులు నంత(?)యెటుంగనిరాజసంబున నాదైత్యరాజు కేవల వాత్సల్యపరవశుండై యబ్బలు బాలోచితంబు లైన యుపలాలనంబుల గారవింపుచుండె. తల్లియుం గొడుగు చందంబులు డెందంబున కానందంబు నొందింప నిజస్వచ్ఛదర్శ నంబుతెఱంగును గురువాక్యప్రకారంబుతెఱంగును దలచి వెక్కసంబందుచు నెయ్యది గానున్నదో యని వెడ దలం కుచుఁ బంకజోదరచరణస్తరణలాలసం బగుమానసంబుతోడం బ్రవర్తిల్లెఁ దదనంతరంబ.

2.

సీ. చౌలమాంజీబంధసంస్కారములు యథా

కాలకల్పితములుగా నొనర్పఁ

దేజోవిశేషసందీప్తుఁడై యొప్పి య
 ప్పాపఁడు జనకునిపంపువలన
 విద్యాపరిగ్రహవినయదీక్షలకునై
 పూజితగురుగృహంబున వసించి
 దైత్యదానవకులతో త్రంసంబు లగుతన
 యీడుబాలురతోడఁ గూడి చదువుఁ

గీ. జదువుచుండఁ గొంత చనియొఁ గాలం బఁత
 నొక్కనాఁడు దండ్రి యుల్ల మలరఁ
 గొడుకుచదువు వినఁగఁ గోరి కుమారు నొ
 జ్జలను గారవమునఁ బిలువఁ బంచె.

3

వ. ఇట్లు రావించినం జనుదెంచి మదిరాపానగోష్ఠీసమయంబున
 ననేకవిలాసినీపరివృతుండై యున్నజనకునింగని నమస్కరించి
 యుపాధ్యాయసహితంబుగా నంతంత నాసీనుండై యున్న
 పుత్రునకు ననురేశ్వరుం డిట్లనియె.

4

ఉ. పాపఁడ యింతకాలమును బాయక యొజ్జలయొద్దనుండి నీ
 వేపగిదిక్ బఠించి తది యేర్పడఁ బ్రస్ఫురితార్థసార మై
 తీపులు వీనులం గురియ దివ్యసుఖాపితరత్న మొక్కట
 దీప్తితధీవిజృంభణవిధేయత యొప్పు నుపన్యసించుమా.

5

క. అనుటయుఁ బ్రహ్లాదుం డి
 ట్లనియెను సీయానతిచ్చినట్టిద. యయ్యా
 వినిపించెద నామది మె
 చ్చినయర్థం బవధరింపు చిత్తప్రీతిన్.

6

సీ. ఆదియు మధ్యంబు నంతంబు నెవ్వని
 కరయ లే దని చెప్పు నాగమములు

పొడముటయును లేక పొదలుటయును లేక

తఱుగుటయును లేక తనరు నెవ్వఁ

డెవ్వనివలనన యంతయు సంభవ

స్థానసమాహారదశలఁ జెందుఁ

గారణంబులకెల్ల కారణం బై యెవ్వఁ

డవగతకారణుండై వెలుంగు

గీ. నమ్మహానుభావు నచ్యుతు నవికాదు

నమితతేజు విష్ణు నాదిదేవు

నాశ్రయించినాడ నధిప యంతయు కాక

యితరమైన యర్థ మెఱుంగ నేను.

7

చ. అన విని గుబ్బునం బొడమునల్కకు నెచ్చెలులై 1 కనుంగవం

గనలెడుదంట2 కెంపును మొగంబునఁ బొడ్డెడుఘర్తజాలకం

బును నిట్లంబునం దనరు భ్రాకుటియు3 భయముం దనర్పని

ట్లను నతఁ డొజ్జఁ గన్గొని నిరంతరవిస్ఫురితాధరోష్ఠుఁ డై. 8

ఉ. అక్కట బ్రహ్మబంధువ దురాత్మక నాపగవానికీర్తనం

బెక్కడనుండి యీశిశువు నెప్పగిదిం జదివించి తిజ్జగం

బెక్కటి నేలునామహిమ యేమియుఁ గైకొన కివ్విధంబునం

దక్కువపాటొనర్పితి వృథాపరిజల్పనకల్పనంబునన్.

9

వ. అనిన సురేశ్వరునకు నుపాధ్యాయుం డిట్లనియె.

10

చ. కినియకు దైత్యనాథ యొకకీడును నాదెస లేదు చెప్ప నీ

తనయుఁడు వక్రశీలుఁడు నితాంతనయోక్తుల నేను నెప్పఁగా

వినక నిజేచ్ఛమై గడఁగి వేమఱు నిట్లన యుగ్గడించు నీ

యనువున నిట్టికోరడపుటాలరి శిక్షల కేల చేపడున్.

11

వ. అనవుడు నతండు కుమారుం గనుంగొని. 12

క. ఓవత్స! నీవుచెప్పిన
యీవిధ మే జెప్ప ననియె నిదె యొజ్జలు నీ
1 కేవాడు గఱపె నేర్పడఁ
గా వెఱవక చెప్పు మట్టిఖలు దండింతున్. 13

ఉ. నావుడు దైత్యరాజకులనందనుఁ డిట్లను సర్వభూతస
ద్భావములందునుండిపనుపం గఱపంగఁబ్రభం దొకండుమా
దేవుడుఁ వాసుదేవుడు సుధీసువిధేయుడు చిత్సుఖోదయ
శ్రీవరుఁ డింతకంటె మఱి చెప్పఁగలండెప్ర శాస్త్రియెవ్వఁడున్.

ఆ. అనిన మండిపడి సురారి దురాత్మక
యేను జగములెల్ల నేలువాడ
విష్ణుఁడనఁగఁ గలఁడు వేటొకం డనియెద
వేల చెడితి రోరి యెవ్వఁ డతఁడు 15

చ. అనుటయు నల్ల నవ్వి కొడు కయ్యకు నిట్లనునెవ్వఁడన్న నే
మని తెలుపంగవచ్చుఁ బరమాత్ముని నాతఁడయీసమ స్తముక
వినుము తదేకహేతుకము విశ్వము శాశ్వత మైనతత్త్వదం
బనిశము పుణ్యశీలురు నిజానుభవంబునఁ గాంతు రేర్పడక.

వ. అప్పురమేశ్వరుండు శబ్దగోచరుండు గాఁ డనిన నతం “డేను
సకలలోకపరమేశ్వరుండై యుండ నాయెదురం పరమేశ్వ
రుండు పరమేశ్వరుఁ డని పరుని పలుమాట నుదాహరించెద
వోరి చావం దలంచితి వేల” యనవుడు ప్రహ్లాదుండు. 17

తే. నాక కాదు లోకములకు నీకుఁ బ్రభుడు
వినుము పరమేశ్వరుం డనువిష్ణుఁ డొకఁడ

ధాతమును విధాతమును నతండ్¹యిందు
నలుక విడుము శాంతుడ వగుమయ్యతండ్రి. 18

క. నావుడు హిరణ్యకశిపుం
డీవెడగుదనంబుభూత మెయ్యదియో యి
ట్లావేశించెం గా కితఁ
డీవిధమున నేల యటచు నిటు ప్రల్లదముల్. 19

వ. అనినఁ బ్రహ్లాదం డి ట్లనియె. 20

ఉ. నామన మొక్కడేల దితి నందన సర్వము²నావహించి తే
జోమహిమ³ వెలుంగు హరి చోద్యపుభూతమతండులీలమై
వేమటు నిన్నునన్నుఁ బెరి విశ్వచరాచరభూతజాతము⁴
భ్రామకుఁ డై నిజోచితవిభావితచేష్టలఁ గూర్చు నెప్పుడు⁵.

వ. ఇది తదావేశవిశేషంబు గాని వికారకార్యంబుగా దనిన
దనుజేశ్వరుండు పరిసరవర్తులం జూచి వీనిం గొనిపోయి
గురుగృహంబునం గ్రోచి రండు. విపక్షిసంస్తవాకారం
బయిన చేతోవికారంబు చక్కనగునంతడాకనుం దగిన
యుపాయంబుల శాసింపవలయు ననిన నయ్యసుర లయ్య
సురరాజకుమారుం గొనిపోయి యుపాధ్యాయసదనంబున
నునిచి రుపాధ్యాయుండును బ్రభుశాసనంబున నతని శిక్షించు
చుండె నంతఁగొంతకాలంబు సనినఁ గొడుకుం బిలిపించి తండ్రి
యొప్పటియట్లు యొక్కనుభాషితంబుఁ జదువు మని పంచిన
నతండు. 22

క. ప్రకృతిపురుషాత్మకంబును
సకలచరాచరవిశేషసర్గము నెవ్వ
నికీ గార్యం బవ్వెఱ్ఱుని
వికారవిరహితు సమస్తవిభుఁ బ్రణుతింతున్. 23.

క. అవినఁ గడుఁ గడిదియై మదిఁ
గనలు నిగుడఁ బుత్రభావకలితస్నేహం
బును గృహయుఁ బాయ సురరిపుఁ
డనుచరులం జూచి యిట్టు లను రభసమునన్. 24.

క. కులమునకు గొప్పగుద్దలి
ఖలుఁడు కులాంగారకంబు కష్టఁడు వీని
బొలియింపుఁడు ఘనశస్త్రం
బుల వెన నొక గుడ్డు¹ మురిగిపోవేమి యగున్. 25.

ఆ. కొడుకు తండ్రిమాటఁ గొనక యారసమున
నడచునేని వాఁడు కడిదిదాయ
గాన పగతుఁ జంపఁ గాఁ దగుఁ బగవాని
పక్షమైనవారు పగతె కారె. 26.

వ. కావున నేను చూచుచుండ వీని నిప్పుడ యలుఁగులపాలు
నేయుం డని పంచిన శతసహస్రసంఖ్యు లంతకాకారు లగు
క్రూరు లక్కుమారుం బొదివి కొదమసింగంబునకు భంగం
బుగాఁ గూడినసారమేయంబులచందంబునఁ బ్రచండశస్త్రం
బుల నుగ్రకర్తంబులకు సమకట్టు సమయంబున. 27

సీ. ఏలయొడ్డారిం చె నీపాపం డిటు¹పాప
 మడసె గటా యని యడలువారు
 తల్లి యైనను నాకుఁ దనయుతోడిద యని
 పూని యాడద యని సొక్కువారు
 కావ్యం డైనను వచ్చి కాదు కూడ దనంగ
 వలదె యిత్తటి నని వనరువారు
 హరి యైనఁ బొడసూపి కరుణమై బాలకు
 కీటుకు మాన్పడ యని యొంటలు వారు

గీ. నగుచు సాధుజనము లంతంత జేష్టులు
 దక్కి మగ్గి కలఁగి తలఁగి యొదుఁగ
 నమరవైరి బంధు లాదిదేవునిబంటుఁ
 గదిసి పొడువ నడవఁ గడఁగి రపుడు.

23

తే. అక్కుమారుడు మహితసమాధినిష్ఠఁ
 డై మహాగ్ర శస్త్రావలియందు నమర
 లందుఁ దనయందు వెలుఁగుసర్వాత్మ విష్ణుఁ
 గనుచు నుండె నిశ్చలనిర్వికారలీల.

29.

వ. అంతః

30

చ. అనుపమ మేరుభూధర²తటాధికనిష్ఠురవత్తు వజ్రసం
 హాసనుఁ గుమారుఁ జెంది యసురాధమకింకరనిర్విశంకపా
 తినకనదస్త్రశస్త్రములు దందడిఁ దుత్తుము రై మహితలం
 బునదొరఁగెన్న వోత్పలసముజ్జ్వలనూత్నదళంబులో యనన్

1. పాపమడిసె. నూ. ని. పా. 2. తటాదిక. 3. తనరకదస్త్ర.

- క. అది యట్లు కాదె 'నిప్పునఁ
జెడలంటునె' దేవదేవు శ్రీరమణేశుఁ
మది నునిచినయు త్తమమునిఁ
బొదవునె యాపదలు సూర్యుఁ బొందునె తమముల్. 32
- వ. ఇట్లు నిరపాయనితోర్పిదీప్తప్రకాయుండును నతర్కితోపా
యుండును సహజసముజ్జ్వలోల్లాసుండును నగువిష్ణుదాసుం
జూచి యాచపలుండు ¹క్రోధవిరోధంబు బాపికొన
నేరక యిట్లనియె. 33
- ఆ. ఓరి పగఱఁ బొగడు పోరామి యేమిరా
యీతలంపు విడువు మింకనైనఁ
బ్రాణభయమువలనఁ బాపి ప్రోచెద నాదు
బుద్ధి వినర ²యవిధిఁ బోవ నేల. 34
- వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుండు మహాహ్లాదమధురోపన్యాసంబున
నవ్వాసవారి కిట్లనియె. 35
- చ. భయములనెల్లఁ బాపుటకుఁ బాల్పడినాడుపయోరహాక్షుఁడ
క్షయఁ డచలుం డనంతఁ డనిశంబునునామదిలోననుండఁగా
భయ మొక పెందునుం గలదె పంకరుహాదరపాదపంకజా
శ్రయులకుఁ దండ్రి పుట్టపుజరామరణాదిభయంబులేమియున్,
ఆ. అనిన నొడుగఱచి యసురద్విషుండోరి
పడుచ నాకుఁ బుట్టి చెడుగ వైతి
పేర్చి ³నోరుమూయ పెడతలవాపోయె
దిట్టి వదర గలఁడె యెచట నైన. 37

క. సర్వంబును విష్ణుం డటె

సర్వము ¹సృజియించెనట్టెజగ మావిష్ణుం

డోర్వంగ వచ్చునె విష్ణుండ

సర్వేశ్వరుం డంటి యీయసత్యోక్తులకున్.

38

క. నో రె త్తి తేని యింకను

నై రింపఁ జూమి దురాత్మ! చలమున నిదె నా

గోరంపుటుక్కుగడఁ గొని

బోరునఁ దల వ్రయ్య నడిచి పొరిగొని విడుతున్.

39

వ. అని పలికి తత్ శూణంబ తక్షక ప్రభృతు లగుభీషణభుజంగంబు

లం బిలిచి విషతుల్యభాషణుండును ²విషమాచారుండును

నగు నక్కులదూషకుని దుర్విషానలజ్వాలాజాలంబులం జేలి

పడఁ బోదువుం డని పనిచిన.

40

సీ. కన్నులఁ జూజుజూజు గ్రమ్మ మంటలతోడ

మండెడు ఘనఫణామణులతోడఁ

బొరల దేహమున నిబ్బరపుమ్రొంపులతోడ

లోలతఁ గ్రాలు నాలుకలతోడఁ

బొదలెడు నాభీలఘాత్కారములతోడ

³నొడవుకెంకలబేర్పు నొడలితోడఁ

మెఱయు నోళ్లను వెలి కుటుకుదొడలతోడ

భుగులను నుగ్రంపుఁ ⁴బొడలతోడఁ

1. సృజియించినట్టి. 2. విషమాచరుండగు 3. నొడవు నెక్కల బేర్పు
నొడలితోడ. 4. బొగల.

గీ. 1 బాపపదుపు లడరి పట్టి బాలకుఁ జుట్టి
నెఱకులెల్ల బిట్టు గఱచి కఱచి
విసము సల్లి సల్లి మిసిమింతుఁడుచు గాక
యున్నయతనిఁ జూచి యుక్కుదక్కి.

41

వ. దై త్యేశ్వరున కి ప్లీనిరి.

42

చ. కఱచితి మెయ్యెడక విసముఁ గ్రక్కితి మీతనియందు
నెట్టిమా, కఱచినకాట్లకుక శిశువు కాయముతోలును స్రుగ్గ
దయ్య మా, కఱిముఱి మాఁడిపోయె మణులొడలలుం
దుము రయ్యె దంపి కల్, పఱిపఱి యయ్యె నోరు లధిపా
యవియంగఁ దొణంగె నంగముల్.

43

క. హరిహరి యంచు నితం డిదె
గిరివోలెం దెరలఁ డితనికిని బరిపీడా
కరు లగునన్యులు గలిగిన
నరసి పనుపుదేవ! యరిగె నస్తద్బలమున్.

44

వ. అనుచున్న కన్నగనివహంబులవివశత్వం బుపలక్షించి యక్ష
తుం దై నయమైక్షాక్షిలు నీక్షించి సంక్షుభితహృదయుం
డగుచు నయ్యదయుండు బృందారక³ద్విరదబృందంబులం
బిలిచి వీడు మదీయపక్షంబువాడై మాకులంబునకు నపకా
రంబుఁ గావింపంగడంగె. నాపుత్రుండని విచారింపవలదు.
తరువునం దోచికాదె దహనుండు తరుసముదయంబులం
బొడ వణంచుం గావున వీని మీరు తీవ్రదంతాభిఘాతంబులం
జించి వెంబడి నాకుం బ్రియంబు సేయుం డని నియోగించిన.

1. బాపపదుప - పదుప. 2. నవియంగ. 3. ద్వార.

సృసింహ—9

సీ. తరంగలై తొరంగెడుదానధారలచేత
 నురునిర్ఘ్నరస్ఫారగిరులు వోలె
 దారుణోత్కటశతదంతకాండములచే
 ఘనదండధరుచెలికాండ్లు వోలె
 నెఱమంట లుమియుచు నెసఁగుచూడ్కులచేతఁ
 బ్రళయాగ్నిమూర్త్యంతరములువోలె
 వలఁతులై నిగిడెడినలఁదతుండములచే
¹నుదరి చేచాచుమృత్యువులు వోలె

గీ. కింక లంకురింప జంకెలు నర్తింప
²బింకె మెసఁగ నిర్విశంకసరణి
 నడరి దిగ్గజంబు లవ్వుహాభాగునిఁ
 బొదివి పొడువ నడువ నదుము దొడఁగె. 46

చ. ఇవ్వధంబున నవ్వేదండంబు లొండొండ చండక్రిడఁ.
 గోడాడుచండం బుండరికాతు సాక్షాత్కారంబున
 సొంపారుడెందంబున నానందనిశ్చలుం డై యచలంబునుం
 బోలెఁ బొలుచుబాలునిదృఢదేహంబు ³సోఁకి. 47

క. సురకుంజరములకొమ్ములు
 మురిసెఁ దొండములు ⁴విరిసె మోములు ⁵విరిసెఁ
 బొరిఁబొరి సఖిలాంగంబులు
 నెరసెఁ జిత్తంబు లురిసె ⁶నిరిసె జగంబుల్. 48

చ. అప్పుడు ప్రహ్లాదుండు తండ్రిం జూచి యయ్యా! యిది
 మదీయహృదయస్థుం డైన యచ్యుతుమాహాత్మ్యంబుగాని

1. నొద. 2. బింకెబొసఁగ. 3. సోఁక. 4. గురిసె. 5. నలిసె. 6. నిడిసె.

నాలావు గాదు కాని నాకుఁ గులిశకతోరంబులగు దిగ్విరణ
దంతప్రహారంబులు సైరించు శరీరంబు లెక్కడివి యని
యూచకుండె నంత. 49

ఉ. ఆవిధ మంతయుం గని సురాహిత్యం డంతటనైనఁ దెల్పికిం
1 దావలమీనిరోషమునఁ దద్దయు మేను వడంక నింక నొం
దేవియుఁ గావు తీవ్రబహుశేంధనదీ ప్తకృశానుకీలక
ద్రోవుఁడు వీని నంచుఁ గడుదుష్టమనస్కులఁ బంచెబల్కురన్.

ప. పనుచుటయు వారవారితరభసంబున భూరితరదారుసంచ
యం బొనరించి యనలంబు దరికొల్పుటయు ననిలుం డసుర
పతిపనుపున నయ్యగ్నిఁ బ్రజ్వరిల్లం జేసె నప్పాపనిం
బాపాత్తు లాదీపితదహనంబునం ద్రోచినం బడి ప్రహ్లా
దుండు మేదురజ్వలనజ్వాలాకలాపదందహ్యమానుం డగుచు
నుండియు నఖండజలధరధారాసిచ్యమానాంగుండు గావున
వేడిమిం గందక మందస్థితాననుండై దానవేశ్వరున
కిట్లనియె. 51

ఉ. శౌరిపదాంబుజస్పృతిరసంబునఁ దేలెడునామనంబు తం
ద్రీ రుచియింప దన్యముఁ గడిందిగ నీ వొనరించినట్టియి
ద్దారుణవహ్నియున్ వినుము తామరసాకరమయ్యెనాకుఁ బ్ర
2 స్ఫారితవీచు లీశిఖలు చల్లనితుప్పర విస్ఫులింగముల్. 52

ప. అనియె నప్పు డద్భుతరోషమాత్సర్యవిహ్వలం డగుచున్న
యాహిరణ్యకశిపుం గదిసి భార్గవనందనులు కొందఱు
తదీయపురోహితులు గావున హితంబుఁ జెప్పవలయువారై
సామవచనంబుల నతని కిట్లనిరి. 53

చ. ¹మునుమునఁబుట్టి నీ కకట ముద్దులపట్టి గదయ్య వీడు మె
త్తనియొడలింత యోర్పునె కృతంబుల సైఁచునె మాను
మింతతోఁ, గినుకలు నీవు గట్టలుక కీ డొసరింపఁగఁ బొందఁ
జాలువా, రనిమిషసిద్ధయక్షుచరాదులు గాక తనూజుఁడే
సృపా! 54

క. బాలత్వ మెల్ల కీళ్లకు
నాలయ మట్లగుట వినియు నజ్ఞానము ద
పై లొచ్చువడఁగఁ గోపం
బేలా నీ యంతవారి కిప్పడుచుపయిన్. 55

తే. అవధరింపుము మాసంత మధిప యేము
వదల కీబాలు శిక్షించువార మింక
నొయ్య నొయ్యనఁ దెలివికి నోజుఘటిచి
వెట్టి దేర్తుము మాటలువేయు నేల. 56

క. ఈతనికి విష్ణుదేవగల
ప్రీతి విడువఁ దెలుపు టెంత పెద్ద, యధికరో
షాతురుఁ డై యితఁ డతని వి
ఘాతంపను గడఁగు బుద్ధి గలపెద మోలిన్. 57

ఉ. మావచనంబుల నివ్వనక మాధవుపైఁ గలపక్షపాతము
²బోవఁగఁ ద్రోవ కిట్ల యయిపోయిన నీ వటుచూచి
మెచ్చు గ్రో, థావలి యైనకృత్యఁ గడు నద్భుతభంగి సృజించి
పంతు మీ, కావలమంతతో నెడఁగు గవ్వపు బాట్లును
వైత్యపుంగవా. 58

వ. అనిన నట్ల చేయుం డనుదైత్యపతిపనుపున నతనిబంట్లు
మంటలోనున్నపి న్నాతని వెడలం దిగిచి భార్గవాత్తజాల
కొప్పించిన వారునుం గొనిపోయి తమయింటం బెట్టుకొని
బాలురం గొందఱి సంగడంబు గూర్చి చదివించుచు బుద్ధులు
సెప్పుచుం దెలుపుచు బుజ్జగించుచుం దట్టించుచు ననేక
ప్రకారంబుల శిక్షించుచుండ నక్షోభ్యస్వభావుం డగు
నప్పణ్యభావుం డొక్కొక్కతఱి నెడగొని తనతోడకా
జదువు దానవదైత్యకుమారుల కిట్లని యుపదేశించు. 59

క. వినరయ్య యేను జెప్పెద
ననుపమతత్వార్థ మైన యాత్మహితంబు
మనమున మాకొక్కొక్కయి
ట్లనిచెప్పెడు నిప్పు డీతఁ డని చూడకుడి. 60

ఆ. పుట్టు పెరుగుఁ బ్రాయములఁ జాలఁ జెన్నొందు
ముదిమిచేతఁ జిక్కుఁ బిదపఁజచ్చుఁ
బురుషుఁ డట్టిదెసలఁ బొందు టదృష్టంబ
యిందు లేదు గాదె సందియంబు. 61

క. చచ్చినజీవుఁడు గ్రమ్మఱ
వచ్చుకొ బుట్టువున కను ట పాయము గా దీ
యచ్చు మునులు శ్రుతిజలములఁ
ద్రచ్చి కనిన తెలివి గాన తప్పని దదియున్. 62

ఆ. కారణంబు లేక గలుగదు జన్మంబు
కారణంబు పూర్వకర్తృఫలము

కాన యుక్తియుక్త మైనది యిదియుఁ బ్ర
త్యక్ష మెట్ల యట్ల యనఘులార.

63

క. తలపోయఁ దల్లి కడుపున
నొలసిన నరు గొంతకాల మునికియు లోకం
బుల కెల్ల దృష్ట ముత్తఱి
గలుగు నిరోధంబు ¹కాంతగతిఁ గొనఁ బొసఁగున్.

64

వ. అది యెట్టిదనిన.

65

తే. ఆకలియు నీరువట్టు నయ్యై వెరవుల
నడఁచు దాక సౌఖ్యముఁ జూతు రల్పబుద్ధు
లెపుడు నాటనిచిచ్చుతో నిడుమఁబడుట
గరము దుగ్గిఖంబు గాక సుఖంబె చెప్పుడ.

66

క. వెల్లగునాకట నన్నము
సల్లనినీ రగ్ని² నెన్న సౌఖ్యదములు నాఁ
జెల్లు నవి కాక యుండిన
నెల్ల పగిది నివియ దుగ్గిఖాపాతువులు దగన్.

67

క. మదురువుగొని యొడ లెటుంగక
మదాకులమనస్కుఁ డయిన మానవునకు నిం
పొదవియుఁ బిడికిల్లం గొని
చదియఁ బొడుచునేని యదియు సౌఖ్యం బగునే.

68

క. కావునఁ గేవలసుఖదం
జేవస్తువు లేదు వినరే యిదె సంస్కృతి నై

యేవిధి సుఖదము దుఃఖద

మై వెస దుఃఖమును సుఖద మై తిరుగఁబడున్. 69

చ. మృగమదచందనాద్యనుపమేయసుఖోచితసారవస్తువుల
దగఁ గఫవాతపై త్యక్తలితం బగుకీడుల ప్రోక యైన యా
యగుణశరీరముం గదిసినంతన దుష్టతఁ జొందు మేలుఁ గీ
డుగ నొనరించు నీముఱికిడొక్క మనంబున నమ్మ బాడియే.

క. ఎంత ప్రియవస్తువులపై
నంతఃకరణంబు గలుగు నది మీఁదట న
త్యంతం బగు సంతాపం
బంతయుఁ గూర్చంగ నిమిత్త మగుఁ బురుషునకున్. 71

ఆ. ఆలు బిడ్డ లిండ్లు నర్థంబుఁ జెలులును
బ్రోవు గూడఁ బెట్టి పొదలు కుమతీ
యవియ పిదపఁ జెడఁగ నన్నింటిఁ దగిలిన
మనసు నుడువలేక మడిసిపోవు. 72

ఉ. ¹ఏవును నెమ్మియుం బొదలు నీభవవారిధి నిష్ఠరింపఁగాఁ
దేవరయంగ వేటొకటి దెల్లము చెప్పఁగ ²లేదు చెప్పెదక
నాపలు కాత్త నిక్కముగ నమ్ముడు విష్ణు ననంతు నాద్యుల
క్షీపతిఁ గొల్పుఁ డవ్వభుడు చేకొని కాచు నిజైకచిత్తులన్.

క. చెడిపోకుడు సంసారముఁ
గడ తేర్పుడు శౌరిచరణకమలము ³లెడ్డం
దిడికొనుఁ డూరక కాలము
కడపకుడి వివేకవీధిఁ గడఁగుడు నడవన్. 74

సీ. బాలఁడ నేనిపు బాలోచితక్రీడ

లనుభవించెద మఱి యశావసమున

నెఱవాది నై ధర్మ మెఱిగి చేసెదఁ గాక

యని పోవు నటపోయి యశావసమున

సుఖములచవి జొక్కు జొక్కి యున్నదిగదా

ముదిమి ధర్మము నెల్ల నొదువఁ జేయ

నని చనుఁ జని వృద్ధుఁ డై యశావసమునంద

జెన్నొంద ధర్మంబు చేయనైతి

గీ. నేమిసేయుదుఁ గాలుచే యించుకయును

వసము గాదు చిత్తంబు తామసము గప్పె

ననుచు నట తాను బొలియు నట్లాత్తహితము

సేయ నబ్బ దెప్పుడు మూఢచేతసునకు.

75

ఉ. కావున నై శవంబునన కష్టతరం బగుమోహ మింతయుఁ

బోవఁగ ద్రోచి విష్ణుమయపుణ్య¹సమాహితతత్త్వచింతకుఁ

దేవలయుఁ మనంబు సుగతిప్రద మివ్వెర విట్లు సేయుఁడా

భావన నన్య ముల్లమునఁ బట్టఁగ నీకుఁడు భక్తియుక్తులై.

చ. అలజడి లేదు చిత్తమున కంగములందుఁ బ్రయత్న మేమి

యుఁ, వలవదు నిర్మలత్వము నవారితబోధము లోనుగా

శుభంబులు సమకూ²రఁ జేయు నతిపుణ్యపదంబు ముకుంద

సంస్మృతిఁ, గలది యొకింతయేనియును గానితెఱం గటు

సూడుఁడా మదిన్.

77

వ, మఱియు నొక్కటి చెప్పెద.

78

చ. జలరుహలోచనం డరయ సర్వశరీరములందు నాత్మయై
యొలసినవాడు గావునఁ దదూర్జితభక్తి రమించువారి క
గ్గలముగ సర్వభూతదయ గాదిలఁ గావలయున్ జాడీ విని
శ్చలసమబుద్ధి యిట్లొదవ సర్వవిపద్ధశనంబు దా నగున్. 79

తే. అరయఁ ¹దాపత్రయాహితం బఖిలజగము

²నిట్లుపుట్టిన గొఱలిన నెడయుచున్న

జీవులకు నొక్కకీడును నేయఁదగునె

చనదె దుగిఖిశీలుర దెసఁ గనికరంబు.

80

చ. తన కరయంగ వేటొకటి తక్కువజంతువు గల్గె నేనిఁ ద
త్తరువున కెగ్గు నేయమి గదా తగు ననన్యశరీర మెక్కుడై
యనయము దాన హీనుఁ డగునెట్టిదె యైనను మేలె వైర మే
యనువున భూతమైత్రియ యపాయము లేనియుపాయ
మాత్మకున్.

81

క. వైరంబున భూతంబులఁ

గారించు దురాత్ము మాటు గావించుఁ గడున్

వైరంబున భూతంబులు

ధీరుల కిది దెలియుఁ గుమతి తెలియం దెపుడున్.

82

తే. మనమునను దుస్స్వభావసంజనిత యైన

⁴భేదబుద్ధి దొఱంగి ⁵యభిఘ్నం దైన

విష్టు నఖిలభావములందు వెదకి కాంచి

యనఘులార పొందుద మనయము సుఖంబు.

83

1. దాపత్రయా. 2. నిట్లుపుట్టిన గొదవల నెరియుచున్న-ఇది ముద్రిత
పాఠము. 'నిట్లుపుట్టిన గొఱలెను నెరియుచున్న' అనునది వ్రా. ప్ర. పాఠము.
దీనినిబట్టి వైరితిగా నవరింపబడినది. 3. నట్టెద. 4. భేదబుద్ధి. 5. యభిఘ్న.

సీ. అనిలునిచే గాల దర్శనిచే గ్రాగ
 దమృతాంశుచేత శైత్యమున బడదు
 పవనుచే నిపురదు పర్జన్యవరుణుల
 చే వృద్ధి పొందదు సిద్ధయక్ష
 గరుడోరగామరగంధర్వకిన్నర
 నరమృగాదులచేత నాశవృద్ధు
 లొందదు గుల్మమహాదరాదికరోగ
 తతిచేత సుడియదు దంభలోభ

గీ. మత్సరాదుల నలయదు మహిమమహిత
 మేషదంబు మహాయోగిహృదయగమ్య
 మట్టియానందతత్త్వంబు ననుభవించు
 హరిసమర్పితమానసుం డగుబుధుండు.

84

వ. అని యనేక ప్రకారంబులఁ వివరింపుచుండ విని తమమనంబు
 లం దలంచి దైత్యబాబురు దైత్యుపాలికిం జని యవ్వీధం
 బంతయుఁ జెప్పిన నలిగి యతండు.

85

ఆ. తాను చెడుట గాక తక్కినవారిని
 జెటువఁ జూచె నొర గొఱకు ¹పడుచు
 వీని నెట్లయైన విసువక ²పొలియింప
 వలయు నేమి వెరవు గలదొ యింక.

86

వ. అని తలంచి వంటలవారిం బిలిచి దుర్మార్గదర్శనుండును దురా
 త్తుండును నగుప్రహ్లాదుండు మత్పుత్రుం డని యనుమానిం
 పక మీరు రహస్యయత్నంబున వీనికి భక్ష్యభోజ్యాదుల

యందు హాహాహాభిధానం బగుమహావిషంబుఁ బ్రయో
గింపుఁ డని పనిచినం జని వారును బ్రభుశాసనంబుఁ జేసిన.

చ. అమృతు ననంత నచ్యుతుని నాత్మఁ దిరంబుగ నున్చి నిత్యబో
ధమునఁ గరంగు నప్పరమధార్మికుఁ డింపుగ నారగించున
య్యమితహలాహలాద్భుతవిషానలసం చయభ క్షణంబునం
దమృతముకంటెఁ బ్రీతికర మయ్యెడదంత బాహ్యచేష్టలన్..
క. విషమచరితుండు బాలుఁడు

¹విషానుహరణమున జాల వెలుఁ గొందె మహా
విషనిధిజనితవిశృంఖల

విషానలము మ్రింగి పొంగువిషమాక్షుక్రియన్. 89.

వ. ఇట్లు విషాన్నంబుఁ బ్రయోగించి నిర్వికారం డై యున్న
యక్కుమారునిం జూచి సూపకారలు లోకాపకారి యగు
దివిజవైరిపాలికిం బోయి తమచేసినపనియు వస్తుగుటయుం
జెప్పినయప్పు డమ్మోటకుండు పురోహితులం బిలిపించి
మీరు మునుపు ప్రతిజ్ఞ చేసిన వారు కారె? ఈప్రహ్లాదుం
డనుదురాత్ముం బొరిగొనుకృత్తి నుత్పాదించు నది యనిన
నియ్యకొని పోయి వారుప్రహ్లాదునకుం దొలుత నామ
పూర్వకంబుగా నిట్లనిరి. 90

ఉ. ఆన్న ! త్రిలోక్యపూజ్యుఁ డగునంబుజగద్భుని యన్వయంబు
నం, దున్నతిఁ బుట్టి తా కొలఁదియో యిట్ల యెక్కుడు
చూడు తండ్రి పెం,పెన్ని తెఱంగులం జలము ²లేటికిఁ బెద్దల
పంపుఁ జేయుమా, నిన్ను నుతించు లోకములు నీకు నపా
యము లేక యుండినన్. 91

- క. హరి గోవిందుఁ డనంతుఁడు
పురుషోత్తముఁ డనుచు నేల పొగఁడెదు చెపుమా
యరుల నుతించిన సైతరె
నరఁడు లిది మానవే జనస్తుత ! యింకన్. 92
- తే. ఇట్టితండ్రి కడుపునను బుట్టి నీకు
నొరులఁ జేర నేల యితని యల్లమునకు
వచ్చుతెఱఁగున మెలఁగెడువాఁడ వైన
నితనిరాజ్యంబు నీదకా కెవ్వరి దగు. 93
- క. గురుఁ డనఁగఁ దండ్రికంటెను
నరసి యొకనిఁ జదివి చెప్పుమా శ్రుతిధర్మం
బురలకా ద్రోవఁగ ¹నగు నే
గురుకాసన ²ముజ్జగించు కుటిలపుఁదెలివిన్. 94
- క. దేవుండు వాసుదేవుఁడు
దేవోత్తముఁ డంచు నేల దేకువ నెఱితో
దేవుఁడు గీవుఁడు దక్కిన
దేవతలును నెంతవారు దితిసూనునకున్. 95
- వ. ఇంతకు మిక్కిలి చెప్పనేర విటమిఁద నీవ యెఱుంగుదుఁ
వనినఁ బ్రహ్లాదుం డచ్చహిసురుల కిట్లనియె. 96
- సీ. మీరు చెప్పినయట్ల మేదినీసురకులం
బునఁ ³బుట్టు తండ్రిపంపన ఘనంబు
జనకుఁ డెక్కుడు గురుజనముల కెల్లను
నతనికాసనము నేయంగవలయు

నీతగ వింతయు నెఱుంగనివాడఁ గా
నదియు నట్లుండె మీ రరయ మాకు
నాచారులరు మిమ్ము నతకరించుట దోస
మైనను నొకమాట యాడవలసె

గీ. వాసుదేవసంస్తుతి నేయ వలవ దనిన
కుత్సితోక్తి మిక్కిల్లు వాక్రుష్ణఁ దగునె
చదువరే యెఱుంగరె మీరు చదివి యెఱిఁగి
వినిన యాధ్యుల నడవడి వినరె తలఁగి.

97

వ. ఇట్టిమాటలు మీకే యొప్పు నని చిఱునవ్వు నవ్వి యబ్బా
లుం డావృద్ధులం గనుగొని వెండియు.

98

క. కినిగినబడి (?) యించుక మీ
తనయునివిన్నపము వినఁగఁ దగ దని బాల్యం
బునఁ గదిరినచాపలమున
మనమునఁ దోచినటు లాడుమాటలు సుండీ.

99

సీ. మనకంటఁ బెద్దలు శిఘనబోధయుతులు ద
క్షుదులునుక వసిష్ఠాదు లవల
నత్రిపులస్త్యాదు లట మఱి వ్యాసులు
వెఱ్ఱులై కొలిచిరె విష్ణుదేవుఁ
గొందఱు ధర్మంబుఁ గోరి భజింపంగఁ
గొంద అర్థము మదిఁ గోరి కొలువఁ
గొందఱు కామంబుఁ గోరి నేవింపంగఁ
గొందఱు మోక్షంబుఁ గోరి కైతెలియ

- గీ. నిండఱకును నేవ్వుఁ డేవేలు పొక్కప
ద్ధాతుఁ డజుఁ డనంతుఁ డప్ర మేయుఁ
డచ్యుతుఁడు పురాణుఁ డనునొక్కరుఁడు గాక
వెండి దైవమనఁగ నొండుగలఁడె. 190
- క. జ్ఞానము ¹కలిమున్న తిసం
తానంబై శ్వర్యమధికధనముమఱియునే
మేనియువలసినఁ బెఱవెర
వైనఁగలదెహరిపదాంబుజార్చనఁ దక్కన్. 191
- ఉ. మాటలువేయు నేమిటికిమాధవుఁడొక్కఁడదైవమేను ము
మ్మాటికిఁజాటితిక గుటిలమత్సరభావము లుజ్జగించి య
మ్మేటి భజింపుఁడీతెరువుమేలుగఁ గైకొనుఁ డాత్మలోన మో
మోట యొకింతలేదు హరినొల్లమి యొప్పుదు చెప్పితిం జుఁడీ.
- తే. హరియొకండ జగత్కర్త యఖిలభర్త
విశ్వసంహర్త భోక్త వివేకయోక్త
తలఁపుబలుపును గొలుపునుదెలుపునతని
దెసన కావింపనగు నొండుదిక్కు వోక. 193
- వ. అని చెప్పి ప్రహ్లాదుండు. 194
- క. ఇది యగునో కాదో చెప్పుఁడా
తుదిఁ బడుచులమాట లంత ²దూల్పంగలదే
మది నైఁవలయు మిక్కిలి
చదివినయెఱుకలకు సరియె చదువనియెఱుకల్. 195
- వ. అనినఁ గోపించి భార్గవాత్మజు లతని కిట్లనిరి. 196

ఉ. పట్టికరంబుఁ గిన్నఁ బటుపావకీలలఁ ద్రోచి యెంతయుం
గట్టిడి తండ్రి నిన్ను నిటుగాల్పఁగ నడ్డము సొచ్చి వానితోఁ
బెట్టిద మాడి నిన్నెడలఁ బెట్టినచుట్టలతోడిసాకతం
బిట్టిదయయ్యెనొర ఖలుఁడేమియెఱుంగుమహాపకారముల్.

క. ఇంక నిటమీఁద మాతో
వంకలపదురులునునాఁడువాడవ యగుమీ
జంకెలపనిలే దిదె నిను
గొంకర వోసడచుకృత్యఁ గొల్పెదము వెనన్. 103

క. రక్షించువారిపలుకు¹ల
పేక్షించనివానిపక్ష మేటికి నిన్నున్
భక్షించుకృత్యనీప
ద్ధాక్షుఁడు రక్షించుఁగాక యప్పుడకణకన్. 109

ప. అనిన నమృహానుభావుండు. 110

తే. ఒకఁడువధియించువాడగు నొకఁడువధ్యుఁ
డొకఁడురక్షించువాడగునొకఁడురక్ష్యుఁ
డనఁగనిదియంతయునుభ్రాంతి యాత్మరూపు
లిన్ని తెఱఁగులవాడు సర్వేశ్వరుండు. 111

ప. అని యిట్లుపలికిన విని యధికరోషదండహ్యమానమానసు
లగు నసురపతిపురోహితులను దత్తక్షణంబ యగ్ని
ముఖంబుఁజేసి వ్రేల్చి కృత్య నుత్పాదించి ప్రహ్లాదుపయిం
బనిచిన.

1. మాడ. 2. సాకతం. 3. నడుచు. 4. లపేక్షించినవాడు.
5. నొకఁడవధ్యు. 6. సులక్షణంబ యజ్ఞ.

ఉ. ఆకయొకింతలేక వివృతాస్యరటత్ స్ఫుట వహ్నికీలముల్
దాళదిగంతముల్ గమియ దాడలుదీటుచు వాఁడికిన్కఁజే
రాకలిసిజగ త్రయము నాహతిచేయఁ దలంచెనో యనన్
వీరకగడంగి కృత్య యొకవేళనిశూలముఁ గేలదాల్చుచున్.

చ. కడంగికుమారుపేరురము ¹గబ్బును నుబ్బునుదొంగలింపఁగాఁ
బొడిచె నభేద్యమాద్య మనఁబూహముమోహము విష్ణుతత్త్వ
ముం, దెడు దెసనమ్మహాపురుషు డెందము²వొల్పుట నందొకింత
యున్, దొడరదునొప్పిగంటియును దోడదుతోలును స్రగ్గ
దేమియున్. 114

చ. ఘనకులిశోల్లసత్కఠినగాఢశరీరుఁ గుమారుఁజెందియా
బినుఁగుపిళాచికైదువాక బెండునుబోలె నిమేషమాత్రలోఁ
దునిసితోలంగి నేలఁబడి తుత్తుమురై పెను³బుగ్గి బ్రుంగె బ్రుం
గినఁగనిభీతిమైమఱలెఁ గృత్యయకృత్య*నికృంతగర్వయై.

క. నిక్కముహరిదాసులకును
మొక్కలమునఁగీడుచేయ మొనసినయేని

స్రక్కదెవాసవు⁴బట్టిన

చొక్కపుఁ బలుకైదువైన శూలంబైనన్.

116

వ. అని యివ్వధంబున మరలి యాకృత్యదైత్యపతి పురోహితు
లన పొదవి ఘోరానలజ్వాలారూపంబునం దాపం బొన
రించి ప్రాణంబులు వెలుకదొడంగిన నమ్మహీసురు లాక్రో
శింప ననుకంపానుకంపమానమానసుం డగుచు నమ్మహీసు
భావుం డసమానధ్యానముకుళిత లోచనుండై. 117

1. గబ్బున. 2. గావున. 3. భృంగి. * నికృత్త? 4. బట్టిన

5. బలుకైనచెడ్డ.

తే. కృష్ణకృష్ణ యనంత యే కీడులేడు
 వీరిదెస వెట్టులై వీరు తారు తమకుఁ
 దీర్పరానియీ పెనుచిచ్చుఁ దెచ్చుకొనిరి
 కరుణ నీవిప్రవర్యులఁ గావవలయు. 118

వ. అని యాత్మస్థితుఁ డై నపర మేశ్వరుఁ బ్రార్థించి. 119

చ. సకలజగన్ని యామకుఁడు సర్వచరాచరకర్తవిశ్వవ
 ర్తకుఁడఖిలేశ్వరుండు నవతామరసాత్ముఁ డనంతుఁడాద్యుఁడీ
 ప్రకటితభూతజాతమునఁ బ్రబ్ధి యొకండ వెలుంగుచున్నియే
 నొకటనమోసపోక కనియుండుదు నొండెటుఁగందలంపునన్.

పీ. క్రొవ్వాడియలుఁగులఁ గొని తూరఁబొడుచుచో

ఘనవిషదంష్ట్రులఁ గఱచుచోటఁ

దోరంపుఁగొమ్ములఁ గోరిచెండాడుచోఁ

గడిఁదిచిచ్చునఁ ద్రోచి కాల్పుచోట

నక్కజంబై నవిషాన్నంబు వెట్టుచోఁ

బటుకృత్యజముదూతఁ బనుచుచోట

నట్టిక్రూరమునకు నట్టిఘోరమునకు

నట్టియుక్తివమున కట్టితెగువ

గీ. కట్టిబెట్టిదమున కట్టిశంకలమది (?)

నేనసూయనేయ నింత నింక

నీనిజంబువలన నీవిచ్చిలది²చేర

వహ్నిఁబడక బ్రతుకువారుగాత. 121

వ. అని పలికి నిరంతరనిజకారుణ్యసుధాసారనేకంబున నమృతా
 ద్విజాల¹నుజ్జీవితులఁజేసినవారును నిరామయ దేహులును

1. శంకరు. 2. చొర. 3. నుజ్జ్వలితుల.

సృసింహ—10

విగతసమ్మోహులును నై యష్టహానుభావుఁడేరం జను దెంచి
వేనవేలు దీవన లిచ్చి చని హిరణ్యకశిపునకుఁ దద్వృత్తాంతం
బంతయు నెఱింగించిన వెఱగుపడి కొడుకు రావించి యతం
డతని కిట్లనియె. 122

క. మంత్రబలమొ మాయయొ యీ
తంత్రము సహజంబొ నీకుఁ దనయా! విన నీ
జంత్రమునకు విస్తయపర
తంత్రంబై నది మనంబు తథ్యము చెపుమా. 123

క. అని యడిగినఁ బ్రహ్లాదుఁడు
జనకునిచరణద్వయంబు సంప్రీతిమెయి
దనశిరము సోఁక ¹నెఱిగి స
వినయంబుగ నిట్టు లనియె విహితాంజలి యై. 124

తే. ఆయ్య ! యిదిమంత్రబలముగా దరయ మాయ
గాదు నాదగునై జంబు గాదు వినవె
యొవ్వరికి నైనఁ జొప్పడు నిట్టివేర్తి
యుల్లమున విష్ణుఁ దిరముగా నునిది రేని. 125

చ. విష్ణుపరాయణత్వం బెట్టిదనిన. 126

క. జరులకుఁ గీడు తలంపమి
హరిభక్తికి రూప మొరుల నాత్మసమమకాఁ
బరికించువారి నాపద
బొరయునె కారణము లేక పొందునె భయముల్. 127

తే. మనసుఁ బలుకును జేతయు ననఁగ నిట్టి
 మూఁడుదెఱఁగులపాపంబు ముదిరెనేని
 నదియ సంసారవారిధి నదిమియుండు
 మనుజుఁడెన్నడుం దలయై త్రికొనఁగ లేడు. 128

ఉ. ఇంతయుఁ జూచి నిక్కముగ నేను నచింత్యు ననంత నచ్యు
 తుం, జితన నేయుడుక సకలజీవులయందును గాంతు నన్ని
 భుక, భ్రాంతి యొకింత లేదు మది బండినభక్తియు నొండు
 దిక్కు వో, దెంతటివేర్చి యైన నగు నిట్టితెఱంగున దైత్య
 పుంగవా! 129

తే. అనినఁ బులిఁగోల వ్రేసినయట్లు రేఁగి
 కాఁగి హఠ్తుని యసురయంగంబు వడఁక
 జేర్చుకినుకఁ గింకరకోటిఁ బిల్చిపిల్చి
 నెలుఁగు నింగిఁ బొంగారంగ నిట్లు లనియె. 130

చ. ఇది శతయోజనోన్నతము హేమగిరిప్రతిమంబు హర్ష్య
 మీ, తుది నిలువెక్కి వీని దిగఁ ద్రోవుఁడు క్రిందట నున్న
 చట్టుపైఁ, జదియఁగఁ గూలి మేనఁ గలచర్మము నెఱ్ఱులు
 కండలుక వెనక, జిదురుపల్లె చనం బొలియుఁ జింతయు
 వంతయు మాను నంతలోన. 131

చ. అనినం గ్రందుకొన నమ్ముకుందదాసుం బ్రాసాదశిఖరంబునకుం
 గొనిపోయి పట్టి దిగఁద్రోచిన. 132

చ. కుడువఁగ నొల్ల కెంతయును గ్రొవ్వైన గూలఁగఁ 1 ద్రోయు
 డుక దిగం, బడియెడుదానప్రభునిపాలిటిభాగ్యమువోలె

మేడమీఁ, దెడలెడుబాలు విష్ణుమయ¹హృత్కు ధరించె
ధరిల్లిదూదిప్రో², విడి మునుమున్న యాతనికి నింపుగఁ జేసిన
సెజ్జెనూ యనన్. 133

మ. కని దై త్యేంద్రుడు గాఢమోహబలవద్ద్రాహంబు పెన్నాతేఁ
జిక్కినచేతోగతిఁ ద్రిప్పలేక మఱియున్ గిన్నెక్కఁగా శం
బరుండును ³పేరంగలదానవుం బిలిచి మాయల్ వెక్కు
⁴గావించి, చిక్కొనరింపంగలవిద్య నీపాలుపు నేఁ డుల్లాస
ముం జూపుమా. 134

చ. ⁵కఱదలుపెద్ద వీనికిటుకాఱియఁ బెట్టెడుమానకేమిటన్, ⁶నెఱి
కలు మీటుచుండుఁ దననీచపుమాటలు వీనిఁ బట్టి క్ర,చ్చుఱు
బరిమార్చఁజేసినయుపాయము లన్నియు గొడ్డువోయె నీ,
వుఱక వధింపఁగావలయు నుగ్రపుమాయల నిద్దురాత్తునిన్.

వ. అనినఁ బొంగి యఖర్వగర్వాడంబరుం డగుచు శంబరుం
డతనికి ట్లనియె. 136

తే. కలవునూలువేలులక్షలునుగోటు
లప్రమేయలు ఘనమాయ లధిప నాకు
వానిఁ దగులకపోరాదు వనజభవున
కై ననభవునకై నను నన్యు లెంత. 137

వ. అని దుర్బుద్ధియగు నయ్యసంబంధుండు ⁷బద్ధమత్సరుండై
కడంగిన. 138

1. హృత్కు. 2. విడె. 3. పేరుంగల. 4. గావించుచి. 5. కఱ
కలు. 6. నెఱుకలు నెఱుచులు. 7. బంధ.

క. కులశైలంబులు వడఁకెను

గలఁగెఁ బయోధులు పయోజగర్భుడు సురలుఁ
దలఁకిరి మునులమనంబులు

గళవళ మయ్యోక్ దదీయగరోద్ధతికిన్.

139

వ. అంత.

140

ఉ. మాయలు డాయనీక యసమానత నత్యుపమానమై ముని,
ధ్యేయతభక్తితత్పరవిధేయమనం దగువిష్ణుతత్వమున్, బా
యనిచూడ్కి సర్వసమభావనఁ గ్రాలెడుబాలు బాలిశుం, జేయ
నతండు సూపె దన చెన్నఁటిమాయలదొంతు లన్నియున్.

తే. వీడుమాయలఁ దను నేచువాడు దాయ

వీడునాకు నెగ్గొనరించువాడుకుమతి

1యనక శంబరునందును నమ్మహాత్ముఁ

డప్పుడనసూయుండై యుండె నల్ల నగుచు.

142

వ. అట్టిసమయంబున భక్తపరాధీనుండును బరాపరేశ్వరుండును
నగుపరమపురుషుం డప్యూర్ణపురుషునకుఁ బరిరక్షణార్థంబుగా
సకలదురితాపకర్మనం బగు సుదర్శనంబు నాజ్ఞాపించిన. 143

ఉ. ఘోరయుగాంతకాలకృతకోపఖరాంశుకఠోరదారుణా

కారముతోడఁ జక్రమతిఖండితచండ సమిధమండల

స్ఫారత నేగుదేర సురశత్రుఁ డొనర్చినమాయ²యొయ్య నీ

హారమహాలే మాయమయి యచ్చటనచ్చటఁ గ్రాఁగెవ్రేల్చిడిన్.

వ. తదనంతరంబ యమ్మహాస్త్రం బంతర్హితం బయ్యె నట్లు శంబర
నిర్మితమాయాసహస్రంబులు సమసిన తమిస్త్రంబులం బాసిన

సహస్రకరుండునుంబోలే వెలుంగుబాలునాలోకించి వెండి
యు దానవేంద్రుండు.

క. తన్నుఁబొలయింపఁబుట్టిన

చెన్నఁటిచలమపుడు ¹వెట్టిజేయ నలుకతో

నన్నీచుఁ డచటఁ జేరువ

నున్నపవనుఁ జూచిపలికె నుగ్రాకృతియై.

146

ఉ. ఓయి సమీర! యీఖలు దురుక్తిధురంధరు శత్రుపక్షసం

ధాయకు మాయలాని సముదగ్రజవంబునఁ దాకి పీనిదు

మ్మాయముఁజూచి ధాతువులఁగ్రాచి వెసంబెనుపొట్టు

కట్టగాఁ, జేయుము నీదుశోషణవిశేషణనై పుణికల్మ

యేర్పడన్.

147

వ. అని పనిచినం బనిపూని సంశోషణాభిధానుం డగునప్పవ

మానుం దాదైత్యరాజసూను శరీరంబుఁ బ్రవేశించి నిజ

వ్యాపారవికారంబులు గావింపందోడంగిన.

148

ఉ. హానియు వృద్ధియుక బొరయ కస్తసమస్తవికారుఁ డైన ల

క్ష్మీనిధిమేదిసీధరునిఁ జిత్తమునందు ధరించియున్నమే

ధానిధియయ్యశోనిధికృతస్థితచారుముఖారవిందుఁ డై

తానొకయీసులేక ప్రమదంబున నుండె నకంపితస్థితిన్.

149

ఉ. అంతఁ దదీయహృద్గతుఁ డనంతఁ డనంతదయాంతరంగుఁ డ

త్యంతవిభూతి నప్పవనమంతయుఁ గ్రోలినఁ గృత్తమూలమై

యంతటఁ జేరడంగె నదియాత్మఁ బ్రమోదము పొందె

లోకమే, కాంతవివేకులక వికృతులందునె యెందును నెవ్వి

ధంబునన్.

150

ష. అసురేశ్వరుండును నసమానలజ్జకందళితాంతరంగుఁడగుచు
నభ్యంతరంబునకుం జనియె నంత ప్రహ్లాదుండునుం గురు
గృహంబునకుం జని పూర్వప్రకారంబునం జదువుచుండె
సాచార్యుం డతనికిం గ్రమంబున భార్గవప్రణీతం బైనవీతి
తంత్రంబు సకలంబును నవగతంబుఁ గావించి యతనిశాస్త్ర
పారీణత్వంబు దృఢంబుగా నెఱింగి యొక్కనాఁడు హిరణ్య
కశిపుపాలికిం జని యిట్లనియె.

151

చ. పవలును ¹రేయి దుగళిపడిబాలుని నొయ్యనబుజ్జగించిదా
నవకులనాథ! యేను జతనంబునఁ జెప్పితి రాజనీతివై
భవపరిబోధకారియగు భార్గవసూక్తమహార్థతంత్రమం
²త్రవిశదబుద్ధి నీకొడుకు దాఁ దుదముట్టె నుదాత్తవిద్యలన్.

వ. అనిన సంతసీల్గి తండ్రి కొడుకు నాప్రాద్దురావించి చేరువ
నునుచుకొని యన్నా! నిన్ను మీయొజ్జ నయకళాపారంగ
తుంగా నుదాహరించినది మాకుం దెల్లంబుగా నెఱుంగ
వలయు, రాజులకు మిత్రులమిత్రులు నుదాసీనులను మూఁడు
దెఱంగులవారలు గలరు, వారలయందు భూపతి యెట్టి
యొడలఁ బ్రవర్తిల్లు, నభ్యంతరులు బాహ్యులు నగునమా
త్యులయెడ నెవ్విధంబులవాఁడుగాఁడగు, జారసంచారంబును
బొరజానపదజనానులాపనంబు నేలాగునంజెల్లించు, విశ్వా
సుల నవిశ్వాసుల నెట్లుగనుఁగొను, గార్యంబు నకార్యంబు
నే వెరవున నిర్ణయించు, దుర్గంబు లేమియయి నవరించు,
నరణ్యశోభనులగు దక్షకిరాతాదుల నేమాడ్కి నియ

మించు, గంటకుల నేభంగిభంగించునివియు మఱియు
వలయు విషయంబుల వివరించి చెప్పుమా యనఁ బ్రహ్లాదుం
డాడై తేయప్రభువునకు నభివందంబుఁజేసి చేతులు మొగిడ్చి
వినయవినమితము స్తుతం డగుచు నిట్లనియె. 153

చ. ఒకటఁ గొఱంతలేదు గురునొద్ద సృపాలనయోపచారముల్
నకలము నభ్యసించితి నిజం బవిమంచివిగావు దేవయే
నొకగతివిన్నవించుఁ బుయిలోడక యిప్పుడు దాని నీ వొకిం
చుకపడి చిత్తగింపు మనసూయుఁడవై మదిఁగింక వాయఁగన్.

ఉ. సామము తొల్త దాన ముపజాపము దండము వెండి¹
యేలుకో, ²శ్వేతులునీయుపాయములు ³విద్విషుఁ డాదిగ
మువ్వరందు నె, ⁴శ్లేమెయి నెట్లుపొందుపడు నెవ్వనియందది
యట్లొనర్పఁగా, సేమముగల్గు రాజునకు సిద్ధపదం ⁵బిది నీతి
పద్ధతిన్. 155

చ. విను మిదియెల్ల నామదివివేకముచొప్పునఁ జెప్ప నప్రయో
జనములు తండ్రి మిత్రుఁడన శత్రుఁడనంగ సముం డనంగ
వీఁ, డనియెఱుఁగం ద్రికాలములయందును సాధ్యముతొల్తఁ
గల్గనా, ధనమటతొఁచుఁగాత వితథంబుగ సాధన మూర
కేటికిన్. 156

క. మేనుల కెల్ల ను జీవుఁడు
తానే గోవిందుఁ డొకఁడు తండ్రి! యున్నాఁ
డా నిక్కము తనకబ్బెను
గానుపు రిపుమిత్ర ⁵మధ్యగణనకుఁబోలమై. 157

చ. నిఖిలజగన్తయండు హరి నీకును నాత్మఁడ యెంచిచూడగా
 నఖిలశరీరభావలకు నాత్మఁడు దీని నిజం బెఱుంగు చి
 త్సుఖభరితుండు మాయలకుఁ జొప్పడఁ డప్పని గాన ముక్తి
 కు, స్తుత వహింపఁగావలయుఁ మోహముఁ బాయఁగఁ
 1 ద్రోచి భక్తిమెన్. 158

క. మిడుంగు అనితలఁచుబాలుఁడు
 మిడుగురు²బుర్వు గని మేన ³మిడికెడుజనుఁడు⁴
 బొడుగునదగు⁵ప్రాప్తితయు
 జడనిధిగాఁ జూచునవులజాఅనితెలివిన్. 159

వ. అట్లుగుటంజేసి. 160

క. పెడవిద్య లెవ్వియుచుభవ
 ముడువఁగ లే వాత్తబంధముడుపునదియయె
 క్కుడువిద్య⁵యెట్టివిద్యలు
 దొడఁగుపనియ మంచిపని విధూతకలంకా. 161

క. ఇదియంతయుఁ దగఁ గనుఁగొని
 మదినిస్సంగంపువిద్యమరుగకబంధ
 చ్చిదఁజేయు నాత్మవిద్యకు
 నొదవఁ దొడఁగినాడ నుడుగ నుద్యమ మెట్లున్. 162

సీ. ఉద్యోగముల కెల్ల నొదవునె ఫలసిద్ధి
 యెవ్వఁడు దోలుమేన నెంతఁజేసె
 సంతియ, వానికి నబ్బు నిబ్బామున
 శ్రీలు విద్యలు నెల్ల మేలు నాత్మఁ

1. ద్రోచి 2. బ్రువు. 3. మేడ్వడుజనుఁడు. 4. ప్రాంత
 ప్రాంతయు. 5. యెట్టి.

గోరనివాఁడును గోరి యోపినయంత
 సుత్యహింపనివాఁడు నొకఁడు గలఁడె
 శూరత లేక యుదారత లేక యే
 తెలివియు లేక యే తెఱఁగులేక

గీ. యూరకుండెడు నీచులకొదపు గరిమ
 వానివెరవున నెయ్యది వచ్చు జెపుమ
 యయిన నుద్యోగిగావలె నంధ్రు బుధులు
 భాగ్యమిట్టిది యని కానఁబడదుగాన. 163

క. కావున ముక్తికియత్నము
 గావింపఁగవలయు సమత గల్గుటఁగోరం
 గావలయు నెప్పుడును స
 ద్భావంబున సమత¹యైవిధం బండ్రేనిన్. 164

క. చెప్పినమాటలె పలుమఱుఁ
 జెప్పంగా వలనె నీదుచి త్తముసారమి
 దప్పకయ విన్నవించెద
 నొప్పుగఁ గృప నవధరింపు మూర్ఖతచరితా ! 165

ఉ. దైవతదైత్యమానుషకదంబములోనుగఁ గల్గుజంగమ
 స్థావరభూతసంచయము సర్వము విష్ణుశరీర మిందులో
 నేవిధి నేశరీరమున కించుకనొప్పియుఁ జెందకుండఁగాఁ
 గేవలసత్కృపానిరతి గీల్కొనియుంటసమత్వ మారయన్.

చ. విను దనుజేంద్ర యిట్టిసమవృత్తిఁ జరించువివేకశాలికి, వన
 : రుహలోచనుం డజుఁ డవార్యుఁ డచింత్యుఁ డనంతఁ డచ్యు

తుం, దేవయఁగ మెచ్చు, నట్టిపరమేశ్వరు మెచ్చొనరించుఁ
దీప్రసం, జననజరానిరాసనవిశారదసారసమగ్రసౌఖ్యముల్.
మహాస్రగ్ధర. అనినం గల్పాంతవాత్యాహతవిబుధనగోగ్రాకృతిఁ
హేమసింహా, సనభాగోత్తానవేగోజ్వలుఁడు దశనవిస్ఫుష్టదం
ష్ట్రాధరోమృం, డును రోహిత్యంపతీవుండును ఘనరభసా
టోపదీప్తుండు నై య, ద్దనుజం డాపుణ్యవక్షస్థలముఁ గడు
వడిం దాఁచె నిశ్చంఖలాంఘ్రిన్. 168

వ. ఇవిధంబునం దాచి. 169

ఉ. కోలుమసంగిచేచఱచికొంచు మొగంబునఁ గన్నుఁ గోనలఁ,
రాలఁగ నిప్పు లీత్ర భువనంబుల నొక్కట మ్రింగఁ జూచెనో,
కాలుఁడొ యీతఁ డింతటికిఁ గాలము నిండెనొ కాక
యంచు భూ, తాలి దలంక నిల్చి యసురాధిపుఁ డిట్లని
వల్కె బంట్లతోన్. 170

ఆ. ఓయి విప్రజిత్ర! యోయి రాహువ! యోయి
బలుఁడ! రండు వీనిఁ బట్టిపెట్టి
చటులనాగపాశసంచయంబులఁ గట్టి
యభినడుము ద్రొక్కు 1డదటణంగ. 171

క. ఇటు నేయకున్న నిటమీఁ
దటమనయసురాన్వయంబుఁ దక్కినజగమున్
గుటిలుఁ డగువీనిమాటలఁ
దటమటగమనంబు లూని తప్పఁగ 2నడచున్. 172

చ. మన దెసఁ గీడు లేదు పలుమాటను జప్పిడినోరి శత్రుకీర్తన
మిటు, నేయఁ గాఁ దగదు 3రా యని యెమ్మెయిఁ జాటి చెప్పి

నక, వినఁడు దురాత్ములైనయవివేకులకుఁ బ్రతికార మెమ్మె
యిఁక, మును గలదే వెసం జిదియ మోఁదుట చింపుట దక్క
నెక్కడన్.

173

వ. అని యాజ్ఞాపించిన సజ్జానదూషితు లగునద్దోషకారులక్కు
మారుఁ గ్రూకుటిలభుజంగపాశబద్ధం జేసి కొనిపోయి
మున్నీట వైచిన.

174

క. ఘనభుజగశతఫణావృత

తనుఁ డై బాలుఁడు పయోధితరంగలమీఁదక

బెనుబాపసెజ్జః బవడిం

చినవెన్నునిపాటి యగుచుఁ జెన్నెసలారన్.

175

ఉ. అంత నిరంతరోర్దులు దిగంతము లందుచు మ్రోతకుం జగం,
బెంతయు భ్రాంతిఁ బొందఁ దెర లెత్తి కుమారునిపీడ నైఱు
క,త్యంతరయంబునం బుడమియంతయు ముంచు ననంగఁ
బొంగెఁ గ,ల్పంతమునాఁడు నిట్ల యనునట్లు సరిత్పతి భీక
రాకృతిన్.

176

వ. అట్టియద్భుతప్రకారంబుఁ గనుంగొని యసురేశ్వరుం డను
రల నందఱ రావించి యిట్లనియె.

177

సీ. అలుఁగుల బొడిపించి యహికోటిఁ గఱపించి

కరులచేఁ ద్రొక్కించి కనలుటగ్నిఁ

ద్రోయించి విషమున దోఁగినయన్నంబుఁ

బెట్టించి కృత్య కొప్పించి ¹పాడవు

- నందుండి వెను దల క్రిందుగాఁ గెడయించి
 కూరంపుమాయల కొంకులందుఁ
 దవిలించి పవనుచే నిపురించి ¹యిప్పుడు
 నీమహాభోధిలో నిట్లు వైచి
 గీ. యెట్టుఁ జాల మైతి మీఖలు మర్దిప
 దాయ యింక మనకుఁ దాన చిక్కె
²నూడుకొనఁగ వైపు దుర్విధములు ³వీని
 మీఁద మెలఁగ కుండ ⁴మిడుకకుండ. 178
- ఖ. చావండొండొకవెంట నేమిట మడిక జర్పించి యే నెప్పు
 డుం, భావం బేర్పడఁ గంటి నిట్లు లానరింపక గ్రొవ్వ పెం
 పాఱడిం, బోవం బెద్దయుఁ గాలముండికవియుం బుత్రాకృ
 తిఁ శత్రుఁడై, తా వేభంగుల నన్ను నేఁచుఁ దగ దీద
 ర్పాంధు సైరింపఁగన్. 179
- చ. అనవుడు దానవేశ్వరునియానతి నవ్వసహస్ర⁵సంఖ్య ల
 ద్దనుజులు వేర్చి యార్చుచు నుదగ్రనగంబులు దెచ్చి తెచ్చి
 యో,జనములు పెక్కువేలయెడసాలగఁ ⁷బ్రబ్బంగ బిట్టు
 వైచిరా,ఘనతరమూర్తిమీఁదఁ దదకంపితలీలకుఁ జోద్య
 మందుచున్. 180
- ఉ. వీవున నభినొక్కపృథివీధరముక దగఁ దాల్చె నంచు ల
 క్షీకతివేర్చి సాలగఁడుఁ జిట్టలుగా శ్రుతు లుగ్గడించు నీ
 రూపునఁ గోటిసంఖ్యల ⁸గిరుల్ ధరియించినవిష్ణుదాసు పెం
 పేవగిది న్నుతించునొకొ యింకని వెక్కన మందె లోకముల్.

1. యప్పుడు. 2. నూడు. 3. నవి. 4. మిడుగ. 5. నవియుక్. 6. సంఖ్య. 7. బ్రబ్బిన. 8. గరుల్.

ఉ. పిండలివండుగాఁ గలఁగెఁ బెల్లుగ నంబుధు లెల్ల మేది నీ
మండలి దిద్దిరందిరిగె మ్రగ్గె దిశాకరిసంచయంబు మా
ర్తాండుఁడు మానె ¹విశ్వములు దామరపాకుననీయవోలెకాం
డొండ²చలించె నయ్యుచుః డున్ననితాంతనిరోధభంగిక్షన్.

క. అప్పుడు నెందును జెందక
చిప్పిలుభక్తిరసలీలజితము దనువు
దొప్పందోఁగఁగ బాలుం
డెప్పటిక్రియ నుండె జగదధీశ్వరచింతన్.

183

వ. ఇట్లు మహితసమాధినిష్ఠుం డై యున్న యత్భాగవతశ్రేష్ఠుండు
నిజగర్విష్టభావనివాసుండై భాసిల్లువాసుదేవు ననేకప్రకా
రంబుల వినుతించుచుం దలంపులుం ³దెలుపులును మున్నీరు
చొచ్చినయేఱులచందంబున గోవిందునందు డిందనానడ
కాంక్ష నధిష్ఠించి యుండ నొండొండ నయ్యురగరాజరజ్జు
వులు ⁴నజ్జరాల గరాళకైలసహస్రంబుల రాసులు ⁵(ప్రశ్ని
పాసి) వారాశింబడిమునింగిపోవం గసుగండకసుందరశరీ
రంబుతో సముత్థితుండై సముద్రతరంగతురంగమారూ
ఢుండై రయంబునం దీరంబున కరుగుచెంచి.

184

ఆ. మనసుగొంతవెలికిఁ గొని వచ్చి తానుబ్ర
హ్మాండుడని జగంబులనఁగఁ గలుగు
నాత్మభిన్నభావ మాపచారికదృష్టిఁ
జూచుచుండె వికృతి సోకకుండ.

185

1. విశ్వమును 2. చరించె. 3. దెలుపులంజేయు. 4. నజ్జరాలకు
5. (ప్రశ్నిపాసి).

క. అని ప్రహ్లాదచరిత్రము
మునివరుడగు గాలవునకు మోదాద్భుతసం
జనకంబుగ నుగ్రశ్రవుఁ
డనుపమతేజుండు చెప్పె నని తగ మఱియున్. 186

క. తల్పితరత్నాకర సం
కల్పితభక్తజనకావ్యకల్పనచూడా
కల్పితశితికంఠచ్ఛద
శిల్పితజగదండచతురచిత్రవినోదా. 187

మందాక్రాంతవృత్తము.—

వేలాక్రాంత త్రిభువనమహద్విద్విపల్లక్షసూక్ష్మా
స్థూలాణ్యత్వస్ఫురితరచనాదుర్నియాపాత్తభేలో
తోలాకారక్షుభితవలయోత్కలకల్లోలమాలో
ల్లోలాభీం ద్రోల్లుతీతవసుథాలోకరత్నోసమీహ్. 188

క. దైతేయభయద, పృథుతర
ప్రీతాంబర, కంబుహస్త ప్రీతాంబర ప్ర
స్థితాంబురుహేక్షణభవ
భీతాభయదానకరణ వేశలకరుణా. 189

అంబురుహవృత్తము.—

దేవకులార్చితదేవశిరోమణి దేవదేవజగత్త్రయీ
పావనమూర్తి కృపావనవర్తి విభావనామకచిత్తరా (?)

1. స్థూలావత్స. 2. సమక్ష. 3. ప్రీతాంబర. 4. క్రయూ.

జీవమధుప్రతజీవదశాపరిచేష్టితాఖిలలోకల

క్షీవదశాసవశీతల సౌరభనేవనాంచితజీవనా.

190

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసంహార
హాథ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్రసంభవ
శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయప్రణీతం బైన
శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతారం బనుపురాణకథయందుఁ జతుర్థా
శ్వాసము.

క్రీ ర స్తు

పంచమాశ్వాసము

కరకటాక్షనిగమ

శ్లోకీతవివిధావధాన సురశరణభుజ

ప్రాకార, కృపానిత్య

స్వీకార యహోబలేశ శ్రీనరసింహః.

1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె నివ్వధంబునం
బటుశస్త్రపాతంబు మొదలుగా దైత్యనాయకుండు చేయు
నపాయంబు లనేకంబుల నెందును దగులుపడక నిగుడు
ప్రకటితాహ్లాదం డగుప్రహ్లాదుచందంబుఁ గనుచుం దజ్జనని
భయవిస్త్రయానందంబులసందడింబడినడెందంబుతోడ భవిష్య
త్కాలవిపాకంబునకు నాశంకిత యగుచునుండు నంత. 2

క. కట్టినకట్టులు దనువున

దెట్టిన పెనుకొండ¹పొదులు దీఱిచికొనుచుక

బిట్టు జలధి వెడలినయా

దిట్టనితెఱుఁ గసురవిభుఁడు తెలియక వినియెన్.

3

వ. ఇట్లు బహుభంగులఁ దనకావించు కల్తపంబుల మునీముట్టక
మెఱయు నాజగజ్జెట్టి చందంబు విని డెందంబున భయంబును

1. పొదలు.

సృసింహ—11

నదృతంబునుం గోపంబును ముప్పిరిగొన హిరణ్యాక్షపూర్వ
 జాండు గర్వంబువాడిమియుఁ జిత్తంబువేడిమియు మాత్స్య
 ర్యంబు పోడిమియు ¹దలంకి నెఱకులమెఱుంగుటమ్ములు
 మెఱువినలెఱుంగున సతనిచరిత్రస్థరణంబులు చిత్తోత్కంఠ
 పంబు నొనరింపఁ గంపితశరీరుండును భుక్కుటవీకారుండును
 గల్పితస్వేదనంచారుండును నగుచుఁ ²దదపాయంబున
 కుపాయంబూహించి యెద్దియుం గానక కలుచపడి వెలుచ
 నంతిపురంబు వెలువడి కొలువుకూటంబునకు వచ్చి సింహ
 సనాసీనుండై పెద్దలునుం బ్రెగ్గడలును దొరలునుంబరివేష్టింపఁ
 గొలువుండి కొడుకుం బిలిపించిన.

4

క. బహుమేఘపటలపరివృత

సహస్రకిరణుండపోలఁ జనుదెంచె జగ

న్తహితుఁడు ప్రహ్లాదుఁడు దు

స్సహతేజుఁడు ఘోరదనుజసంవేష్టితుఁడై.

5

మ. హరినామాంకము లుగ్గడించుచు ముకుందానేకచారిత్ర
 ముల్, వరుసం గీర్తనసేయుచుఁ వరదుఁ దత్త్వవ్యాప్తిఁ
 జింతించుచుఁ, బరమానందనిరూఢినొండొకటియుఁ భావి
 పకేతెంచున, పృథువశ్రేష్ఠునిజూచి దైత్యవిభుఁ డుదృఘ
 తాధికోద్వేగుండై.

6

చ. కవిదెసఁజూచి వీడు కడుఁ గష్టుఁడు వీనిమనోగతంబునం

దవిలిన దైవ మెవ్విధులఁ దక్కద యక్కటయింకఁ జేయఁగ

మివెరపుగల్గినీ¹శిశువు మేవడితోడన తెల్పి తెల్పి యీ
యవినయబుద్ధిమాన్వగలయంతయు నింకను నాడి చూతమే.

క. కానితెఱఁ గైన మనకును
వీని ²దెసం గార్యమేమి వెడలనడత మె
చోచునైన నుండుఁగా కను
³దానవపతి మాటలఁ గవి దగుఁ దగుననియెన్. 9

ప. ప్రహ్లాదుండును తదాస్థానంబుఁ దఱియంజొచ్చి తండ్రికి
నాచార్యునకు నమస్కరించినం గావ్యుం డతని నాసీనుండ
వగుమని పనిచిన నట్లచేసె నానమయంబున. 9

తే. అతనిఁ జూచి యసురలందఱుఁ బెలుచ డెం
దములు కలఁగి కరము దై న్యమంద
బాలభానుఁగనిన బహుశనీలోత్పల
పండమనఁగఁజోలు చుండెఁగొలువు. 10

క. దితివంశవల్ల భుండు భృగు
సుతువదనమునందుఁదనదు చూడ్కి నిలిపి కు
త్సితుఁడగు వీనికిఁజెప్పుడు
మతిగానని దుష్పథంబు మాను తెఱంగున్. 11

ఉ. వేదము గొన్న మానవునివేమఱుగంటియుబిట్టుగాల్పియున్
మోదియునీటఁద్రొక్కియును మున్నొనితీర్పఁగడంగువెజ్జన
శ్లేదఁగనిన్నిచందముల నీతని దీర్పుటకై పెనంగితిన్
బేడఱికంబు గట్టుకొని బెట్టుగఁజిక్కితి నేమి నేయుదున్. 12

ప. ⁴అన శుక్రుండు ప్రహ్లాదు నాలోకించి. 13

శా. అన్నా ! బాధలబొందనేల జనకాజ్ఞాయ త్తచిత్తుండవై,
యున్నన్ సేమముగాచె? తండ్రులప్రియం బొందించుటం
బోలగా, నెన్నన్ ధర్మముగల్గునే? గురుహితం బెబ్బంగి
దుష్కర్తమై, యున్నన్ బుణ్యపదంబుగా బుధజనం బూ
హించు ధర్మసిథిన్.

14

క. జననీజనకుల కప్రియ

¹మనఃజను సద్ధర్మమైన నది దురితమకా

మును లుగ్గ డింతు రదినీ

మనమునఁ దలపోయవలదె మహితవిచారా.

15

ఆ. అనినఁ గేలుమోడ్చి యద్దానవాన్వయా

చార్ముఁజూచి వినయసంప్రయోగ

కలితచిత్తుండగుచు గంభీరవమున

నిటుల ననియె బాలుఁ డెల్ల వినఁగ.

16

క. మీ రరయనిధర్మంబుల

మేరలు నెటుకలును గలవె మీకుం దగవే

నారాయణభక్తిపరత

వారించెద ననుట యిట్లు వైదికవర్యా!

17

ఆ. మీరు గురులుగారె మీమాట యతనికి

వినఁగవలదె కలుషవృత్తి విడిచి

వాసుదేవుమీఁది వైరంబుదక్కి వ

ర్తిల్లు ²గురువుగాఁగఁ దెలుపవలదె?

18

క. తామసుఁ డితండు విష్ణుమ

హామహిమలకొలఁది యెఱుంగఁ డద్దేవుడెసఁ

వేమాటు నలుగనంతయు

సోమించిన నుడినిబ్రదుకు సులభంబగునే. (?)

19

తే. తల్లిదండ్రులకును వెనఁదగుహితంబు

చెప్పదురుగాక యెపుడు నిషిద్ధమైన

యుభయలోకవిరుద్ధమహోగ్రవృత్తి

కార్యముగఁజెప్పుటెందునుగలదె యనఘ!

20

వ. అవధరింపుము.

21

సీ. వాసుదేవుని పాదవనరుహంబులభక్తి

తగదనుతండ్రియుఁ దండ్రిగాఁడు

వేదచోదితమైన విష్ణుధర్మమునకుఁ

గోపించుగురుఁడును గురుఁడుగాఁడు

భవదుగ్గిములుమాన్వఁ బ్రభువైన హరినేవ

నెడలించుహితుఁడును హితుఁడుగాఁడు

పరయోగమత మగువైష్ణవజ్ఞానంబు

వదలినచదువును జదువుగాదు

గీ. కేశవాకారలీలలు గీలుకొని ము

దంబుఁబొందని తలఁపును దలఁపుగాదు

మాధవస్తోత్రఘనసుధామధురరుచులఁ

జిలుకకుండెడుజిహ్వయు జిహ్వగాదు.

22

ఉ. పురుషగుణంబు మేరుగలపోషిని నొందిన వాఁడుమేలు కీ,

డరయఁగఁ జాలుబుద్ధి బొలుపారినవాఁడు సుఖంబు నాయు

పుక, జిరముగఁ గోరువాఁడు సరసీరుహనాభు ముకుందు
నిందిరా, వరుభజియింపనొల్లఁడఁటెవానికి నెక్కడివే శుభం
బులున్. 23

ఉ. డోమరబీజముల్ భసితయోజ్యఘృతంబులు మండకన్యకా
న్వేషణముల్ పయోధిగతవృష్టితతుల్ మృగత్పక్ష్టికాంబుగం.
దూపలు దుర్గకాననకతోరితచంద్రిక 1 లేడమూకస
ద్యాపలు విష్ణుమంగళకథావిముఖాత్తులదుష్టజన్తముల్. 24

క. మోహంధుఁడు దుర్గతిపద
సాహసికుఁడు బహుళదురిత సాగరవీచీ
గాహనశీలుండాత్మ
ద్రోహిగదా విష్ణుభజనదూరుఁడు ధరణిన్. 25

వ. అని పలికి హిరణ్య కశిపు నాలోకించి. 26

క. నిన్నింతవానిఁజేసిన
యన్నాలుగుమోములతఁడు హరి²పాక్కిటియం
దున్న వెలిదమ్మి యీనిన
శికున్నయగుట తెలిసి విడువు కోపముతండ్రి. 27

క. హరికంటఁ బరములేదిది
పరమార్థము నీవుదీనిఁ బాటించుము సు
స్థిరముగఁ దలఁపుమతనిమ
చ్చరమునఁ గన్నయది తలఁతె 3 చలమో ఫలమో? 28

ప. నావుడు నేయుపోసిన మండు నగ్నియుఁబోలె నగ్గలంబైన
కోపంబు దీపింప నిలింపవైరి నిజనేవాగతుఁడై యున్న దండ.

1. వేడమూక, వేడమూగ. 2. యొక్కటి, వక్కటి. 3. కూన. 4. చలమో.

భరుజూచి నీవు సకలప్రాణిసంహరణాధికారధురీణుండవు
కావున నిష్పాపాత్ముని పాపంబున కనురూపంబుగా ¹నాగ్ర
హించి యాతనలం బనుపుమని యనుశాసించినఁ బ్రసాదంబుని
యయ్యంతకుం డనంతధ్యానపరవశుం దనవశంబు నేయ
సమకట్టి. 29

ఉ. కింకరకోటిఁ బిల్చిమదిఁ గింక మొగంబున నంకురింపఁగా
జంకెలు మిక్కుటంబుగఁ బ్రచండపుదండముఁ గేలఁబూని ని
శ్శంకతఁగాలపాశములఁ ²జాలనమర్చి మహాగ్రమా ద్వియై
³బింక మెల్లర్పడానఁ బటుభీషణ⁴మృత్యు పురస్సరంబుగాన్.
వ. ఆసమయంబున నార్తశరణ్యుండగుగరుడధ్వజుండు పనుపఁ
దదీయనేనాధిపతి విష్ణుక్సేనుండు కింకరకోటియున్ దానును
దివ్యహయధట్టంబులతో దాడివెట్టి బిట్టఱఁ గృతాంతకింక
రుల ముట్టి కనుపుగొట్టం దొడంగినం గని దైత్యపతి
తానును భయభ్రాంతుడై డిగ్గి తొలంగి యభ్యంతర
గృహంబునకుం బఱచి వెఱచఱచి సందులు * బ్రిందులు
గొందులు దూఱియుండె నాలోన. 31

మ. ఖరఘోటాగ్రఖురావపాతనిహతిన్ ఖండంబులై యాశ్విక
స్ఫురదుద్దామకృపాణకుంతముఖవిస్ఫోటంబులన్ వ్రస్సి భీ
కరసేనాపతిచక్రధారఁదుమురై గర్వోల్లసత్కాలకిం
కరపై న్యంబులువ్రేల్చిడిఁబొలిసెనుత్కంపింపఁ ద్రైలోక్యముల్
క. అంతఁ బరమాత్ము కింకరు
⁵లంతకుం బట్టుకొని యొరి హరిదాసులని

1. నాగ్రహించు. 2. కేల. 3. బింక. 4. మర్త్య. * క్రిందులు?
5. లంతంబట్టుకొని.

రింతునని పూనఁగా నీ

వెంతటివాఁడవిటఁ గుడువు మీఁఫలమనుచున్,

33

క. మొగమును ముక్కును జదియఁగ

బిగువగుపిడికిళ్లఁబొడువబెగడి జముండున్

సుగుణాకర¹ప్రహ్లాదుడ

విగతభయుడ నన్నఁగానవే కృప ననఁగన్.

34

ఆ. అమృహానుభావుఁ డమృహావీరుల

ననునయించి వీడు ననపరాధుఁ

డీకృతాంతువిడువుఁ డీతఁడు పరాధీనుఁ

డేమిచేయు ? సుజనుఁ డీసులేదు.

35

వ. అనిన నట్లకాక యని యంతకు విడిచి యసురాంతకభృత్యులు

దైత్యపతి మున్ను తలయుం జీరయు²విడనాడఁ బాటుటఁ

జూచినవారు గావున వాడు నరసింహనఖంబుల కెరగాఁ

గలవాడని నిశ్చయించినవారై యేమియుంజేయనొల్లక

యాదితిసూనుపురంబు గాల్చి దైత్యులఁగొందఱ బారిసమరి

సమదగమనంబున³ జనిరి, ప్రహ్లాదును దండ్రీకడకుఁ జని

యి ట్లనియె.

36

మ. సక లేశుండగువిష్ణునై న్యపతి విష్వక్సేనుఁ డీవీరుఁ డె

న్నికకున్ బెక్కుబలంబు లీతనికి వర్ణింపంగ శక్యంబై యి

ట్లొకఁడేతెంచినఁ బొల్ల⁴నాఁ బొలిసెనీయుద్ధామదర్పంబు,తా

నకడంకన్ హరివచ్చినం జెపుమనిన్ గావంగనిదొక్కనిన్.

1. ప్రహ్లాదుడు. 2. డిత్తఁ డపరాధీయ. 3. విడనాడిపాటుట.

4. రా పొలునె, రాఁ బొలసె.

వ. ఇది దృష్టంబుగాఁ గన్గొని. 38

ఉ. ¹చెన్నటి యింకనుంజెడక క్రీరమణీకుచకుంకుమచ్చటా
చున్నశరీరు నుద్యదసి శంఖసుదర్శనహస్తుః గౌస్తుభో
ద్భిన్నగభ స్తివిస్తరణాదీ ప్రభుజాంతరు సంతరంగసం
పన్నదయాంతరంగు హరిభక్తవిధేయు భజింపుమింపునన్. 39

క. ఊదంబుల భేదంబుల
వాదంబులఁ ద్రోపులేదు వనజాక్షుమహా
త్వోద్దయము నిండుఁదెలివికిఁ
గాదిలియై చేరుదీనఁ గనుఁగొనుమనఘా. 40

వ. అని చెప్పి ప్రహ్లాదుం డూరకుండె నయ్యసురేశ్వరుండును
నట్ల బెండుపడినవాఁడై తనలో నిట్లని వితర్కించు. 41

సీ. హరినాకుఁ బగగదా యతనిపక్షంబుదా
వీఁడెంతచేసిన విడువఁడింక
వీనికినై తాను పేమాఱుఁడనరావుఁ
జొపుచున్నాఁడు విష్ణుఁడు గడంగి
యయిన నేమగుఁ జాతమాతనిబలిమియుఁ
గలిమియుఁ జెలుపును నిలుకడయును
ఎఱుఁగువీఁ డిదియెల్ల నిప్పుడువీనివా
కృంబులచొప్పునునరసిచూచి

గీ. యాముకుండునిపై దాడియరిగి యతని
మొల్లమంతయు వెఱఁగొని ముట్టిపట్టి
కట్టుకొనిపచ్చి చెఱఁబెట్టి కష్టపఱుతుఁ
బూనిమున్నున్న దివిజలలోనఁ గలపి. 42

వ. అనితలపోసి క్రమ్మట సంతకపుంబు నిర్గమించి సమంచిత.
కాంచనరత్న రచితమహస్తభ శతసంఖారమండితంబగు
సఖామంటపంబు బ్రవేశించి యెప్పటియట్లయనుజీవలోకంబు.
గొలువం బెగ్గగద్దియపై నుండి ప్రహ్లాదురావించి యిట్లనియె.

ఆ. పయికి వెటవకిట్లు పగవారివాడవై
మమ్మునేచె దింకమాటలేల
యీవిధమున నీకు లావిచ్చి పెనఁగించు
నతనిఁగాక నిన్ను ననఁగ నేల. 44.

క. నీవ కనుంగొనుచుండుము
మీవిష్టునిఁ బట్టితెచ్చి మెదిపెద మునునా
లావున కగపడి యడఁగిన
నీబుధులకంటెనాతఁ డెక్కుడుగొలమే. 45

వ. అనిన నగుచుం బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 46.

తే. అయ్య! నీవేమిసేయుదు పఖిలజగము
వెట్టిచేయంగఁబుట్టినవిష్టుమాయ
నిన్నుఁదెలియంగ¹ నీక దుర్నీతిఁ దెలుపు
చుండనీ ప్రల్లదంబుల సొంపుమెఱసి. 47

సీ. నీవెంతవాడవు దేవతలై నను
మునులై నఘనులై న మోసపోదు
రమ్మహామాయచేహరిభక్తిసీమకు
నడ్డమైత్రోవఁగనలవిగాక

విలసిల్లునమ్మాయ విశ్వాత్తుడగువిష్ణు
తలఁపులోననతాను గలిగియుండుఁ

ద్రిభువనవ్యాప్తినిద్రిపురుషాధీశ్వరి
త్రిగుణస్వరూపయాదివ్యశక్తి

గీ. యబ్జలోచనుకరుణాకటాక్ష*దీవి

వ్రాలు¹ నేవారలవ్వారచాలువారు

మాయకడలినిబడమికమ్మహితభక్తి

కలితహృదయులై తఱచుగాఁ గలరెధరణి.?

43

ఉ. తామసజీవులై భవనిధానమునాఁజనుమాయచేయును
ద్దామవికారముల్ గదిరిధర్తవిదూరులు కొందఱచ్యుతుఁ
దామరసాత్ముఁ గైకొనకదర్పము మచ్చరముఁ దలిర్పఁగా
వేమఱుఁబుట్టుచుఁ జెడుచువేగుదురుత్కటనారకాగ్నులన్.

చ. తపములొనర్చిదానములధర్తములకాదుదిముట్టినిష్ఠతో
జపములునిర్వహించిశమసంయమసౌమ్యసమాధిఁబండిభ
వ్యపుదేసఁ జెందఁగా బహుసహస్రభవంబులపివ్వటంగదా
విపులముకుందభక్తిపదవీధిఁ బ్రపన్నతనొందఁ గాంచుటల్.

సీ. ఎసఁగువాసయునీతు నెండయునైరించి
తనువులింకఁగఁజేయు తపముకూలి
యిండుమలుబడి కన్నయొడలువంచించి ని
ర్ణయముననడుపు జన్తములపంట
లాసతో నమ్మికయాధారముగఁజేయు
వివిధదానంబులవెలలచొప్పు

1. కాలిచవడ నెల్ల కడభూమిఁ గ్రుచ్చటి

యాడుత్తిర్థములయాయాసఫలము

గీ. దివిజకాంతలయిటిచన్నుఁగవలమింద

వ్రాలికలఁగన్న తెఱఁగునోసోలు నొకట

సత్యమత్యంతమనఘమక్షయమనంత

మఁచ్యుతార్చనాసంభృతోదాత్తఫలము. (?)

51

చ. జడధులునింకుఁగూలుఁగులశైలచయంబునుధాత్రియుఁడిగం

బడుఁబెడబాయుభానుశశిభవ్యపదంబులునబ్జసూతియుఁ

సుడివడు నెన్నఁడుఁజెడనిచోటు ముకుందపదప్రపన్నులుం

డెడునెడయెట్టివారలకుడెందములందనిగొందియెమ్మెయిన్. 52

శా. ఆక్రూరాత్తులుసత్యసంగతులుమాయాదూరులత్యంతని

ర్వక్రాచారులుధీరులు త్తమకృపావ్యాపారులుద్యద్యశో

విక్రాంతాఖిలలోకులూర్జితసమావేశప్రకాశోన్నతుల్

శక్రాద్యామరపూజ్యులచ్యుతకథాసక్తుల్ మహాత్ముల్మదిన్.

సీ. వలసినఁజారుగీర్వాణతరుక్రేణు

లొదవివెందోటలైయుల్లసిల్లు

వలసినఁగామధుగ్వరభేనువులుపెను

గిడుపులై ముందటిగడవఁబరఁగు

వలసినఁ బ్రస్ఫురదలఘుచింతామణి

వ్రాతముల్ క్రీడాద్ములై తనర్పు

1. కాలిచవడ, (కాలచివడ) ఇది వ్రా. ప్ర. పాఠము. దీనినుండి
వైశాఖ మూహింపబడినది. 2. సోలు నొకఁడు. 3. గడుపురై.

వలసిననుద్దతోజ్జ్వలసిద్ధరసములు

¹గరువంపు తేరులై తరగలొత్తు

గీ. సమరగరుడనిశాచరయక్షఖచర

వితతివలసినఁగింకరస్థితఃజరించు

నయినహరిభక్తివర్మలయనువమాన

నిత్యమహానీయమహిమవర్ణింపవశమే.

54

చ. అమరపదంబుమెచ్చరమరాధిపులీలగణింపరేమియున్

గమలభవత్వమున్ సరకుగాఁగొనరాకులితార్థధర్మమో

క్షములతెఱంగుఁజీరికినిగైకొనరచ్యుతదాస్యవృత్తిమై [ల్.

నమితసుఖానుభూతినమృతాంబుధిఁదేలుచునుండునాత్మీకు

క. తారొకరులమాటలచవిఁ

గోరరుహరినామసుధయక్రోలుచుబెఱలన్

గోరరుసంతతసౌమ్యులు

శ్రీరమ్ములువిష్ణుచరణసేవాసక్తుల్.

56.

క. నారాయణనామము సం

సారసదౌషధము దురితసముదయభూభృ

ద్ధారుణభిదురము మంగళ

కారణ మది ఖలుల కెట్లు గఱపఁగవచ్చున్.

57

క. దాతవృత్తి డొకఁడు విష్ణుఁడు

శ్రీతవృత్తి డొకఁడు దనుజసూదనుఁడు ²సము

ద్దాతవ్యము హరినామము

చేతవ్యము విష్ణుభక్తిచే నఖిలంబున్.

58.

క. విష్ణుమయమువేదంబులు
 విష్ణుమయము¹సర్గమఖిలవిజ్ఞానములు²
 విష్ణుమయముజగమంతయు
 విష్ణుమయమువిష్ణుఁడొకఁడవేద్యుఁడుబుద్ధిన్. 59

సీ. త్రిభువనవ్యాపకదీప్తినిర్గుణమూర్తి
 వాసుదేవాఖ్యనుజ్ఞులతనొంది
 జగదేకసంహారసమదతామసమూర్తి
 నతులసంకర్షణాహ్వయతఃపేర్చి
 విశ్వరత్నోకరవినుతసాత్వికమూర్తిఁ
 బ్రద్యమ్ననామవిభాతిఃబరఁగి
 భువనసంభవహేతుభూతరాజసమూర్తి
 ననిరుద్ధనామధేయాప్తినొంది

గీ. శ్రుతిపదంబులుఁదనుఁజతుర్తూర్తియనఁగ
 నఖిలకథలునుదను జతురాత్ముఁడనఁగ
²నాగమంబులుదనుజతురత్ముఁడనఁగ
 నొక్కరుఁడయాతఁడచ్యుతుఁ డుల్లసిల్లు. 60

క. మఖనేతయు మఖధాతయు
 మఖదాతయు³మఖవిధానమాతయు మఖదు
 త్తఖజేతయుఁ బీతాంబరుఁ
 డఖిలమునకుఁదానకాక యన్యుఁడుగలఁడే. 61

క. జీవునిఁ బ్రకృతిం దొలితొలి
 కావించెను బుద్ధి మొదలుగాఁగల్గిన త

1. వర్ణ. 2. ఈపాదము వ్రా.ప్ర.లో లేదు. 3. మఖఫలప్రమాతయు.

త్వావలి నోలి సృజించెను
గోవిందుడు దాన యంతకును మూలంబై.

62

సీ. బొడ్డునఁ దామరఁ బుట్టించి యం దజః
గలిగించి లోకాధికారమిచ్చె
నాగమంబులు నాలు గంగంబు లాటును
మఱిపురాణములు¹ హిమాంసయనఁగ
న్యాయంబు ధర్మశాస్త్రావలి² యనఁబడు
నాలుగు విద్యలు నోలినిలిపె
బ్రహ్మాండములను నబ్రహ్మగ దొంతులుపేర్చి
యందులో భవనంబు లఱుటచేర్చె

గీ. నబ్బులన గిరులన దీవులనఁగ నేఱు
లనఁగ నడవులనఁగ నూరులనఁగ వరుస
నచ్చుకట్టి యిన్నింటికి నర్థకరులఁ
బనిచెఁ బరమేశ్వర డబ్బలోచనుడు దాన.

63

క. మనువులు మన్వంతరములు
మునులును దివిజులును దివిజముఖ్యులు మనునం
దనులును దత్కులజనితులు
వనజోదరునాజ్ఞ నుద్భవస్థితీకారుల్.

64

క. తారగ్రహనక్షత్ర
స్ఫారవ్యాపారములును భవనస్కంధా
వారనిబంధస్థితులును
నారాయణ శాసన ప్రణయకీలితముల్.

65

క. వసురుద్రాదిత్యాది

శ్వసనగణంబులును సిద్ధపాథోర్ధ్వగరా

క్షుసయక్షభూతదైతే

యసమూహంబులును విష్ణునాజ్ఞాకారుల్.

66

మత్తకోకిల. కాలచక్రము నిర్వికల్పముగా ముకుందుడు

ద్రిప్తును, స్థిలితక్రమవిక్రమైకస మృద్ధిమైలయ¹విక్రియా,

వేళనితయు సహరించు బ్రవృద్ధయోగ²ఫరోల్లస, త్కల

రూపముదాల్చి దుర్వహాగర్వనిర్వహబుద్ధియై.

67

తే. అతడు కనుదెర్వ బ్రహ్మాండ విలతియుదవు

నతడు గనుమూయనన్నియు నడఁగిపోవు

భువనసంభవసంహారభూరిమహిమ

తోయజాక్షున కరయ లీలాయితంబు.

68

క. తా నిల్లెంతటివాడును

నైనట్టుల యుండు నిక్క మారసిచూడం

గా నేమిటివాడునుగా

డానందచిదేకమూర్తి యచ్యుతుడెందున్.

69

మ. జననం బొందు ననంగరా దజుడునాకశ్యంబుగా దద్దియం

దనిశంబుక బవడించునానిజముగా దత్యంతబద్ధుండునా

జన దేశాంతతపస్వి నాజనదు శశ్వతోక్రధినాబోలదే

మనిర్జిగతును వారిబోదరునియత్యాశ్చర్యచారిత్రముల్.

క. ఆలించునార్తరవము

న్దూలిగించును ఖలులనతతముక సజ్జనులం

బాలించును గృహ నెంతయు

శీలించును మత్స్యభుండు శ్రీవిభుఁ డాత్మన్.

71

మ. ఒకకేలక విలసత్పుదర్శనము వేటొంటం బరిష్కారనం,
'దకముక బ్రస్ఫురితాన్యహస్తమున నుద్యత్పాంచజన్యంబు
నొండొకటం శార్ఙ్గము దాల్చి ధర్మరిపులన్తోరాజిమర్దించు
చుక, సకలైకాశ్రయమూర్తితోడ నెపుడుక వర్తించు
నాముందటన్.

72

వ. అనుచు ననేకవిధంబులఁ బ్రహ్లాదుండు విజ్ఞానపరవశుండై
పలుకుచున్న పలుకు లపహసించి యసురేశ్వరుండు.

73

క. తొలిమేనికర్త వశమున

బలవంతపువెట్టి బిట్టుఁ బట్టిన నేభం

గుల నోరు మూయనేరక

పలుదెఱఁగులఁ బ్రేలె దీవు ప్రాజ్ఞులు దెగడన్.

74

వ. ఇంక నున్నట్లుతోడిమాటలఁ బ్రయోజనంబు గలదె యనిన
నమ్మహానుభావుం డమైహాంధున కిట్లనియె.

75

ఉ. ఆదికి నాదియైన పరమాత్ముని విష్ణునిమూర్తిఁగాన బ్ర
హ్మాదుల చాల రవ్విభుశుభాకృతి నస్థలితైకభక్తిసం
చోదితుండై కృపం బొడవు చూపుఁ బ్రపన్నులకిచ్చు¹నైనన
వ్వేదమయుండుపొందుపడు వేటొకటొల్లకతన్నుఁజెందినన్.

క. ఎఱిగిన వారికి నెందును

గుఱుకొని తో నుండుఁదన్నుఁ గొనకుండెడువా

¹యొంటకులకు(?) జేరువయ్యును

బొటయందగఁ డతఁడు నిఖిలభువనములందున్.

77

సీ. కలఁడు మేదిని ²యందుఁగలఁ డుదకంబుల

గలఁడు వాయువునందుఁ గలఁడు వహ్నిఁ

గలఁడు భానునియందుఁ గలఁడు సోమునియందుఁ

గలఁ డంబరంబునఁ గలఁడు దిశలఁ

గలఁడు చరంబులఁ గల డచరంబులఁ

గలఁడు బాహ్యంబునఁ గలఁడు లోనఁ

గలఁడు సారంబులఁ గలఁడు కాలంబులఁ

గలఁడు ధర్మంబులఁ గలఁడు క్రియలఁ

గీ. గలఁడు కలవానియందును గలఁడు లేని

వానియందును గలఁడెల్ల వానియందు

నిక వేయును నేల ³సర్వేశ్వరుండు

కలఁడు నీయందు నాయందుఁ గలఁడు కలఁడు.

78

చ. అనవుడు రోషహాసవివృతాననుఁ డై దివిజారి యోరి నీ

⁴వనయమునెంచుఁగల్గఁగ సమర్థన జేసినయాతఁ డిందుఁ గఁ

ల్లునె యనుచుకొ జగద్వలయఘోరకరాహతిప్రే సెఁ గంబు

త్యనుపమతత్సభాభవన మల్లల నాడఁ ⁵గలంగ లోకముల్.

వ. ఇట్లు ప్రేసిన.

80

సీ. బడబాసలాహతి జడనిధిలో నున్న

పటుశైలతతి ప్రేలి పెటిలె నొక్కొ

1. ఎఱుకలకు. 2. యిందు. 3. సర్వేశ్వరుండు. 4. వనయత నెందు
గల్గవని వర్ణన. 5. గలంక.

ఘనతరోత్పాతనిర్హతసహస్రంబు
 గడంగి యొక్కట మ్రోసి పడియె నొక్కొ
 పెక్కు జీవులు లోన ¹చిక్కట్టువడంగ నా
 బ్రహ్మాండభాండంబు పగిలె నొక్కొ
 తటి గాక యున్న ²హద్ధతిఁ బేర్చి రుద్రుండు
 విలయోగ్ర ³పటలంబు వ్రేసె నొక్కొ

౩. యనంగ నాకాశసకలదేశావకాశ
 భరితమై విశ్వమును మూర్ఛపాలుపడంగ
⁴మొససిపెట్టిలు పెట్టిల్లు మ్రోత వెడలఁ
 బగిలెఁ గంబంబు భువనకంచంబు గదుర.

81

స్తంభోద్భవ పచనము.—

అమృతాస్తంభంబున విజృంభమాణ జిహ్వలవివృతవదన
 గహ్వరస్ఫురదసహ్యాకహాహోత్తర్జనగజ్జాస్ఫుర్జితంబును
 వికటకరోరఘోరదంష్ట్రాదండదారుణ చహనదందహ్యమాన
 దశదిశాభాగంబును పపులకపిలక్రూరతరలతారకాతరంగితో
 ద్వృత్తవృత్తాయతేక్షరూక్షరదనస్ఫులింగపూరితభువన రం
 ధ్రంబును నభంగభ్రాభంగభయదభాలభాగప్రాంతభంగుర
 శ్రమరకదురవలోకంబును విశ్వధురంధరస్కంధపరిణాహ
 పరిణతో దగ్రకింజల్క పుంజపింజరితభాసురకేసర ప్రసర
⁵ప్రక్షాలితాంతరిక్షంబును హేమకమలతంతు కాంతికోమల
 రోమవల్లరీగహనకరాళ కర్ణకోటీరఘటితమండలమణిమరీచి

1. ఇక్కట్టు ? 2. యుద్ధతిఁజేర్చు. 3. పటనంబు. 4. మొసన.
 5. కంబంబు. 6. విప్రక్షలితాం.

మంజరీరంజితగండస్థలోద్భాసితంబును గల్పాంతపవనకల్పా
 నల్ప¹దర్పిచ్చస్వసితసమీరసంపాదితకంపాకులిత కులధరనిక
 రంబును సముత్కటోత్కూటకోటికుట్టనకుంతితకుటిలకుం.
 తలాయమానశ్శ్యా మజీమాతనకలమనోజ్ఞ మూర్ధభాగంబును
 శ్రీవత్సకౌస్తుభవైజయంతీ ప్రముఖనిఖిలలక్షణోల్లక్ష్యమాణ.
 వక్షస్థలప్రస్థాలస్తారంభ నిర్విలంబలక్ష్మీసమారోహణోత్స
 వంబును భక్తజనవచన²రచనవర్తనచింతనానురోధనిరవశిగాఢ
 కరుణాసుధాపూరపూరిత పుణ్యహృదయప్రదేశంబును
 దితి సుతవ్యవదేశపశుబంధనోపయుక్తయుపస్తంభాయితో
 రుయుగళంబును ³గనత్కనకమణిమేఖలాకలావకలితకటితటి
 కాంచనవన ⁴నాంచలాందోళనధగద్ధగితథామచ్చటాస్ఫురితజ
 గదండఖండంబును బహుళమాణికవ్యహంసకావతంస సీత
 నఖాభిరామశ్రీమచ్చరణసరోరుహ ⁵ప్రసభభాగ్మహాఘట్టనా
 గ్రహోగ్రాటోపరభస తుభితక్షోణివలయంబును హిరణ్యక
 శిపుప్రహ్లాదవిషయనిగ్రహానుగ్రహవేశవ్యతికర విషమసంరం
 భదుర్వారగర్వారంభభీషణాభిరూపసంస్థానంబును శృంగార
 వీరకరుణాద్భుతానేకరసనికరసంకులప్రకార దుర్నిరూపాప
 ప్లావంబును సహస్రకిరణకృశానుశశాంక సహస్రకోటితేజః
 ప్రతాపకాంతసమ్మేళన మహితోత్సాహసుసహతీవ్రసౌమ్య
 స్వభావభావితంబును రుద్రద్రుహిణపురుహూతాది సకల
 దేవతాశక్తిసంభావనీయంబును సర్వాశ్చర్యసంజననం

1. దర్పిల్లసిత. 2. వచన. 3. గావన. 4. గత్కనక. 5. నా
 ఛనా. 6. ప్రసభభాగ్మహాఘట్టనా.

బును సర్వలోకాతిరిక్తంబును సర్వజగదుద్భవకరణకారణం
బును సర్వైశ్వర్యధుర్యంబును సకలవిభవానుభావగంభీరం
బును సకలశ్రుతిస్త్రుతిపురాణసిద్ధాంతసిద్ధదర్శనంబును సకల
మంత్రతంత్రయోగవినియోజ్యంబును సమస్తసమస్తాశ్రిత
జనాభయప్రదానపరమవ్రతైకపారంగతంబును సమస్తమనో
రథఫలైకసాధనంబును సమస్తసాధుజనహృదయవ్యాపారప
రానందనిష్యందంబును ¹సమస్తమోనిరసనప్రదీపంబును
నగు శ్రీ నరసింహరూపం బావిర్భవించిన. 82

ఉ. అక్కజమైన యీనరమృగాకృతితేజము లోకమంతటా
బిక్కటిలంగఁ దీవ్రగతిఁ బేర్చితలిర్పినఁ దేజీమాడలేఁ
కెక్కడయుం జనంగఁ దెలియింపు(?) నెటుంగక దైత్యుఁ డెంత
యుక, ²జొక్కి మనంబునకా దిగులు ³చొచ్చి నఁ(?)జేష్టల
దక్కె నత్తఱిన్. 83

తే. కురిసె నందనమందార కుసుమవృష్టి
మొరసె గంధర్వ⁴కరహతమురజ రవము
బెరసె నారదముఖమునిబృందనుతులు
బలసె నింద్రాది నిర్జరపరికరంబు. 84

చ. ఇట్లు విజృంభించిన దేవదేవుదివ్యావతారం బాలోకించి
ప్రహ్లాదుండును భయసంభ్రమాద్భుతభక్తియుక్తం బగు
చిత్తంబుతోడ నుదాత్తధ్యానాతివందనస్తోత్రపరవశుండగు
చు నెదుర్కొని నిశ్చేష్టితుం డగుతండ్రిఁ బేర్కొని యమ్మ
హామూర్తిని నతనికిఁ జూపి యిట్లనియె. 85

చ. అతులతపస్సమాధినియతాత్తులకై నను గానరాని య
 ద్భుతపరమాత్మమూర్తియిదే తోచె గృతార్థులమైతి మింక
 నీ, ¹కతలను మాని యివ్వె భు నగణ్యకృపానిధి నాశ్రయిం
 పు దుష్కృతములకెల్ల శుద్ధియగుఁ జేకులు నీకు ననంత
 సౌఖ్యముల్.

86

క. నీకడుపునఁ బుట్టినబుణ
 మేకరణిం బాతునొక్కో యేనని పడితికా
 నైకొనవే నాపలు కీ
 పాకము దప్పుటయు భయము²వాటిలదు జుమి.

87

తే. అనిన నప్పుడు దనుఁ గాల్చు గొనినచలము
 విడువఁజాలక దైతేయవిభుఁడు రేగి
 బేల యేల మాటల వెఱపింప నన్నుఁ
³జూడు మెవ్వఁడు సవ తిటు చూడుమింక.

88

క. ఈవికృతరూప మిటులై
 చావఁ దలఁచి తోచె దీని సమయిం చెద నా
 లావున కెదురై పెనఁగఁగ
 నీవిశ్వమునందుఁగలఁడె యెవ్వఁడైనన్.

89

వ. అని పలికి యుత్సాహంబు మెఱయ బాహుబలంబు చూపు
 టకు నాటోపంబునం జాపకృపాణాదిసాధనంబులు ధరియించి
 యానరసింహమూర్తికి నెదురు నడచి కదనంబునకుం జొచ్చె
 నసురులు నిజేశ్వరు⁴లెగువఁ జూచి యేచిసహస్ర⁵సంఖ్యలు

1. కతలును. 2. వాటిల్లు. 3. జూచి యెవ్వఁడు. 4. తెగట. 5. సంఖ్యలు.

గూడఁబడియార్చుచు నర్పిష్ఠంతుమీఁదఁ బ్రచురశస్త్రాస్త్ర
పాతంబుఁ జేయం దొడంగిరి తదనంతరంబ. 90

ఉ. వారల యేపుఁ గోపము నవారితశస్త్రఘనాస్త్రలీలలు
వారిధిఁ జెంది డిందెడుస్రవంతికలట్లు నృసింహులేజమున్
జేరి యడంగిపోయె విలసిల్లె జగన్నివహంబు లప్పుడున్
గోరి సుతుండు తండ్రి యతికోపము దీర్పగడంగె సర్పిలిన్.

ఉ. శ్రీనరసింహరూపమునఁ జెన్నుంగఁ దోచె సహస్రకోటిసూ
ఖ్యానము లైనబాహువులయం దొడగూడినచక్రమున్ విల
భ్యానుపమానశస్త్రునివహంబులచే నొకమాత్రలోన న
ద్ధానవసేనయంతయును ద్రగ్గఁ దవీళుండు బెగ్గడిల్లంగన్? 92

వ. ఇట్లు తనచుట్టు శూన్యంబైనదైనన్యంబు మొగంబున నెగయ
వెడబిగువుగ బిగియించుకొనుచుఁ జలంబు మిగుల నసురపతి
యప్రతిహతానేకదివ్యాస్త్ర ప్రయోగం బొనరించిన నది
యంతయు నయ్యనంతతేజోరాశియందు నిరాసంబు నొందె
నాసమయంబున. 93

సీ. ఈదైత్యమాత్రకు నిట్టిరౌద్రపుమూర్తి
శ్రీనాథుఁ డేటికిఁ జెందెనొక్కొ
మడిసిరి దైత్యులు మడిసినవాడ త
త్పతి దేవుఁ డిటు మీఁదఁ దలఁగు నొక్కొ
యీయేపు చూడఁగ నీశుఁ 1డిసంతన
కల్పాంతమును జేయఁ గడఁగు నొక్కొ

తక్కువయును లేని భర్త¹చిత్తులఁ గర్త
కాలంబు నిండక²క్రాచు నొక్కొ

గీ. మనము వేడినఁ బ్రహ్లాదుఁ డనునయింప
నాదిదేవుండు శాంతత నందు నొక్కొ
యనుచు నింద్రాదిదివిజులు సఖిలమునులు
నదృష్టోద్వేగనిర్వగున్ లగుచునుండ.

94

ఉ. కోరిలుగీటుచు స్నయనకోణములం దహసస్ఫులింగముల్
గాఱఁగఁ గర్ణముల్ బిగియఁగా ఘనకేసరముల్ విదుర్పు
చుక, మీఱినయుబ్బునక బొదలి మీఱికి మూరెఁడు వేర్వి
కింకదై, వాఱఁగఁ బట్టె బిట్టు దితిపట్టి సృసింహుఁ డసహ్య
తీవ్రతన్.

95

వ. అంత.

96

సీ. పటుమృగాధిపుఁజూడఁ ³బాఱిమదంబేది
వడఁకు బంధురమదావళముభంగి
నుద్దామవిహగేంద్రు నురువడి కగపడి
యదఱుచు నొరిలు మహాహిపాల్కి
మెకలి కోల్పులి బిట్టు ⁴పొదివినఁ బోలేక
బెగడొందు సారంగవిభునిమాడ్కిఁ
గడఁగి సాగరచరగ్రాహంబు ⁵నొడుపున
జడిసి చిక్కిన⁶తీరర్థుషములీల

1. చిత్తులు. 2. కాచు. 3. బారి. 4. నడఁగుచుఁ బోలిక, (ప్రాప్త).
5. నొడవున. 6. తీవ్ర.

గీ. రాద్రవేగరోషరభస నిరంతర

స్ఫూర్తియగు నృసింహమూర్తి కప్పు

డగ్గమై సురారి యపగతతేజుడై

యడఁగి యుండె ¹మెదల మిడుక లేక.

97

వ. ఇవ్విధంబున నాగ్రహంబునకు ననువుపడినయాకడింది యసు
రంబొదివిపట్టి నెట్టన నల్పవిహంగంబు ²నొడిసినబలుడేగయుం
బోలె గగనంబునకెగసి యయ్యాదిమవీరుండు దుర్నిక్ష్య
ప్రకారం డగుచుఁ బ్రహ్లాదముఖభక్తజనంబులును మునిదేవ
గంధర్వాదులును జయజయశబ్దముఖసహితులగుచునుండం
గొండ్రిక నేపు చటులనటనాటోపంబున దీపించి యనంతరంబ
సముత్తుంగశృంగసంఘటితవియత్తలం బగుమహాశైలంబునకు
నవతరించి యందాసీనుండె.

98

చ. దివిజలు 'హేనృసింహ! భవధీయఃమిదంనమ' యంచునం
చిత, స్తవములొనర్ప సన్తురులు 'సత్యమహాబలరుద్రరూప
మా, భవభవతే నమో' యన నుదగ్రనిజాంకతలంబునందు
డై, త్యవిభుని నున్చి విశ్వజనతాభయ ⁴కారణఘోరవీరతన్.

చ. అలఘుత రాట్టహాసము లజాండకటాహము వ్రయ్య(?)భీషణో
జ్వలవికటస్ఫురత్కులిశశాత నఖాంకురతీవ్రపాతనం
బుల నసురేంద్రవేరురముః బొల్పుటఁ జించికలంచి శోణితం
బులు దొరఁగించె ద్రుంచె బెరుబ్రోవులుగా బలుబ్రేవు
లుక్కునన్.

100

1. మొదల. 2. నొడిసిన. 3. మిదంనతి. అని వ్రాతప్ర.
మిదంనతియంచు. (ము. పా.) 4. కారణ.

చ. తొలితొలిఁ గ్రమ్ముదైత్యుఁడతి తోరపునెత్తురు నీటిథారలం
గలియ నుదగ్రమైన నిజకాయముఁ దొప్పఁగఁ దోచితోచి
యం, దలవడ నాత్రిలోకమయుఁ డారిపుదేహముఁ 1 బాసె
రాగదు, ర్విలసితమూర్తి నప్పుడటు 2 వెల్వడినిల్చినయాత్మఁ
డో యనన్ ? 101

ఉ. వెల్లుగదోయిలించుకొని భీషణదానవదేహర క్తముల్
వెల్లిగొనంగ సానువులవెంటమఱిన్నరసింహదేవుఁడుక
జల్లుగ నిండుఁగాలువలు సాగి కిరంబు భయంకరంబుగా
నెల్లెడఁ గ్రొత్తకావి నెలయేఱుల చెన్నొడఁగూడెనగ్గిరిన్ ? 102

క. దనుజేంద్ర మృత్యుకారణ
ఘన సంధ్యాసమయదీప్తి గడు నొప్పిన య
వ్వినువీధితొడఁ బురుణం
చినక్రియ మహి దైత్యర క్తసి క్తత నొప్పెన్. 103

క. నరహరి చల్లిన యసురే
శ్వరుశోణితశీకరములు వనఁజ్జ్వలపైఁ
దోరిఁగి నిరంతరపల్లవ
విరచితనూతనవసంతవిభ్రమ మొసఁగెన్. 104

క. పగయంతఁ గాని పోదని
తగదానవు మేనిశోణితపు వెల్లువఁనిం
పుగ దోఁగిరనఁగ నమరులుఁ
బ్రగుణితరక్తాంగులైరి ప్రమదముపేర్చిన్. 105

జే. వీరనరసింహదేవుఁ డుద్వృత్తిఁ బెఱికి
పాఱవై చినఁ ¹బడియొప్పె బగతుప్రేవు
లసురసంపద యను కాంత యటుతనుండి
త్రెస్సి దోఁగిన హారంపుఁ దీవెలనఁగ.

106.

క. శితనారసింహసఖరా
హతదైత్యమహిపసూపహారంబునఁ ద
ర్పితయయ్యె ననఁగఁ బరిశాం
తతనొండె ద్రిలోకపీడ తత్తణమాత్రన్.

107

వ. ఆసమయంబున.

108.

సీ. బండొండ వీడ్వడ నునిచినఁ బాలుపారు
పదములఁ బర్యంకబంధమమరఁ
దొడలపై నున్న దైత్యునిప్రేవులిరుదెసఁ
దివిచియై త్తిన కరద్వితయ మమరఁ
గమనీయ శంఖచక్రప్రభాభాసురం
బై పెఱహస్తద్వయంబు నమర
దంష్ట్రాకరాళంబు దరళజిహ్వయునగు
వదనంబులింత? ²యొప్పిదముచూపఁ

గీ. దీప్రలోచనత్రయదీప్తి దీటుఁకొనఁగ
నిభృతకర్ణకేసరకాంతి నివ్వటిల్ల
దివిజ సురముని ధ్యానవిధేయలీలఁ
దేజరిల్లె శ్రీనరసింహదేవమూర్తి.

109

వ. అమృతామూర్తిఁ గనుంగొనుచు నాదిత్యులు నాదిమునులు
ప్రహ్లాదపురస్సరంబుగా నభినందనము లొనరించుచు నంజలి
పుటంబులు నిటలంబుల ఘటించి యిట్లుని వినుతించిరి.

దండకము. —

శ్రీనాథనాథా జగన్నాథ నమ్రైకరతౌసమతౌ సరోజాక్ష
సర్వాభినంద్యా మహానంద గోవింద నీవెందు నీవిశ్వదృశ్య
ప్రపంచంబునకానిండియొండొండ యంతర్బహిర్వ్యాప్తి శో
భిల్లు నందంబు చిందమ్ములై మ్రోసితేల్పు బరానందకందమ్ము
లామ్నా యబ్బందంబు లిట్లున్న నీయున్న రూపాత్మ రూపించు
దీపించు నిక్కంబులే యింక జొక్కంబులై చిక్క నీచిక్కు
వాపంగ నేలా గుదూక్తప్రసన్నతన్వనిష్ఠానుసంధానసంధాత
సందేహులైయున్న నీ యున్నతస్థాన మెట్టై నజేయందునా
యెందు నెందు సురారాతిథామంబులు సోకకేరాకలం
దేక యేపాకముగాక లోకాతిరేకామలాలోకమైయొప్పు
లోకంబు నీలోక మాలోకనీయంబె నీలోకసామాన్యధర్మా
వజ్రాథానురోధంబులక గ్రోధకామాదులక దాకి యే
చింతలక జెంతలక జేరఁగానీక యేకాంతికస్వాంతులై
యుండువారుండువారందు నీదాక రాలేక లోలోర్కి డోలా
ఐలీకేలిలోలా జగన్ముల మూలాలవాలోల్లసత్సంవిదానంద
నిష్క్రందనీమాసమారామరమ్యస్ఫురద్ధామ సత్యప్ర కాశావ
కాశా గుణావేశ దేవేశ నీవిశ్రుతైశ్వర్యమోవిశ్వధుర్యం
బవార్యంబ¹నార్యుల్ సమాత్మర్యులై పూని దుర్యోధబోధా

పగాధీశులోఁగ్రుంగి పొంగారు మాయాతరంగోరుసంఘాత.
 సంఘట్టనం దూలియే త్రోవలం దావులం బొంద కుడ్డామద్భు
 ప్తదృఢవద్భాహనిగ్రాహ్యులై పోదురవ్యక్త సువ్యక్త దివ్యా
 కృతీ కృష్ణతృష్ణామయోద్వృత్తివేలాయితాఖర్వయోగాప
 యోగా మహాయోగినిర్లేత నీత త్వమాద్యంబ నాద్యంత
 మత్యంత మఱోభమక్షీబ మక్షీణమక్షీబ మక్షేళ మవ్యాజ.
 మాజేయనిర్వాణసర్వస్వమూలంబు మూలంబు సుస్తూల
 మామూల మానస్వతంత్రీభవల్లోక శోకం(?)బవేలంబకాలంబ
 కర్తంబు నిస్సీమశర్తంబు నిర్తాయధర్తంబు నిష్పంకలేశంబు
 నిశ్శంకరూపంబు నిశ్చేయసప్తత్యయోద్భూతిహేతుత్వ
 సిద్ధంబు సిద్ధాంత సిద్ధార్థసంపాద మిట్లుండఁగా నేని నానాను
 మానాదిబంధాత్ములు బుద్ధినైర్మల్యకల్యాణముం బొంద
 కున్నారు దుశ్శాస్త్రశస్త్రక్షతఱము లుద్యుక్తశక్తి మహా
 భక్తిసంయుక్తులై సత్యసంవిత్సుధాసిక్తసూక్తుల భవత్పాద
 పంకేరుహాభ్యర్చకై కూర్చు నీకూర్చువారై నిరాతంకకైం
 కర్యపామ్రాజ్య సంపూజ్యతం బొల్చువారౌదురే యెల్ల
 వారఁ ముకుందా సముద్రాంతరానందనందాత్మజానందక
 క్రిడనాభ్యస్త హస్తాహతోద్వృత్త నిర్వృత్త నిర్వక్త
 చక్రానలజ్వాలికాహూతి దైతేయ సమ్రాట్వతంగా పతం
 గాగ్ని కోటిప్రభాఖర్వ సర్వంకషోత్తేజ తేజోమయాకార
 కారుణ్య గాఢోత్తరంగా విహంగాధినాథా పరోపక్రియా
 దక్షరఱోపరత్నంబు మీపాలు మాపాలు నీపాలన ప్రౌఢి
 భావంబు భావించి నేవించు భావంబు భవ్యాగమప్రాత
 చౌర్యంబు కార్యంబుగాఁగొన్నయన్నీచుమున్నీట బెన్నీట.

బాతాశ¹మూలంబునక గిట్టి వేపట్టి చెండాడి క్రీడానో
 తేనకపాకంబుఁ గైకొన్న యన్నిర్భరోస్తానమీనావతార
 క్రియావిభ్రమంబుక బరిభ్రామ్యమాణసుఖతోత్తుంగశృంగ
 క్షతాకాశకూలంబు నైలంబు కవ్వంబు గరోవ్విల్లసత్కాలకా
 కోలకాలానలాభీలభోగంబు నాగంబు ² వేత్రంబు చిత్రంబు
 పెంపొందఁ బొంగారు నుజ్జృంభితాంభోధి కుంభంబునై
 నట్టి పెన్నోపుదీపెక్క సింపెక్క సంపద్యమానాత్మసంపత్కథా
 నంద⁴తంద్రాలువై బొల్పునక్కామ్యకూర్తత్వశిల్పంబు కల్ప
 క్షయోద్వృత్తతోయంబులం జెంది పొందేదియందేదియు
 దిక్కుదాఁగానమిం గ్రాఁగు పెన్నేల నన్నేలువాడిప్పడిప్ప
 టులీలం గటాక్షించునో యంచుఁ బేరాస గూరంగనారంభు
 బేర్చిం నడుంకేద నాబాలు క్రొవ్వాలుగోరం గడుం బ్రేమ
 నాలింగితుండేసి వేతెంచి యిచ్చానురూపస్థితిక మిన్ను
 మన్నంద మన్నించి నిష్పంకతాచిత్రవిద్యన్తనగపల్వలక్రోడ
 సంక్రీడ శీలించు నుత్తలకోలస్వరూపావలేపంబు నై పేర్చి
 యుక ⁵స్వర్చిదాకారఘోరాసురాధీశ వక్షస్థలోద్వేల
 కీలార్కబాలార్కుచేలీలఁ ద్రైలోక్యచేతస్సుపరధ్వారత
 ముం ద్రోచి⁷రోచిష్టువైయున్న ⁸యీభవ్యదివ్యావతారో
 దయసూపురి నాపూర్తమై యొప్పు నీయొప్పు ముష్టేపు
 రక్షించు లక్ష్మీశ యీశా నృసింహ నమస్తే నమస్తే నమస్తే
 నమః.

111

1. మూలంబులక. 2. నేత్రంబు. 3. పొందు. 4. తంద్రాలువై.
 5. స్వర్చిదాకార. 6. ధీర. 7. రోచిష్టులై. 8. యాభవ్య.

చ. అని బహుభంగుల స్తునిసురావలి తన్వినుతించువాఙ్మయ
ధ్వనులు నభోదిగంతమిళితంబులుగా మదవేగవిస్ఫుర
ద్ధునదితిసూనుకుంజర విదారణ దారుణ భేలనంబునం
దన సరసింహలీల వినుతస్థితి సార్థకమై తనస్పగన్. 112

తే. వీరరౌద్రభయానకవిస్తయాఖ్య
రసములను బోధ్యభంగుల నెసక మెసక
నఖిలభువనహృద్యంబుగ నన్విభుడు
నిపుణవక్రతానటరంబు నిర్వహించు. 113

*౪. తదనంతరంబ యయ్య
స్తదమోరవిజృంభణంబు ¹మాని వికాసం
బోదవంగఁ బ్రహర్షసాము
ఖ్యదయాసౌందర్యనూతనాకారుండై. 114

౪. సితకమలదళంబులకుఁ
బ్రతియగు లోచనములందుఁ బ్రబలు ప్రసాద
స్థితిరుచిజాలములు దిశా
ప్రతితిఁ బూర్ణేందురుచులభంగి వెలింగెన్. 115

వ. అయ్యాసిదేవుండు ప్రహ్లాదు నాలోకించి నిజ జనకుని జన
నంబు భక్తివిరహితం బయ్యె మమ్ముఁ గలయుటకు లెమ్మని
యంతరంగంబుతోడ నున్న యతనియాకారం బుపలక్షించి
నగుచు నిట్లనియె. 116

తే. తండ్రి యుఱక లేమికి విషాదంబు వలదు
కాలగతితోడ నతనికి మేలు గలుగుఁ

బుత్రకృత్యంబు లెల్లను బూనినడపు
జనకునకుఁ దద్విభూతియు సంభవించు. 117

క. మెచ్చితి నిను నీకీపారఁ
పొచ్చెపుఁబలు కేల యింక బుధవూజిత ! నీ
సచ్చరిత మిచట నచ్చపు
టచ్చు మదీయప్రపత్తి కఖిలమునందున్. 118

క. దై తేయరాజ్యవిభవ
ఖ్యాతి యెసఁగ నీవు పెద్దకాలము భవ భో
²గాతిశయ మనాసక్తుడ
వై తగభుజియించి పొందు మున్నత్పదమున్. 119

క. నాయెడ నసూయ చేసె
స్త్రీయయ్య యనంగ వలదు నిజ మితఁడును దో
మాయత్తుడు గాఁడు తుడిక
జేయుదు నితనికిని బరమసిద్ధి కుమారా !. 120

ఉ. ఈవనరాసు⁴ (లీకులమహీధరసప్తక) మొరవీందుతా
రావిభవంబు లీగగన మీదిశలుండెడునంతకాలమున్
గోవిదకీర్తనోల్లసితమోషణమై భవదాత్మభక్తిస
ద్భావవివేకపాకజనితం బగువేర్చి ప్రసిద్ధి నొందెడున్. 121

వ. అని ప్రహ్లాదుం డాహ్లాదంబు నొందు కృపామ
ధురవచనంబు లుపచరించుచున్న యప్పరమాత్మ పరమ
వాత్సల్యవై భవంబునకుం బొంగి మహామునులును ననిమిషు

1. టచ్చు. 2. గాతిశయము నాసక్తుడవై. 3. నకనికని. 4. వ్రాత
ప్రతిలా లేదు. దరణి మీఱనిమాత్రమున్నది.

లును జయజయశబ్దంబుల నదేవు నభినందించిరి. తదనంత
రంబ యయ్యందఱఁ బ్రసాదదృష్టి నాలోకించి యజ్జగదీశ్వ
రుం డిట్లనియె. ఈమహనీయస్థానంబు పరమమంగళంబై
నన్నుం దనయందు నునుపంగోరుచున్నయది. నాహృదయం
బునక జూడ్కులు నిండంబ్రియంబు నొందెం గావున
నిమ్మహాశైలంబునంద యుండంగలవాఁడ మీరు మదీయ
బలం బహోబలశబ్దపూర్వకంబుగాఁ బ్రశంసించితిరి గావున
నీతీర్థం బహోబలనామధేయంబునఁ ద్రిభువనపావనంబై
వెలయుంగాత నాచేత నధిరూఢంబై యిగ్గిరియును గరు
డాద్రియనం బ్రఖ్యాతిపహించునని యానతిచ్చె నప్పు డగ్ర
భాగంబున. 122

ఉ. శ్రీకమనీయమూర్తి నరసింహపదాంబుజనేవఁ గోరిమం
దాకిని ధాత్రిమీఁది కవతార¹ మొనర్చె నిజాంగలీల న
స్తోతరంగసంగములతో సమదాలివ నోజ్జ్వలకబో
త్సేకముతో లసచ్ఛిశిరనేకమనోజ్ఞమహాత్మవంబుతోన్. 123

వ. అమ్మహానది కొలువు గైకొనియె నాదేవుండు (దాని) భవ
నాశినీసమాహ్వయం బని యభినందించె, నింద్రాదిసురలును
ప్రహ్లాదప్రముఖులును గొనియాడిరి తదనంతరంబ తత్ప్ర
దేశంబున బున్నాగ నాగకేసర సుశరసాల తాల హిం
తాల తమాల నారికేళ నారంగ మాత్రులుంగ లవంగ లికుచ
క్రముక కుటుజ నిచుల చందన చంపక కనుళ కురువ కాశోక
శమ్యాక శమీక మధూక మాధవీలిలక తింత్రిణి నింబ

1. మొనర్చె.

జంబూ జంబీర పనస హరిభద్ర భద్రదారు దాడిమీ
సుమనో మల్లికా మరువకతులనీ ప్రముఖ వివిధ తరు లతాంబు
కృతంబును నిరంతర వసంతవాసభవనంబును నగువనంబునం
దుండి.

124

సీ. నిండాచందరు నెరసుఁ గొండొక జేసి

మిగులఁజెన్నొందిన నగుమొగంబు

పేలిదమ్మిరేకుల చెలువు మాయించి యు

గ్గడువుగ బెలసిన కన్నుగవయుఁ

*గనకకుంభములఁ జల్కలుచేసి యెంతయుఁ

గ్రోవ్వాడి ప్రేక్షన కుచయుగంబుఁ

గెందలిరాకులయందంబు వెసఁజించి

రంజిల్ల మెఱయు కరదవ్యయంబుఁ

గీ. గలిగి సర్వలక్షణశుభాకారలీల

విమల¹భూషాంబరోజ్జ్వలవేష మమర

నాదిలక్ష్మీయు సకల లోకై కమాత

యమ్మహామూర్తిజేరంగ నరుగుదెంచె.

125

ఉ. శాంతియుఁ ²దుష్టియుఁ భృతియు సంతతియుఁ మొదలైన
నెచ్చెలుల్, సంతతభక్తి దన్తోలువ సంయమిదేవగణంబు
లద్భుతా, క్రాంతకుతూహలస్ఫురణఁ గన్వొనుచుండఁగ నట్లు

* “మెఱుఁగెక్కు వవడంబు నొఱపుఁ జీరికె గొన, కనుముదేఱెడు పల్ల
వాధరంబు.” అని యొకపాఠము. వ్రా. ప్ర. యం దధికముగాఁ గలదు.

1. భూషణాంబ. 2. దృష్టియుఁ.

వచ్చి శ్రీకాంత ముకుందునంతటికి గైకొనియెక్ సవిలాస
భేలతన్. 126

ఉ. కోరిక లంకురింపఁ దనకూర్చి నితంబిని యూరుపీతమున్
జేరినమేన నెల్లెడలఁ జెన్నలరన్ బులకంబు లొక్కమై
నీరికలెత్తఁ గన్నులకు నెక్కుడుచాయలు నెంద నవ్వనిం
డార మొగంబునంబెలయనప్పర మేశ్వరుఁడొప్పె¹నెంతయున్.

క. ఆలక్ష్మీపతి యాకృతి
యాలోకంబులను సంతరాలోకములన్
గ్రోలుచు నానందాంబుధిఁ
దేలుచునుండిరి ముసీంద్రదివిజప్రవరుల్. 128

వ. అమృహాలక్ష్మీనివాసం బై నయారమణీయోద్యానంబును లక్ష్మీ
వనం బనుపేర నమరులచేతన్ గీర్తితంబయ్యె నాక్షణంబు
వేదంబులునాల్గును సాకారంబులై తత్పమిషశ్చైలంబున నవ
తరించి సవరించి చనుదెంచి లక్ష్మీనరసింహు ననేకప్రకా
రంబులన్ బ్రస్తుతించె నది కారణంబుగా మును లాశ్చైలం
బునకు వేదాద్రియను నభిధానంబొనరించి కొనియాడి రిట్లు
లక్ష్మీసమేతుండై యానృసింహదేవుండు తేజఃప్రసాదోల్లాస
దేదీప్యమానదేహుండగుచున్న యవసరంబున. 129

మ. నుతలక్ష్మీవనపుష్పసౌరభముల ²స్సంపారి లోలోర్తి ³సం
గతిరంగద్భవనాశిసీసలిలనేకస్వైరశీతాత్ముఁడై
యతులోద్యన్తృదులీల మందపవనుం డబ్జాక్షసేవాసమా
గతదేవద్విజకోటిచి త్రములకుం గావించె నాహ్లాదమున్. 130

సీ. కిన్నరగంధర్వగీతనాదంబులు

వితచందంబున విస్తరిల్లె

దివ్యదోఃప్రవాతవాదిత్రఘోషంబులు

చిత్రరూఢంబులై చెన్నుమీఱె

నమరకాంతల లసదభినయోల్లాసంబు

లభినవన్యాసంబు లమరఁజేర్చె

గల్పభూరుహపుష్ప కమనీయవృష్టియ

పూర్వసౌరభములఁ బొల్పుమిగులె

గీ. ప్రమదములు నిండెఁ బావనప్రతిభ నెఱసె

సఖిలకల్యాణభంగులు సతిశయిల్లె

గరుణ నరసింహదేవుండు చిరతరముగఁ

దగిలి శ్రీమదహోబలస్థాయియైన.

131

వ. తదనంతరంబ.

132

చ. సనకసనందనాదియతిసంఘము నత్రిమరీచు లాదిగాఁ

దనరు విధాతలున్ బ్రకటధర్మతపోవ్రతనిత్యకీర్తులున్

మనువులుఁ దోడరాభువనమాన్యుండు పద్మజుఁ డేగుదెంచె న

వ్వనరుహనాభు భక్తజనవత్సలు భక్తి భజించువేడుకన్. 133

వ. మఱియును మేరుమందారహిమవద్వింధ్యనిషధహేమకూట

కై లాసచక్రవాళాది కైలంబులును గంగాయమునా నర్మదా

మహానదులును ప్రభాసపుష్కరప్రయాగసాలగ్రామ గయా

వటకాశ్చీరకాలంజరకేదారాది మహాతీర్థంబులును గాశీక్షేత్ర

కురుక్షేత్రాది పుణ్యక్షేత్రంబులును పుష్కరారణ్యదండ

కారణ్య నైమిశారణ్యాద్యరణ్యంబులును లవణోదక శుద్ధోద¹ కాదిసాగరంబులును జంబూష్టక్షశాల్మలాదిమహా ద్వీపంబులును సగ్నిష్టోమ వాజపేయాతిరాత్ర² హయమే థాదిమహాధ్వరంబులును యమనియమాదియోగాంగంబు లును మహాపద్మశంఖమకరకచ్ఛపాదిమహానిధులును సహో రాత్రపక్షమాసర్త్యయనసంవత్సరాదికాల విశేషంబులును భూలోకభువర్లో కాదిలోకంబులును దిగ్విదిగ్గంగంబులును కమనీయాకారంబులుధరియించి యయ్యాదిదేవుంగొలువ నా విర్భవించె. వసురుద్రమరుదశ్వోవిశ్వేదేవాది దేవగణంబుల జయజయశబ్దంబులును బరమయోగీంద్రమునీంద్రనివహం బుల సాధువాదంబులును బ్రహ్మదనారదప్రముఖభక్తజనం బుల నిరంతరస్తోత్రనాదంబులును బ్రహ్మాందమరుత్ప్రజా పతులమహాప్రసాదాభినందనధ్వనులును గిన్నరపీణాస్వనం బులును భరతౌదులయాతోద్యనినదంబులును గలసి బ్రహ్మాండకటాహంబు పూరించె నివ్విధంబున నభినవస్వర్గం బనం దగి యపరబ్రహ్మలోకంబు నా నొప్పారి ద్వితీయ వైకుంఠం బనం బరఁగి యహోబలంబు సకలకల్యాణంబులకు జన్తభూమియు సమస్తసంపదలకు నాస్పదంబును నఖిలధర్మం బులకు నాథారంబును బరమభాగవతైశ్వర్యంబులకు నిత్య నివాసంబును నై ప్రకాశించుచుండె నట్టియెడ. 134

క. తనబింబము వేటొకటై

పెనుపొందినయట్లు మెఱయు వెలిగొడుగు ప్రియం

బునఁ బట్టెనమృత కిరణుం

డనుపమ తేజాన క హోబలాధీశునకున్.

135

చ. ఇరు దెస నభినాథుఁడు సమీరుఁడు కాంచనదారు ¹దండచా
మరములుదాల్చి తన్మృదులమారుతలీలఁ జతుర్భుజాంక సు
స్థిరయగునిందిరారమణి శ్రీకరకుంతలభారచారువ
ల్లరులకు నూత్న నర్తనవిలాసము లిచ్చుచునుండి రచ్చటన్.

ఉ. ముందట వైన తేయుఁడు సముజ్జ్వలనూతనపక్షమాలికా
సుందర మేరు²శైలమన సొంపగునున్నతిఁ బేర్చియున్ భయా
స్పందితమానసోల్లసితభక్తిపరాసతమూర్తియై జగ
ద్వందితునయ్యహోబలనివాసు భజించె నృసింహదేవునిన్.

శా. వకాలంబును రా నెటుంగరు మనం బేకాంతవిజ్ఞానకే
లీకాంతంబుగ నుల్లసిల్లుదురు పాలింతుర్ జగజ్జలమున్
వై కుంతస్థిరవాసు లట్టి ఘనకైవల్యాధ్యులున్ వచ్చిరా
లోకస్వామి నహోబలేశ్వరుఁ గృపాలోలాత్తు సేవింపఁగన్.

చ. ఇట్లు పరమమహోత్పవంబై యున్న లక్ష్మీనరసింహు పేరోల
గంబున మహాసింద్రులును యోగింద్రులును సురేంద్రులును
సాంద్రానందసందోహసుందరాకారులును భక్తివిసయసం
భావగంభీరులునుగరపుట* క్రమఫాలతలస్ఫూరులునగుచుండ
నఖండితైశ్వర్యధుర్యుండును ప్రసిద్ధభాషాచాతుర్యుండును
లక్ష్మీశదయాలాభోన్ముఖుండును నైన చతుర్ముఖుండు కృతాం
జలియై యాదేవదేవున కిట్లనియె.

139

ఉ. ఆగమత త్వవాచ్యుడ వసంతయశోబల ధర్మ*వాఙ్మయా
యోగరమాసమగ్రుడవు యోగిమనస్సరసీపరిస్ఫుర
దోగ్ధమరాళనాథుడవు దుర్దమదోర్బలదారితారి వ
1క్షోగణితప్రదీప్తనఖశోభనమూర్తి వహాబలాధిపా ! 140

క. నీకృప నీవిక్రమరస
పాకము నీకేళిలీల ప్రస్తుతిసేయక
నాకు వశంబె దయాకర !
శ్రీకర ! నరసింహ ! గుణవశీకృతలోకా ! 141

గీ. దైత్యుని యత్యుగ్రతపమున 2కిచ్చిన
కొఱగామి నాయందు నెఱయగలదు
క్రొవ్వి యయ్యసుర యక్కొలఁదుల నిలువక
చేసిన తప్పును జెప్పు బెద్ద
బాములన్నియుఁ బడి నామీఁద సొలయక
యున్న వేల్పుల తాల్చి యొప్పు బొగడ
దిక్కెవ్వరును లేనిదీనుల సురలఁ గై
కొన్న నీకరుణకు గుఱుతుగలదె

ఆ. పగతు దునుమ నీవు పన్నిన మితములు
దలఁప నుగ్గడింపఁ దరమె దేవ !
భక్తివిభవసులభ ! ప్రహ్లాదవరద ! ల
క్ష్యనృసింహ ! నిగమశిఖరిసింహ ! 142

చ. 3ఆసురులె సంగి నప్పు డమరావళిఁ గ్రుంగిన యప్పు ధర్మముల్
వసమఱి తూలినప్పు డవవర్గము వ్రాలినయప్పు దోఁకళా

* వాఙ్మయా. 1. క్షోగణితా. 2. కించన. 3. ఆసురులు పంగి నప్పు.

రసికశుభావతారములఁ బ్రస్తుతి పొందుదు విశ్వరక్షణ
వ్యసనమతిక జతుర్యుగములందును నీకృప యిట్లు శ్రీనిధి!

క. ఆపదయగుచో నెందును

రూపించిన నంద ¹కలిగి రూపుగ భక్తుం

జేపట్టుదు నీ సరిగా

నోపునె యేదై వములు నహోబలనిలయా !

144

ఉ. నేరనివార మేమిటికి నిక్కము నీగుణరూపచింతకు

స్నేరము పెద్దయున్ని యమనిష్ఠయు భక్తియుఁ బూని సల్పఁగా
నేరము మమ్ము నివ్విధము నేరమి చూడక యాశ్రితైక ర
తూరతమద్భివై కరుణఁగావు మహోబలతీర్థనాయకా ! 145

వ. అని యిట్లు భారతీవల్లభుండు సల్లాపరూపంబుగా నభిరూ
పార్థసం స్తవంబు గావించినఁ గారుణ్యతరంగితాంతరంగుడై
దేవతాసింహుం డగు లక్ష్మీనరసింహుం డప్పితామహుడెన
మధురస్థితవికాసభాసురంబులుగా నాలోకించి యిట్లునియె.

సీ. మునుల తీవ్రపుణాపమునఁ జేసి మత్ప్రీతి

హారులు దితిసూనులై జనించి

²రంధ్రజుండపిరణ్యకశిపు డభిహతుఁ

డయ్యె పిరణ్యాతుఁ డనుజుఁ డింక

నాదివరాహరూపాస్తదీయోగ్రతే

జాబుచేతన యుపశాంతిఁ బొందు

వినుము త్రేతాయుగంబున వీర రావణ

కుంభకర్ణాఖ్యరక్షోవరేణ్య

లై సముద్భవ మందుదు రపుడు నేను
నవతరించి జయింతు మూడవయుగంబు
నందు శిశుపాలదంతవక్త్రాఖ్యైబుట్టి
పడయుదురు వీరు మద్భావ భవ్యపదము.

147

అని యానతిచ్చి యిట్లును నహోబలనామ ధేయంబున నిష్ఠుహా
తీర్థంబు మదీయనివాసంబై నేడుమొదలుగాఁ ద్రిభువన
పూజనీయత్వంబునం బొగడొందు నిష్ఠుడు మత్సేవోత్సవం
బునకుం జను దెంచిన యయ్యమరగణంబును నిష్ఠునిసముద
యంబులును సాగర ద్వీపాదివిశేషంబులునుసంగూడ నిన్నియు
నిచ్చోటన నిరంతరంబును సన్నిధి చేసి యుండునది యిది
1యస్తదీయాజ్ఞాపనంబు.

143

సకలసురైక²వాసమును సర్వముసీద్రమయంబు విశ్వతీ
ర్థకలితము³ సమస్తసుకృతప్రభవంబును నై త్రిలోకదీ
పకమగు నీయహోబలము భక్తి యెలర్ప భజించు నంచితా
త్మకులకు నెల్లతీర్థములుఁ దథ్యముగా సమకూరు నెప్పుడున్.

విషువద్దివములరవిగ్రహసోమగ్ర
హాణములఁ బున్నమనమవసలను

హరిదివసముల జయంతి బారసి వెండి
యును జేరుకల పుణ్యము క్తతిథుల
భక్తి నేతెంచి యీభవనాశినీమహా
నదిలోన నభిషేచనంబు సల్పి

గరుడాద్రికందర స్థిరమందిరంబునఁ
బొలుపారు నన్నహోబలపురీశుఁ

ఆ. గొలుచువారు పుణ్యములకెల్లఁ గుదురై న
వారు నన్ను నెపుడు వలచువారు
వలతు నెపుడు నేను వారికివారికి
నే నొర్పు టరయ రెట్టివారు.

150

మ. భవరోగంబుల కౌషధంబు భవపాపజ్వాలకుఁ వైరి దు
ర్భవపంకప్రవిశోధనంబు భవభావస్ఫారత్పష్టాహరం
బవిరోధంబకలంకమక్షయరసోదాత్తంబు భక్తప్రియో
త్సవమెందుఁ భవనాశినీజలము నిత్యస్తుత్య మిష్టేదినిన్.

క. భవనాశిని భవనాశిని

భవనాశిని యనుచుఁబలుకు భక్తజనులకుఁ

భవనాశిని భవనాశిని

యవుటకు భువియందు సందియంబును గలదే.

152

ఉ. నాకరుణారసంబుభవనాశిని నాన వినాశనాకృతిక
శ్రీకరవాహినీ¹తనుతఁ జేకొని నాకమనుష్యలోకద
ర్శికరగేహగాహితపవిత్ర²జలౌఘమునకొ మహాజన
శ్లోకితయైతనర్చనతిలోక విలోకసుపాకభవ్యతన్.

153

సీ. అసురాంగనాకుంకుమాంగరాగంబున

నరుణోదయచ్ఛాయ నమరునెడలు

మునివర నియమనిర్దుక్తకుళాక్షత

మూలఁ దెట్టువలుగట్టి పొలుచునెడలు

శబరికాశ్రవణప్రశస్తబర్హిచ్ఛద
చిత్రితోర్దుల విలసిల్లునెడలు
మదకలకాంతార మాతంగమదజలో
ద్వేలాంబువుల నిగ్గుదేటునెడలు

గీ. నగుచుఁ బ్రతిదివసంబును నతినవంపు
టొప్పిదంబులు దనుఁజెంద నుల్లసిల్లు
సకలకళ్యాణశీలీనసత్ప్రవాహ
భవ్య యీభవనాశినీపరమతటిని.

154

ఉ. ఈవనధిప్రసూతయును నేనును నింపెసలార వేడ్కమై
నీవనమధ్యభాగమున నెప్పు చరింతుము దానఁజేసి ల
క్ష్మీవననామ మివ్వనము శ్రీరమణీయము లోకపావనం
బావనజాప్తచంద్రవసుధాంబరసుస్థిరమిజ్జగంబులన్.

155

క. తనుఁదలఁచినఁ దనుఁజూచినఁ
దనుఁజెందిన తనుసమంచితస్తోత్రములఁ
గొనియాడిన లక్ష్మీవన
మనుషమ సకలార్థసారమగు జనములకున్.

156

నీ. భవభానుతీవ్రతాపంబునఁ బడసీదు
తనతరుశాఖల తనుపునీడ
దుగ్ధిఖవాసనములఁ దొలఁగించుఁ దనలతా
వరపుష్పశోభితవాసములను
దనతనుగాలిసోకునఁజాలఁజిగురొత్తుఁ
జతురమనోజ్ఞవిజ్ఞానలతలు

వనవిహంగమముల యనుగుటెలుంగు లా

హ్వనంబుసేయు కై వల్యఖగము

గీ. ననినఁ జొగడ నలవియగునె యహోబల

భూషణంబు సుకృతపోషణంబు

సాత్త్వికప్రియంబు సర్వాశ్రయంబు ల

క్షీవనంబు భువనపావనంబు.

157

ఉ. ¹ఈవిసినంబుఁ గవ్వవిరు లిందిర² క్రుమ్ముడి కీపరాగముల్

శ్రీవదనాబ్జవాసనకుఁ జెన్నగు నీవనచ్చలవంబు ప

ద్వాచిలసత్పదంబుగరిమంబున కెందును దాన(?) మేది ల

క్షీవనమంచు సంస్కృతులు సేయుదు రర్థిసమస్తలోకముల్.

క. ఈవేదశైల మమరంగ

నావేదశిఖాగ్రవర్తి యగు ననంగను వి

ద్యావిభవము సాధులకుఁ

గావించుచునుండుఁ దన్నుఁ గని కొల్వంగన్.

159

క. వేదనగమఖిలకల్ప

³వేదవినోదమును వేదవేదాంగవిధా

వేదితము ⁴నిఖిలభవని

ర్యేదాది ⁵విధుతివివేకవేద్యము థాత్రిన్.

160

ఉ. ఆగమ⁶శైలశృంగములయందు మృగేంద్రసకృద్విభూతి నే

⁷నీగతి నొప్పుదు న్నహిమ యింపుగ శ్రీనరసింహమూర్తి లీ

లాగరిమంబున⁸ దనరులాగున⁹నిట్టిద దీనిమాఛి¹⁰యి

ట్టిగరుడాద్రిపేర్తి సుతియింపఁగశక్యమె యెట్టివారికిన్. 161

1. ఈవలతంపుగవ్వవిరు. 2. క్రొమ్ముడి. 3. వేదవినోదము. 4. విస

భవ. 5. విదిత. 6. శృంగశైల. 7. నేగతి. 8. నిట్టిద. 9. య.

క. గరుడాద్రి దురితవిషధర

గరుడాకృతసిద్ధసాధ్యగంధర్వమరు

ధరుడానేవ్యం బుజ్జ్వల

గరుడాయిత మస్తదీయకర్త సితికిన్.

162

ఉ. భాసురభానుభానునిభ భా విభవుః గరుడాద్రిదివ్యసిం

హాసను నన్నునున్న తదయాద్ధృ సహాబలతీర్థనాథుల

క్షీసముపేతుః జారునరసింహశరీరు భజించు నుత్తముల్

వే సకలార్థసార్థసుఖవీథుల గ్రాలుదు రెల్ల కాలమున్. 163

ప. మఱియు నీయహాబలంబు సమస్తతీర్థసారంబు గావున

నిందులఁదీర్థంబుల వివరింపనుం దత్ఫలంబు భూషింపనుం

బహుతరంబైన కాలంబు వలయుఁ గృతత్రేతాద్వాపరకలి

యుగంబుల నిమృహతీర్థంబుమీఁదఁ దాత్పర్యంబులేక నన్నుఁ

గొల్వక యథేష్టచరితు లగుదురు భాగ్యంబున నెవ్వరేని

యచ్చటికి వచ్చి భయభక్తి విశ్వాసంబులతో మదీయసేవా

సక్తులయిన వారలు సకల మనోరథంబులు సఫలంబులుం

గాఁగని దివిజులకుం బడయరాని యస్తదీయలోకాభిగమ

నంబుఁ బడయుదురు. ఇది పరమరహస్యంబు. త్రైలోక్య

హితార్థంబు గా నెఱింగించితి నని వెండియు నిట్లనియె. 164

క. విను కలియుగమున మానవు

లనయము నాస్తికులు దృష్టమైనది దెలియం

గనుఁగొనియు నమృతనియే

నొనరించితి ప్రత్యయంబు లొకకొన్ని గృపన్.

165

సీ. సంతానకాంక్షులై యెంతయుఁ జింతిల్లు

కాంతలు పురుషులు గలిగిరేని

చేరి జయార్థులై బీరంబు మిగులంగఁ
 గడఁగెడు రాజులు గలిగిరేని
 యధికరోగార్థులై యారోగ్యసంసిద్ధి
 గావింప వెజ్జులు గలిగిరేని
 బహువిపన్దగులై పారంబు గానక
 కలఁగెడు దీనులు కలిగిరేని

గీ. వారువారువారువారును భక్తియు
 నమ్మికయును నెమ్మనముల మిగుల
 వనునహోబలేశు నరసింహదేవునిఁ
 గొలిచి కాంతు రెల్లకోరికలును.

166

క. కన్నులు జాత్యంధునకు
 గన్నియకును జారుభర్త గర్భిణికి సుతుం
 డున్నతవిద్య విమూఢున
 కు న్నిజముగ నమ్మి నన్నుఁగొలిచిన నొదవున్.

167

క. నరహరి యహోబలేశ్వర
 శరణంబగు మనుచుఁ బలుక సర్వావస్థాం
 తరముల నెప్పుడు నతనికిఁ
 1గరస్థములు భుక్తిముక్తికళ్యాణంబుల్.

168

సీ. యీరాభిభవనంబు శ్రీపురుషోత్తమం
 బాదికేశవ మనంతాలయంబు
 శ్రీకాంచిపురిహరిజ్యేత్రంబు మధుర శ్రీ
 ద్వారక శ్రీరంగభూరిపదము

శ్రీకూర్మ సదనంబు సింహాచలంబును
నాదివరాహసమాశ్రియంబు
మాధవాఖ్యంబు గదాధరనిలయంబు
బదరీవనము శార్దూలాణిగృహము

గీ. మొదలుగాఁ ద్రిలోకవిదితంబు లగు మహా
స్థానములును సుజనసంస్తవముల
నొప్పుఁగాని నా కహోబలతీర్థంబు
పగిది నధికవల్లభములు గావు.

169

ఉ. ఏదివసంబునందయిన నెమ్మెయినై నను నెవ్వడైన న
త్యాదరవృత్తి భక్తిమతియై చనుదెంచి యహోబలేశు న
న్నాదిమదైవతంబు గనిపట్టి మహాత్ముఁడు సిద్ధసౌఖ్యస
మ్రోదమునొందు నెంతయు నమోఘము నాపలుకంబుజాసనా.

వ. విశేషించి మద్భక్తజనంబులును వసంతమహోత్సవంబు
మిగులం బాటించి కొలువం గోరునప్పు డేనుబ్రసన్నుండనై
సేవకు మనోరథార్థంబులు నెరపుదు నమరాసురసంయమిసిద్ధ
పాధ్యగంధర్వాదులు దమ యిష్టసిద్ధ్యర్థంబు వసంతయాత్రా
ప్రసంగంబునం జనుదెంచి నన్ను నారాధించెద రాసము
యంబున మర్త్యుల మర్త్యులను భేదంబు దోహక సర్వంబును
దేవతామయంబయ్యు నిప్పటిమహోత్సవం బిట్లాప్పినయట్లు
వసంతోత్సవంబు నాకు మనఃప్రియం బై యుండు. 171

చ. అమరవసంతయాత్రనఖిలావనిమండలిమధ్యవాసులు
దమతమకత్తి భూజను లుదాత్తవిభూషణపత్రగంధమా

ల్యములునొసర్చువారలు నుపాయనసంచయ మిచ్చువాడనై
ప్రమదముతో నొనర్తురు కృపానిధి¹నన్నునహోబలేశ్వరున్?

ఉ. అట్టివసంతయాత్రఁ గొనియాడినవానినిరిత్త నెన్నడున్
బుట్టువు చావు నొందనిప్రభుత్వము వైష్ణవరాజ్యలీలకున్
గట్టుదుఁ బట్ట ముజ్జ్వలవికాసకృపాకమనీయబుద్ధి మైఁ
జొట్టలు వీరునాకు నని చూతుఁదిరంబుగఁ నేను వారలన్.

గీ. హేమరత్నరజతభూమికన్యాదిక
దానములును సద్వ్రతక్రియలును
కొకటికొకటి ఫలము నొసఁగు నహోబల
తీర్థమున నొనర్చు ధీనిధులకు.

174

క. తపములు పితృకార్యంబులు
నుపవాసంబులును నియ్యహోబలమున ని
క్కపుభక్తి²ననుష్ఠింప న
నుపమంబగు తీర్థఫలము లొందఁగఁగలుగున్.

175

సీ. అనవరతంబును నస్తదీయధ్యాన
శీలురై బుద్ధిరంజిల్లువారు
చత్రాంకతులసీవిశాలపాలగ్రామ
నేవ నస్త త్ప్రీతిసేయవారు
నతిభక్తి మచ్చరణాగతజనులను
గొనియాడివేడుకఁ దనరువారు
మామకదివ్యనామస్తోత్రసంస్కృతి
నానందపరత నింపారువారు

1. నిన్ను. 2. కొకటి, కొకటి. 3. ననుష్ఠింప.

గీ. చేరి కొల్చువారు శ్రీమదహోబల
తీర్థనాథు దేవదేవు నన్ను
వారు భుక్తిముక్తివై భవభాగులు
వారు పుణ్యధనులు వారు ఘనులు.

176

క. యతులును సాత్వికులును సా
త్వతులును చక్రాంకభాగవతులును నిత్య
వ్రతులు నహోబలతీర్థ
స్థితు నరసింహాత్మ నను భజింపగ నర్హుల్.

177

శా. వేదార్థప్రతిపాలనైకనిపుణుల్ విప్రోత్తముల్ సత్కథా
స్వాదస్త్రీతులు భూపతుల్ గుణవశుల్ వైశ్యుల్ నిజాచార
సం, వేదుల్ తక్కటివారునుం గలియుగావిర్భావకాలంబునకా
వేదాతీతు నహోబలేశు ననుసేవింపంగఁ బాత్రుల్ యహిన్.

ఉ. వారలకెల్ల కల్పషనివారిణియై మహనీయసంపుటా
కారిణియై విముక్తపదకారిణియై విలసిల్లుచుండు మ
త్కారుణికత్వలీల విను కష్టపుజాతియు న న్నహోబల
స్ఫారనివాసుఁ జేరి కనుఁ బ్రజ్ఞాపేషితపుణ్యలోకముల్.

ఉ. మానవకోటికింక ¹ననుమానము లేల విముక్తికల్పి వి
జ్ఞానవిహీనపక్షిపశుజాతములుకా దటిసిమహీధ్రముల్
మ్రాసును రాయి లోనగు సమస్తచరాచరజంతుజాలముకా
బూని పునర్భవాతురత ²బొంద నహోబలతీర్థవాసతన్. 180

1. నవమానము. 2. బొందునహోబల.

వృసింహ—14

తే. విను మహాబలతీర్థపవిత్ర నేవ

యందు రుచి యెల్ల వారికిఁ జొందసీను
మాయగావించుఁ గష్టపు మానవులకు
దానఁ జెడుదురు మాత్సర్యదర్పనిరతి.

181

చ. అనితరతత్వశీలరగు నట్టి మహాత్ములు మాయ చేయు త్రి
ప్పనఁబడిపోక భక్తియుతభూతదయాకలితాంతరంగులై
యనఘు ననంత సమృద్ధి ననాది నతర్క్య సహాబలేశు న
న్న సుపమునారసింహముహితాత్ము భజింతురు నిత్యధన్యులై.

తే. నీవు మద్భక్తుడవు మునిదేవసమితి

కెల్లఁ గురుండవు గావున జేను నీకు
నధికగోప్యంబు విబుధరూప్యంబునైన
సిద్ధమంత్రంబుఁ జెప్పెద చిత్తగింపు.

183

చ. ఇలఁగల పుణ్యతీర్థముల కెల్ల సహాబల మెక్కుడన్ తలం
పలవడఁజేయు మామకము లై చనుభూత భవద్భవిష్యద
త్యలఘుతరావతారముల కన్నిటికిఁ నరసింహమూర్తి య
గ్గలముగఁజూడు మిద్విధమ కాగనుమీశ్రుతిశాస్త్రవీధులన్.

చ. అని పరమాత్ముఁ డిట్లు పరమార్థకథారసలీల వీనులన్
దనియఁగఁగ్రోల్చినం దగ పితామహుఁ డుద్గతసమ్మదాశ్రుతో
చనుఁడుఁ బరిస్ఫురత్పులకచారుశరీరుఁడు నై సురారిభం
జను నరసింహు శ్రీరమణు సన్తతిలో నునిచెన్ దిరంబుగన్.

క. సురలు మునీంద్రులు నానం
దరసాభినిఁ దేలుచును సుదర్శనలక్ష్మీ
సరసింహమూర్తిహిందం
బరఁగించిరి తమ సమస్తభావము భక్తిన్. 156

చ. మఱియు సిద్ధసాధ్యచారణగంధర్వాదులును బరమరసావేశం
బునం దదాకారంబు గనుంగొనుచుం గౌతుకాశ్చర్యభక్తి
భరితభావంబులతోడ జయజయశబ్దతత్పరులై యుండిరి. లక్ష్మీ
సరసింహదేవుండును బ్రహ్మదు సఖిబదానవకులై శ్వర్య
ధుర్యుంగా సభిషేచనంబు చేసిన నతండుచు సాష్టాంగదండ
ప్రణామంబులతోడ బహువిధస్తోత్రపవిత్రార్చన లొనర్చినం
బ్రసాదమధురాలోకనంబు లతనిపై సొలయు నప్పరమేశ్వ
రుండు వరంబడుగుమనిన సమృహాత్తుం డిట్లని విన్నవించె. 157

క. ఏజన్తమున జనించిన
నాజన్తమునందు నీసమంచితచరణాం
భోజంబులపై ¹విగత
వ్యాజమయిన భక్తి భక్తవత్సల! యీవే. 158

క. ఖలులకు సంసారముపైఁ
గల వేడుకఁ బాపి మోక్షగరిమము గూర్పక
వెలయవలయు నీమహిమలు
దలఁపుచు నిట్లు న్ను నాదు తలఁపున వరదా! 159

చ. అనినం బ్రసన్నుండై భక్తవత్సలుం డట్లకాననుగ్రహించితి
నీవు యోగీంద్రులకు మద్భక్తజనంబులకును బ్రాజ్ఞజనంబు

లన్నియు (?) నీయరచేతిలోనివి మదీయసాలోక్యసారూప్య
సామీప్యసాయుజ్యసిద్ధులకై గ్రమంబునకా బొందంగలవాఁ
డవ యని యానతిచ్చి మఱియు ని ట్లనియె. 190

సీ. అధికబోధమున నస్తత్పదాంబుజ
భక్తిరసంబునఁ బ్రకటమైన
నీమహనీయ వినిశ్చలచరితంబు
సంప్రీతి నేప్రాద్దు చదువువారు
వినువారు జనులకు వినిపించువారును
సకలకల్పషసముచ్చయము ద్రోచి
యాయురారోగ్యపుత్రార్థసమృద్ధులఁ
బొంది మద్భక్తి సొంపున వహింతు

గీ. ¹రన్యలు బడయరానియుదాత్త నిత్య
పదము బడయుదు రానందభాగులగుచు
స్వపూజనీయం బగు సాధుహితము
వాచకంబు మన్తహిమకు వాఙ్మయంబు. 191

క. అని యానతిచ్చి త్రిజగ
జనకుఁడు ప్రహ్లాదదేవుఁ జరితార్థునిగా
నొనరించి విశ్వలోకము
ననిశము రక్షించుచుండె నధిక ప్రీతిన్. 192

చ. ²సమధికభక్తియుక్తుడయి శార్ఙ్గి భజించు నరుండు సంతత
సిమితయశోవిలాసుడయి చెన్నలరారెడు భోగభాగ్యదు

1. రన్యలకు. 2. ఇట వ్రాతప్రతియందు. చం. స...అని మాత్ర
మున్నది. క్రిందిదంతయు వెనుక యిరులచేఁ బూర్తిచేయఁబడినట్లున్నది.

ర్దమ విభవంబుమై సుకృతి తద్దయుఁగాంచుచు మర్త్యలోకని
ర్దమనమునాఁడు విష్ణునుపకంఠము నొందు వినిశ్చలంబుగన్.

క అనిదేవశ్రవుఁ డెఱిగిం
చిన దివ్యక్షేత్రమహిమఁ జిత్త మెల్లర్ప
విని గాలవుండు ముదమును
దనువునఁ బెనగొన నృసింహు దలంచుచునుండెన్. 194

వ. అని రోమహర్షణుఁడు వినిపించుటయు సంయమిప్రవరులు
భక్తిరసావేశంబున నానందామృతధారల మునింగి యహో
బలనాథు నిచ్చలు దలంచుచు యథేచ్ఛం జనిరి. 195

—ॐ ఆ శ్వా సాం త ము ॥—

క. గర్వితదైత్యవిఖండన
దర్శికరశయన వరసుదర్శనశార్ఙ్గ
ఖర్వాయుధమండితభుజ
గీర్వాణావనముదాత్త కేశవ నృహరీ. 196

శా. పారావారశయాన సింధుతనయాపాంగేక్షణోదార సు
స్తేరాలోకనమూర్తి దైత్యవిభవశ్రీవర్ధన వ్యత్యయా
కారుణ్యామృతవృష్టితర్పితసుభక్తవ్రాత నిత్యోదయా
రారాజచ్ఛరణాబ్జసంజనితగీర్వాణాపగా శ్రీహరీ! 197

మాలిని. ప్రకృతిగుణతరంగా ప్రస్తుతౌదార్యసంగా
సుకృతిజలధిభంగా సూరిచేతోబ్జభంగా

నికృతిజనవిదూరా నిర్వలాకారమారా
వికృతిదనుజ వీరావేశసంహారకారా.

198

గద్యము. ఇది శ్రీకంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరుహ
థ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్రసంభవ
శంభుదాసలక్షణాభిధేయయోగ్యయనామధేయప్రణీతంబయిన
శ్రీలక్ష్మీనృసింహవతారం బను పురాణకథయందు సర్వంబును
బంచమాశ్వాసము.

నృసింహపురాణము సమాప్తము.

పదములు అర్థములు

అ

*అంకనములు 2-84 గుఱుతులు.
అంచబోదలు 2-67 అంచకూనలు.
అంతఃకరణము 4-71 అతి ప్రీతి.
తెలుగువారు అంతఃకరణపరిణామ
మగు ప్రీతి దయ ఇష్టము మొ.
అర్థములలో దీనిని లాక్షణికముగా
ఉపయోగింతురు.
అదండ 1-80; 105. 2-14.
80, 119. 3-15, 44, 94.
అచటనచట. మఱిమఱి - మిగుల-
మాటిమాటికి—ఈ మొదలగు విశే
షార్థములను ఉహించునది. శ.
ర. లో దీనికి గల అర్థము లన్నియు
లేవు. నూ. ని. కొన్ని అర్థము
లెక్కుడు చెప్పి ప్రయోగముల
నుదాహరించెను.

అకరువు 2-67 కింజల్కములు.
అగ్రము 2-75 ఆధీనము.
అచ్చు 3-14 పడియచ్చు. గండరువు.
4-62. 5-118. విధము, దృ
ప్తాంతము, వరపడి.
—కట్టు 1-8. 4-62, 5-63.
విర్వజుచు.
అచ్యుత 1-55 విష్ణువు. అచ్యుత =
జాతిని.
అజ్ఞ 4-184 అమగు. ఇచట క్రింద
ముందు అని లక్ష్యార్థము.
అట్టాలక 2-109 బురుజు నగరు.
అట్టై 3-6 ఈతని కూతు రట్టై? =
ఈతని కూతురా?
అడంకుప 3-98 నమ్రత.
అతకరించుట 1-98, 4-98. ఆధః
కరించుట.

*ఇట్టి గుఱుతులు పెట్టిన పదముల అర్థము లింకను పరిశోధన చేయ
వలసి యున్నవి. వ్రాతప్రతులందలి కొన్ని పాఠములు అప పాఠములో
నుపాఠములో భేద అంతయు బయటఁ బడసిదే తెలియదు. ఈగ్రంథము
నందు చాల అపపాఠము లున్నవి. అపవతిత పద్యము లర్థ మగుట లేదు.

అదటు 2-90 గర్వము మదము.

అదరు 5-97 భయమువలన చలించు.

అనుకు 2-56 పలుచన.

అనుఁగు-తోఁటలు ఎలుంగు. 3-111.

5-157. మనోజ్ఞము.

అనుగలము 1-37. 3-5, 14.

స్థానము అనుకూలము సమానము.

*అనుముదేలు 5-125 బిష్ట. ఇది

వ్రాతప్రతిలో పాతమునందలి

పదము.

అనురక్తావలోకనుఁడు 3-14 ఎఱ్ఱని

చూపులు కలవాఁడు. అనురాగము

తోఁ గూడిన చూపులు కలవాఁడు.

అనువు 3-14 విధము.

అన్ను 2-102, 3-89 పారవశ్యము
మదము.

అపకరణ్య రిపుఁడు 2-3 కరణు లేని

శత్రువులు కలవాఁడు.

అభిప్రాయము 3-45 ఆశయము

తలఁపు. ఆస్థతో విను, చెవి యొగ్గి

విను-ఈ మొ. అర్థములందు ఇచట

ప్రయుక్తము.

అభియోగ్యము 2-13 ఎదిర్చి ఆక్ర

మింపఁదగినది.

అధ్యాతీతము 2-18 వెల కెక్కుడు.

ఇచట ఇనుమిక్కిలి.

అర్థకరులు 5-63 పనులు చేయు

వారు, భటులు.

అఱులు 5-63 వానగృహములు.

అఱిముఱి 1-14 సంభ్రమము త్వర

తోభము కలఁత.

అఱువుడు 1-4 శిథిలము.

అలుఁగు 4-27 ఆయుధవిశేషము.

అవధిఁబోవు 2-90 అంతము నొందు

జీఁచించు. చూ. హరి. పూ.

5-106—'తనకు' దివురు దేహ

దుఃఖం బెల్ల నవధి బోవ ఈ. 3-

201., 7-201. కొందఱు అవిధ

బోఁవు అని వఱించి 'కష్టముల

పాలగు' అని అర్థము చెప్పిరి.

అవ్యక్త 3-24 మూలప్రకృతి. చూ.

షడ్వింశు. 3-91. కనఁబడనిది,

మనకమనక విసది.

అశేషభోగ 1-55 శేష భోగపాము

పడగ. ఎల్ల భోగములు.

ఆ

ఆక 4-113 అడ్డు.

ఆక్రాంత నియ త్యపేలవుఁడు 1-10.

ఆక్రమింపఁబడిన శుభాశుభ కర్మ

యెడ పలుచబడనివాఁడు. శుభము

కాని అశుభముకాని వచ్చిపడుచో

తెక్కచేయనివాఁడు. సమదర్శి అని

తా.

ఆట 2-90 నింద.

ఆదట 3-94 ప్రేమము.

అర్పు 2-86 'అడు'కు ప్రేరణము.

అడించు, ప్రేప్తు.

అర్పు బెలుంగులు 2-73 అజపులు.

అడివివోవు 2-90 వ్యర్థమగు.

అరి 4-11 మూర్ఖు.

ఇ

ఇట్టలము 3-14 అధికము.

ఇటి 5 52 నలగు. 'ఇటిసిన'లో

'సిన' లోపము. ఇటులే ఇటి

గోగిలి ఇటిగోను అని శ. ర.

'ఇటుకైనది ఇటుగోగిలి నన్నమై

నది ఇటుగోను' అని వావిళ్లసిఘం

టువు. ఈ పక్షమున ఇకారాదేశ

మొకటి అధికము.

ఇటియు 4-43 నలగు.

ఈ

ఈచపడు 5-51 పంకరయగు

శుష్కించు.

ఈరసము 4-26 పగ.

ఈరికలెత్తు 3-102 మొలకెత్తు.

ఉ

ఉడిచి 1-65 ఉడుగు ప్రే. ఉడిగించి.

ఉడివోవు 1-35 ఉడిగివోవు.

ఉదరి 4-46 పూర్వముద్రణములలో

ఒదరి = సంప్రమించి. ఉదరి =

నిజ్ఞంభించి కోపించి చూ. సీ.

హంకారఘోరమై యుదరు

బెబ్బలిమీన లుఱక యెవ్వఁడు

నే డూచినియె, అరణ్య.

6-315 5-277.

ఉపజాపము 4-155 భేదోపాయము.

ఉరలంద్రోచు 4-94 తొలగఁద్రోచు.

ఉరివి 2-56 పరిహరించి. వెనుకటి

అచ్చులూ ఉరిగి. ఇది క్షాంత

మగు ఉరువు ధాతువు.

ఉరియు 4-48 చలించు.

ఉఱక 4-135 అవలీలగా (ఉఱక

వధింపగావలయు.) 5-177. మా

టాడక వ్యర్థముగా అకారణముగా

అని వావిళ్లసిఘంటువు.

ఉలక 2-56 చులక. సీ. చులక

చౌక, యులక యెల్లిద మన

నొనరు లఘుతపేష్ట. సాం. మాన.

424.

ఉలివు 2-105 ధ్వని.

ఉగ్గడువు 3-88 అధికముగా.

ఉచ్చిహక 2-47 వీలిహకట.

ఉత్తర్జ 2-18 తీవ్రమగు బెడరింపు

గల. 'అర్కాదిభ్యోఽన్.' చూ.

ఉత్తర్జన గర్హా మ్భూతిశంబుచ

5-82.

ఉత్తాన 1-57, 4-163 లోతు

తేనిది. వెలికిలినది. హరి. ఉ.

9-205-...ఉత్తానకతోరధార

మగు దారుణ వజ్రము...

ఉప్పలిలు 3-83 పుట్టు.

ఉచ్చ 2-75 ఊచ్చము, ఉబ్బ.
ఉ

ఉంకించు 3-75 ఉంకించు. త్రివిష్టవ
ములక గెల్వంగ నూంకింతు. కర్ణ.
3-130.

ఉండుకొను 4-178 నాటుకొను.
చూ. హరి. ఉ. 7-155,
9-231. ఆముక్త. 5-137.

ఉండునకు స్వార్థమున కొను అని
నూ, ని. పేర్చి శైలంబులు వెటికి
శైలములపై నూండుకొనంగ నొం
డొంటి వైవ. హరి. ఉ. 7-156.
ఇత్యాదులందు గ్రుచ్చుకొనిపోవు
మొ. అర్థములు చెప్పవలెను.

ఎ

ఎండకన్ను 3-75 ఎండచూపు.

ఎడగొను 4-57 నందు చేసికొను.

ఎడమ 1-69, 3-75 చోటు, అవ
కాశము, నడిమిభాగము.

ఎదురెదుర 2-56. ఎట్ట యెదుట.

ఎరియు 4-48, 80 నశించు, చుండు.

ఎఱుమంటలు 2-14 ఎఱుని మంటలు.
ఇటులే ఎఱుగందు ఎఱుగత్తులు ఎఱు
నంజ మొ. చూ. హరి. పూ.

2-67. 4-113, 5-150.

ఎలయు 3-14 ప్రతిబింబించు.

ఎలరారు 1-50, 2-67 అతిశ
యించు. చూ. హరి. పూ. 6-103

అతపవారణంబు తెలరారంగ, హరి.

ఉ. 3-184, 4-70, 110,

227. 7-36. 'ఎలరు = నన్న

గాలి. ఎలరారు = నన్నగాలికి

గదలు' అని మా. రామకృష్ణకవి

గారు. స్వముద్రిత కుమార.

127-వ పుట.

ఎలర్చు 2-64 విచ్చు.

ఎక్కటి 2-3 ఒక్కటి.

ఎఱ్ఱులు 2-124 ఎముకలు.

ఎల్ల-నాడు 1-35 ప్రతిదినము.

—వెంటలకు 1-54 అన్నివసులకు.

వ

వచు 5 44 కాటించు.

వచు 2-70 అతిశయించు.

విడుగడయు 2-14 అవ్య ఎల్ల. గీ.

ఎనయు సర్వపదార్థమై యేడు

గడయు నాంగ. ఆం. భా. 3-79.

క. గురుండును దల్లియుఁ దండ్రి

యుఁ, బురుషుండు విద్యయును

దైవమును దాతయునాఁ, బొరి

సేదుగడయుఁ దానై, హరి నను

రక్షించుఁగాత ననవరతంబున్. వా.

1. ఆ.

ఓ

ఓండొండ 2-61, 5-111 మొ.

క్రమముగా మొ.

ఒకరుల మాటలు 5-56 ఒకళ్ల

మాటలు. ఒకఁడుకు. బ. ప.

ఒడిసి 2-119, 5-98 ఒడుపువేసి

లిగిచి.

ఒడుపు 5-96 గుఱి పెట్టి దాఁటిన

దాఁటు.

ఒఱులువారు 4-28 విలపించువారు.

ఒలయు 4-64, 79 ప్రవేశించు

చూ. హరి. పూ. 2-31. 'క.

వారిజనాభుని తేజు । బారా

జోత్తముని యాత్తయం దొల

యఁగ.' । వ్యాపించు. మొ.

ఒజ్జ 4-36 పాధ్యాయుఁడు.

ఒడ్డారిండు 4-2 ఎదురుతిరుగు.

ఓ

ఓఱితము 2-90 (యుక్తమ్) తగు,

పాలుపడు, వా. ని. పాత్రము.

పరులనింద పడుటకు పాత్రము

అని తా.

ఓజ 1-3 క్రమముగా.

—పఱచు. 1-70. 2-130.

3-14. 4-56 సిద్ధముచేయు, అల

పఱచు.

ఓడికల్ 3-33 ప్రవాహములు.

ఓరై 3-98 ఒకరితె.

ఓలంబు నొందు 2-50. భేద మొందు.

ఓలి మై 3-141. పరుసగా. 'ఒగి

వరుస యొలి సొరిది నా నోజ

నాఁగఁ గ్రమమునకు నాఖ్యలు.'

అం. శే. 16.

ఔ

ఔడు 4-37 (ఓష్ఠ) పెదవి,

దంకము. అలరు దంతులుపే రా

డనంగ. అం. శే. 47.

ఔదల 2-99 తల. (ముండల అను

నర్థమున ఔదల. సీ. ఔదలఁ

జదలేటి లేదరంగలు బాలుఁ డగు

చందమామ నయ్యాల లూఁప.

(హరి. ఉ. 6-38.)

ఔపచారిక దృష్టి 4-185 ఆప్ర

ధానదృష్టి. ఆత్మభావము ప్రధా

నము. జీవభావ మప్రధానము.

మనసు కొంత వెలికిఁ గొనివచ్చి

తాను ప్రహ్లాదుఁడాయెను. వెలికిఁ

గొనిరామన్నచో ప్రహ్లాద మే

అనఁగా ఆనందమే యగును.

ఔపనిషదుల్ 3-28 ఉపనిషత్తము

ననుసరించువారు. రామానుజాదు

లందఱును ఔపనిషదులేయైనను

ఇచట ఆహ్వానము అని అర్థము

ఆహ్వానములు ఔపనిషదులేగదా

క

కందు 3-14 నలుపు.

కందువ 1-37 ఏకాంత స్థలము.

ప్రదేశము. జాడ. చూ. ఆర.

5-399.

కజ్జలము 3-113 కాటుక, పీచటె.

కటికి 2-3 అధికము.

కడలు - చేతులు 1-34 అలలు అను చేతులు.

—ఒత్తు 2 81 వ్యాపించు, చూ.

కరమూలముల జిగి కడలాత్తి

హరి. పూ. 8-168.

—పడి 1-70 అలలవలె అయి.

తరంగితమై.

కడి 2-5 ముద్దు.

కడి:ది 4-24. కఠినము. అనుపమముల్

రతిస్తరులయాటకు నర్హము

లంచు గట్టిపెట్టిన పువు బంతు

లీనతి కడింది చనుంగవ కళా-7.

చూ. శ. ర.?

—కనలు 5-26, 98 తీక్ష

మగు కోపము.

కనలు 2-3 మండు.

4-24 కోపము.

—ఆగ్ని 4-178 మండు నిష్ప.

కనుపుగొట్టు 5-31 ఖండించు, భంగ

పఱచు.

కన్ను 2-21. కేకు, కన్ను (క్లే).

*కప్పబడి 3-50. ఆర్చాదించబడి.

కమలా, కర, కమల 1-55. లక్ష్మీ

హస్త కమలములు.

కమలాకర, కమల చెఱువులలోని, కమ

లములు. (క్లే).

కమియు 3-70 కవియు.

*కమ్ములు 2-66? ఇది శుద్ధపాతమై

యొండదు.

కర 1-42 ఒడ్డు.

కరవటము 33-80 బరణి.

కరాళ 3-96 భయంకరము. రాహు

వదనము 4-184 ఎత్తైన తైలము

చూ. కరాళో దంతురే తుంకే

కరాళో భీషణే పిచ. విశ్వః.

కఱతలు 4-135 చేష్టలు దుష్పేష్టలు.

కలితనంబు 2-21 సామర్థ్యము.

కలుచపడి 5-4 కలతపడి.

కల్ల 2-69 కల్లె.

కల్లు 2-5 ముద్దలు. కడి ఏకవచనము.

‘కడిమాడ నేయంగుడుచు.’ శ్రీడా.

కల్లాల 3-3 తరంగము.

కల్లి :-7. కలుగుట; సంపద.

కవణము 2-127 గుట్టులులు మొ.

వానికి పెట్టు ఊలవలు మొ.

దాణా.

కష్టండు 4-25 పాపి.

కాకుచేయు 2-119 తిరస్కరించు.

కాదిలి 4-40, 79 ప్రేమము.

ప్రియభార్య. శ. ర. లో ఈపదము.

గాదిలిగా గ్రహించబడెను. నన్నె
చోడుని కుమార సంభవము 2-28.
కానుపు 4-157 కనుట; చూచుట.
'అది కలలొనికానవయి' హరి.
ఉ. 7-99.
కావలము 4-58. దురాచారము;
పాపము.
కావులు 3-68 కామయవస్త్రములు.
కింజు 4-23 (క్రిక్కు. రూ) ఇడును.
కున్న 5-27 కూన, కిశువు. కున్నడు,
కున్నె - రూపాంతరములు. ఇది
కుజాశబ్దభవము. వెన్నుడ నిను
బాసి వెడమాయ కోవిల. కున్నల
కులుకులు గులికేనిపుడు' అన్న.
శృం. 116. ఓరి గున్న!' అని
వాడుక.
కూడబడు 2-133, 5-90. చేరు.
స్వార్థమున వడు చు. 'గొల్లు
లెల్లగూడబడిరి' హరి. పూ.
5-246.
కృతంబులు 4-54 హింసలు. ఈ
పద్యమున 3 పాదము నందలి కీడు
కును దీనికిని పొక్తుకలదు.
కృష్ణ 1-10 పాపము. (నలుపు
పాపము తమస్సు మొ. వానికిని
తెలుపు పుణ్యము సత్యము మొద
లగు వానికిని లక్షకము.)

కెడయించు 4-178 కూల్చు. పడ.
వయించు.
కేతు 1-43 కెక్కుము.
కొంకరవోవు 4-108 పంపు వోవు.
కొంకువోర 2-75, 119. భయ.
పడరే, వెనడియరే.
కొండిక పాయము 2-61 చింత
పాయము.
కొంకు 4-86 నీచుడు.
కొంకామి 5-142 అకార్యము.
*కొలమే 5-45? కులమువాడా!
అని తాత్పర్యము.
కొలపు-చేడ్కలు 1-78 పుట్టజేయు
4.103 కొలుచుట.
కొలదులు 5-142 మేరలు, పరి
మితులు.
కొనలు 4-170 (కన్ను) కొనలు.
కొర 3-94 కల్లుత్రాగెడు గిన్నె.
చవకము.
కొరి చెండాడు 4-121 కొరాడు,
వీనుగు లోనగునవి కొమ్మలతోఁ
బొడిచి దుమ్ము ఎత్తి పైకిజల్లు.
దీనికి గ్రంథములయందు కొరాడు
అనియే ప్రయోగమని శ. ర.
ఈ వై ప్రయోగము నాచార్యుల
వారు గమనించి యుండరు.
కొండము 4-11 ప్రతికూలపు పలుకు.
కొలు 1-72 పెద్ద.

—మనఁగి 4-170 మిక్కిలి విజృంభించి.
 క్రందుగ 1-78, 2-64. తఱచుగ.
 క్రందుకొను 4-132 మూఁగు, గుమి
 గూడు. చూ. పొడంగన వేళ
 యబ్బెనని పొంగి కళింగ శకాంగ
 ముఖ్యు లయ్యెడ నెడ యీక
 క్రందుకొని. వసు. 1-147.
 క్రాగు 4-130 ఉడుకు 4-144
 నశించు. ప్రే. క్రాచు. 2-49,
 5-94. నశింపఁజేయు.
 క్రించు 3-19 అల్పఁడు. 'మిమ్ము
 నీ క్రించుల యాదవాన్వయుల'
 హరి. ఉ. 1-108.
 క్రమ్ముడి 2-85 (క్రంగు+ముడి,
 కుఱు+ముడి అని కొందఱు) అంద
 మగు ముడి అని తా. 5-158-
 '24 సం. ప్రతిఁగి క్రొమ్ముడి అని
 కలదు. బసవపురాణ పీఠికలో శ్రీ
 ప్రభాకరకాస్త్రీగారు క్రమ్ముడి
 యను పదమేకాని క్రొమ్ముడి యను
 పదము లేదని వ్రాసిరి.
 క్రయ్యగఁగబాటు 3-67 కృశించు,
 వెనుదీయు.
 క్రొవ్విడము 3-75 క్రొవ్వ.
 క్రొడాడు 4-47 కోరాడు.
 క్రొల్పు 1-7, 5-185 క్రొలఁజేయు.
 (క్రోల+క్రేరణము)

క్షోద 3-65 కేణువు.

5-40 ఒరగంటిపై నూఱుట.

X

గంటి 5-12 గాయము చేయు
 (గంటు క్వా.)

4-114 వి. గాయము.

గరుడాచల 3-1 వేదాద్రి చూ.
 5-99, 5-122, 5-129.

గరువంపు బేఱులు 5-54 వివిధయగు
 విఱులు లేక, పెద్దయేఱులు.

—దిట్టలు 1-50 'గరువం బగు
 త త్పరి బోధము.' హరి. పూ.
 2-217. గరువంపు విచారము

లేల నీయెదన్. ఆరణ్య. 6-405.

—సూత్రధారి 3-78.

—దపంబు [విక్ర] 6-51.

—నిట్టూర్పు (కాశీ) 4-69.

—గోటూరులు (మను) 3-89.

గాడి తూపులు (పలు) 2-74 పెక్కు
 గాఁడులు కల బాణములు.

గాంగేయ భవన 1-55 బాగారు
 టిండ్లు, భీష్ముని ఉనికి.

గాధలు శ్రవ్వ 1-9 మిట్టలు శ్రవ్వ,
 అనఁగా మిగుల శ్రమపడు.

గాసట బీసట (చదివి) 1-9 సలక్ష
 ణము కాని చదువు. 'గాసట =

గాథా సత్తశతి, బీసట = బేతాల
 పంచవింశతి అనఁగా ఆధ్యాత్మిక

దృష్టిలేని చదువు అని శ్రీనిమద
వోలు పెకటరావుగారు. చూ.
భారతి. 26 సం. 1-భా. 13 పుట.
గీ.నము 4-99 వంచన.
గీ.లుపు 1-54 కదలించు ఇక్కడ
నక్కడ నూడఁ జూచి మే గీ.లుకుగ
నిర్వ. 7.
గీటు 5-95 (కో.లులు, దాడలు)
గీ.లుకు.
గీ.లునె 1-95 భేదించునె. 'నాటుట'
అని అప్పుకవి. ఆ. 2 ఆ. చూ.
గుబ్బునన్ 4-8 ఒక్కవ్వుడిగా.
గురువులు వాఱు 2-67 పరుగువాఱు.
అతిశయించు.
గుఱుకొను 5-77 యల్పించు.
గుఱుతు 5-142 మేర.
గొనయము 2-74 వింటినారి.
గోత్ర 3-14 కొండ కులము. (శ్రీ)
గ్రక్కడలు (గ్రక్క+అడలు) కం
పించు, అడరు.

ఘ

ఘటికము 2-127 గుళిక. రసమణి
లోనగునది. చూ. 3-34 సుధా
మయ ఘటికలు.
చ. ఇట క్రితమెన్ని తోయముల
నిందు ముఖ ముఖ శేషమద్యమున్,
గుటుకునఁ గ్రోల నీ కుటిలకుంతల
యెంగిటి మాధ్విగల్గి విన్నుట

మధురత్వవాసనలు చూడరు గాక
ది వాకసుతో సుధాఘటికలహాని
మేలు మఱి కోరుదురే యిది
గ్రోల గల్గినన్. (ప్రబోధ) 3-56.
చ

చక్ర 1-53 చక్రవాకము, చక్రము.
(శ్రీ)
చక్రాక 5-176 చక్ర చిహ్నము.
ఈ చిహ్నము తాల్పుటయు పెక
నేవ.
—భాగవతులు 5-77 చూ.
క. శ్రీకర చక్రాంకితులగు, లోకులు
శుద్ధులును బుజ్జులును నగుదురు
వా, రీక్రియలు లేకయుండిన,
బ్రాహ్మకులనఁ బలికు లనఁగఁ బడు
దురుజగతిన్. పద్మపురాణము 3-21.
చట్టులు 1-3 శిష్యులు.
*చదుళ్లు 2-34 చదురుకు బహువ.
చతురోక్తులు.

చల్లరి 3-68 చలువ.
చవికాటు 2-66 చవికొఱు కఱుచు.
చాగిలి 2-93 దండాకారముగా
నేలకు వ్రాలు.
చిందిలి మందిలి 2-53 చెదరినది, చెడి
నది.
చిట్టలు 4-181 వింత.
చిదురుపలు 4-31 తునియలు.

చివ్వ 2-68 యుద్ధము. చివ్వలసీన =
యుద్ధములు కలిగింపగా.

చీరికిఁ గైకొనరు 2-102, 3-126.

తేశమయినను లక్ష్యము చేయరు.

చుఱచుఱ 4-41 మండుటయందలి
ధ్వనికి అనుకరణము.

చూడ్కిరేకులు 2-67 చూపులు అను
పూరేకులు.

చూఱాడు-చూఱలాడు 2-67, 35,
177. కొల్లపెట్టు.

చెనకు 1-5 తాఁకు, ఎదిరించు.

చెనయు 2-135 "

చెరలు పట్టి 2-117 నిర్బంధము చేసి
పట్టి.

చేయలఁచి 4-77 సమీపము.

చొక్కు 2-66 పారవశ్యము.

చోద్యపు మూల్యములు 1-43 వింత
వెల కలవి. చోదనా మూల్యములు
అని అర్థాంతరము.

జ

జంకెలు 2-84, 4-44, 6-108
బెదరింపులు.

జంత్రము 4-123 సూత్రపు బొమ్మ.
ఇచట వెనుకపాదము నందలి
మాయయే యీజంత్రము. ఇది
'ఒక అద్భుత కర్తము.' చూ.
మా. ని.

జడిగొనియుండు 2-135 నిరంతర
మగు.

జతి 2-82 యతి. అటకు పాటకు
తగిన స్వర సంతతి.

జవరము 2-50 సాంద్రము. ఇది
శ. ర. పాఠము.

జయంతి 5-150 కృష్ణజయంతి.
నృసింహజయంతి మొ.

జలాశ్రయ 1-53 జలము, జడము
అని క్లేష 'లడయో రభేదః.'

డ

డ(ద)క్కఁగ నేలుదు 2-8 అనుభవ
యోగ్యముగా పాలింతును.

డిందు 2-16 ఇంకు.

డిందుపఱుపనేరక 2-44 కుదురుపడఁ
జేయఁజాలక.

డెక్కిను 2-81 నెలకొను.

డొంకు 3-10 ఇంకు.

డోలు 2-67 'డోలు. రూ' జంటలు.
చూ. 'కుత్రచిన్ను లోప శ్చ' అవోభ.

త

తక్కద 5-7 తప్పద, తొలగద.

తగులు 5-131 నిత్యనివాసముచేయు.
అంటిపెట్టుకొని యుండు.

తటమట 4-172 'తటవట. రూ'
కలఁత నొందినది.

కట్టాడు 3-147 మట్టాడు. తప్ప
టదుగులు చేయుచు తిరుగు.

తనుగాలి 3-74 (తనుపు - గాలి) చల్ల
గాలి.

తపోగ్రత 2-21 తపమునందలి
ఉగ్రత. సకారాంతశబ్దములు అకా
రాంతములు నగు నను మతమూని
యిటులు ప్రయోగించెగావలయు.

తరతరంబ 1-24 క్రమముగా, పరం
పరగా.

తరితాల్పు 1-54 శంఖము తాల్పిన
వాడు-విష్ణువు.

తఱగిన 1-91, 5-4. తఱగిన.

తఱియు 3-57, 5-9. సమీపించు,
దాటు.

తఱులు 1-4, 3-14. అలలు, వళులు.

తర్నిత 5-107 తృప్తిచేయుటనది.

తలఁకు 2-21 భయపడు.

తలఁగు 4-97 తొలఁగు. ఈ కదము
ఇచట అతుకదు. ఇది 'తగిలి'యై
యందునా?

తలఁపు 5-189 వ్యాదయము.

తానకము 1-37 స్థానము.

*తాఱని 2-71

తాళించు 2-81 తాళము వేయు.

తిలకించు 1-6, 70. 2-61, 63.

3-14, 97. ప్రకాశించు, ప్రస

న్నత నొందు. కనబడు, పొడ

నృసింహ—15

చూపు. 'క. కల నీలకంఠ కోలా,
హాలీలలు నెలఁగె రాజసాంస
కులములం, దిలకించె సప్తప ర్ణా, వశి
విగళిత కుసుమ కుటజ వాటికల
గడన్. ఆరణ్య. 4-145. చూచు
ఆను నర్థము అదికవుల ప్రయోగ
ములందు కానబడదు అని క. ర.
కాని ఇందు 'అనూయాసౌందర్యం
బునం దిలకించు నిందిరకు' 3-14
అనునెడ చూచు ఆను నర్థము,
కనబడు, పొడచూపు ఆను నర్థ
ములకంటె సుసంగతము. 'కా.
నోరం జేతులు చెండు గుక్కి-
కొనుచు మో మెల్ల బాష్పం
జర స్తేరందై తిలకింప నేడ్చుచు.'
వారి. పూ. 5-171. గీ. సరస
కింతుక కోరక సంచయంబు చెలఁపు
తిలకించె...' 'నృసిం. 2-63' అను
నీరెండు తావులను, అ. క్రి. కనఁ
బడు, పొడచూపు ఆను నర్థములు
నూ. ని. చెప్పెను.

తివుట 2-47 కోరిక.

తీర్పు 5-12 చక్కఁబఱచు.

తుప్పరదూలిపోవు 1-67 తుప్పరవర
తొలఁగిపోవు. కడు చలించు. భా
స్కరరామాయణము కుమారసంధి
పములందలి 'తుప్పలుదూలు (బాల.
32) తుప్పలదూలఁగ 1-3

మొదలగు ప్రయోగములను జూచి శబ్దసామ్యమును శబ్ద తత్త్వమును గమనించునది.

తూఱగలి 2-14 ప్రకాశము.

తూపరము 2-57 చిల్లి. శ్రవమై అని యిచట తాత్పర్యము. చూ. నూ. ని.

తూఱబొడుచు 4-121 చొరబడు నటులు పొడుచు.

తెట్టిన 5-31 తెట్టగా పెట్టిన. 'తెట్టు ధాతువు శ. ర. లో లేదు. నూ. ని. లో కలదు.

తెట్టువలు 1-40, 4-109. నీటి యందు గాలి కొక ప్రక్క చేరిన తృణాది సమూహము.

తెప్పలఁజేలు 1-34 ఆనందించు.

తెరలు క్రి. 3-36, 4-44. మొ. కలగు. చూ. ఆరణ్య. 5-280.

—చర్మ 2-72 పొంగిపొరలు.

—పొదువ 2-18 కలగునటులు పొదువు. [లేచు.

—ఎత్తు 4-176 ఆలలు వైకి

తెలుపు 4-103 ప్రార్థన. 'తెల్తుర్ త్రిలోకంబులన్.' హరి. చూ. తెలుచు. శ. ర.

*తెలియింపు 5-83.

లేవ 1-42, 4-73 తెప్ప.

లేరేజను 2-90 పృథా యగు.

తొంగలి రెప్పలు 3-14 దట్టమగు వెంట్రుకలు కల రెప్పలు.

తొక్కుచు 3-148 అణచుచు.

తొడగి 2-105 ప్రారంభించి. 'అట కుం దొడంగి.' కూరి. పూ. 7-92.

—ఒదవదొడగి. 4-162. మర గదొడగి. నూ. ని. తొడగుధాత్వము బంధము లేకున్నను 'ఒదవు'నకు మరగు అను అర్థము. హరి. ఉ. ౯-౪౪. కనబడును. 'క. చదువక పెద్దలగోష్ఠికి, నొదవక ధర్మము లెఱుంగ కూరక మిగులకొ, జడివిన వారై యెఱుకలు, పదివేలు నటింతు రుర్విం బండితనూనున్.'

'యుక్తమగు' అని శ. ర. చూ.

తొడరు 1-20, 97 కలగు.

2-142 ఎదిరించు.

తొడవు 3-33 భూషణము.

తొడిబడు 2-85 తొట్టుపడు, చలించు, బెదరు.

తొప్పగదోగు 4-183 మిగుల మునుగు.

—'దోచి 5-101 మిక్కిలి మునిగించి, తాళనచేసి అని తాత్పర్యము. [పడు.

తొఱగు 2-47, 5-104 విడుచు.

తొరగు 3-14 ప్రవించు-ప్రవహించు. పడు-తొరుగు. రూ. తొఱగు

తొరుగుల విభేదమునకు శ్రీ. వే.
ప్రభాకరకాశ్మీగారి బసవ
పురాణ పీఠికయు Journal of
Sri Venkateswara Ori-
ental institute Vol. IV.
No. I. లో పండితారాధ్య చరి-
త్రము అనువ్యాసమునుచూచునది.
తోఁపులబెంచెర 3-78 ఎఱ్ఱని పెద్దతెర.
తోలితొప్పఱలఁబెట్టు 2-74 తఱిమి
బాధపెట్టు.
తోలు 4-43 చర్మము. 'క. అవిరళ
విపథణి దంష్ట్రలు, పవనజు వజ్ర
మయ తనువుపయి తోలును.'
భా. ఆది. 5-176 అను నెడ
తనువు తోలుల భేదమువలె ఈ
పద్యమున కాయము తోలుల భేద
మారయినది.
త్రచ్చియాడు 3-5 మథించు.
త్రవ్వితండము 2-117 అసంఖ్యము.
త్రిక్కు 2-121 తక్కు, తగ్గు.
త్రిప్పు 5-182 తిరుగుడు భ్రాంతి.
త్రిప్పుకొను 3-90, తిరుగుడుపడు.
త్రెవ్వ 2-119 తెగు.
త్రిక్కు 3-35 పాదముచే అడఁచు.

ద

దంటకెంపు 4-8 జంట యెఱుపు.
'హరివంశమునందు తఱచు దట్ట

కెంపు' కనఁబడును. అపాతమున
మిక్కిలి ఎఱుపు అని అర్థము.
దండియ 1-81 వీణ, కిన్నెర.
దందడి 1-36, 4-31. హరి. పూ.
164 అధికము. రాయిడి తఱచు.
దట్టించు 4-59 ఆదలించు.
దడియంగఁబడు 1-80 దడియు
క్రిక్కిరిసియుండు. నూ. వి.
'వణఁకు' అని శ. ర.
దళము (గ) 2-68, 71 దట్టముగా,
అధికముగా.
—ఎక్కి 3-88 అధికముపడసి.
—కొను 3-90 „ పడయు.
దళ 3-113 అవస్థ వత్తి. (డ్డే)
దర్శన 1-55 చూచుట-దర్శనములు.
దాటు 2-68 లాఘించు.
3-88 సమూహము.
దాడికాడు 2-60 వేగులవాడు.
*దివ్వుదివురు 2-67
దీటు 2-86 చక్కఁబఱచు.
—కొను 5-109 నిండు.
—కొలుపు 1-175 నిండించు.
—గట్టుకొని 2-68 నిండుకొని.
చెన 4-103 కాపు, ప్రాపు. 'అరయ
చెన లేక సిధనం బడవిలానఁ జెల్ల
చెదరయ్యె' హరి. పూ. 7.
4-64 ఇటు చెనల అనునది సరి

యగు పాతమగుచో 'దశలు'కు

తదృశ మనవలయును.

4-114 ప్రదేశము.

దుద్ధ 2-67 కర్ణిక.

†దూటుకొను 2-14 ఎగురు. చూ.

ఆరణ్య. 4-38. వ.....వాని

పదన నిశ్వాసపవనంబు.....భూ

నభ్రాంతరం బెల్లచు నిరంతర సిక

తారజపటలంబు దూటుకొనం

జేయు.'

దొంతులు 4-141 వరుసలు.

దృష్టము 5-38, 165 చూడఁబడి

నది. అనఁగా ప్రత్యక్షము 'భూనుత

యది సిక దృష్టముగ నెఱిగిం

తున్.' అరణ్య. 5-113.

'ప్రత్యక్షం మమయో ధర్మ స్థం

భక్త్య ద్విజన త్తమ. ఆరణ్య.

177-3 శ్లో. ఉదాహరణము.

దైవాలు 5-95 అతిశయించు.

ధ

భట్టము 2-104 సేన.

5-31 సమూహము.

ధారా 2-92 అడ్డపాటులేనిది.

ధ్రువ 1-55 ధ్రువుఁడు. చలనము లేని

(శ్లో.)

న

నంకు 2-84 పరిహాసము. చూ. సూ. ని.

2-84 ఈ పద్యము సరిగా ఉన్న

దని తోచదు. ఉన్న పాతము

లనుబట్టి అంకనములు, నంకులు

చదువ్వు, అను పదములు వ్యాఖ్యాత

ములు.

నఖర 5-107 గోరు.

నదాభిసారము 1-32 నదముల

ప్రవాహము. ఆభిసరణము అను

శ్లేషకు నదగతమగు పులింగ

మనసుగతము. ఐనను కవులు దానిని

నవ్యభిద్యముగా నూచింతురు.

నలికాను 2-85 సన్నని నడుము.

నాచికొను 2-123 ఆపహరించు.

నాలుకలుక్రోయు 2-13 జ్వాలలు

వివమముగా చాచు.

నిట్టగ్రమ్ము 2-50, 3-94 ఉల్పాంగు.

*నిస్కల 4-41

నినుచు 1-22 నించు, నిండించు.

నిరస్తవైకృతు 3-24 మహత్తత్వము

నుండి భూతములవఱకును నికృ

తులు. వానిని నిరసించినవాడు.

అనఁగా నిర్వికారుఁడు. చూ.

పడ్డింకు.

+ ప్రకృత ముద్రణమునందును పూర్వముద్రణములందును గల
'దూడుకొను' అను పదము భావలో నెటయేని గలదా ?

నివ్వజిల్లు 3-109 వ్యాపించు.
 నిస్సహజ 2-105 నిస్సాహజము =
 ఒకానొక చర్చవాద్యము.
 నీలమణి 1-55 నల్లని మణి-విష్టువు.
 నెరయు 3-141 వ్యాపించు. మొ.
 4-48 సంధులు మొ. విడిపోవు,
 లేక దుర్బలములగు.
 నెఱుపు 2-76, 5-171, 187
 నెఱవేర్చు.
 నెరసు 5-125 కళంకము.
 నెఱుకులు 4-42 జీవస్థానములు.
 నెఱవాది 4-75 నేర్పరి.

ప

* పంచతపస్సు 2-14 ఐదు అగుల
 నడుమ చేయు తపస్సు. దీనికి పం
 చాగ్ని సాధనమనియు పేరు. 'గ్రీష్మే
 పంచతపాస్తు స్యా ద్వర్షా స్వభ్రావ
 కాశికః ఆర్ద్రవాసా స్తుహేమంతే
 క్రమశో వర్ధయం స్తపః' ము.
 6-23

పచరించు 1-1 అలంకరించు.
 1-34. ఒప్పు, చేయు.
 3-14 ప్రసరింపజేయు. చూ.
 హరి-పూ. 7-189...విహంగ
 రాజు...అప్పుడ నాభి మీదఁ
 బచరించె బీఠెండ మెఱయకుండ.
 * పటల 5-51 ఇది 'పటహ'మై
 యుండునా?

పడిలి 5-37 శ్రమము నొందిలి.
 పణిహారులు 1-80 ద్వారపాలకులు.
 పతాక 1-43 బెక్కెత్తుగంటము.
 పత్రకము 1-2 శేకు
 పసిక 2-3 పస.స్వార్థమున ఇంక ప్రత్య
 యము.
 పసిడిసీరు 1-75 బుగారుసీరు.
 పదార్థపంచకము 3-26 మలము కర్త
 మాయ రోధశక్తి బిందువు అని
 పదార్థములు ఐదు. ఇవియే పాశ
 ములు. "మిథ్యాజ్ఞానము అధర్మము
 సక్తిహేతువు (విషయ వస్తి భానా
 దికము) చ్యుతి (సదాచరణభ్రా
 శము) పశుత్వమాలము (అనాది
 సంస్కారము) అని మలమయిదు
 విధములు, కర్త ధర్మాధర్మరూపము.
 మాయ నర్వమునకును మూలకార
 ణము. ఇదియే అవిద్య ప్రధానము
 ప్రకృతి. ఇచ్చాశక్తిని క్రియా
 శక్తిని అవరోధించు మలసామ
 ర్థము రోధశక్తి. బిందు వనఁగా
 మాయాత్మకమగు శివతత్త్వము.
 మిగిలిన నాలుగు పాశములను
 విడిచి యీ యొక పాశముచేతనే
 బద్ధుఁ డగువానికి శివపదప్రాప్తిరూప
 మగు ముఖ్యమోక్షము లేకున్నను
 గౌణమగు అపరమోక్షము కలదు.
 శేవల మగు నీ పాశము విద్యేశ్వ

రాదిపదవీ ప్రాపకము. మిగిలిన
పాశములవంటిది కాకపోవుటచే
దీనిని పాశ మని అనరు. దాన పాశ
ములు నాలుగుగనియు ఐదనియును
వ్యవహారము. చూ. సర్వదర్శన
సంగ్రహ.

పరపు 2-85 కరివి.

పరిపాటి 1-12 అనుక్రమము, సూరిది.

పరిమెయి 3-72 వేప్తనము, చుట్టు
కొనుట.

పరిపాటి 4-43 వీడితము, నుగ్గునుగ్గు.

పరిపాటి 2-124 పాటుపడక
జేయఁడు.

పరిపాటి 4-116 కేడెముఅను అయ్యధము.

పాటి 2-101 న్యాయము.

పానఁడు 4-5 బాలుఁడు.

పావలు 1-84 పావనోర్లు. పాదుకలు.

పిండలి 4-182 ముద్ద.

పింపిళ్లగూయు 2-67 బాలురును

బాలికలును పెదవిమోడుగా ఒక

విధమయిన ధ్వని కలిగించుచు

నర్తించు. ఇచట జుంజుమ్మని తిరుగు.

పితామహుఁడు 3-14 తాత, బ్రహ్మ.

పినుఁగు 4-115 లాభి, పాదు పికా
చము అని తా.

పిలువనక 2-114 వెనుకకు పోక.

పికాచి 4-115 పికాచము. మహా

దమహస్తహాసాంకర్యము వాడు

కనుబట్టి మహాకవులు చేసిరి. ఆసా
మేయు నడిచిన నది యతిమచు
అది. 1-83 'ముసలాపె యే
వివేకి?' వైజ-

పీతాంబర 1-55 పచ్చని ఆకాశము,
పచ్చని పలువ, విష్ణువు.

పుండరీకాక్షుఁడు 3-14 తెల్లతామరల

వంటి కనులు గలవాఁడు, విష్ణువు.

పుక్కిటిబంటి 2-20 పుక్కిటికొలది.

అనఁగా పుక్కిలి మునుఁగునంత.

పుయిలోడక 4-154 వెనుదీయక.

సంకోచించక.

పురుడు 1-40 సామ్యము.

పురుణించిన క్రియ 5-103 పాలిన
రీతి.

పురుషాధీశ్వర 3-14 జీవులకు ఏలిక.

పురుషోత్తమ 3-14 ఉత్తముడగు

పురుషుఁడు. 'ఉత్తమ శ్వానా

పురుష శ్చ' పురుషోత్తమః. రాజ

దంతాదులలోని దగుట పర

నిపాతము. చూ. ఉత్తమః పురుష

స్తవ్యఃపరమాత్మే త్యుదాహృతః.

లేక 'పురుషాణాం ఉత్తమః' అని

శేష వృత్తితో నమానము. చూ.

శబ్దేందుశేఖరము. 'న నిర్ధారణే.'

పెదమోమువడు 2-116 వెనుమొగ

మగు.

పెనుపు 1-60 వృద్ధి, మహత్త్వము.

పెరియార్ 4-56 ఇతరులను.

పెల్లులు 2-46 విలవిలలాడు, విహ్వలించు.

పేదటికంబు 5-12 పిటికితనము, అశక్తత.

పేరణి 1-40, 2-84 పెరవణి-రూ. మండయెక్కిచేయు నృత్యము. 'తీవి దాళము లుగ్గడింపుచో దీరుచో వింతగాఁ బేరణివిధ మొకర్తు' ఉ. రా. ౬-౧౩౯.

పేర్పు 2-111 ఆతిశయించు, వృద్ధియగు.

పేర్పి 4-129, 2-14 మొ. గౌరవము. 'మదము పేర్పి = మదాతిశయము 5-105.

ప్రేంఖల్ 2-18, 5-161 'ప్ర-ఇఖి = గతౌ శతృ' మ్రోగుచున్న.

పాడవు 1-37, 3-84, 5-76 స్వరూపము. [మగు.

పామంగుపడు 1-33, 2-107 నిస్తేజ పాతయి 5-77 పొందు.

పాలము 4-157 మొ. ప్రదేశము, లక్ష్యము.

పాలపంబు 2-79 ప్రకాశము. 'పాలపంబులు లేవు కనువంకబొమ్మలయందు' క్రీడా. ఈ మొ. చోటుల భూతర్జనము మొ. అర్థములు గోచరించును.

పొల్ల 5-37 సంజవట్టని ధాన్యము.

పోగు 1-8 క్రమము.

పోరామి 4-34 స్నేహము, అప్రత. 'పోరామి యైనపు పోరుటాప్పు' మఱి. పూ. 2-175, 3-208, 9-109 మొ. చూ.

ప్రకార 1-22, 2-34 భేదము, సాదృశ్యము. 'ప్రకారా భేద సాదృశ్య' అమర.

ప్రకృతిపురుష 3-14-3-153 ఆవతారములు పురుషప్రకృతికర్తౌ ద్భూతములని తంత్రశాస్త్రము. అధికారిపురుషుఁ డనియు అర్థము కలదు. 'ప్రకృతిపురుషం కామరూపం మహోనః' మేఘ.

ప్రతిహార 1-56 వాకిలి 1-94 వాకిలి కావలివాఁ.

*ప్రద్యోతకేళి 3-3 ఇట ఈ పద మతుకదు. 'ప్రత్యూషకేళి' యా?

ప్రపాసీను 1-37 చలివేంద్ర పట్టు.

ప్రబు 4-120 వ్యాపించు.

ప్రల్లదము 2-3, 90 పరుషము, పారుష్యము.

ప్రకాష్టి 4-14 గొప్ప జిజ్ఞ. ఇది ప్రకాస్త కానోపు.

ప్రసన్న 1-6 ప్రసాదగుణముతోఁ గూడిన 'ఇది వాస్తవమునకు విశేష

ణము. చూ. 'ప్రసన్నకథాకలితార్థ
యుక్తి' అది. 1-25.

చైగడలు 5-4. (పేరు+కడ) మం
త్రులు ప్రధానపురుషులు.

*ప్రేపులు 1-32 తేపులు అనుదానికి
ప్రేపులు పూర్వరూపమా? ఈపదము
పూర్వ ముద్రణమునందుకక నా
యెఱిగిన ముద్రితగ్రంథములం
దెందును గానరాలేదు.

ప్రేలిపదు 4-40, 5-81 వేగిపదు.

ప్రద్ధవోకలు 2-127 కాలక్షేపము.

ప్రాక 4-70 ప్రాంగు.

ప్రాంగులు 1-8 పోంగులు. 'ప్రాపులు
చూ. హరి. పూ. 1-49.

ప్రాది 1-54 పోషణము.

ప్రాపు 4-72, 159 పోషణము, పుష్టి.

4-159. ఈపద్యము మొదటి 11

పాదముతకక, తక్కుగలది సరిగా

ఆర్థమగుటలేదు. దీని మూలమిది:

'విద్యాబుద్ధి రవిద్యాయా మజ్ఞానా

త్రాత జాయతే' బాలాఽగ్నిం కిం

న ఖిద్యోత మనురేశ్వర మన్యతే?

1-19 40 విష్ణు పు.

ప్రవన 2-92 'ప్రవన' లేలాడుట.

బ

బగళమై (నిలుడు) 1-80 తొలగి

నిలువుడు.

*బచ్చులు 3-71

బడిన్ 3-34 పెంబడి.

బత్తడిక 2-74 అంబులపాది.

బమ్మరించు 3-54 భిమించు.

బలవంతపు వెట్టి 5-74 బలాత్కరించి

వట్టుకొన్న పిచ్చి. లేక పెద్దపిచ్చి.

తెలుగువారు నన్ను బలవంతపెట్టకు

'బలవంతపు బ్రహ్మచార్యము' అని

యీ మొదలుగా పలురీతుల వాడు

దురు. దీనికి బలాత్కారము, నిర్బం

ధము. మొదలగు నవి అర్థము.

1901 సం. ఆనందముద్రణాలయ

మున అచ్చయిన భారతమున 'క.

బలవంతము జూదమునకు. బిలవం

బడి మగుడనగునె పెక్కులు పలు

కుత్, అని కలదు. 1915 సం.

నవరు ముద్రణాలయముననే అచ్చ

యిన భారతమున 'క. బలవద్ద్యూ

తార్థముగా' అని ప్రధాన పాఠము

గాను, 'బలవంతము జూదమునకు'

అని పాఠాంతరముగాను చూప

బడినది. అసలు మొదటి పాఠమే

'బలవంతపు' అనుదానికి మార్పు.

పిదప బలవద్ద్యూత పాఠము 'బల

వంతము' అను తెలుగువారి జీవ

త్వదమును సులిమివైచెను.

బలనె 5-84 పరివేష్టించె.

బలవిడి 2-121 బలువగు పరా

క్రమము.

బాడుదల 2-116 'బాడు - కలఁ
గించు' బాడు=మునుగు తొలగిం
చుట. అనఁగా అవమానించుట.

బాఠిసమరి 2-121 5-36 హింసించు.

బారసి-ద్యాదసి 'బారా - పండ్రెండవ
తిథి.' ఇటులే లేరసి=త్రయోదశి.

బిమ్మిటి 3-96 వివశత.

బుజ్జవములు 2-84 బుజ్జగింపులు.

బెడుచేసి 2-119 నిస్సారము చేసి.

బెట్టుగ 5-12 అత్యంతము.

బెరయు 2-85, 5-84 వ్యాపించు.

బెలయు 2-81, 3-130 వృద్ధి
పొందు. 5-127 వ్యాపించు.

బొక్కనియలు 2-127 బొక్కెనలు.

బ్రాతి 3-73 ప్రియము.

బ్రంగు 4-155 మఱుగు మునుగు.

భ

భవనాశనీ రాగాగత సాధు జన 1-55

భవనాశనీ అను నదిమీఁది, రాగ=

భక్తిచేత, ఆగత = వచ్చిన, సాధు

జనులు = మంచివారు, భవనాశ=

నశించిన సంసారము కలట్టియు.

నీరాగ = రాగాదులు లేనట్టియు,

ఆగత = వచ్చిన, సాధుజనులు =

సాధువులు.

భవ, ప్రియుఁడు 3-14 సంసారము

నందు, ప్రితి కలవాఁడు. శివుని

మీఁద ప్రితి కలవాఁడు.

భృతి 1-68 కూలి, వెల.

భ్రమరక 5-82 కనుబొమలు.

మ

మతములు 5-142 ఆభిప్రాయములు-
మార్గములు.

మదురువు 2-119 మద్యము, మత్తు.
మనస్కరించి 3-51 మనసుంచి.

*మసిముట్టక 5-4 మసి అంటక. హరి.

పూ. 3-117 లా 'మసిముట్టక'
అని కలదు. మసిముట్టక అనునది
తప్పకానోవు.

మూఁగవాణు 2-107 మలినమగు,
మాయు.

మాత 5-61 (మాజ్ + తృచ్.)

ఫలమునకు, ప్రమాదమైనవాఁడు.

మాపకడ 3-75 సాయంకాలమున.

మాణుమలయు 2-119, 125 ఎది
రించు.

మాసరంబులు 5-14 వ్యాప్తములు,

దీర్ఘములు. ఇచట వ్యాప్తి అని
చెప్పవలెను.

మిడుకు 4-159 బ్రతుకు, కదలు.

మిడుగుణు 4-159 మిడుగుణు

పురువు, అగ్నికణము.

మిఱ్ఱగట్టు 1-40 ఎత్తు నేలగా నగు.

మిసిమింతుఁడు 4-42 అలసినవాఁడు.

ముందల 2-117 (మును+తల)

శిరోగ్రము.

ముదుగు 2-90 ముదుచుకొనిపోవు.

ముదుగఁద్రోయు 2-136 చేష్ట
లుదుగఁజేయు.

మునమున 4-54 మున్నమున్న.

మునిమండల 1-55 మునులగుంపు,

సప్తరిమండలము. మరీచి అత్రి

పులహుండు పులస్త్యుండు క్రతువు

అంగిరుండు వసిష్ఠుండు. శతపథ

బ్రాహ్మణాదులలో—కశ్యపుండు

అత్రి భరద్వాజుండు విశ్వా

మిత్రుండు గౌతముండు జమదగ్ని

వసిష్ఠుండు అని కలదు. పూర్వ

భాగమున మరీచి పిదప వసిష్ఠుండు

పిదప అంగిరుండు పిదప అత్రి

అశని ప్రక్కపులస్త్యుండు వాని

ప్రక్క పులహుండు వానిప్రక్క

క్రతు వని వరాహ మిహిరుండు.

మురియు 4-48 విలుగు.

మెచ్చిన 4-6 లక్ష్యవెట్టిన.

మెఱుము 5-4 నాటిన శల్వాదికమును

అటు ఇటు మెదల్పు.

మేవడి 5-7 అనుకూలము. చూ. మై

వడి. గీ. మేతకై పోవు కడుపుల

మెయివడిన కళిందక న్యాతటంబుల

నిండునందు | నాడుచును బాడుచును

వల్లవాన్వితముగ | నరిగె బలదేవుఁ

డునుదోస యరుగుదేఱి | హరి.

పూ. 7-3 ఇచట అలమంద లెటు

పోయిన బలుఁ డటు పోయెనని.

అర్థము.

మొక్కలము 4-116 ముష్కర

త్వము, కుటిలత్వము. [పోయి.

మొఱంగిపోయి 3-116 వంచించి

మొల్లము 1-87 సర్వస్వము.

మోడ్పుడు 1-87 (మోడు+పడు)

మొక్కపోవు.

*మోరట్లు 2-83 'మొరడులు'కు

'మోట్లు'కు బహువచన రూపాంతర

ముగాఁ గనబడుచున్నది.

మోఱకము 1-20, 4-40 మూర్ఛత.

"మోని 2-66 (ఒకానొక చెట్టు)

మైవడి 3-14, 5-7 అనుకూలము.

సౌమ్యత. ముద్రిత పుస్తకములందు

'ఏమి వడువుగల్గు నీ శిశుని మేవడి

తోడన' 5-7 అని కలదు. శ. ర.

లో 'మైవడి తోడన తెల్పి తెల్పి'

అని కలదు. ఈ పాఠమున యతి

'మై' అగుటవలన ఏ 'మి' అని.

పాదాదిలో ఉండదు. ఈ పాఠమున

కాకరము చూడవలెను.

మైహికంబులు 2-20 మిహికా =

మంచు.

మ్రందు 2-64 సోలు.

*మ్రొంపులు 4-41

ర

రక్షామణి 1-16 చింతామణి.

రజ్జు సర్పసదృశ 3-28 త్రాటిని జూచి
పామని బ్రమయంతో సమానము.

రసబద్ధ గుళిక 3-84 పాదరసము పోసి
కట్టిన గుళిక. దీనికి రసమణి యని
పేరు. కొన్ని ప్రయోజనముల నుద్దే
శించి కొందఱు దీనిని కటిబంధము
మునకు కట్టుకొందురు. ఇచట 'నల్లఁ
గలవలరసము పోసి బిగించిన గుళిక'
అని అర్థము.

రిపు, మిత్ర, మధ్య 4-137 అమి
త్రులు, ఉదాసీనులు. చూ. 4-153

ఆ

జేయు 1-32 అతిశయించు. విజృం
భించు వెనుకటి రెండు ముద్రణ
ములయందును, 'ప్రేవులు రేలు
బెద్దయును బేర్చి' అని కలదు. రేవు
లుకు ప్రేవులు పూర్వరూపమగుచో
'జేవులు' లేక రేవులు రేలు బెద్ద
యునుజేసి అను పాఠముగూడ
సాధువు.

ల

లాయము 2-125 గుత్తాలసాల.
లీలాయితము 5-13 లీలవలె ఆచ
రికము. చూ. 'లోకపత్నీ లీలా
కైవల్యమ్' బ్ర. సూ. 2-1-33.

వ

వడియు 3-33 జాఱు - ప్రవహించు.

వదర 4-37 వదరుఁబోతు. క. చదు
నాలుగు లోకంబులు । బొదలించు
ద్రుంపవలసి పొడవులు రెండై ।
తుది దా రొక్కటి యగుదురు ।
వదరల జేయుదురు భేదవాదుల
శల్లన్. ఉ. హరి. 2-69.

వనట 2-26 వగవు.
వనవాసి 3-14 అడవిలో నుండు
వాడు. నీలిలో నుండువాడు.

వలను 3-76 దిక్కు.
*వలిగప్పులు 2-50 చల్లని మూతలు,
లేక నలుపులు.

వలిపము 3-63 పరిశుద్ధము, తెల్లనయి
నది. వృత్తిలో ములోపము. పలిప
వెన్నెల. పలిప చెంబిపావడ.

వాసనములు 3-137 సంస్కార
ములు, అనుభూతి సంస్కారములు.
విగతబంధు 3-14 పోయిన బంధు
గులు కలవాడు. వి = గరుడుని,
గత = పొందిన. బంధ = బంధము
వాత్సల్యము కలవాడు.

విచ్చిన 3-39 విరియఁబఱచిన.
3-111 మూతులు విచ్చు =
వికసించు.

„ వెనుకల యెఱుకల పొదులు
విచ్చి = 'ప్రే' విచ్చుకలులు చేసి.
విమాన 1-57 విదాతస్థుల మేడ.
రాజసౌధము. చూ. 'యద్విమా'

నాగ భూమిలో మేను.

62 ఆకాశయానము.

విరవాది 2-68 విరవాజి విరవాజి.

విరియు 4-48 విచ్చిపోవు వగులు.

వివాహ 3-14 పెద్దది. వి. పక్షి

ఆనంగా ఇట గరుత్మంతుడు. అను

వాహ = వాహనము. క్షే.

విలాసిని 1-55 వేశ్య, ఆడుది.

విషవద్దినములు 5-50 కేయుం బవ

లును సమమగు కాలము కల దిన

ములు.

విష్ణుపద 1-55 ఆకాశము, విష్ణువు

పాదములు. [దటు పెట్టు.

వీడ్వడ నునుచు 5-109 ఆటుదిటు

ఇటు వెంటలు 1-54 పరులు.

వెంటడి 4-45 వెంట, పిట్టలు.

వెగలము 1-8, 2-3 మిక్కుటము.

వెన్నకల్లు 3-98 కల్లు=రాయి. ఇచట

వెన్నుడుద్ద యని తా.

వెన్ను 2-21 తప్తవగు.

వెరజు 2-121 చేతులతో పప్పు చేసి

యెత్తు.

వెఱచఱుడు 5-31 భయపడు.

వెల్లి 3-1 0 ప్రవాహము.

వెలురువాలు 3-131 తెల్లనగు.

వెలుకఱాటు 1-70 వెల్లఱాటు.

వేడురు 5-12 పిచ్చి. [ఖండించు.

ప్రచ్చి వందఱాడు 2-126 పీల్చి

వేఱని కూలము 4-113 బరువగు
కూలము. [తుడి.

వేల్డి 2-139 'వేలు-మిడి' చిటిక,
శ

శంఖచక్ర 1-53 శంఖము, సర్పవిశే

షము, చక్రవాకము. చక్రము. (క్షే)

శిక్షించు 1-53 4-59 చదివించు.

శిఖండి 1-55 నెమలి, శిఖండి. (క్షే)

శేషభోగ 1-55 శేషుని వడగ, శేషిం

చిన భోగములు.

ష

షడ్వింశతుడు 3-24 ఇరువది యాఱవ

వాడు.

జీవేశ్వరులకు భేదము కల్పించు

నెడ 4-4 తత్త్వములు. జీవేశ్వరు

లిరువురుచు చిద్రూపు లగుట విలక్ష

ణులు కా రను మతమున ౨ గ

తత్త్వములు. చూ. భాగ-౧౧-వ

స్క-౧౧, ౧౨ శ్లో.

క. ఈదై వతముల నన్నిటి, నాద

రమునఁ గనుచు యోగి యచలిత

నిష్ఠక, వేదమయా మూర్ధగతుం

డై దక్షతపేరి నిబువుఁ బ్రాణము

లచటన్. 197

గీ. అపుడు బుధ్యమానునిగను నవ్వ

రివ్వు, తత్త్వ మవ్యక్త ముండు

తద్దర్శి యగుఁ బ్రబుధుఁ డాతని

నతని నబుధుఁ డెఱుంగుచుండు

నిది యాత్మదశ లతఁ డొకఁడ
యనఘ! 198

ఆ. త్వరుండు నత్వరుండుఁ బరుఁ
• దును నందు రెన్నిచుతదశలఁ బంచ
పింశకుండు ప్ర, బుద్ధ నాముఁ డతఁ
డబుద్ధునిఁ గనుఁ బురు, వ విధము
గను బ్రకృతి సంగ మెఱుంగు.
200

క. విను మడ్వింశుఁ డబుద్ధుం, డనఁ
జను వాఙ్మనసములకు నందకయు
నికి, దనుఁ గా నా తత్త్వంబు
గనిన ప్రబుద్ధుండ యతఁడు కామ
ధ్వంసీ! 201 భార. ఆనుకా. ౪-ఆ.
ఈతత్త్వముల గణనయోగమునకే
సంబంధించినదైనను, ఎఱ్ఱయ యో
గులనుగూర్చి విడిగా వ్రాసినను,
సాంఖ్యయోగము లొకటిగా నొప్పి
ఈతత్త్వమును సాంఖ్యమున గ్రహిం
చియుండును.

స

సంకు 2-91 శంఖము.

సందుకట్టు 31 మధ్యకాలము.

సంస్కృతి పాలము 1-1 సంసార
క్షేత్రము. [వచ్చి ఉండి.

సన్నిధిచేసి 5-148 సమీపమునకు

సర్వమంగళాలంకృతము 1-55 పార్వ
తిచే అలంకరింపఁబడినది. ఎల్లకుభ
ములచే గూడినది. (శ్రీ)

సవరించి 5-12 ఇది యిచ్చట అకర్త
కముగా కనఁబడుచున్నది. చక్క
నయి అని తోచుచున్నది. సకర్త
కమేయగుచో 'తమ్మ' అని అభావ
హర్యము.

సాకతంబు 4-107 ఊజడిపు. అను
గ్రహము. ఇది స్వాగతభవము.

సాత్వతులు 5 177. ఒకానొక సు
ప్రదాయమునకు చెందిన విష్ణు
భక్తులు. చూ. సాత్వతతంత్ర.

సామీప్య (సిద్ధి) 5-190. భగవం
తుని మ్రోల సేవకునివలె ఉనికి.

సాయంజ్య... తేవ్యపుత్రునివలె ఉనికి.

సారూప్య... తమ్మునివలె ఉనికి.

సాలోక్య .. పౌరునివలె ఉనికి.

సాహసికుండు 5-25 సాహసము కల
వాడు.

సిద్ధరసాంబు వాహిని 1-59 గంగ.

సుకవి ముఖ 1-55 మంచి కవులు
మొ. వారు. గరుడుండు మొ.
వారు. [చుట్టుకొను.

సుడియు 2-14 చుట్టి చుట్టి వీచు లేక
4-34 రోగతతిచేత 'క్షీణించు.'
అని అర్థమై యుండును. చూ. హరి.
ఉ. 8-47 'క. నీ కోడలు కొడుకు
నక్షై. | కోకం బుడిగింపలేక నుడిసిన
యది.' = చిక్కిపోయినది.

మూల 1-73 పార్వముల.

సెజ్జ 1-37 శయ్య.

సేన ముత్తియములు 2-85 అలంకార
మునకు తలవైదాలు ముత్తెములు.

సాగయు 3-108 సాకు. హరి.

ఉ. 7-64 '...బ్రహ్మచర్యముగని
సాగయుగతిన్.' (యద్దనపూడి

సంజీవయ్యగారి ముద్రణము, 'సాగి
యుగతి' వావిళ్లవారిముద్రణము.

సాగియించు 1-2 3-108 సుఖించు.

'గోవిందు సురస్థలంబి యరవింద

ముగా సాగియించియున్నయి.

య్యిందిర.' చూ. శ. ర.

1-70 రాజమరాళంబులు

విమలకమలాకరంబులు విహరణ

కళాకౌశలంబులు 'సాగియింప'?

'ఇచట వై అర్థము కుడరదు.

'కౌశలంబుల' అని యుండునో?

'సత్యభామ చెన్నగు గోష్ఠిక్ సాగి

యించు నెడ' హరి. ఉ. 4-204.

'బిగియారు కాగిట సాగియించి =

'చొక్కజేసి' హరి. ఉ. 7-96

'అచ్యుతుండు చొక్కున సాగి

యించి పవ్వలించు హరి. ఉ.

9-151 'దివ్యభోగములు తమకు

జుబ్బవచూటలై సాగియింపవా

రుండ. (హరి. పూ.) 2-204

చొక్కజేయ ('సాగియింప' అని
యే ఉభయములందు పాటవ్య.

సామ్య 1-21. సమ్యుగా, అత్తయ

సారగు 2-15 లీనమగు. [ముగా.

సాలయక 1-87, 5-141; 142,

187 వైరస్యము నొందక. 'ని

శుంభితుండగుంకాక వీడు సాల

యకయింకన్.' హరి. ఉ. 7-253

వెనుదీయక, వై ముఖ్యముబొందక.

*సాగి 2-83

సామించు 5-19 పరాక్రమించు.

నైరణ 1-86 ఓర్పు

స్కంధావార 5-55 దండు విడిసిన

చోటు, దండు.

స్నేహ 3-113 మైత్రి, చమురు.

హ

హరి 1-55 విష్ణువు, సింహము. (శ్లో)

హిరణ్యకశిపవే స్వాహా 2-128

హిరణ్యకశిపున కీ హవి అర్పితము.

ఇతని పరిపాలనలో దేవతలకు

బదులు హిరణ్యకశిపునకే హవి

యివ్వవలసి వచ్చెను. అదియే

<p>‘హిరణ్యకశిపవే స్వాహా’ ‘స్వాహా’ దేవహవిర్దానే క్రౌంచ జ్ఞాప త్వాపత్ స్వధా’ అమర. చూ. ‘స్వాహా స్వధా మతి ర్దేధా శ్రుతి</p>	<p>స్మృతి రమత్తమా’ అను లలితా సహస్ర-సాభ్యాగ్భాస్కరవ్యాఖ్య హిరణ్య కశిపు హినులు 3-49 బంగా రము, అన్నము, లేనివారు.</p>
--	--

శ. ర. శబ్దరత్నాకరము.

సూ. ని. సూర్యారాయనిఘంటువు.

వా. ని. వావిళ్లసిఘంటువు.

నిఘంటువులందును అచ్చకవీయమునందును

కనబడు పాఠభేదములు

అశ్వాపద్య.

2- 14	సురిగిన	సుడిసిన.	అప్ప. 2. అ.
"	ప్రిదులనీక	వదలనీక.	"
2- 16	డిందు	డిందె.	శ. ర.
2- 37	రత్న నూత్న రుచి	నూకనార్కరుచి.	"
2- 53	మీ రిటు పూని	మీ రిటు మూని.	"
"	దక్కు	తక్కు.	"
2- 69	మ్రాకుల - దొరగి	మ్రాకులు - తొరగి.	"
	నెరయ	నెరియ.	"
"	పూచుకొఱకు నైయున్న	పూచుకొఱకును మున్న యిం (మున్న నిం)	} అప్ప. 2.
"	యెన్న	మొన్న.	
2- 76	ఇట్టి...నందు...నెఱపం	అట్టి...నందు...నెరపం.	"
2- 82	సరి తాళగింప	జరి తాళగింప.	శ. ర.
	హరిగతుల	హరిగతుల	"
2- 84	జంకెలు బుజ్జపములునుం గింకలు	} నంకులుఁ జడుళ్లు కరముల యంకనముల.	} నూ. ని.
2-119	రాచి		
"	కోటుల	గణముల.	"
	మడుంగుద్రోచి	మడుంగుద్రోచి	"

దాచి (హరివంశ పాఠము. పూ. 4-155),

అశ్వా.పద్య.

2-116 పేర్పుచు

2- — అడచి

3- 25 విభేదమై

ప్రేల్పుచు } -శ. ర
అడిచి

అవిభేదమై. పూర్వముద్రణములు,
(ఇదియ ఒప్పు)

3- 69 తే. అదరిపాటునవేసవి

పొదవి కొనినఁ ।

గలఁగి తలఁగి పో

నేరక మలయ

పవనుఁడిందుల

దూర్చికొనియె నా

నింపొనర్చెనమరు

తాలవృంతముల

మందానిలంబు.

...వెన విచ్చి... । దొలఁగిపోవఁగఁ
గూడక... । కొనియెనో యిప్పుడవఁగ ।
నమరుఁ దాళవృంతముల మందానిలంబు.
అప్పు. 2.

3 80 యుంచు

పొదవి-దిశలు-క్రక్కినట్టి

3- 81 సందికట్టునఁ

3- 97 ముచ్చిలించి చెచ్చెర

వడంకు చాడ్చునఁ

3-123 దిగిచికొనుచు వేగ

జనియె నవి

3-131 కాంతియ వెలిబేర్చెనా

3-134 అంబుధియందు శయించు

దేవు

4- 28 పాప మడనె

4- 32 మదినునిచిన యుక్తమముని మది నుంచుకొన్నవానిని.

యెడి

పొదవి-చెసలు-క్రక్కినట్లు.

సుదుకట్టునన్.

ముచ్చిలింపఁ జెచ్చెర.

వడంకుకైవడిన్.

నిగిడికొనుచు సరభసముగఁ

జనియె నవి.

దా వెలి బేర్చెనా.

అంబుధియందుదయించు రేవు ప్రాధ.

పాప మడినె.

శ. ర.

అప్పు. 2.

శ. ర.

„

అప్పు. 1.

శ. ర. శి బ్రాన్.

శ. ర.

నూ. ని.

అప్పు. 2.

అశ్వాపద్య.

4-133 అప్రమేయలు ఘనమాయ అప్రమేయముల్ ఘనమాయలధిప
లధిప ప్రాధ.

5. 7 మేవడి మైవడి. శ. ర.

5- 77 పొఱియందగఁ డతఁడు పొఱియంగ ప వ్వతఁడు. ,,

1- 15 పేరమ ప్రేకమ - వీరేశలింగముగారి పాఠము.

త ప్పా ప్ప లు

పుట. పంక్తి. తప్పు.	ఒప్పు.
2 19 గొల్చి	గొల్చి
- 22 బీసలే	బీసలే
7 11 నచ	వచ
10 6 ఎఱుగింపు	ఎఱిగింపు
16 19 బూచు	బూచు
26 15 దేవులు	దేవియు
27 14 యడంచు	యడంచు
34 7 గండంగ	గండంగ
38 2 కారణం	} కారణంబుగా
ములుగా	
48 11 నియెడ	నీయెడ
58 12 కొనయం	గొనయం
20 తనువున	తనువున
63 2 స్థితిన్	స్థితిన్
65 9 దివము	దివము
68 16 రోధోం	} రోదోంత
తరయు	
69 16 మాఱి	మాఱై
72 10 భీరుండై	భీకరుండై
86 2 విక్రంత	విక్రంతి
90 8 బళువు	పళువు
97 12 గనివ	గనివ
101 2 పొదరిండ్డి	పొదరిండ్డ

పుట. పంక్తి. తప్పు.	ఒప్పు.
107 6 టతా	తలా
9 మేలుగాంచి	మేలుకాంచి
108 13 గండుల	గండులు
16 విచ్చి	విప్పి
109 7 దిక్కిర్లు	విక్కిర్లు
119 2 నీకృతి	నికృతి
120 7 తంలుము	తంబులు
126 12 నడవ	నడువ
22 పాప	పాప
137 6 యెడయు	నెడయు
153 16 మరుగక	మరగక.
168 6 గానవే	గావవే
172 1 కాలిచవడ	కా లీచవడ
176 17 కశ్యంబు	శక్యంబు
179 22 యుద్ధతి	సుద్ధతి
180 6 ప్రారంభ	ప్రాలంబ
186 12 తొడ	తొడ
188 11 ప్రవన్న	ప్రవన్న
189 3 భవద్దాహ	భవగ్రాహ.
193 14 సంగము	} సంఘములతో
లతో	
196 18 మందార	మందర
198 22 క్రమ?	క్రమ

పుట. పంక్తి. తప్పు. దివ్య.

201 16 దివముల దినముల

204 9 వను నను

211 11 పొలయ నొలయ.

217 1 అడు అడు

219 14 ౭ c

221 3 బెక్కము బెక్కెము

26 'కొరియాదు' లే దని

వారి అభిప్రాయము కావలయు అను
వాక్యమును చేర్చుకొని చదువుకొనునది.

222 9 గరువంపు గరువంపు

228(2)13 నవ్యభిదన్ నవ్యభిన్న

231(2)10 '...ప్రకృతిపురుషస్థాన

మమలక్ష్. (౪౪) అను పట్చక్ర

నిరూపణము దాని వ్యాఖ్యానము

చూచునది అని చేర్చి చదివికొను

నది.

పుట. పంక్తి. తప్పు. దివ్య.

236 13 దటువెట్టు ఇటుదటువెట్టు

14 ఇటువెంటలు వెంటలు

236(2) 6 శేషించిన భోగములు అను

దానిని పరిహరింపవలెను.

236(2) 'షడ్వింశుడు' అనుపదము

క్రింద ఉదాహరించిన పద్యములు

పీఠికలో (xviiiలో) 'అథ మూర్ధన్యః'

(ని)యః ప్రాణాన్' అను శ్లోకముల

క్రిందచేర్చి చదువుకొనవలెను. చివర

వాక్యమును పరిహరింపవలెను.

మఱియు పీఠికలో (xx iiiలో)

సాంఖ్యముననే ౨౬ తత్త్వములు

గాని (1) అనుచో గీటుక్రింద

ఉదాహరించిన కాంతి ౬-౫౬ వ

పదనమునే ఇచట అను సుధించు

కొనవలెను.

పునశ్చ—c అను పదము దంత్యాదులలో నలుగులు పాఠకు లేటి

పాఠముననునది.

చెన్నపురి: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారి

'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1953.

